

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 65

49 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2006 m. kovo 17 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14 — 15 d.

2006/C 65/01	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Valstybės pagalbos veiksmų plano – Mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba: 2005–2009 m. valstybės pagalbos reformos programa COM(2005) 107 final – SEC(2005) 795	1
2006/C 65/02	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos bendrijos septintosios mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programos (2007–2013 m.) ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos atominės energijos bendrijos (Euratomas) septintosios branduolinių tyrimų ir mokymo veiklos pagrindų programos (2007–2011 m.) COM(2005) 119 final/2 - 2005/0043 (COD) - 2005/0044 (CNS)	9
2006/C 65/03	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo įsteigti Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013) COM(2005) 121 final — 2005/0050 (COD)	22
2006/C 65/04	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl valstybių narių tarnybų, atsakingų už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, prieigos prie Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (SIS II) COM(2005) 237 final — 2005/0104 (COD)	27
2006/C 65/05	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvą 69/169/EEB dėl alaus įvežimui į Suomiją taikomų laikinų kiekybinių apribojimų COM(2005) 427 final — 2005/0175 (CNS)	29
2006/C 65/06	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Visų transporto rūšių saugumo	30

LT

Kaina:
26 EUR

(Tęsinys kitame puslapyje)

2006/C 65/07	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūros teisei įgyvendinti COM(2005) 117 <i>final</i> — 2005/0045 (CNS)	38
2006/C 65/08	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo COM(2005) 137 <i>final</i>	41
2006/C 65/09	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrų įmonių Bendrijos žuvininkystės sektoriuje. Dabartinė būklė ir ateitis	46
2006/C 65/10	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, nustatančio Bendrijos suaugusių galvijų skerdenų klasifikavimo skalę COM(2005) 402 <i>final</i> — 2005/0171 CNS	50
2006/C 65/11	Europos Ekonominių ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Technologijų parkų vaidmens besikeičiančioje naujųjų ES valstybių narių pramonėje	51
2006/C 65/12	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Restruktūrizavimas ir užimtumas Skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas: Europos Sąjungos vaidmuo COM(2005) 120 <i>final</i>	58
2006/C 65/13	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007—2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą COM(2005) 124 <i>final</i> — 2005/0034 (CNS)	63
2006/C 65/14	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos lygių galimybių metų (2007 m.) — Teisingos visuomenės linkme COM(2005) 225 <i>final</i> — 2005/0107 (COD)	70
2006/C 65/15	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Kaip į EPS įtraukti socialinius aspektus	73
2006/C 65/16	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl konsultacinio dokumento dėl valstybės pagalbos naujovių diegimo srityje COM(2005) 436 <i>final</i>	86
2006/C 65/17	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Komisijos indėlis apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos) COM(2005) 494 <i>final</i>	92
2006/C 65/18	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos žinių visuomenės kūrimo — organizuotos pilietinės visuomenės indėlis į Lisabonos strategiją	94
2006/C 65/19	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvos 77/388/EEB nuostatas, susijusias su tam tikromis priemonėmis, kuriomis siekiama supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio surinkimo tvarką ir padėti užkirsti kelią mokesčių nuslėpimui ir vengimui bei panaikinti tam tikrus sprendimus, suteikiančius leidžiančias nukrypti nuostatas COM (2005) 89 <i>final</i> — 2005/0019 (CNS)	103
2006/C 65/20	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atsinaujinančių energijos išteklių	105
2006/C 65/21	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl hipotekinių kreditų ES COM(2005) 327 <i>final</i>	113
2006/C 65/22	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“ COM(2005) 184 <i>final</i>	120

2006/C 65/23

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl nuostatos, susijusios su Vidaus rinkos derinimo tarnybos pirmininko kadencija
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2100/94 dėl nuostatos, susijusios su Bendrijos augalų veislių tarnybos pirmininko kadencija
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2007/2004 nuostatą dėl Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros vykdomojo direktoriaus ir vykdomojo direktoriaus pavaduotojo kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2062/94 dėl Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus įgaliojimų pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1406/2002, įsteigiančio Europos jūrų saugumo agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1592/2002 nuostatą dėl Europos aviacijos saugos agentūros direktorių ir vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 881/2004, įsteigiančio Europos geležinkelio agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1035/97 dėl Europos razmo ir ksenofobijos kontrolės centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1210/90 dėl Europos aplinkos agentūros bei Europos aplinkos informacijos ir stebėjimo tinklo įkūrimo dėl nuostatos, susijusios su vykdomojo direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 337/75 dėl Europos profesinio mokymo plėtros centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1365/75 dėl Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojo kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1360/90 dėl Europos mokymo fondo įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus kadencijos
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 302/93 dėl Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 178/2002 nuostatą dėl Europos maisto saugos tarnybos vykdomojo direktoriaus kadencijos
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 851/2004, įsteigiantį Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą, dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 726/2004 nuostatą dėl Europos vaistų agentūros vykdomojo direktoriaus kadencijos COM(2005) 190 *final* — 2005/0077(CNS) — 2005/0078(CNS) — 2005/0089(CNS) — 2005/0085(COD) — 2005/0086(COD) — 2005/0087(COD) — 2005/0088(COD) — 2005/0080(CNS) — 2005/0072(COD) — 2005/0073(COD) — 2005/0074(COD) — 2005/0075(COD) — 2005/0076(COD) — 2005/0081(COD) — 2005/0082(COD) — 2005/0083(COD) 131

2006/C 65/24

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl finansinių paslaugų politikos (2005–2010 m.) COM(2005) 177 *final* 134

2006/C 65/25

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriaus nuomonė dėl Higienos taisyklių ir maisto perdirbimo sektoriaus amatininkų įmonių 141

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

422-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2005 M. GRUODŽIO 14 — 15 D.

**Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Valstybės pagalbos veiksmų plano
– Mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba: 2005–2009 m. valstybės pagalbos reformos programa**

COM(2005) 107 final – SEC(2005) 795

(2006/C 65/01)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Valstybės pagalbos veiksmų planas – Mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba: 2005–2009 m. valstybės pagalbos reformos programa*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas – Antonello Pezzini.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už, 2 - prieš ir 5 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuolat primena apie valstybės pagalbos kontrolės svarbą, nes tai yra svarbiausias dalykas:

- suderinti konkurencijos politikai, taip pat suvokiamai kaip valstybių narių ekonomikos konvergencijos stiprinimo priemonė,
- naujovių diegimo ir Sąjungos konkurencingumui stiprinti,
- visų Bendrijos regionų sanglaudai ir darniai plėtrai.

1.2 Valstybės pagalbą reglamentuojančių teisės aktų pagrindas yra pačios Bendrijos steigiamieji dokumentai, tai yra EAPB ir EEB sutarčių nuostatos. Tačiau, skirtingai nei EAPB sutartis, kuri jau nustojo galioti, EB sutartis nenumato visiško valstybės pagalbos draudimo: iš tiesų, šalia paskelbto draudimo yra numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos ⁽¹⁾ ir tam tikros išimtys, ⁽²⁾ kurios suteikia Komisijai ir išskirtiniais atvejais Tarybai teisę kartais leisti teikti pagalbą, nukrypstant nuo bendrų normų.

⁽¹⁾ 87 str. 2 dalis.

⁽²⁾ 87 str. 3 dalis.

1.3 Be to, šią sudėtingą sritį reglamentuojantys 87, 88 ir 89 straipsniai yra įtraukti į VI antraštinės dalies dėl konkurencijos, mokesčių ir teisės aktų derinimo bendrųjų taisyklių II skyrių, siekiant pabrėžti, kaip turi būti atsižvelgta į galimą valstybės pagalbos poveikį konkurencijai.

1.3.1 Šiuo klausimu Komitetas jau turėjo galimybę pabrėžti, kad bet kokiam naujam valstybės pagalbos veiksmų planui turi būti taikomas Europos bendrijos steigimo sutarties 2 straipsnis, siekiant, be kita ko, užtikrinti gerą bendrosios rinkos funkcionavimą, nediskriminuojančių taisyklių taikymą, suderintą ir darnią ekonominės veiklos plėtrą, darnų ir be infliacijos ekonomikos augimą, aukštą konkurencingumo ir konvergencijos lygį, gyvenimo kokybės gerėjimą bei ekonominę ir socialinę sanglaudą ir valstybių narių tarpusavio solidarumą.

1.4 Iš tiesų, kaip nurodo pati Komisija, valstybės pagalba yra suprantama kaip „valstybės kišimosi forma, naudojama siekiant skatinti konkrečią ekonominę veiklą. Didinant valstybės pagalbą, kai kuriems sektoriams ar ekonominės veiklos sritims yra sudarytos geresnės sąlygos nei kitiems sektoriams ar sritims ir tuo yra iškreipiama konkurencija bei atsiranda diskriminacija tarp pagalbą gaunančių ir jos negaunančių įmonių“. ⁽³⁾

⁽³⁾ COM(2005) 147 final, 2005 4 20.

1.4.1 Pagal Sutarties 87 straipsnio 1 dalį valstybės pagalbos sąvoka apima ne tik visą paramą, kurią iš valstybės lėšų teikia valstybinės institucijos, bet ir paramą, kuria siekiama sumažinti našta, paprastai tenkančią įmonių biudžetui.

1.5 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba priminė tikslą ir toliau mažinti bendrą valstybės pagalbos lygį, vis dėlto sudarant leidžiančias nukrypti nuostatas, esant rinkos nepakankamumui. Ši pozicija sutampa su 2000 m. Lisabonos ir 2001 m. Stokholmo Europos Vadovų Tarybos susitikimų tikslais ir atitinka būtinybę teikti pagalbą, siekiant horizontalių visuotinės svarbos tikslų, įskaitant sanglaudos siekimą.

1.5.1 Be to, neseniai paskelbtame komunikate dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo laikotarpio vidurio peržiūros Komisija grįžo prie šio tikslo – juo siekiama sumažinti valstybės pagalbą ir ją nukreipti taip, kad būtų panaikintas rinkos nepakankamumas, ypač didelį augimo potencialą turinčiuose sektoriuose, ir skatinamos naujovės. ⁽⁴⁾

1.6 Europos Parlamentas taip pat neseniai pareiškė nuomonę apie valstybės pagalbą, ⁽⁵⁾ pabrėždamas, kad ji turi būti naudojama atsakingai ir veiksmingai, nes:

- ji sudaro daugiau nei 50 % metinio Sąjungos biudžeto,
- turi įtakos vešiesiems finansams, konkurencijai ir privačių įmonių pajėgumui investuoti globalios ekonomikos sąlygomis,
- ją finansuoja Europos mokesčių mokėtojai.

1.6.1 Be to, 2005 m. birželio 9 d. EP priėmė rezoliuciją dėl *Europos konkurencingumo stiprinimo: pramonės pokyčių padariniai MVĮ politikai ir vaidmeniui*, ⁽⁶⁾ kurioje jis, be kita ko, palaiko tikslą mažinti bendrą pagalbos įmonėms lygį, tačiau primena apie tam tikros pagalbos, naudą šalinant tam tikrą rinkos neveiklumą, pavyzdžiui, pagalba mokslo tyrimams ir technologijų plėtrai, įmonių personalo mokymams ir konsultacinėms paslaugoms.

1.6.2 Pabrėždamas valstybėse narėse MVĮ skiriamos pagalbos svarbą, EP prašo Komisijos struktūriniuose fonduose palikti visas pagalbos priemones nuo pramoninės perkėlimo nukentėjusiems regionams ekonomikos ir socialinės ekonomikos pertvarkymams ir primygtinai prašo atsižvelgti į mažų ir labai mažų įmonių ⁽⁷⁾ poreikius tuose regionuose ir apskritai visose sanglaudos politikos srityse.

⁽⁴⁾ Žinių visuomenė ne visada yra lengvai suprantama. Šios visuomenės produkcija skiriasi didesniu intelektiniu turiniu. Sugebėjimas gaminti vis naujoviškesnes ir intelektualėses prekes ir paslaugas turi būti skatinamas ir remiamas, įskaitant ir valstybės pagalbą.

⁽⁵⁾ EP rezoliucija Nr. P6_TA(2005)0033, 2005 2 22.

⁽⁶⁾ EP rezoliucija Nr. A6-0148/2005, 2005 5 12.

⁽⁷⁾ Žr. rekomendaciją 2003/361/EB (OL L 124, 2003 5 20).

1.6.3 Valstybės pagalbos programų reformos projekto kontekste EP siūlo nustatyti aiškius veiksmus naujovėms visuose sektoriuose skatinti, atsižvelgiant į Lisabonos strategijos tikslus.

1.7 Savo ruožtu Teisingumo teismas bėgant metams ir įvairiomis progomis taip pat reiškė nuomonę valstybės pagalbos tema, palaipsniui sukaupdamas autentišką teisminę praktiką, patikslinančią teisę suderintomis ir detalėmis gairėmis, ir galiausiai priimdamas sprendimą dėl visuotinės svarbos paslaugų bei 2003 m. liepos 24 d. Atmarko nutartį. ⁽⁸⁾

1.8 Savo 2005 m. balandžio mėnesio pranešime dėl valstybės pagalbos pažangos lentelės ⁽⁹⁾ Komisija pateikia teigiamą bendrą valstybių narių reakcijos į Lisabonoje paskelbtą strategiją vaizdą, pabrėždama, kad pagalbos lygis šiek tiek atsilieka BVP atžvilgiu, ir dar labiau teigiamus atsakymus dėl Europos tarybų pasiūlyto pagalbos perorientavimo. Vis dėlto dar reikia daug ką nuveikti.

1.8.1 Kaip diskusijų dėl strategijos, kuria siekiama sumažinti bendrą valstybės pagalbos lygį ir ją nukreipti į horizontalių tikslų siekimą, pagrindą Komisija 2001 m. patikslino valstybės pagalbos sąrašą ir jame esančią lentelę, kurią 2002 m. išplėtė. Komitetas jau pateikė savo vertinimą dėl Komisijos išsipareigojimo, kuriuo siekiama didesnio skaidrumo šioje srityje, o tai yra ypač svarbu neseniai į ES įstojusioms valstybėms.

1.9 Komitetas su pasitenkinimu pažymi, kad 2003 m. bendra valstybės pagalba sumažėjo 3,6 %, lyginant su 1999 m., ir beveik 30 %, lyginant su 1996 m.; vis dėlto jis pastebi, kad beveik 53 milijardų eurų suma, ⁽¹⁰⁾ kurios beveik 60 % yra skirta pramonei ir paslaugoms, dar labiau išaugo. Jis taip pat praneša apie savo susirūpinimą dėl konkurencijos iškraipymų, kurie gali atsirasti dėl valstybės pagalbos skirtumų tarp skirtingų valstybių narių ir jų viduje tarp skirtingų regionų.

1.9.1 Komitetas ⁽¹¹⁾ savo laiku teigiamai įvertino sistemingą Komisijos veiklą, kuria siekia aiškiau pateikti ir patikslinti taisykles, ypač atkreipdamas dėmesį į reglamentą dėl bendrosios išimties bei į pagalbą užimtumui, siekiant pagerinti valstybių narių darbo vietų kūrimą.

⁽⁸⁾ Byla C-280/00, Altmarm Trans ir Magdeburg – Nahverkehrsgesellschaft Altmarm (2003) CJCE I-7747.

⁽⁹⁾ Žr. 3 pastabą.

⁽¹⁰⁾ ES lygiu.

⁽¹¹⁾ OL C 108, 2004 4 30.

1.9.2 Komitetas visiškai sutinka su Komisija dėl to, kad su valstybės pagalba susijusios taisyklės laikui bėgant turi būti patikslintos, nes jose turi būti atsižvelgta į politikos, ekonomikos ir teisės raidą. Dėl šios priežasties „valstybės pagalbos vertinimo priemonės turi būti periodiškai peržiūrimos ir todėl dažnai galioti ribotą laiką“. ⁽¹²⁾

1.10 Komitetas teigiamai vertina tai, kad Komisija pateikė pasiūlymų, kuriais siekiama bendrais bruožais apibūdinti bendrą šios srities reformą, ⁽¹³⁾ paremtą integruotu metodu, kuriuo siekiama pirmiausiai atsižvelgti į „rinkos nepakankamumą“.

1.10.1 Jis mano, kad nauja sistema, kurioje yra atsižvelgiama į būtiną valstybės pagalbos politikos ir vystymosi būtinybės pusiausvyrą, turi būti persvarstoma siekiant ją supaprastinti ir nuodugniai įvertinti pagalbos poveikį.

1.10.2 Toks persvarstymas turės būti paremtas aiškiais tikslais, didelio masto konsultacijomis, išsamia informacija, o nauja sistema turės užtikrinti ne tik skaidrią kontrolės sistemą, bet ir veiksmų kryptingumą ir galiausiai dar didesnę supaprastinimą, skaidrumą ir teisinį saugumą.

1.10.3 Siūloma sistema turi neprieštarauti:

- 2004 m. lapkričio mėn. Europos Vadovų Tarybos nustatytiems vienodo konkurencingumo pagrindo nurodymams dėl Lisabonos darbotvarkės atgaivinimo ekonomikos augimo, naujų darbo vietų kūrimo ir įmonių stiprinimo srityje,
- reikalavimams supaprastinti Bendrijos valstybės pagalbos politiką, kuri po kiekvieno etapo tapo vis sudėtingesnė, o administraciniai įpareigojimai vis didesni tiek valstybėms narėms, tiek ir pagalbos gavėjams,
- būtinybei užtikrinti teisinį saugumą ir administracinį skaidrumą, naudojantis aiškiomis, paprastomis ir iš anksto nustatytomis taisyklėmis, kurias įmonės ir jų konsultantai suvoktų ir lengvai panaudotų,
- pagalbos ekonominio pagrįstumo principui, kuriuo siekiama panaikinti rinkos nepakankamumą, mažinant nesaugumą ir užtikrinant nuspėjamumą rinkos veikėjams,
- priemonių, nesuderinamų su ES-25 vidaus rinka, pranešimo ir skelbimo mechanizms ir procedūroms; šie mechanizmai turi užtikrinti konkrečias galimybes rinkoje aktyviai dalyvauti susijusiems veikėjams, teisėjams, akademinėi bendruomenei, įmonėms ir pilietinei visuomenei.

1.10.4 Ypatingas dėmesys turi būti atkreiptas į šiuos reikalavimus:

- pagalbos gavėjų dydį ir vietą bei į pačios pagalbos svarbą (plg. reglamentą dėl „de minimis“ pagalbos),

— naujos sistemos suderinamumą su Bendrijos aplinkos politika (išmetamųjų teršalų kvotų mainų sistemos tvarkai),

— naujovių (2004 m. lapkričio mėn. *Vade-mecum* ir naujas 2005 m. komunikatas), mokslo tyrimų ir technologijų plėtros (nauja pagalbos sistema „Mokslo tyrimai ir plėtra 2006“) politiką,

— pramonės sektorių politiką,

— sanglaudos politiką (regioninės pagalbos 2006 m. gairių persvarstymas),

— įmonių politiką („de minimis“ reglamentas ir nuostatos dėl rizikos kapitalo),

— vartotojų jautrumą ir piliečių sąlygų gerinimą.

1.11 Tačiau, Komiteto nuomone, pats svarbiausias klausimas, kuris turi būti sprendžiamas nustatant bendrą valstybės pagalbos sistemą, – tai modernios politikos atnaujinimas, siekiant gauti vieningą visų valstybių narių pritarimą, atsižvelgiant į tai, kad vykstant globalizacijai visoms Sąjungos ekonomikos sritims reikalingas pereinamasis ir restruktūrizacijos procesas.

1.12 Įmonės, būdamos konkurentės ir galutinės pagalbos gavėjos, kaip ir viešasis sektorius, yra privilegijuotos ir gali įvertinti taikomų priemonių veiksmingumą. Jos gali realiai prisidėti ieškant išeičių, pritaikytų prie modernios Europos pagalbos politikos, ir pateikti naudingų pasiūlymų dėl naujų gairių sudarinimo.

1.12.1 Be to, įmonės pirmosios susiduria tiek su teisiniu netikrumu ir su ilgais pagalbos sistemų patvirtinimo terminais, tiek ir su sunkiomis nelegalios pagalbos grąžinimo pasekmėmis. Todėl jos yra vienos iš labiausiai suinteresuotų rinkos veikėjų, siekiančių, kad būtų vienodai informuojama apie Bendrijos teisės aktus, ir bandančių įveikti su jų aiškinimu ir taikymu susijusius sunkumus ir skirtumus.

2. Siekiant suderintos valstybės pagalbos sistemos

2.1 Komitetas yra įsitikinęs, kad Komisijos pasiūlymai dėl reformos yra puiki galimybė į suvestinį dokumentą įtraukti:

— visų valstybių narių vystymosi reikalavimus tvaraus žiniomis paremtos ekonomikos vystymosi, daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų kūrimo ir aukštesnio gyvenimo lygio srityje,

— globalizacijos suvaržymus, atsižvelgiant į besąlygišką PPO taisyklių laikymąsi,

— vienodas sąlygas įmonėms, vartotojams, mokesčių mokėtojams ir visai pilietinei visuomenei didelėje išsiplėtusios Europos bendrojoje rinkoje.

⁽¹²⁾ SEK(2005) 795, 2005 6 7.

⁽¹³⁾ COM(2004) 293 final, 2004 4 20.

2.2 Komitetas visiškai pritaria pagrindiniam reformos principui: „mažesnei ir tikslingesnei valstybės pagalbai“, nes šiuo principu siekiama sustiprinti įmonių konkurencingumą vidaus ir tarptautinėje rinkoje ir sukurti sąlygas, leidžiančias konkurencingiausioms įmonėms gauti kompensacijas.

2.3 Komitetas visiškai pritaria Komisijos nurodytam taisyklių, kuriomis siekiama rinkos veikėjams suteikti didesnę saugumą ir palengvinti valstybių administravimo naštą, supaprastinimo principui. Komitetas yra iš tiesų įsitikinęs, kad teisėtą ar neteisėtą valstybės pagalbą gaubiantis netikrumas gali priversti suabejoti net Komisijos vykdomos valstybės pagalbos kontrolės teisėtumu.

2.4 Pasak Komiteto, siūloma Bendrijos pagalbos teisės aktų leidybos reforma pirmiausiai turėtų užtikrinti:

- aktyvesnį įvairių dalyvių, pradedant įmonėmis, dalyvavimą instituciniuose procesuose, priimant sprendimus ir įgyvendinant politikos sritis,
- esamų taisyklių pritaikymą prie naujų uždavinių, siekiant remti Lisabonos strategijos tikslus ir jais gerinti sąlygas piliečiams,
- specialių priemonių sukūrimą, siekiant skatinti įmonių plėtimąsi, leidžiant taikyti atitinkamas skatinimo priemones,
- naujų priemonių dėl valstybės pagalbos taikymą naujovių, mokslo tyrimų ir taikomosios veiklos srityse,
- aiškesnes finansinės pagalbos suteikimo sąlygas, persvarstant sistemą dėl pagalbos priemonių sistemas įdiegiant mokesčių lengvatas, siekiant užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas nepalankiems regionams, taikant patrauklias, paprastas ir darančias ribotą įtaką konkurencijai priemones,
- *ex post* vertinimo mechanizmus ir tęstinio ekonominio priemonių veiksmingumo mechanizmus, kuriais atsižvelgiama į jų galiojimą vidaus rinkos veikimo atžvilgiu,
- glaudesnę tarptautinę bendradarbiavimą, leidžiantį Bendrijos politiką suderinti su trečiųjų šalių, ypač tų, kurių teisės aktai nenumato jokių valstybės pagalbos apribojimų, politika.

2.5 Valstybės pagalbos politika yra neatskiriama konkurencijos politikos dalis, todėl yra viena iš Bendrijos politikos sričių, turinčių daugiausiai įtakos ekonomikos funkcionavimui. Todėl, pasak Komiteto, reikia, kad ji būtų panaudota kuo pragmatiškiau, siekiant užtikrinti vystymosi kokybę ir suderinamumą su Lisabonos proceso tikslais. Taip ji taps varomąja jėga ir užtikrins ekonominio vystymosi ir sveiko užimtumo dinamiškumą.

2.6 Pagal konkurencingumą galime nustatyti rinkos pajėgumą veiksmingai kurti naudingas prekes ir paslaugas

globalizuotoje aplinkoje, siekiant pagerinti visuomenės socialinį gyvenimą ir užtikrinti aukštesnį užimtumo lygį. Vis dėlto reikia pripažinti, kad mūsų pastangos skatinti Europos įmonių konkurencingumą ir žmoniškųjų išteklių plėtimąsi į pažangesnius technologijos tyrimų, naujovių, profesinio parengimo ir internacionalizavimo lygmenis, kaip tai buvo numatyta Lisabonos strategijoje, nepasitvirtino.

3. Reforma ir Lisabonos strategija (Mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba)

3.1 Komitetas palaiko naują bendrą Bendrijos valstybės paramos sistemą, paremtą pagalbos politika, kuri yra:

- tikslingesnė ir atrankinė,
- darni ir visiškai įtraukta į Lisabonos strategiją, vieningos rinkos įgyvendinimą ir kitas Bendrijos politikos sritis,
- paremta procedūrų ir taisyklių supaprastinimu, skaidrumu ir teisiniu saugumu,
- pasižymi didesniu instituciniu įmonių ir dirbančios visuomenės įtraukimu į sprendimų ir įgyvendinimo procesą bei į vertinimo ir tęstinio veiksmingumo etapus,
- paremta atsakomybės paskirstymu, sukuriant nacionalinį koordinavimo lygmenį,
- suvienyta su tarptautinių instancijų ir pagrindinių Europos partnerių politika pasaulio rinkose,
- laikosi vidaus rinkos taisyklių,
- užtikrina, kad visa Europos Sąjungos valstybės pagalba yra tikslinga.

3.2 Todėl, pasak Komiteto, Bendrijos valstybės pagalbos politika turi aktyviai prisidėti prie to, kad Europa taptų patrauklesnė investicijoms ir darbo vietų kūrimui, sustiprinti įmonių konkurencingumą ir socialinę sanglaudą, skatinti mokslo tyrimų ir naujovių galimybes; galiausiai skatinti naujų žinių kūrimą ir platinimą bei žmoniškųjų išteklių rengimą.

3.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, Bendrijos išimties nuostatos dėl pagalbos profesiniam rengimui ir darbo vietų kūrimui turėtų būti išplėstos ir supaprastintos bendrosios išimties reglamentų nuostatose, pirmenybę teikiant skaidresnėms ir į konkrečius tikslus nukreiptoms priemonėms. Tokios priemonės turėtų būti nustatytos glaudžiai bendradarbiaujant su įmonėmis, kurios, kaip pagalbos režimų gavėjos, gali efektyviausiai įvertinti siūlomų priemonių veiksmingumą.

3.4 Regioninės pagalbos sistemos naujoje 2007–2013 m. programoje klausimu Komitetas palaiko norą atnaujinti nepalankių regionų (NUTS I – statistinių padarinių paveikti regionai, NUTS II – augančios ekonomikos regionai, NUTS III – mažai apgyvendinti regionai), salų ir teritoriškai atskirtų kalnų regionų plėtotę, pakeičiant pagalbos logiką, mažinant maksimalias pagalbos sumas, iki 10 % apribojant skirtumą tarp kraštutinių mažiau išsivysčiusių regionų klasių ir kovojant, kad neproporcingi pagalbos skirtumai (NUTS III regionams neviršijantys 20 %) tarp pasienio regionų neišprovokuotų gamybos perkėlimo.

3.4.1 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei dėl regioninės pagalbos intensyvumo įvairaus pobūdžio įmonėms, tačiau mano, kad reikėtų vengti rizikos sustabdyti mažų įmonių plėtimąsi, užtikrinant vienodą kainų kilimą (20 %) tiek mažoms, tiek vidutinio dydžio įmonėms. Siūlant apribojimus didžiųjų įmonių investicijoms remti tuose regionuose, kur yra taikomos naujos nukrypti leidžiančios nuostatos, reikėtų atsižvelgti į naują įmonių klasifikaciją, numatytą 2003 m. Komisijos rekomendacijoje. ⁽¹⁴⁾

3.5 Pagalbos mažomis sumomis klausimu Komitetas pritaria „de minimis“ pagalbos numatytai sumai, siekiant tikslingesnių ir paprastesnių Bendrijos veiksmų.

3.6 Komitetas mano, kad Komisija turėtų sugebėti sutelkti dėmesį į valstybių narių pagalbos, turinčios didelę įtaką mainams, tyrimą, nešvaistydama jėgų visų atvejų, turinčių tik vietinį poveikį, tyrimui, ir patikslintų vietinio poveikio reikšmę ir aiškinimą.

3.7 Komitetas mano, kad valstybės pagalbos kontrolė turi būti proporcinga ir veiksminga ir kad reikėtų vengti sudėtingų pranešimo procedūrų tais atvejais, kai Bendrijos konkurencijai yra daromas nežymus ekonominis poveikis.

3.8 Komitetas tvirtai palaiko savo laiku (2004 m. vasario mėn.) Komisijos pateiktą pasiūlymą dėl valstybės pagalbos mažomis sumomis, kai valstybėms narėms yra leidžiama užtikrinti didesnę lankstumą, supaprastintas procedūras bei pakankamą veiksmų laisvę, taikant priemones, skirtas Lisabonos strategijoje numatytiems tikslams įgyvendinti, kartu Komisijai pasiliekant galimybę atitinkamai kontroliuoti.

3.9 Pagalbos sektoriams srityje, laikantis Komisijos nurodymų dėl bendrųjų bloko išimčių, reikia užtikrinti Bendrijos sektorių politikos darną ir pagalbos sistemas transporto, energetikos, informacijos ir komunikacijos srityse. Kultūros, garso

ir vaizdo, kino ir sporto sritims, kuriose yra didelė naujovių, augimo ir naujų darbo vietų kūrimo galimybė, Komisija nurodė konkrečius tikslus.

3.10 Valstybės pagalbos Bendrijos sistema aplinkos apsaugai galios iki 2007 m. Taip pat šiuo atveju svarbu siekti Lisabonos strategijoje nustatytų tikslų, skatinant išmetamo CO₂ mainų sistemos įgyvendinimą (ETS išmetamųjų teršalų kvotų mainų sistema – nacionaliniai kvotų suteikimo planai), laikantis Kioto protokolo tikslų.

3.11 Pagalbos naujovėms srityje (pagal Žaliosios knygos apibrėžimą ⁽¹⁵⁾), Komiteto nuomone, reikėtų išplėsti esamą naujovėms skirtos pagalbos tipų, kuriems netaikomos dabartinės gairės, reglamentavimą. Taip pat reikėtų nustatyti aiškius ir bendrus suderinamumo kriterijus, kurie leistų valstybėms aktyviau dalyvauti, netaikant įpareigojimo apie tai pranešti.

3.11.1 Siekdamas šią sritį tobulinti, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisijos (ir Eurostat) patikslinti, kokios gamybos ir paslaugų sritys šiandien gali būti apibrėžiamos kaip novatoriškos. Būtų labai naudinga, jeigu šiame jautriame sektoriuje būtų galimybė naudotis gairėmis.

3.11.2 Todėl Komitetas džiaugiasi dėl komunikato dėl valstybės pagalbos naujovėms sistemos, kuri numatyta paskelbti 2005 m. rugsėjo 21 d. ir kuris skirtas pateikti šio lemiamo sektoriaus Bendrijos sistemą ir nustatyti, viena vertus, aiškią rinkos nepakankamumo situaciją, kita vertus, augimo intervencijas, kurias galima įgyvendinti tuo atveju, kai yra galimybė jas ištaisyti.

3.12 Be to, reikia aiškiai nustatyti numatytus kriterijus, siekiant nurodyti koks yra rinkos nepakankamumas, galintis pakenkti naujoviškų būdų ir priemonių optimizavimui, įgyvendinant Lisabonos strategiją; vis dėlto kartu reiktų leisti valstybėms narėms ir jų pakraštiniais regionams pakankamai veikti, siekiant pritaikyti proporcingą ir veiksmingą paramą ir transformuoti parengiamuosius prekybos ir rinkos naujovių tyrimus.

3.13 Teikiant pagalbą, skirtą investicijoms į MVĮ vykdomus naujoviškus projektus skatinti, reikėtų siekti taip pat skatinti įmonių plėtimąsi ir pirmiausiai numatyti:

— paramą regioniniams ir tarpregioniniams naujovių tinklams,

— pramoninių apskričių ir parkų politikos skatinimą,

⁽¹⁴⁾ OL L 124, 2003 5 20.

⁽¹⁵⁾ COM(1995) 688.

- naudojimąsi *business angels* ir paslaugų tarpininkų, pvz., „*venture Technologists*“ (įmonės technologijų tiekėjų), maklerių ir konsultantų paslaugomis,
- technologijų ir rizikos kapitalo perdavimo centrų kūrimą,
- kvalifikuoto techninio personalo rengimą ir įdarbinimą srityse.

3.14 Komiteto nuomone, naujojoje sistemoje taip pat turi būti atsižvelgiama į aplinkos faktorius, turinčius įtakos naujovėms, tokius kaip:

- į naujoves orientuojama įmonės kultūra,
- įmonių, organizacijų ir visuomeninių bendruomenių, kurios yra žinių ir naujovių kūrimo ir platinimo pagrindas, santykių ir tarpusavio priklausomybės sistema,
- teisinė ir reguliuojama referencinė sistema, ypač intelektinės nuosavybės srityje,
- galimybė naudotis kapitalo rinka, visų pirma kai tai susiję su rizikos kapitalu ir naujomis įmonėmis (komunikato dėl rizikos kapitalo persvarstymas),
- švietimo ir profesinio rengimo paslaugos bei akademinės, mokslo ir verslo visuomenės pranešimai,
- paramos (inkubatoriai, sričių tinklai, pramoniniai ir technologiniai parkai) ir tarpininkavimo kuriant naujoves struktūros.

3.14.1 Bendresne prasme Komitetas mano, kad persvarstant horizontalių tyrimų, naujovių ir žmoniškojo kapitalo gaires būtų naudinga:

- didinti šiuo metu horizontalioms priemonėms numatytą intensyvumą,
- išlaikyti teritorines išmokas už įvykdytą veiklą mažiau išsivysčiusiose zonose,
- neremtinoms arba pagal 83 str. c punktą paramą prarandančioms zonoms numatyti sanglaudos išmoką už bendrai struktūrinių fondų finansuojamas intervencijas.

3.15 Pagalbos sistemos visuotinės ekonominės svarbos paslaugų sektoriuje klausimu reikia pabrėžti, kad šios paslaugos yra pagrindinė socialinės ir teritorinės sanglaudos dalis, todėl būtina, remiantis Altmarko nutartyje⁽¹⁶⁾ numatytais kriterijais

ir joje esančiu 2005 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimu, patikslinti nuoroda į sąvoką „vidutinė gerai valdoma įmonė“ ir užtikrinti teisinį saugumą kompensacijoms už viešąją tarnybą, kurios yra Sutartį atitinkanti valstybės pagalba.

3.16 Pasak Komiteto, sudarant būsimus teisės aktus, reikia atsižvelgti į tai, kad atsakomybė apibrėžti bendro ekonominio intereso paslaugas atitenka institucijoms, turinčioms demokratinį teisėtumą nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu.⁽¹⁷⁾

4. Procedūrų supaprastinamas ir skaidrumas

4.1 Komitetas mano, kad, siekiant didesnio supaprastinimo ir skaidrumo, didelės pažangos galima pasiekti stiprinant Komisijos pradėtą veiklą, kuria siekiama tikslingesnės Bendrijos pagalbos politikos tiems reiškiniais, kurie gali smarkiai iškraipyti konkurenciją.

4.2 Taip pat reikia per bylų nagrinėjimo laikotarpį tobulinant ir lengvinant administracinę praktiką bei prašant valstybių narių imtis atsakomybės, gerinti susidariusią padėtį, siekiant užtikrinti skaidrumą ir veiksmingumą.

4.3 Komitetas labai nori, kad būtų sudaryti gero elgesio kodeksai, apimantys visus suinteresuotus dalyvius ir ypač įmones, kurios naudojasi pagalbos priemonėmis. Taip pat reikia, kad šis klausimas būtų įtrauktas į bendrą bendrosios išimties reglamentą, kuris valstybės institucijoms, įmonėms ir viešosioms įstaigoms pateiktų aiškesnius Komisijos veiksmų pagalbos srityje prioritetus.

5. Reforma ir 25 narių Europa

5.1 Nauja padėtis, susidariusi po plėtros, reikalauja pritaikyti valstybės pagalbos politiką, siekiant visiems – seniems ir naujiems – Europos regionams leisti pritraukti naujų verslo sričių ir investicijų bei kaimyniniams regionams užtikrinti sąžiningą konkurenciją.

5.2 Šiuo metu dešimt naujų Sąjungos valstybių narių įmonėms skiria daug didesnes valstybės pagalbos sumas – išreiškiamas pagal jų BVP procentą – nei tos sumos, kurios buvo pervedamos penkiolikos narių Europoje, nors toks santykis turėtų palaipsniui išsilyginti. 2000–2003 m. valstybės pagalba naujose valstybėse narėse vidutiniškai sudarė 1,42 % BVP, lyginant su 0,4 % ES-15 vidurkiu.

⁽¹⁶⁾ Byla C-280/00, Altmark Trans ir Magdeburg – Nahverkehrsgesellschaft Altmark (2003) CJCE I-7747.

⁽¹⁷⁾ Viešųjų paslaugų kompensavimo išimtis pagal 86 str. 3 dalį turi būti pakankamai reikšminga, siekiant suteikti pakankamą lankstumą ir minimalius administracinius įpareigojimus.

5.3 Lisabonos strategija numatė pagalbą, siekiant horizontalių tikslų. 2002 m. ši pagalba sudarė 73 % ES-15 pagalbos dydžio, lyginant su 22 % naujose valstybėse narėse. ⁽¹⁸⁾

5.4 Be to, reikia pripažinti, kad naujos valstybės narės labai gerai sugebėjo prisitaikyti prie rinkos ekonomikos, nors išsiplėtusi Europa dar turi nemažai pažengti į priekį, kad būtų sumažintas bendras pagalbos lygis, siekiant skatinti konkurencingumą, tvarią ir darnią plėtrą bei naująją Europos žinių ekonomiką.

6. Suinteresuotų dalyvių dalyvavimas: įmonės ir pilietinė visuomenė

6.1 Komitetas mano, kad yra būtina gerinti praktikos ir procedūrų valdymą valstybės pagalbos srityje, įtraukiant daugiau tiesiogiai suinteresuotų dalyvių. Tarp jų pirmiausiai įmonės ir pilietinė visuomenė susiduria tiek su teisiniu netikrumu ir su pagalbos sistemų patvirtinimo delsimu, tiek ir su sunkiomis nelegalios pagalbos grąžinimo pasekmėmis.

6.2 Įmonėms, kaip pagalbos režimų gavėjoms, suteikiama teisė:

- remiantis turimomis žiniomis ir tiesiogine patirtimi bei vertinant taikytų priemonių veiksmingumą, toliau tęsti pritaikytas išėitis ir apibrėžti „geriausią įmanomą praktiką“;
- skatinti geresnį Bendrijos teisės aktų aiškų, skaidrų ir tiesiogiai tiek vartotojams prieinamą platinimą, tiek tiems, kurie skiria pagalbą, tiek ir tiems, kurie ją gauna.
- padėti įveikti su teisės aktų aiškinimu ir įgyvendinimu susijusias kliūtis ir netikrumą, dėl kurių gali iškilti klausimas dėl valstybės pagalbos kontrolės teisėtumo,
- įgyvendinti savarankiško reglamentų taikymo ypatumus, skatinant laikytis Europos teisės aktų ir juos visiškai įgyvendinti.

⁽¹⁸⁾ Europos mastu apie 73 % visos pagalbos (pagalba žemės ūkiui, žvejybos ir transporto sektoriams neįskaičiuota) 2002 m. buvo suteikta siekiant horizontalių tikslų, visų pirma moksliniams tyrimams ir vystymui, mažoms ir vidutinėms įmonėms, aplinkai ir regioniniam ekonomikos augimui. Likę 27 % buvo skirti pagalbėti specifiniams sektoriams (daugiausiai gamybos, akmens anglių pramonei ir finansų paslaugoms). Tai pirmiausia buvo pagalba, skirta išlaikyti ir atstatyti. Nuo 1998–2000 m. iki 2000–2002 m. pagalba horizontaliems tikslams išaugo 7 procentais. Toks padidėjimas daugiausiai priklausė nuo pagalbos aplinkos apsaugai (+7 %) ir mokslo tyrimams bei technologijų plėtrai (+4 %) augimo. Ši teigiama tendencija įvairiais lygmenimis buvo užfiksuota daugelyje valstybių narių. Iš tiesų, daugelyje valstybių narių – Belgijoje, Danijoje, Graikijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Austrijoje ir Suomijoje – beveik visa 2002 m. skirta pagalba buvo skirta horizontaliems tikslams (COM(2004) 256 final).

6.3 Todėl Komitetas mano, jog yra būtina:

- įmonėms daugiau instituciškai dalyvauti priimant sprendimus ir įgyvendinant politikos kryptis,
 - įvesti *ex post* ir tęstinius priemonių ekonominio veiksmingumo vertinimo mechanizmus,
 - sudaryti galimybę internete susipažinti su Komisijos sprendimais ne tik suinteresuotos valstybės narės kalba, bet ir viena iš Komisijos darbo kalbų,
 - informacija apie reguliary pagrindą įmonėse, apie vykstančius pranešimo procesus, siekiant leisti tikrinti, kad valstybinio arba vietos lygmeniu patvirtinti palengvinimo reglamentai neprieštarautų esminėms taisyklėms ir ES pagalbos procedūroms, ir skirtingais lygmenimis veikti kartu su valstybės institucijomis, siekiant geriau įgyvendinti Bendrijos pagalbos politiką,
 - aktyviai kontroliuoti kaip yra įgyvendinami reglamentai, į ekonominę rinkos nepakankamumo ir sektoriaus ar pramonės šakos veikimo analizę įtraukiant įmones ir pilietinės visuomenės atstovus,
 - įgyvendinti susistemintus ir paskirstytus rinkos nepakankamumo nustatymo – *market failure watch* – mechanizmus, paremtus apibrėžtais ir skaidriais kriterijais, ir pagalbos priemonės, neturinčias didelės įtakos konkurencijai vidaus rinkoje ir neprieštaraujančias Lisabonos strategijai.
7. Siekiant valstybės pagalbos politikos, suprantamos kaip ekonominio augimo priemonė, sudaryta remiantis bendru integruoto ir darnaus 25-27 valstybių narių ekonominio augimo suvokimu, ir kuriančios naujas darbo vietas ir naujas įmones

7.1 Komitetas mano, kad reiktų aiškiai parodyti, kaip valstybės pagalba prisidės prie Europos Sąjungos ateities, siekiant konkurencingo ir darnaus valstybių narių vystymosi tikslų, kurie buvo nustatyti Lisabonoje ir kurie nuo 2000 m. iki šių dienų įvairių Europos Vadovų Tarybos susitikimų metu buvo pakartoti.

7.1.1 Šios strategijos nustatytiems pagrindiniams sektoriams reikia ženklų ir tikslingų finansinių pastangų, kurias turi būti galima visiškai įgyvendinti naudojantis valstybių narių biudžetu ir struktūrine politika. Visos šios priemonės turi būti iš anksto įtrauktos į suderintą ir politikos sritims neprieštaraujančią kontekstą, į kurią turi būti atsižvelgiama ir kurio turi būti laikomasi taikant visas sudedamąsias dalis, įskaitant ir Bendrijos konkurencijos politiką.

7.2 Komiteto nuomone, siekiant įgyvendinti bendrąją Europos rinką taip, kad būtų galima vienodai rungtis su kitais pasaulinės rinkos dalyviais, reikia labiau modernizuoti tiek Europos ekonomikos ir ypač valstybės paramos politikos elgseną, tiek ir jos koncepciją; tai taip pat būtina siekiant sukurti dideles infrastruktūras ir dideles nematerialias investicijas, reikalingas veiksmingam, technologiškai pažangiam ir konkurencingam rinkos funkcionavimui.

7.3 Pasak Komiteto, apibrėžiant bendros konkurencijos kriterijus, reikia skatinti valstybes nares ir regionus įgyvendinti paramos politikos sritis, kuriomis siekiama konkurencingos ir laisvos ekonomikos, kurioje būtų laikomasi konkurencijos taisyklių.

7.4 Kadangi Europos rinkoje nepavyko Europos įmonių padaryti konkurencingų ir matomų, o rinka nepajėgi sustiprinti įmonių technologinių naujovių, profesinio rengimo ir internacionalizavimo galimybių, Europos valstybės pagalbos politika turi padėti, o ne trukdyti politikos sritims ir intervencijoms, kuriomis siekiama skatinti įmonių augimą ir didinti jų pajėgumą pritraukti į Europą naujų investicijų, naujų žinių ir naujo kapitalo.

8. Baigiamosios rekomendacijos

8.1 Komitetas palaiko Europos valstybės pagalbos modernizavimą, paremtą nauju iniciatyviu įgyvendinimo būdu ir nauja bendra Bendrijos sistema. Todėl jis rekomenduoja:

- politiką, kuri gali pateikti tinkamus atsakymus taisant arba šalinant rinkos trūkumus,
- politiką, kuri labai prisidėtų baigiant kurti vidaus rinką, išvengdama konkurencijos iškraipymų,
- labiau suderintą ir integruotą politiką, skatinančią įgyvendinti įvairias Lisabonos strategijos dalis, siekiant įmonių vystymosi lygį bei piliečių darbo ir socialinio gyvenimo kokybę padaryti konkurencingesnius ir tobulesnius pasauliniu mastu,

- stiprinti pramonę ir paslaugų sektorių, skatinant įmones vystyti ir suderinant pramonę ir darbo rinką su naujos pramonės politikos tikslais ir naujais, dėl globalizacijos atsirandančiais poreikiais,
- stipriai remti visas produktų ir technologinių procesų naujovių formas ⁽¹⁹⁾,
- iniciatyvų metodą, siekiantį, kad Europa taptų patrauklesnė investicijoms ir kad joje būtų geresnės sąlygos darbo vietų kūrimui, kad įmonės būtų konkurencingesnės, kad būtų remiami mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo projektai, ir, galiausiai, kad būtų skatinamas žmogiškųjų išteklių naujų gebėjimų ir mokymo vystymas ir platinimas,
- atkreipti didesnę dėmesį į faktorius, kurie realiai iškreipia konkurenciją vidaus ir tarptautinėje rinkoje, vengiant nenaudingų ir brangių biurokratinių veiksmų, orientuotų į ribotus ir nereikšmingai iškraipiančius konkurenciją reiškinius,
- suderintą ir pasaulyje konkurencingą vystymosi būdą, paremtą supaprastinimu, skaidrumu ir tikromis procedūromis bei taisyklėmis, taip pat veiksmus, paremtus gerai nustatytais ir nediskriminaciniais bei su Lisabonos strategija derančiais kriterijais,
- didesnę institucinių įmonių įtraukimą į sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesą bei į vertinimo ir įgyvendinimo tęstinio veiksmingumo etapus,
- glaudesnę ryšį tarp Europos ir tarptautinių institucijų (PPO) bei pagrindinių Europos partnerių pasaulio rinkose,
- bendros vizijos apibrėžimą, kad, numatant veiksmus, galėtų dalyvauti visi dalyviai ir politinės, ekonominės ir socialinės institucijos, kurios galėtų apsidrausdamos patikrinti veiksmingą plėtros ir intervencijos apskaitą.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁹⁾ Kaip raginama *Žaliojoje knygoje dėl naujovių diegimo* (1995).

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos bendrijos septintosios mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programos (2007–2013 m.) ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos atominės energijos bendrijos (Euratomas) septintosios branduolinių tyrimų ir mokymo veiklos pagrindų programos (2007–2011 m.)

COM(2005) 119 final/2 - 2005/0043 (COD) - 2005/0044 (CNS)

(2006/C 65/02)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos sutarties 95 straipsniu, 2005 m. balandžio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos bendrijos septintosios mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programos (2007–2013 m.) ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos atominės energijos bendrijos (Euratomas) septintosios branduolinių tyrimų ir mokymo veiklos pagrindų programos (2007–2011 m.)

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gerd Wolf, antrasis pranešėjas Antonello Pezzini.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

Turinys:

1. Santrauka ir rekomendacijos
2. Įžanga
3. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos
4. Bendrosios pastabos
5. Konkrečios pastabos
6. Programa EURATOMAS

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Lisabonos tikslai⁽¹⁾ yra susiję su Europos padėtimi pasaulinės konkurencijos sąlygomis. Esminis pasaulinės konkurencijos bruožas yra visuotinis lenktyniavimas didinant investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą, kuriame dalyvauja ne tik tradicinės pramonės šalys (pvz., JAV, ES ir Japonija), bet ir naujos sparčiai stiprėjančios ekonomikos valstybės (pvz., Kinija, Indija, Brazilija, Korėja), kuriose darbo jėga yra gerokai pigesnė.

1.2 Būtent pakankamai remiami, veiksmingi ir pažangūs moksliniai tyrimai ir plėtra yra lemiamas pagrindas ir sąlyga siekti naujovių, konkurencingumo bei gerovės, taip pat kultūrinio vystymosi ir socialinių garantijų; investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą daug stipriau didina ekonomikos pajėgumus. Tai atitinka ir 2002 m. Barselonoje⁽²⁾ nustatytas 3 proc. tikslas, kuris, atsižvelgiant į pasaulinį lenktyniavimą, tiesa, reiškia „judantį taikinį“.

1.3 Europos bendrijos remiami moksliniai tyrimai ir plėtra iš esmės sukuria pridėtinę vertę. Jie atveria potencialą, kuris gerokai viršija atskirų valstybių narių galimybes ir jau sudarė sąlygas plėtoti Europos projektus, kurie yra pasaulinės svarbos.

⁽¹⁾ Tai pasakytina ir apie atnaujintos Lisabonos strategijos tikslus (Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo 23 d.).

⁽²⁾ Iki 2010 m. bendrosios ES išlaidos turi būti padidintos iki 3 proc. BVP, iš kurių 2/3 tenka privačiam sektoriui ir taip pat OL C 95, 2003 4 23

Jie daro lemiamą ir skatinantį poveikį valstybėms narėms būtinų ir platesnių nacionalinių mokslinių tyrimų programų reguliavimui ir integravimui, o tai reiškia išteklių sutelkimą. Jie sujungia Europos mokslinių tyrimų elitą, Europos pramonę ir subjektus, priimančius sprendimus Europos lygiu. Jie yra Europos integracijos, sanglaudos ir tapatumo kūrimo varomoji jėga. Jie yra pagrindinis Europos mokslinių tyrimų erdvės elementas.

1.4 Komisijos pasiūlymas dabartines išlaidas padidinti ir šiems tikslams nuo šiol skirti beveik 8 proc. bendro Bendrijos biudžeto yra sveikintinas ir būtinas pirmas žingsnis teisinga linkme. Šis minimalus indėlis ateityje dar turi būti didinamas, stengiantis ne tik nesukelti pavojaus Europos, šiuolaikinio mokslo ir technikos lopšio, pozicijoms, bet ir jas išlaikyti ir stiprinti. Neįvykdžius šios sąlygos, Lisabonos tikslai net per ilgesnį laikotarpį yra nepasiekiami.

1.5 Tačiau ne tik šalies ekonomikos konkurencingumas, bet ir kultūrinių bei politinių vertybių puoselėjimas, jų įtaka ir dėl to atsirandantis patrauklumas investuotojams, mokslininkams ir inžinieriams („protų nutekėjimas“) priklauso nuo mokslinių techninių pajėgumų. ES turi išlikti kompetentinga, pageidaujama bendradarbiavimo partnere ir neturi prarasti politinės svarbos pasauliniu mastu.

1.6 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas kreipiasi į Europos Parlamentą, Europos Vadovų Tarybą, o ypač į valstybių narių valstybių ir vyriausybių vadovus, nes jie turi visiškai užtikrinti Komisijos pasiūlytas skubiai reikalingas investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą ir neleisti joms tapti derybų dėl ES ateities bendro biudžeto žaidimo įrankiu ar auka. Šis sprendimas bus esminis Europos politikos pajėgumo vertinimo kriterijus, leisiantis teisingai nustatyti ateities kryptis.

1.7 Be to, Komitetas kreipiasi į valstybių narių ir vyriausybės vadovus ir Europos pramonės įmones kviesdamas prisidėti prie mokslinių tyrimų programų ir pramonės mokslinių tyrimų priemonių, kad 3 proc. tikslas kuo greičiau būtų pasiektas.

1.8 Komitetas pritaria pagrindinei abiejų Komisijos pasiūlytų pagrindų programų (7PP ir 7PP–Euratomas) koncepcijai. Tai pasakytina ne tik apie jų teminių turinių ir struktūrą, bet iš esmės ir apie atskirų programos tikslų ir programos dalių subalansuotumą.

1.9 Komitetas pritaria paprogramių *Energetika*, *Saugumas ir Kosmosas* priėmimui. Užtikrinti pakankamą, nebrangų ir tvarų ES aprūpinimą energija yra viena svarbiausių ir pirmiausia sprendtinų problemų. Reikia rasti pusiausvyrą tarp tvarumo, tinkamumo aplinkai ir konkurencingumo, ir šios problemos sprendimas – pakankamos apimtys moksliniai tyrimai ir plėtra. Neseniai įvykdyti baisūs teroro išpuoliai parodė, kad yra būtina ypatinga sauga.

1.10 Daugelis sprendtinų problemų yra bendros, jos būdingos daugeliui paprogramių, įskaitant humanitarinius ir ekonomikos mokslus. Šiais atvejais Komitetas rekomenduoja užtikrinti aukštesnio lygio koordinavimą ir būtinas tarpusavio sąsajas. Taip galėtų būti daroma įtaka dabartiniam biudžeto paskirstymui atskiroms paprogramėms. Tai taip pat yra susiję su moksliniams tyrimams ekonomikos mokslų srityje numatytą – gali būti – nepakankamą biudžeto dalį.

1.11 Komitetas pritaria Komisijos ketinimui supaprastinti administracines procedūras, siekiant sumažinti su jomis susijusias sąnaudas ir taip padidinti Europos mokslinių tyrimų programų veiksmingumą. Dabartinės darbo sąnaudos ir išlaidos, tenkančios paraiškų nagrinėjimo ir tvirtinimo procedūroms, yra per didelės ir sukelia problemų mokslo ir pramonės sričių naudotojams. Dalyviams turi apsimokėti dalyvauti Europos mokslinių tyrimų programoje, įvertinant su paraiškų pateikimu susijusią riziką. Tai ypač pasakytina apie smulkesnius dalyvius, tokius kaip MVĮ, arba mažesnes mokslinių tyrimų grupes, įsikūrusias universitetuose ir mokslinių tyrimų centruose.

1.12 Esminis aspektas – užtikrinti pakankamą paraiškos ir finansavimo būdų bei bendradarbiavimo struktūrų ir organizavimo būdų (priemonių) tęstinumą. Naujos priemonės, tokios kaip bendros technologijų iniciatyvos, turėtų būti pradedamos taikyti tik gerai apsvaistytos, pirmiausia – bandomajam laikotarpiui.

1.13 Atsižvelgdamas į lemiamą mažų ir vidutinių įmonių vaidmens svarbą Lisabonos procesui, Komitetas pritaria Komisijos ketinimui MVĮ dar labiau įtraukti į mokslinių tyrimų, plėtros ir naujovių diegimo procesą. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas siūlo būtinu atveju dar padidinti šiam tikslui numatytą biudžetą, jei šiame dokumente nenagrinėjama konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programai (2007–2013 m.), kuriai tenka svarbus rėmimo ir tarpininkavimo vaidmuo, nepakaktų numatytų lėšų.

1.14 Siekiant padidinti MVĮ, kurios buvo įsteigtos būtent kurti novatoriškus produktus, pagamintus naudojant sudėtingas technologijas, ir pateikti juos rinkai, sėkmės galimybės, be kita ko, būtinas pakankamas jų aprūpinimas pradiniu ir rizikos kapitalu, kad jos galėtų sėkmingai įveikti pirmuosius 5–10 veiklos metų.

1.15 Komitetas remia Jungtinio tyrimų centro (JTC) vaidmenį ir svarbą jo atliekamų užduočių spektrą daugelyje sričių, įskaitant ateities tendencijų analizę mokslinėje technologinėje, ekonominėje ir visuomeninėje srityje ir jo svarbą patariant politikos klausimais.

1.16 Kalbant apie daugelį kitų detalių pastabų ir rekomendacijų, Komitetas teikia nuorodą į išsamesnius šio nuomonės projekto 2, 4 ir 5 skyrius.

2. Išanga

2.1 **Europos ekonominė, socialinė ir kultūrinė ateitis.** Tolesnę Europos raidą ir jos poziciją pasaulinėse politinėse valdžios struktūrose visų pirma lemia konkurencija pasaulinėje rinkoje, kurioje vyrauja kintanti pramonės ir ekonomikos struktūra, padėtis darbo ir žaliavų rinkose. Šiuo atveju augimas, sėkmė ir ekonomikos pajėgumai – bei iš jų kylantis sugebėjimas užtikrinti socialines garantijas ir kultūrinę plėtrą – visų pirma priklauso nuo turimų žinių, taigi ir nuo investicijų į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą; investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą daug stipriau didina ekonomikos pajėgumus.

2.2 **Pasaulinė konkurencijos padėtis.** Viena vertus, Europa konkuruoja su jau tradicinėmis pramonės šalimis, tokiomis kaip JAV, Japonija arba Rusija, kai ypač JAV⁽³⁾ investicijos į visus moksliniams tyrimams ir plėtrai svarbius sektorius gerokai viršija atitinkamas ES investicijas ir taip nuolat didina jau esamą pranašumą. Kita vertus, Europa konkuruoja su greitai stiprėjančios ekonomikos valstybėmis, tokiomis kaip **Kinija, Indija, Brazilija**, Korėja ir kt.

⁽³⁾ Ypač svarbus indėlis yra reikšmingos ir skirtos ne tik moksliniams tyrimams karinėje srityje JAV gynybos biudžeto išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai (*Department of Defense DoD*).

2.3 Pasaulinis lenktyniavimas mokslinių tyrimų srityje. Pastarosios išvardytos šalys, priešingai nei ES, turi ne tik gerokai **pigesnę darbo jėgą**, bet ir pasižymi greitai **augančiu moksliniu techniniu lygiu** bei reikšmingomis investicijomis į mokymą, mokslinius tyrimus ir plėtrą. Todėl ES bus vis sunkiau dėl daug didesnio darbo užmokesčio bei socialinių ir aplinkosaugos standartų užsitikrinti mokslinį techninį pranašumą ir atitinkamai pranašesnius produktus ir metodus. Taigi Europa privalo daryti viską, kad nepralaimėtų jos atečiai lemiamą reikšmę turinčių **pasaulinių lenktynių**, kuriose didinamos investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą.

2.4 Bendras vertinimas ir patrauklumas – tarptautinis bendradarbiavimas. Nuo mokslinių techninių pajėgumų priklauso ne tik ekonominis konkurencingumas ir dėl to atsirandantis patrauklumas investuotojams, mokslininkams ir inžinieriams („protų nutekėjimas“), bet ir kultūrinis bei politinis vertinimas ir įtaka. ES turi išlikti svarbia, pageidaujama bendradarbiavimo partnere ir neturi prarasti politinės svarbos pasauliniu mastu.

2.5 Lisabonos strategija. Todėl Lisabonos Europos Vadovų Taryba (2000 m. kovo mėn.) nusprendė padaryti Sąjungą konkurencingiausią ir dinamiškiausią, į žinias orientuotą pasaulio ekonomine erdve⁽⁴⁾. Nuo to laiko Lisabonos strategijos įgyvendinimas ir į ją įtrauktas tikslas sukurti stiprią Europos mokslinių tyrimų erdvę yra aiški esminė Europos politikos dalis. **Barselonos** Europos Vadovų Taryba (2002 m. pavasaris) kiekybiniu požiūriu nustatė mokslinių tyrimų rėmimo tikslus: iki 2010 m. bendrosios ES išlaidos turi būti padidintos iki 3 proc. BVP, iš kurių 2/3 tenka privačiam sektoriui (**3 proc. tikslas**). Tačiau Komitetas atkreipia dėmesį, kad, atsižvelgiant į pasaulines lenktynes, investicijų srityje šis tikslas yra „judantis taikiny“; kas per vėlai jį pasiekia, tas ir toliau atsilieka.

2.6 Poreikis kurti stiprią Bendrijos mokslinių tyrimų programą. Europos Sąjungos remiami moksliniai tyrimai ir plėtra ne tik papildo valstybių narių mokslinių tyrimų programas, bet ir iš esmės lemia pridėtinės vertės kūrimą. Programa atveria potencialą, kuris gerokai viršija atskirų valstybių narių galimybes ir jau sudarė sąlygas plėtoti Europos projektus, kurie yra pasaulinės svarbos⁽⁵⁾. Ji daro lemiamą ir skatinantį poveikį valstybėms narėms būtinų ir platesnių nacionalinių mokslinių tyrimų programų reguliavimui ir integravimui. Ji atitinka tarptautinį mokslo, mokslinių tyrimų ir gamybos pobūdį ir tam būtiną tarptautinę darbo rinką.

2.7 Europos integracijos ir sanglaudos katalizatorius. Šiuo tikslu Bendrijos moksliniai tyrimai ir plėtra sujungia Europos mokslinių tyrimų elitą, Europos pramonę ir subjektus, priimančius sprendimus Europos lygiu. Ji yra svarbus Europos integracijos, sanglaudos ir tapatumo kūrimo varomoji jėga.

⁽⁴⁾ 2005 m. kovo mėn. Briuselio Europos Vadovų Taryba aiškiai patvirtino ir detalizavo šį tikslą savo sprendime dėl Lisabonos strategijos atnaujinimo.

⁽⁵⁾ Sėkmingo Europos bendradarbiavimo pavyzdžiai: ARIANE, AIRBUS, CERN, ESO, GALILEO; JET/ITER.

2.8 Komisijos pasiūlymai. Komisijos pasiūlymai skirti su turiniu ir finansavimu susijusioms priemonėms, kurios yra skubiai būtinos Bendrijos teikiamai paramai moksliniams tyrimams ir plėtrai ir siekiant Lisabonos strategijos tikslų. Nepaisant padidėjimo, ji vis dar apima tik santykinai mažą dalį, t. y. vos 8 proc. 2007–2013 m. laikotarpiui pasiūlyto bendro ES biudžeto.

2.9 Komisijos pasiūlymai yra susiję su čia nenagrinėjamu pasiūlymu dėl Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programos (2007–2013 m.) sudarymo. Ši programa ypač galėtų perimti tarpininkės tarp čia pateiktos pagrindų programos ir reikalingų daugelio MVĮ inovacinių procesų vaidmenį.

2.10 Esminis prioritetų nustatymo kriterijus. Todėl tai yra lemiamas esminis Europos politikos rimtumo, gebėjimo ir patikimumo kriterijus, nepriklausomai nuo to, ar Parlamentas, Taryba ir, kalbant apie finansinę perspektyvą, ypač valstybės narės pritarą pasiūlytomis priemonėmis ir suteiks būtiną prioritetą (žr. šia tema taip pat nuo 4.4 iki 4.5 punkto).

3. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

3.1 Europos bendrijos septintoji mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programa (2007–2013 m.), toliau vadinama **7PP**, palyginti su jos pirm-takėmis, pasižymi šiomis savybėmis:

- Nuo pat pradžių apima 25 valstybių narių Europą.
- Trunka dvejais metais ilgiau.
- Numatytas žymiai didesnis bendras biudžetas, taip pat ir metinis biudžetas.
- Aiškiai ir suprantamai suskirstytos pasiūlytos programos ir programų dalys.
- Kaip naujos svarbios programos dalys įtraukti moksliniai tyrimai energetikos, saugumo ir kosmoso srityse.

3.2 Priešingai nei 7PP, Europos atominės energijos bendrijos (Euratomas) Septintosios branduolinių tyrimų ir mokymo veiklos pagrindų programos (2007–2011 m.), toliau vadinamos **7PP-Euratomu**, laikotarpis lieka toks pats, tačiau, žinoma, ji apima taip pat 25 valstybių narių Europą.

3.3 7PP pagrindų programą turi sudaryti keturios konkrečios programos, atitinkančios keturis pagrindinius Europos mokslinių tyrimų politikos tikslus:

— Bendradarbiavimas

Ši programos dalis, kuriai skirta apie 61 proc. biudžeto lėšų, sudaro didžiausią **7PP** dalį. Turi būti remiamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų veiklos srityje, įskaitant bendradarbiavimą tarp ES ir trečiųjų šalių.

— Idėjos

Vadovaujant savarankiškai Europos mokslinių tyrimų tarybai Europos lygiu turi būti remiami „nežinomų sričių moksliniai tyrimai“. Jie gali apimti visas mokslo, įskaitant humanitarinius mokslus, ir technologijų sritis.

— Žmonės

Mokslo darbuotojų mokymai ir kilimą tarnyboje remianti veikla, vadinama Marijos Kiuri veikla, turi būti sustiprinta ir išplėsta, įskaitant glaudesnius ryšius su nacionalinėmis sistemomis.

— Pajėgumai

Turi būti remiami pagrindiniai Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumų aspektai: mokslinių tyrimų infrastruktūra; MVĮ skirti moksliniai tyrimai; į mokslinius tyrimus orientuotos regionų grupės; viso mokslinių tyrimų potencialo realizavimas „konvergencijos“ regionuose; su „mokslas visuomenėje“ tema susiję klausimai; tarptautinio bendradarbiavimo „horizontalioji“ veikla.

— Jungtinis tyrimų centras

Be to, turėtų būti numatyta speciali programa, skirta Jungtinio tyrimų centro vykdymui nebranduolinei veiklai.

3.4 Bendrijos finansinio įnašo į Septintosios pagrindų programos biudžetą pasiūlyta bendra suma yra **72 726 mln. eurų**. Ši suma 2 straipsnio 2–6 pastraipose nurodytai veiklai paskirstoma taip:

Bendradarbiavimas	61,1 proc.
Idėjos	16,3 proc.
Žmonės	9,8 proc.
Pajėgumai	10,3 proc.
Nebranduolinė Jungtinio tyrimų centro veikla	2,5 proc.

3.5 **Programa Bendradarbiavimas**, kuriai vykdyti yra pasiūlyta **44 432 mln. eurų** bendro biudžeto, sudaryta iš teminių ir prioritetinių paprogramių. Turi būti užtikrintas perėjimas tarp paprogramių ir sudaromos sąlygos taikyti kelias temas apimančius metodus. Programa apima šias devynias mokslinių tyrimų temas, kurios ES ribose turi būti nagrinėjamos bendradarbiaujant visoms šalims. Čia taip pat pateikiamas pasiūlytas procentinis biudžeto paskirstymas.

— Sveikata	18,7 proc.
— Maistas, žemės ūkis ir biotechnologijos	5,5 proc.
— Informacijos ir ryšių technologijos	28,5 proc.
— Nanomokslai, nanotechnologijos, medžiagų ir naujos gamybos technologijos	10,9 proc.

— Energetika 6,6 proc.

— Aplinka (įskaitant klimato kaitą) 5,7 proc.

— Transportas (įskaitant aeronautiką) 13,3 proc.

— Socialiniai ir ekonomikos mokslai ir humanitariniai mokslai 1,8 proc.

— Saugumas ir kosmosas 8,9 proc.

3.6 **7PP-Euratomas** apima dvi specialias programas.

3.6.1 Vienoje iš jų nagrinėjamos temos:

— **Sintezės energijos moksliniai tyrimai**: skirti plėtoti technologijas, sudarančias galimybę sukurti saugų, tvarų, tinkamą aplinkai ir ekonomišką energijos šaltinį ir

— **Branduolio dalijimasis ir radiacinė sauga**: skirti skatinti saugiai naudoti ir eksploatuoti branduolio dalijimąsi ir kitą radiacijos naudojimą pramonėje ir medicinoje.

3.6.2 Kita programa apima Jungtinio tyrimų centro vykdymą veiklą branduolinės energijos srityje.

3.6.3 Visa suma Septintajai pagrindų programai – Euratomui įgyvendinti 2007–2011 m. laikotarpiui yra **3092 mln. eurų**. Ši suma procentais yra paskirstoma taip:

a) Sintezės energijos moksliniai tyrimai	69,8 proc.
b) Branduolio dalijimasis ir radiacinė sauga	12,8 proc.
c) Jungtinio tyrimų centro branduolinė veikla	17,4 proc.

3.7 Čia išsamiai pateikiami ir paaiškinami pasiūlyti **paramos teikimo principai ir paramos priemonės**. Jie jau buvo pateikti paskelbtame Komisijos komunikate ⁽⁶⁾, dėl kurio Komitetas pateikė išsamią nuomonę ⁽⁷⁾.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komisijos pateiktas pasiūlymas yra labai išsamus dokumentas, apimantis reikšmingą mokslinių tyrimų ir plėtos programą su daugybe detalių, aspektų ir tarpusavio sąryšių. Todėl šioje nuomonėje neįmanoma nei tiksliai pateikti visų pasiūlytų programos dalių ir procedūrų, nei jų aptarti. Taigi detalizuotos **pastabos apsiriboja** aptarimu tik tų aspektų,

⁽⁶⁾ Mokslas ir technologijos: Raktas į Europos ateitį – Gairės dėl Europos Sąjungos mokslinių tyrimų rėmimo. COM(2004) 353 final.

⁽⁷⁾ OL C 157, 2005 6 28.

kuriems Komitetas teikia išskirtinį dėmesį. Jis pateikia nuorodas į savo ankstesnes rekomendacijas ⁽⁸⁾ dėl svarbių konkrečių temų ir pabrėžia, kad jos išlieka svarbios Septintajai pagrindų programai. Vėlesni pasisakymai bus paremti tolesnėmis Komiteto nuomonėmis dėl Komisijos komunikatų dėl *Specialių programų* ⁽⁹⁾ ir *Prieigos taisyklių* ⁽¹⁰⁾.

4.2 Komitetas mano, jog abiem programoms pasiūlytą **biudžetą**, kaip minimalų indėlį, būtina ateityje didinti, stengiantis ne tik nesukelti pavojaus Europos, šiuolaikinio mokslo ir technikos lopšio, pozicijoms, bet ir jas išlaikyti ir stiprinti. Jis tai laiko sveikintinu ir ypač būtinu pirmuoju žingsniu, siekiant, kad nors Bendrija priartėtų prie Europos valstybių ir vyriausybių vadovų viršūnių susitikime **Barselonoje** paskelbto politinio **3 proc. tikslo** ⁽¹¹⁾.

4.3 **Neužtikrinus tinkamo finansinio aprūpinimo, 7PP ir 7PP-Euratomas negali įvykdyti Lisabonos strategijos keliamų uždavinių**; netgi kyla pavojus, kad Europa pasauliniame lenktyniavime dar labiau atsiliks. Moksliniai tyrimai ir plėtra yra naujovių kūrimo proceso, siekiant konkurencingų produktų ir metodų, išeities taškas ir varomoji jėga. Jie gali sukelti lavinos pobūdžio procesą, kuris turės įtakos ir ekonomikos dinamikai bei užimtumui.

4.4 Be to, Komisijos pasiūlymas yra aiškus ženklas valstybėms narėms taip pat sekti šiuo pavyzdžiu ir padaryti viską, kad ir nacionalinių biudžetų atžvilgiu kuo skubiau būtų pasiekiamas 3 proc. tikslas.

4.5 Todėl Komitetas mano, kad **bendras** pateiktų tvirtinti abiejų biudžetų **dydis** yra lemiamas Europos politikos, jos patikimumo ir gebėjimo vykdyti kriterijus. Būtent čia tiksliai paaiškės, ar iš tiesų Europos politika nustato **būtinus prioritetus** ir teisingai nustato kryptis, kad ES išvengtų nuosmukio pasauliniu lygiu ir galėtų įvykdyti Lisabonos tiksluose išdėstytus pažadus.

4.6 **Kreipimasis.** Atsižvelgdamas į tai, Komitetas kreipiasi į Europos Parlamentą, Europos Vadovų Tarybą ir ypač į valstybių narių valstybių ir vyriausybių vadovus, nes jie **turi užtikrinti** Komisijos pasiūlytas, skubiai reikalingas **investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą ir neleisti joms tapti derybų dėl ES**

ateities bendro biudžeto žaidimo įrankiu ar auka. Priešingu atveju ne tik kiltų rimtų problemų, bet ir nebūtų įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslai, nukentėtų Europos politikos įvaizdis ir patikimumas.

4.7 Be to, Komitetas kreipiasi į valstybių narių ir vyriausybių vadovus ir Europos pramonės įmones kviesdamas prisidėti prie pagal apimtį reikšmingesnių **nacionalinių mokslinių tyrimų programų** ir **pramonės mokslinių tyrimų priemonių**, kad 3 proc. tikslas kuo greičiau būtų pasiektas.

4.8 Komitetas pritaria **pagrindinei** abiejų Komisijos pasiūlytų pagrindų programų (7PP ir 7PP-Euratomas) **konceptcijai**. Tai pasakytina ne tik apie jų teminį turinį ir struktūrą, bet iš esmės ir apie atskirų programos tikslų ir programos dalių subalansuotumą.

4.9 Komitetas pritaria, kad Komisijos pasiūlyme yra įvertinta daugelis jo rekomendacijų arba jos itin rimtai apsvaistytos. Kalbant apie mokslinių tyrimų temas specialioje programoje *Bendradarbiavimas*, tai yra susiję su jo pareikšta nuomone, pvz., dėl **nanotechnologijų** ⁽¹²⁾, **biotechnologijų** ⁽¹³⁾, **sveikatos tyrimų** ⁽¹⁴⁾, **informacijos technologijų** ⁽¹⁵⁾, **energetikos tyrimų** ⁽¹⁶⁾ (**įskaitant sintezės energijos mokslinius tyrimus** ⁽¹⁷⁾), **kosmoso** ⁽¹⁸⁾ ir **saugumo tyrimų** ⁽¹⁹⁾. Šioje vietoje galima pakartoti, kad Komitetas teikia didelę reikšmę visoms šioms temoms ir atitinkamai remia jų nagrinėjimą. Komiteto pastebėti trūkumai ir požiūris dėl tam tikrų dalykų bus pateikti vėliau.

4.10 Nors Komitetas ir pasiūlė, beje, pagrįstai, **kosmoso ir saugumo mokslinius tyrimus** remti ir vykdyti ne pagal 7PP, tačiau jis taip pat mato pranašumų įtraukti juos į 7PP, tokių kaip, pvz., paprastesnis administravimas bei geresnis suderinimas ir sinergija su kitomis programos dalimis. Todėl dabar jis siūlo pamėginti, iš pradžių išbandyti šias programos dalis įtraukti į 7PP ir sukauptą patirtį, jei tai būtina, panaudoti darant išvadą atliekant vidurio laikotarpio įvertinimą arba PP8.

4.10.1 Į paprogramę *Kosmosas* įtraukta tema „Kosminiai taikymai Europos visuomenei“ yra susijusi su saugumo, aplinkos ir informacinių technologijų temomis kaip tipinė bendra tema (žr. 5 skyrių).

⁽¹²⁾ OL C 157, 2005 6 28.

⁽¹³⁾ OL C 234, 2003 9 30; OL C 61, 2003 3 14; OL C 94, 2002 4 18.

⁽¹⁴⁾ OL C 74, 2005 3 23; OL C 133, 2003 6 6.

⁽¹⁵⁾ OL C 302, 2004 12 7.

⁽¹⁶⁾ OL C 241, 2002 10 7.

⁽¹⁷⁾ OL C 302, 2004 12 7.

⁽¹⁸⁾ OL C 220, 2003 9 16; OL C 112, 2004 4 30.

⁽¹⁹⁾ OL C 157, 2005 6 28.

⁽⁸⁾ Šia tema žr. 14–21 išnašas.

⁽⁹⁾ COM(2005) 440–445 final.

⁽¹⁰⁾ Bus paskelbta artimiausiu laiku.

⁽¹¹⁾ OL C 95, 2003 4 23.

4.10.2 Šiuo metu ypač aktualios **saugumo tyrimų** temos, tokios kaip „Apsauga nuo terorizmo ir nusikalstamumo“, „Infrastruktūrų ir komunalinių paslaugų įmonių saugumas“, „Sienų apsauga“, „Saugumas ir visuomenė“ ir kt., yra bendros temos ir humanitarinių ir socialinių mokslų srityje turėtų būti papildytos temomis „Konfliktų ir taikos tyrimai“ bei „Kultūros tyrimai“, kad būtų galima daugiau sužinoti apie konfliktų priežastis ir galimybes jų išvengti arba užkirsti jiems kelią. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama **kovai su terorizmu** bei **masinio naikinimo ginklų** kontrolei (žr. taip pat 6.4.3 punktą).

4.11 Kalbant apie specialią **programą Idėjos**, Komitetas pritaria, kad buvo atsižvelgta į jo pateiktas rekomendacijas ⁽²⁰⁾. Jos pirmiausia buvo susijusios su Europos mokslinių tyrimų tarybos, kuri turi būti sudaryta iš žymių, visame pasaulyje pripažintų mokslininkų, atliekamu šios programos nepriklausomu valdymu; Komitetas pakartotinai rekomenduoja, kad joje taip pat dalyvautų žymūs mokslininkai, dirbantys pramonės mokslinių tyrimų srityje. Todėl Komitetas dar kartą rekomenduoja Parlamentui ir Tarybai pritarti šiai naujai mokslinių tyrimų paramos rūšiai, kuri turėtų būti valdoma analogiškai, kaip tai daro, pvz., Medicininių tyrimų taryba (Medical Research Council, Didžioji Britanija) arba Vokietijos mokslinių tyrimų draugija (Deutschen Forschungsgemeinschaft, VFR).

4.11.1 Ši programa, skirta remti kompetenciją **visose mokslo ir technologijų srityse**, sukurs Europos pridėtinę vertę, padės didinti ES konkurencingumą pasauliniame kontekste. Komitetas ypač atkreipia dėmesį į tai, kad ⁽²¹⁾ *tik fundamentalūs moksliniai tyrimai laisvės ir nepriklausomybės sąlygomis, moksliniai tyrimai be suvaržymų, ir vis dėlto turintys ribas, gali tiekti svarbiausią žaliavą tolesnei gerovei: naujas žinias. Pramonė ⁽²²⁾ taip pat vertina fundamentalių mokslinių tyrimų svarbą ir juos remia.*

4.11.2 Tai taip pat atitinka Komiteto ne kartą pareikštas rekomendacijas **inovacijų trikampyje, sudarytame iš pagrindinių mokslinių tyrimų, taikomųjų mokslinių tyrimų ir plėtos** (produktų ir procesų kūrimo), esančioms visoms trims būtinoms kryptims suteikti atitinkamą svorį ir taip sukurti optimalias sąlygas pasiekti bendrą sėkmę. Vertinant kitu požiūriu, tai taip pat yra būtina, siekiant skatinti Komisijos pasiūlytą daugiadalykiškumą. Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad **ribos tarp pagrindinių mokslinių tyrimų, taikomųjų mokslinių tyrimų ir plėtos sąvokų** jau visuomet buvo **neaiškiai apibrėžtos ir nepastovios**, todėl neturėtų būti dirbtinai pabrėžiamos administracinėmis priemonėmis.

⁽²⁰⁾ OL C 110, 2004 4 30.

⁽²¹⁾ Citata iš tuometinio Vokietijos Federacijos Kanclerio Gerhard Schröder kalbos per 2005 m. vykusį Einšteino jubiliejaus minėjimą. Taip pat buvo pasakyta tokia mintis: „Bet fundamentaliems moksliniams tyrimams kartu reikia būti užtikrintiems, kad galima veikti nesant tiesioginio panaudojimo galimybių daromo spaudimo ir pastovaus vertimo įrodyti tinkamumą“.

⁽²²⁾ The Economic Returns to Basic Research and the Benefits of University-Industry Relationships. A literature review and update of findings. Report for the UK Office of Science and Technology* by SPRU - Science and Technology Policy Research. Alister Scott, Grovė Steyn, Aldo Geuna*, Stefano Brusoni, Ed Steinmueller, 2002.

4.12 Komitetas taip pat pritaria priemonių stiprinimui **Žmonių** srityje ir į ją įtrauktoje **Marijos Kiuri programoje**. Ši programa jau anksčiau pasitvirtino kaip išskirtinai sėkminga ir svarbi priemonė, siekiant parengti ir remti Europos mokslininkus bei siekiant sukurti mokslininkams iš viso pasaulio **patrauklesnę Europos mokslinių tyrimų erdvę**. Komitetas kartoja, kad mokslininkai yra ne tik naujų žinių kūrėjai, tačiau ir svarbiausi šių žinių nešėjai tarp šalių ir žemynų bei tarp mokslinių tyrimų organizacijų ir pramonės, taigi taip pat tarp mokslinių tyrimų ir taikymo.

4.12.1 Reikia ypač išskirti pastarosios programos dalių tikslus **mokymasis visą gyvenimą ir kilimas tarnyboje** bei **pramonės ir mokslo įstaigų sąsajos ir partnerystė**. Pirmasis tikslas skirtas jaunų mokslininkų kvalifikacijai ir ypač jų tolesniam profesiniam tobulėjimui, įskaitant jau didesnę patirtį turinčių mokslininkų tolesnį tobulėjimą (žr. taip pat toliau pateiktą punktą), šios svarbios užduoties antrasis tikslas skirtas ilgam laikui sukurti ir remti bendradarbiavimo tarp aukštųjų mokyklų įstaigų ir pramonės įmonių, ypač MVĮ, programas, taigi remti minėtą inovacijų trikampį. Todėl ypač turėtų būti remiamas **mobilumas tarp valstybinio ir privačiojo sektoriaus**. Tai taip pat turėtų apimti mobilumą ir partnerystę, pvz., su žemės ūkiu arba politinėmis institucijomis.

4.12.2 Taigi Komitetas kartu nagrinėja ir **pagrindinę universitetų, kaip mokslinių tyrimų ir mokymo institucijos, funkciją**. Kad būtų įmanoma atlikti jiems patikėtus uždavinius, materialinė ir techninė universitetų bazė, jų personalo biudžetas ir jų organizacinė struktūra turi atitikti šį tikslą (žr. taip pat 4.15.4 punktą). Tai yra didžiausias trūkumas, ypač palyginti su aukščiausio lygio universitetais, pvz., JAV. Todėl Komitetas pritaria, kad Komisija parengtų komunikatą šiuo svarbiu klausimu, dėl kurio Komitetas pareiškė savo nuomonę. Čia pateikiamas tik 7PP svarbus požiūris, kad turi būti numatytos finansavimo priemonės, kurios yra priderintos prie tipinės universitetų vykdomų projektų apimtys.

4.13 Be to, Komitetas pritaria Komisijos pastangoms sukurti nuoseklų **„Europos mokslininko“ profesinį portretą**, tuo tikslu sukurti patikimą karjeros kelią ir prie jo priderinti bendrosios rinkos taisykles. Komitetas jau anksčiau atkreipė dėmesį į tai ⁽²³⁾, kad žmogiškasis kapitalas yra jautriausi ir brangiausi mokslinių tyrimų ir plėtos ištekliai ir kad jis remia Komisijos pastangas plėtoti ir puoselėti žmogiškuosius išteklius. Komitetas visiškai pritaria Komisijai, kad būtina pagerinti ne tik asmeninių tyrinėtojų darbo sutarčių sudarymo sąlygas, bet ir kiekvienai mobilumo rūšiai svarbų visų socialinių garantijų ir pensinio draudimo dalių pritaikymą (perdavimą).

⁽²³⁾ Žr. šia tema taip pat OL C 110, 2004 4 30.

4.13.1 Jei nepavyks gabiems jauniems mokslininkams pasiūlyti **patrauklaus ir gerai planuojamo karjeros kelio** (JAV: **tenure-track**), jie atliks mokslinius tyrimus už Europos ribų arba susidomės kitomis veiklos sritimis. Mokslininkų mobilumas būtinas ir pageidautinas ne tik Europoje, bet ir tarp ES bei daugelio kitų šalių; todėl, žinoma, negalima prarasti pačių gabiausiųjų („smegenų nutekėjimas“). Ypatingas aspektas svarbaus šeimos tvirtumo prasme yra „abiejų karjeros siekiančių sutuoktinių porų“ galimybė.

4.13.2 Komitetas taip pat pateikia nuorodą į 2005 m. kovo 11 d. Komisijos dėl **Europos mokslininkų chartijos** ⁽²⁴⁾ ir elgesio kodekso įdarbinant tyrinėtojus pateiktas rekomendacijas, kurios turi padėti siekti pirmiau minėtų tikslų. Jis ypač pritaria jose pareikštoms mintims ir daugeliui konkrečių detalių, padedančių pasiekti tikslus. Todėl jis apgailestauja, kad pasiūlytos taisyklės kai kuriuose punktuose yra pernelyg plačios, todėl apsunkinamas taisyklių ir iš esmės teisingo jų taikymo priėmimas mokslinėje bendruomenėje. Kai kurias pasirinktas formuluotes ir rekomendacijas jis laiko netgi klaidinančiomis, bent jau neaiškiomis arba neteisingai suprantamomis ⁽²⁵⁾. Tai, tarp kitko, gali apsunkinti procedūrų supaprastinimą (žr. kitą punktą) arba dėl to galima priimti klaidingus sprendimus. Todėl Komitetas siūlo pasitaikius progai atitinkamai patobulinti svarbią taisyklių visumą.

4.14 Komitetas taip pat pritaria Komisijos paskelbtam planui, pavadintam antrašte „**Supaprastinimas**“, supaprastinti daugelį priemonių ir potvarkių, skirtų paraiškų teikimo ir sprendimų priėmimo procedūroms, ir taip žymiai palengvinti pareiškėjų našą. Dabartinės nemažos su paraiškų teikimo ir asignavimų skyrimo procedūromis susijusios darbo sąnaudos ir išlaidos yra viena iš pagrindinių kliūčių mokslo ir pramonės sričių naudotojams. Tai ypač pasakytina apie MVĮ ir jų didelį inovacijų potencialą bei mažesnes tyrinėtojų grupes universitetuose. Moksliniams tyrimams palankesnės procedūros gerokai padidintų paramos Europos moksliniams tyrimams veiksmingumą ir taip Europos piliečių akyse padėtų pagerinti „Briuselio įvaizdį“ – nors ir tenka apgailestauti, bet šiuo metu jis laikomas biurokratinio ir pernelyg reguliuojančiu. Komitetas primena apie savo ankstesnes rekomendacijas šiuo klausimu ir pritarimą Marimon pranešimui ⁽²⁶⁾. **Dalyviams turi apsimokėti dalyvauti Europos mokslinių tyrimų programoje,**

⁽²⁴⁾ Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L 75/67, 2005 3 22.

⁽²⁵⁾ Tai yra susiję su, pvz., a) fakto neįvertinimu, kad pagrindinė mokslinių tyrimų užduotis yra kurti naujas žinias, o klausimas, kas tarnauja žmonijai arba kas yra svarbu visuomenei, kiekvienu konkrečiu atveju nėra tinkamas kriterijus (šiuo klausimu žr. OL C 221, 2001 8 7, 4 ir 6 skyrius (pvz., 6.7.1 punktą) bei 14 išnašą), arba b) ypatingos dvigubų tyrimų, būtent skirtų ne tik naujoms žinioms užtikrinti, bet ir joms skleisti, įtvirtinti ir išplėsti, svarba (šiuo klausimu žr., pvz., OL C 221, 2001 8 7, 4.7.5 ir 4.7.6 punktus). Pernelyg apribojančios taisyklės neužtikrina kokybiškų mokslinių tyrimų, jie reikalauja erdvės. Sėkmingiausios priemonės siekiant įsiveržti į neištirtas sritis ir pasiekti gerų rezultatų yra skirti daugiausia pasiekusius ir ypač patyrusius tyrinėtojus į vadovaujančias pareigas, pritraukti ir skatinti geriausius mokslininkus bei pakankamai ir patikimai aprūpinti juos prietaisais ir tyrimams būtinomis priemonėmis. Mokslininko kvalifikacijos negalima nei kiekybiškai įvertinti, nei sudaiktinti – jos įvertinimas priklauso nuo patyrusių mokslo srities kolegų nuomonių spektro.

⁽²⁶⁾ Prof. Marimon vadovaujamos ekspertų grupės pranešimas, 2004 m. birželio 21 d., 6 pagrindų programa.

įvertinant su paraiškos pateikimu susijusias išlaidas ir riziką!

4.14.1 Komitetas suvokia, kad šis siekis sukelia **prieštara-vimų** tarp būtino **skaidrumo, Europos Audito Rūmų** taisyklių ir visų sprendimus priimančių subjektų **požiūrių spektro**. Dėl to Komisija arba jos įpareigotos agentūros gali ir privalo prisiimti daugiau dalyvaujančioms šalims tenkančios atsakomybės (tačiau tuo tikslu turėtų būti iš naujo apgalvojama jų asmeninės atsakomybės rizika). Tai kartu lemia dalyvaujančioms šalims keliamus labai aukštus reikalavimus išmanyti tam tikrą sritį; todėl Komitetas pakartotinai rekomenduoja, kad tam būtini ilgametę patirtį turintys tam tikros srities specialistai. Komitetas primena su šia tema susijusias ankstesnes rekomendacijas ⁽²⁷⁾.

4.14.2 Ypač svarbus požiūris į inovacijas ir vidutinio lygio viršijimą yra būtinybė būti pasirengusiam nesėkmės atveju **priimti nežinomybę ir riziką**. Skverbimasis į mokslo ir technikos požiūriu neištirtas sritis ir nežinomų dalykų ieškojimas negali būti suplanuotas arba pateiktas taip, kad galėtų būti užtikrinta sėkmė, ir priešingai, jei viskas yra žinoma iš anksto, neįmanoma sužinoti nieko nauja. Taigi „nesėkmė“ negali būti vertinama apskritai, o turėtų būti vertinama kaip naudinga patirtis „bandymų ir klaidų“ („trial-and-error“) procese. **Galimybės ir rizika** yra dvi to paties medalio pusės.

4.14.3 Steigti išorines agentūras rekomenduojama tik tuo atveju, jei taip būtų galima užtikrinti žymų administracinių procedūrų pagerinimą ir gauti aiškią finansinę naudą. Galimos papildomos arba išorinės **administracinės išlaidos jokių būdu negali sumažinti realioms moksliniams tyrimams skirtu biudžetu!**

4.15 Komitetas ypač pritaria ir toms į specialią „**Pajėgumų**“ programą įtrauktoms svarbioms programos dalims, kurios apima mokslinių tyrimų infrastruktūros, MVĮ skirtų mokslinių tyrimų, žinių regionų, mokslinių tyrimų potencialo ir mokslo visuomenėje punktus bei tarptautinio bendradarbiavimo veiklą.

4.15.1 Būtina pabrėžti svarbų tikslą labiau įtraukti **mažas ir vidutines įmones (MVĮ)** į mokslinių tyrimų ir inovacijų procesą ir tam sukurti tinkamą aplinką ir priemones.

⁽²⁷⁾ OL C 204, 2000 7 18 (CES 595/2000, 9.8.4 punktas).

4.15.2 **Inovacijų programos** teikiama parama gali tapti dar viena gera **paramos MVĮ** ⁽²⁸⁾ priemone; tačiau ir čia procedūros turi būti įgyvendinamos ir MVĮ tinkamos apimtys. Priklausomai nuo šios inovacijų programos sėkmės, Komitetas mano esant būtina paminėti, kad reikia toliau didinti tiesioginės paramos MVĮ dydį daugiau negu dabartiniu metu esami 15 proc., ypač atsižvelgiant į naujų valstybių narių poreikius. Be to, Komitetas primena savo ankstesnius pasisakymus, kad siekiant padidinti MVĮ, kurios buvo įsteigtos būtent kurti novatoriškus produktus, pagamintus naudojant sudėtingas technologijas, ir pateikti juos rinkai, sėkmės galimybės, be kita ko, būtinas pakankamas jų aprūpinimas pradiniu ir **rizikos kapitalu**, kad jos galėtų sėkmingai įveikti pirmuosius 5–10 veiklos metų. Ekonomikos tyrimai ir tinkama ekonomikos politika čia gali padaryti svarų įnašą.

4.15.3 Taip pat yra svarbūs tikslai optimizuoti ir plėtoti **mokslinių tyrimų infrastruktūrą, regioninių** į mokslinius tyrimus orientuotų **organizacijų grupes** bei paramą mokslinių tyrimų potencialui ir jo realizavimą **ES konvergencijos ir atokiausiuose regionuose**. Mokslinių tyrimų infrastruktūros plėtimas ir naujos mokslinių tyrimų infrastruktūros kūrimas skatina ir spartina regioninių, į mokslinius tyrimus orientuotų organizacijų grupių kūrimą. Tačiau ir čia visų pirma reikia pakankamai aprūpinti **rizikos kapitalu**, nes tai taip pat lemia sėkmę.

4.15.4 Komitetas visų pirma pabrėžia pakankamų priemonių infrastruktūros srityje svarbą, siekiant stiprinti universitetus (žr. šia tema 4.12.2 punktą). Atsižvelgdamas į tai, Komitetas atkreipia dėmesį, kad daugelyje ES vietų jau sėkmingai įsteigtos sėkmingai veikiančios sudėtingas technologijas naudojančių įmonių grupės, kurios yra susitelkusios prie tam tikrų universitetų ir (arba) besiribojančioje ekonominėje erdvėje lemia augimą ir inovacijas. (*poles of economic growth*). Žr. šia tema 4.16.2 punktą.

4.15.5 Toliau bus dar kartą kalbama (žr. 5.8 punktą) apie Europos **ypač didelio pajėgumo skaičiavimo centrų**, kaip dar vienos itin svarbios infrastruktūros priemonės, reikšmę.

4.15.6 Kita vertus, Komitetas rekomenduoja **Pajėgumams** priskirtą teminę sritį „**Mokslas visuomenėje**“ iš ten išbraukti ⁽²⁹⁾ – išskyrus šią temą programoje „Idėjos“ – ir priskirti programai „Bendradarbiavimas“ priklausančiai prioritetinei paprogramei „**Socialiniai, ekonomikos ir humanitariniai mokslai**“. Taip galėtų būti geriau panaudojamos galimos sinergijos tarp šių temų ir nustatomi būtini tarpusavio sąryšiai. Be to, taptų aiškiau, kad šių persidengiančių temų biudžetas sudaro iš viso 3 proc. dalykinių, prioritetinių programų biudžeto.

⁽²⁸⁾ COM(2005) 121 final – 2005/0050 (COD).

⁽²⁹⁾ Ši rekomendacija labiausiai skirta „Mokslas visuomenėje“ sociologiniams tyrimams. Priešingai tam, ta biudžeto dalis, kuri yra skirta priemonėms (parodoms, muziejams, konferencijoms), kuriomis pristatomas mokslas, t.y. jų rezultatai ir darbo metodai, ir toliau turi likti specialioje „Pajėgumų“ programoje.

4.15.7 Tinkamas ir vaisingas tarptautinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir mokymo srityje yra esminė visuotinės partnerystės dalis ir atitinka mokslinių tyrimų ir plėtros esmę. Pajėgumų paprogramei priskiriamos **tarptautinio bendradarbiavimo** ⁽³⁰⁾ priemonės padeda siekti svarbaus tikslo vykdyti bendradarbiavimą (žr. taip pat 4.13.1 punktą) su valstybėmis kandidatėmis, su ES besiribojančiomis valstybėmis, besivystančiomis šalimis ir valstybėmis, pasižyminčiomis sparčiai augančia ekonomika. Komitetas pritaria, kad taip pat būtų sudarytos sąlygos svarbiam bendradarbiavimui su mokslo ir technikos srityse labai išsivysčiusiomis šalimis, tokiomis kaip **JAV ir Japonija** paprogramėse „Bendradarbiavimas“ arba „Žmonės“, tam tikrais atvejais – net būtų sudaromos dvišalės sutartys tarp oficialių institucijų. Komitetas pripažįsta, kad šis bendradarbiavimas turi kilti dėl atsiradusių tam tikros srities poreikių; tačiau jis rekomenduoja šiuos svarbius faktus pateikti aiškiau ir labiau juos pabrėžti.

4.16 **Paramos moksliniams tyrimams tęstinumas ir priemonės (finansavimo formos)**. Savo ankstesnėje nuomonėje Komitetas jau pateikė rekomendacijas dėl abiejų aspektų ir jas primygtinai patvirtina. Atsižvelgdamas į būtinybę užtikrinti geresnį **tęstinumą**, Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad tolesnis pasiteisinusių priemonių taikymas sėkmingai padeda siekti šio tikslo ir kad paraiškų teikėjams turėtų būti suteikiama pakankamai laisvės pasirinkti priemones. Tačiau tokios priemonės (kuriai Komisija neteikia pirmenybės) pasirinkimo atveju paraiškų vertinimo procedūros metu negali būti taikomos sankcijos arba nustatomas priemonių pirmumas. Įvertindamas ir **prailgintą 7PP vykdymo laikotarpį**, Komitetas taip pat išvelgia indėlį gerinant tęstinumą, tačiau tik tuo atveju, jei bus užtikrinamas tinkamas finansavimas.

4.16.1 Kai kurių **priemonių** yra **nauji pavadinimai** arba jos yra **visiškai naujos**. Čia Komitetas pakartoja savo bendro pobūdžio rekomendaciją: viena vertus, pradėjus taikyti naujas priemones arba pakeitus jų pavadinimą, atsižvelgiant į reikalaujamą tęstinumą, su jomis reikia elgtis labai apgalvotai, kita vertus, atliekant būtinus naujų priemonių bandymus, – duoti aiškiai suprasti, kad tai vis dar gali būti bandymų etapas.

4.16.2 Be pirmiau minėtų **technologijų platformų, bendros technologijų iniciatyvos** yra tokios naujos priemonės, kurios turėtų padėti steigti ilgalaikę viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę. Nors Komitetas pasigenda aiškesnės Komisijos nuomonės šiais klausimais, pvz., dėl skirtumų tarp technologijų platformų, tačiau pramonė, ir ypač MVĮ, to labai tikisi. Jos nuomonė galėtų lemti, pvz., bendradarbiavimo tinklų tarp didelių įmonių ir MVĮ bei universitetų ir tyrimų centrų atsiradimą bei iš esmės pritraukti daugiau investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą privačiame sektoriuje. (Žr. taip pat 4.15.4 punktą). Todėl turėtų būti ne tik aiškiau sudarytos tokių bendrų technologijų iniciatyvų sąlygos ir veikimo principai, bet ir po atitinkamo laiko patikrinta, ar su šiomis priemonėmis siejami lūkesčiai pasiteisino.

⁽³⁰⁾ Žr. taip pat COM RTD info Special INCO, 2005 m. liepos mėn. leidinį.

4.16.3 Komisija turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pradėdant vykdyti naujas priemones nebūtų kartojamos klaidos, padarytos įdiegiant „kompetencijos tinklus“ (6PP). Tuo metu klaidinga informavimo politika sukėlė **painiavą**, ir visi dalyviai, net pačioje Komisijoje, esmę suvokė skirtingai. Komitetas mano, kad jam bus suteikta galimybė išnagrinėti šios temos detales vėlesnėje nuomonėje. Jis **pritaria** Komisijos pasiūlymui į finansavimo schemas įtraukti EB sutarties **169 ir 171 straipsniuose** nurodytą veiklą.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Konkrečios pastabos daugiausia skirtos teminėms **programos „Bendradarbiavimas“ paprogramėms**, kurios yra pagrindų programos esminė dalis. Reikėtų dar kartą pabrėžti, kad Komitetas iš esmės pritaria Komisijos pasiūlymams ir rekomenduoja juos įgyvendinti.

5.2 Komitetas visų pirma pateikia svarbų požiūrį dėl **kelias sritis apimančių bendrų temų**, kurioms pagal jų pobūdį reikalingas bendras koordinavimas arba valdymas ir į kurias dažnai įeina „**Socialinių, ekonomikos ir humanitarinių mokslų paprogramė**“ (žr. taip pat 5.8 punktą). Todėl būtina užtikrinti, kad, nepaisant taip pat dėl administracinių priežasčių atsirandančios neišvengiamos detalios atskirų programų struktūros, būtų nustatytas ir apsvaistytas **svarbiausias sąryšis** tarp daugelio spręstinių problemų ir iš jo pasimokyta. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas rekomenduoja užtikrinti bendrą koordinavimą ir būtiną tarpusavio sąveiką.

5.2.1 Šioms temoms priklausanti **su saugumu susijusių mokslinių tyrimų ir kovos su terorizmu** tema jau aptarta 4 skyriuje.

5.2.2 Kaip dar vienas pavyzdys gali būti paminėta **demografinė raida** ⁽³¹⁾. Tam būtini tyrimai apima ne tik demografinius faktus, priežastis ir tendencijas, daugelyje valstybių narių pastebimą nerimą keliantį mažą gimstamumą, bet ir vis dar nuolat ilgėjančios vidutinės gyvenimo trukmės pasekmes. Pastaruoju atveju kalbama apie būtinus geriatrinius arba medicininius mokslinius tyrimus ir slaugos metodus ⁽³²⁾. Ypač svarbūs yra su visa sudėtinga problematika susiję socialiniai ir ekonominiai dalykai.

5.2.3 **Sveikata** (žr. 5.9 punktą) galiausiai taip pat yra bendra tema, kadangi jai daro įtaką gyvenimo būdas, darbo sąlygos, aplinka, mityba, skiepijimas, priklausomybė nuo narkotinių medžiagų ir kt.

5.3 Tačiau ir kai kurios paprogramės savaime yra tarpusavyje labai **susijusios programos**. Jų rezultatai tiesiogiai naudingi ne tik Europos pramonės pajėgumui, bet ir kitoms

paprogramėms dėl jų teminio tarpusavio sąryšio. (Šia tema žr. dar kartą 5.2 punktą).

5.4 Tai ypač taikytina **Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) bei Biotechnologijų ir Nanomokslų, nanotechnologijų, medžiagų ir naujų gamybos technologijų** paprogramėms. **Energetikos** paprogramė taip pat yra glaudžiai susieta su **Aplinkos ir Transporto** paprogramėmis. Todėl atskirų programų subalansuotumą geriausiai atveju įmanoma įvertinti tik kokybiškai. Šiuo požiūriu šios pastabos turėtų būti suprantamos tik atsižvelgiant į šį apribojimą.

5.5 Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) iš tiesų yra svarbiausios technologijos visoms pramonės, ekonomikos, paslaugų, mokslo ir technikos sritims, įskaitant saugumą ir gynybą. Jos yra esminė pasaulinės konkurencijos dalis. Taip pat atsižvelgiant į ypač didelio pajėgumo kompiuterių svarbą sprendžiant daugelį svarbių klausimų, susijusių su klimato tyrimais, tyrimais saugumo, medžiagų srityse, arba net pvz., naujų medicininių veikliųjų medžiagų sinteze, Europoje būtina įveikti didelį atsilikimą, ypač palyginti su Japonija ir JAV. Tai ypač susiję ne tik su Europos ypač didelio pajėgumo skaičiavimo centrų įkūrimu, kuris labiau priklauso programos „Pajėgumai“ arba „Infrastruktūra“ uždaviniams, bet ir su nepriklausomu su tuo susijusios techninės ir programinės kompiuterių įrangos kūrimu Europoje.

5.5.1 Tačiau reikia pastebėti, kad ir šį kartą, kaip ir 6PP, IRT paprogramei vėl numatyta didžiausia finansavimo dalis. Atsižvelgiant taip pat į kitų temų, ypač tokių kaip energetika arba, pvz., sveikata, ekonominę svarbą, kyla klausimas, ar čia turėtų būti palikta galimybė **pakeisti** tam tikrus **akcentus** paprogramių tarpusavio susietumo prasme. Atsakymas į šį klausimą, be kita ko, priklauso ir nuo to, koku mastu IRT programa padeda vykdyti kitas programas, tokias kaip, pvz., su saugumu susijusius mokslinius tyrimus ar kosmoso tyrinėjimus.

5.5.2 Paskatintas šio pavyzdžio, Komitetas iš esmės rekomenduoja vykdant 7PP leisti **pakankamai lanksčiai skirstyti finansavimą** atskiroms paprogramėms arba pasinaudoti numatytu paprogramių tarpusavio susietumu, pvz., bendrai skiriant lėšas paprogramėms. Komiteto pareikšta pastaba dėl IRT taip pat taikytina „Transporto“ ir „Kosmoso“ (pvz., aeronautikos) paprogramėms.

5.5.3 Komitetas dar kartą išreiškia savo pritarimą pradėtam **GALILEO projekto**, kuris yra geras pavyzdys, kaip reikia taikyti subsidiarumo principą, vykdymui. Komitetas šio projekto technologijoje ir visų pirma jį naudojant taip pat pastebi tipiskų daugelį sričių apimančios bendros užduoties, kuri kartu turi didelę techninių naujovių vertę, ypatybę.

⁽³¹⁾ CESE 818/2005.

⁽³²⁾ OL C 74, 2005 3 23.

5.6 Komitetas kartoja, kad jis ypač pritaria svarbios „**Energetikos**“ paprogramės įkūrimui Septintojoje pagrindų programoje, ir tai pagaliau atitinka jo ne kartą išreikštą rekomendaciją. Tačiau net atsižvelgiant į faktą, kad 7PP– Euratomas taip pat skiria daug dėmesio moksliniams tyrimams energetikos srityje, Komitetas laikosi nuomonės, kad šiai gyvybiškai svarbiai ir ypač aktualiai temai turėtų būti teikiama dar didesnė reikšmė. Energija yra pagrindinis konkurencingos ekonomikos „maisto produktas“, dėl kurio šiuo metu ypač **kelia nerimą** ne tik ES **priklausomumas nuo importo**, bet ir kurio atveju vidutinės trukmės laikotarpiu numatomas naudingų išteklių trūkumas. Energijos problemos sprendimo būdas yra moksliniai tyrimai ir plėtra.

5.6.1 Todėl Komitetas pritaria, kad **atsinaujinančių energijos šaltinių** plėtojimui teikiama tokia didelė svarba. Jie yra labai svarbūs sprendžiant bendras energijos ir aplinkos problemas (globalinis atšilimas). Komitetas pateikia nuorodą į gausias savo nuomones⁽³³⁾, kuriose nagrinėjama būtinybė atlikti visą spektrą atsinaujinančių energijos šaltinių mokslinių tyrimų – nuo geotermijos, biomasės, saulės ir vėjo energijos iki saugojimo technologijų. 7PP suteiktas finansavimas atsinaujinantiems energijos šaltiniams bus dar viena svarbi parama, papildanti įvairias paramos priemones, skatinančias pateikimą rinkai (pvz., energijos tiekimo įstatymus), kurios turėtų skatinti rinkai tinkamų produktų kūrimą. Komitetas rekomenduoja atlikti tyrimus, kurie tiksliau patikrintų atsinaujinančių sistemų energijos balansus, kadangi pastaruoju metu, pvz., buvo abejojama dėl kai kurių biologinio kuro rūšių teigiamo energijos efektyvumo⁽³⁴⁾.

5.6.2 Tačiau Komitetas ypač pažymi, kad „**klasikinių**“ iškastinio kuro **energijos šaltinių – anglių, naftos ir gamtinių dujų**⁽³⁵⁾ – vartojimas kaip ir anksčiau, taigi dar keletą dešimtmečių bus Europos ir pasaulio aprūpinimo energija pagrindas. Todėl visa mokslinių tyrimų ir plėtros veikla, kuria **didinamas** šių energijos šaltinių gavybos, transporto ir panaudojimo **efektyvumas** ir kartu tiesiogiai ar netiesiogiai mažinamas išmetamųjų dujų kiekis, yra labai svarbi ekonominiu ir aplinkosaugos politikos požiūriu. Šie punktai „Energetikos“ paprogramėje įtraukti CO₂ mažinimo (įskaitant **CO₂ išskyrimą** ir laikymą) ir efektyvumo didinimo pavadinimais. Tačiau turėtų būti užtikrinama, kad jiems bus skiriamos būtinos lėšos. Šiuo atveju pastebima sinergija su „**Medžiagų**“ ir „**Transporto**“ paprogramėmis. Komitetas taip pat pritaria giminingos mokslinių tyrimų programos „Anglys ir plienas“⁽³⁶⁾ vykdymui.

5.6.3 Todėl Komitetas rekomenduoja, be mokslinių tyrimų ir plėtros veiklos, skirtos atsinaujinantiems energijos šaltiniams, taip pat reikiamą dėmesį skirti technologijoms energetikos

srityje, naudojančioms iškastinių kurą. Tai yra dar svarbiau dėl to, kad per ateinančius du dešimtmečius didesnė dalis iškastinį kurą naudojančių elektrinių turės būti pakeistos ir papildytos naujomis (ES jų yra keli šimtai!). Tai padaryti naudojant **šiuolaikinę techniką** yra labai svarbu ekonominiu ir aplinkosaugos politikos požiūriu. Pagaliau, atsižvelgiant į didelės naftos kainas, gali iškilti ne mažiau svarbus klausimas, kada degalų gavybos iš anglių technologijos galėtų tapti ekonomiškai konkurencinga alternatyva.

5.6.4 Kalbant apie kitas detales, Komitetas pateikia nuorodą į savo anksčiau ir šiuo metu pateiktas nuomones⁽³⁷⁾ dėl mokslinių tyrimų energetikos srityje ir energetikos problematikos.

5.7 Pagaliau technologijų tobulinimas energetikos srityje taip pat yra viena svarbiausių priemonių kovoje su klimato kaita ir kitu nepageidaujamu klimato poveikiu⁽³⁸⁾.

5.7.1 Todėl šis esminis abiejų paprogramių ryšys turėtų būti panaudotas siekiant jas optimizuoti. Nors moksliniai tyrimai „Aplinkos“ paprogramėje (įskaitant klimato kaitą) turėtų pateikti daugiausia tik **įvertinimą**, „Energetikos“ paprogramė pateikia jau **sprendimo būdus**.

5.7.2 Tačiau net ir „Aplinkos“ paprogramėje turėtų būti sukurti ir panaudoti svarbūs tarpusavio ryšiai ir sinergija tarp analizės arba diagnozės (pvz., jūros dugno geologija) ir galimo sprendimo būdo (pvz., jūros dugno apsauga).

5.8 „**Socialinių, ekonomikos ir humanitarinių mokslų**“ paprogramė, papildyta 4.15.4 skirsnyje priskirta programa „**Mokslas visuomenėje**“, taip pat turėtų būti suprantama kaip bendra tema. Komitetas primena apie savo ankstesnę rekomendaciją sustiprinti ryšį tarp gamtos ir humanitarinių mokslų (įskaitant socialinius mokslus), jų atstovų, taip pat jų metodų ir kriterijų⁽³⁹⁾. Socialiniai ir humanitariniai mokslai turėtų būti taip pat įtraukti analizuojant priežastinius dalykus, atliekant su saugumu susijusius mokslinius tyrimus.

5.8.1 Šiame kontekste Komitetas pritaria išskirtinei **ekonominių tyrimų** svarbai, kad atsižvelgiant į visuotinę konkurenciją ir kitas globalizavimo pasekmes būtų sukurti bendrajai rinkai ir Lisabonos strategijai skirti geriausi metodai. Komitetas pabrėžia, kad tyrimai ir politinės konsultacijos yra neatidėliotini (taip pat žr. Jungtinio tyrimų centro programą, 5.10.1 punktas),

⁽³³⁾ Pvz. OL C 241, 2002 10 7; OL C 221, 2005 9 8 ir OL C 286, 2005 11 17.

⁽³⁴⁾ David Pimentel ir Ted. W. Patzek, Natural Resources Research, Vol. 14, No 1, 2005.

⁽³⁵⁾ OL C 120, 2005 5 20.

⁽³⁶⁾ OL C 294 2005 11 25

⁽³⁷⁾ OL C 241, 2002 10 7, OL C 133, 2003 6 6; OL C 108, 2004 4 30; OL C 110, 2004 4 30; OL C 302, 2004 12 7; OL C 286, 2005 11 17; OL C 120, 2005 5 20.

⁽³⁸⁾ Taip pat žr. 2005 m. rugsėjo mėn. Deutsche Physikalische Gesellschaft „Klimaschutz und Energieversorgung in Deutschland 1990-2020“.

⁽³⁹⁾ Kalbama apie labai sudėtingą klausimo formulavimą, kuris iš dalies pateiktas OL C 221, 2001 8 7, 3.9 punkte ir 6 skyriuje.

siekiant išsiaiškinti nedarbo priežastis, įvairių ekonominių sistemų pranašumus ir trūkumus, demografinių tendencijų priežastis, poveikį ir galimus krypties pokyčius. Komitetas pabrėžia, kad ne mažiau svarbu yra vykdyti nuodugnius sąryšio tarp mokslinių tyrimų, naujųjų ir gerovės tyrimus.

5.8.2 Pasitelkus **teisės mokslus** taip pat bandoma padėti mokslinius pagrindus visoms ES politikos sritims, pvz., socialinei politikai, teisės politikai, ekonominei politikai (pinigų ir finansų politikai, mokesčių politikai, inovacijų politikai ir kt.) ir saugumo politikai. Ypač svarstomi politiniai, ekonominiai, teisiniai tolesnės vidinės ES raidos klausimai, įskaitant bendrąją rinką, sanglaudą, integraciją bei valdymą.

5.8.3 Komitetas pabrėžia ypač aktualų **politinės ir kultūrinės Europos Sąjungos savimonės ir ES sienų** klausimą. Be to, turėtų būti įvardyti dalykai, vienijantys Europos kultūrą ne tik meno, mokslo, architektūros, technikos ir mados, bet ir idėjų kūrimo istorijos, teisės, vertybių sistemos ir valstybės valdymo srityse. Šiuolaikinė valstybės idėja atsirado Europoje (ir pirmą kartą įgyvendinta JAV). Tačiau tai reiškia, kad būtini nuodugnūs kultūros apibrėžimo, jos aspektų, neapibrėžtumo, vertybių skalės ir neteisingo supratimo tyrimai.

5.8.4 Atsižvelgiant į spęstinių klausimų įvairovę, „Socialinių, ekonominių ir humanitarinių mokslų“ paprogramei numatytas **biudžetas** gali būti įvertintas kaip **nepakankamas**, nors buvo pasiūlyta įtraukti „Mokslas visuomenėje“ programos biudžetą. Siekiant tai galutinai įvertinti, būtina įtraukti tas humanitarinių mokslų sprendžiamas dalines užduotis, kurios yra numatytos kitose paprogramėse, pvz., energetikos paprogramėje.

5.8.5 Pagaliau Komitetas pabrėžia didelę svarbą **etinių dalykų**, su kuriais susiduriama žinių, mokslinių tyrimų ir taikymo srityse bei įvertinant riziką ir galimybes. Svarbus klausimas, taip pat atsižvelgiant į Lisabonos strategiją, yra susijęs su tarpusavio sąryšiais ir prieštaravimais tarp ideologinių ir dogmatinių požiūrių, pasirengimo rizikuoti ir pažangos.

5.8.6 Taip dar kartą svarstomos su „**Mokslu visuomenėje**“ susijusios temos. Šiuo klausimu Komitetas jau yra parengęs išsamią nuomonę⁽⁴⁰⁾. Ir ankstesniame šios nuomonės projekte Komitetas pritaria Komisijos pasiūlytai temų įvairovei. Taip pat būtina siekti, kad moksliniai tyrimai ir jų rezultatai taptų lengviau prieinami piliečiams, būtų stiprinamas abipusis supratimas ir ypač jaunimas būtų skatinamas pasirinkti mokslininko kelią. Siūlomas forumas, kuriame piliečiai ir vartotojai būtų supažindinami su mokslu ir moksliniais tyrimais ir galėtų pareikšti savo nuomonę.

5.8.6.1 Šiuo tikslu Komitetas teikia didelę svarbą tokiai veiklai, kuri leidžia palaikyti tiesioginį ryšį arba net „aktyviai dalyvauti“: geri technikos muziejai, specialiai įrengtos laboratorijos, „atvirų durų dienos“ ir kt. Tačiau visų pirma kokybiškoms ir vaizdžioms **gamtos mokslų dalykų paskaitoms** vėl turėtų būti skiriama pakankamai dėmesio aukštųjų mokyklų mokymo programose! Taip ypač turėtų būti skatinamas domėjimasis gamtos mokslais, technika ir jų supratimas. Tik turint pakankamai žinių galima teisingai vertinti.

5.8.6.2 Žinios gamtos mokslų srityje taip pat yra būtinos ugdant mastymą ir formuojant **aiškų pasaulio suvokimą**.

5.8.6.3 Tačiau taip pat svarbu į diskusijas ir sprendimų priėmimo procesą labiau įtraukti pačius šioje programoje dalyvaujančius tyrinėtojus ir jų požiūrį.

5.9 Ypač svarbi paprogramė yra susijusi su labai plačia ir Komiteto ne kartą nagrinėta **sveikatos** tema. Paprogramė apima visus mokslinių tyrimų ir plėtros darbus, kurie yra susiję su ligų diagnozės, gydymo, palengvinimo ir prevencijos temomis.

5.9.1 Pirmenybė čia visų pirma turėtų būti teikiama tokių ligų, kurios sukelia didelį vaikų, suaugusiųjų ir vyresnio amžiaus žmonių **mirtingumą** ir **sergamumą**, arba nuo kurių per nevaldomas epidemijas miršta daug ligonių, gydymui ir prevencijai.

5.9.2 Nuolatinį vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimą lemia tiek ankstesni medicinos laimėjimai, tiek vis geresnių ir sveikesnių maisto produktų pasiūla. Tačiau vis dažniau pasireiškia **su gyvenimo būdu** (pvz., nutukimas⁽⁴¹⁾, rūkymas) **susijusios ligos** bei **su profesija** ir **senatve susijusios ligos** ir negalavimai. Pastarosios temos svarba jau ne kartą aptarta⁽⁴²⁾, ji apima ne tik medicininius ir žmogiškuosius aspektus, bet ir, kalbant apie darbingumą ir išlaidas slaugai, ekonominius aspektus; ji taip pat svarbi su sveikatos apsaugos sistemos organizavimu ir finansavimu bei su pažangos medicinos srityje rezultatų taikymu susijusių temų visumai. Tai pasakytina ir apie mokslinių tyrimų darbus siekiant palengvinti **negalią**, gerinti neigiamų gyvenimo kokybę ir siekiant galimos jų integracijos į užimtumo procesą.

5.9.3 Tačiau neigiamųjų problemos ir sveikatos apsaugos problemos yra nevienodai finansuojamos, todėl į neigiamumą būtina atsižvelgti visuose svarbiuose programos skyriuose.

⁽⁴⁰⁾ OL C 221, 2001 8 7.

⁽⁴¹⁾ OL C 24, 2006 1 31.

⁽⁴²⁾ Žr. 5.2.2 punkto išnašas.

5.9.4 Komitetas atkreipia dėmesį į sveikatos temos **tarptautinį mastą**: viena vertus, į bendradarbiavimą su tomis valstybėmis, kurios vykdo intensyvius ir sėkmingus mokslinius tyrimus, kita vertus, į pagalbos sveikatos apsaugos srityje besivystančioms šalims aspektus. Tai suteikia ypatingos svarbos bendradarbiavimui su Pasauline sveikatos organizacija (PSO).

5.9.5 Naujų ligų sukėlėjų plitimas visame pasaulyje taip pat yra tarptautinio masto tema, jos kontekste bendradarbiavimas su PSO taip pat yra labai svarbus.

5.9.6 Be to, tarptautinis bendradarbiavimas atveria galimybes atlikti nuodugnius klinikinius tyrimus ne tik su sergančiais gyventojais, bet ir atsižvelgiant į ligonių amžių: su vaikais, suaugusiaisiais ir senyvo amžiaus žmonėmis.

5.9.7 Reikšmingi privačių pramonės įmonių (farmacijos pramonės ir įrenginių gamintojų) atliekami mokslinių tyrimų ir plėtros darbai sveikatos apsaugos srityje yra geras 169 straipsnio taikymo **partnerystėms tarp privačių pramonės įmonių ir viešojo sektoriaus** (taip pat valstybių narių) **finansuojamų mokslinių tyrimų pavyzdys**.

5.10 **Jungtinis tyrimų centras (JTC)** (veikla nebranduolinėje srityje)

5.10.1 JTC dalyvauja veikloje srityse, **kurios galėtų teikti mokslinę ir techninę paramą ES politikai**. Joms priklauso, pvz., darnaus vystymosi, klimato kaitos, maisto produktų, energijos, transporto, cheminių medžiagų, alternatyvių sprendimų bandymams su gyvūnais, mokslinių tyrimų politikos, informacinių technologijų, pamatinių metodų ir medžiagų sritys bei biotechnologijų rizikos, pavojų ir socialinio ir ekonominio poveikio įvertinimas ir ekonometriniai modeliavimo ir analizės metodai. Tolesnis uždavinys yra sudaryti **pagrindinius** mokslinius ir technologinius **duomenis** įvairioms aplinkos apsaugos ir maisto produktų priežiūros sritims. Tai yra svarus įnašas kuriant Bendrijos teisės aktus.

5.10.2 Komitetas mato papildomą Bendrijos užduotį koordinuoti darbo pasidalijimą tarp nacionalinių metrologijos (matavimo technikos) ir standartizavimo institucijų, kartu dalyvaujant kitose programose. Atsižvelgiant į bendrąją rinką ir Europos integraciją apskritai, turėtų būti apsvaistytas galimybė įkurti **Europos standartų biurą**, į šį procesą įtraukiant anksčiau atsakingas nacionalines institucijas, svarbias pramonės šakas ir JTC. Ankstesnė įvairovė sudarytų sąlygas lygiagrečiai kurti metodus, atlikti metodų palyginimą bei naujų metodų kūrimą, užtikrinant ypač patikimą aprūpinimą ir koordinavimą.

5.10.3 Komitetas reiškia pasitenkinimą, kad JTC veikla yra **susieta su tarptautine mokslo bendrija**. Tokį įtraukimą jis laiko ypač svarbiu 5.8 punkte paminėtiems socialiniams, ekonomikos ir humanitariniams mokslams.

6. 7 pagrindų programa – Euratomas (7PP-Euratomas)

6.1 **Valdoma branduolio sintezė**. Komitetas kartoja savo neseniai pateiktoje nuomonėje⁽⁴³⁾ „Sintezės energija“ pateiktą teiginį, kad taikus sintezės energijos naudojimas turi galimybę tolimoje perspektyvoje gerokai prisidėti sprendžiant aprūpinimo energija problemą tvarumo, tinkamumo aplinkai ir konkurencingumo požiūriu. Kaip ir branduolio dalijimosi atveju branduolio sintezė neišskiria jokių klimatui įtaką darančių dujų ir turi kitų svarbių pranašumų.

6.1.1 Komitetas sveikina Komisiją ir kitas dalyvaujančias šalis, sėkmingai baigusias Komiteto pasiūlytas derybas, dėl kurių Europoje vykdomas svarbus tarptautinis projektas ITER. Įgyvendinant **ITER**⁽⁴⁴⁾ bus žengtas lemiamas žingsnis ateities parodomąjo reaktoriaus DEMO link. Tačiau tai taip pat priklauso nuo išipareigojimų finansuoti ITER programą, kaip tai numatyta sutartyje, ir tam būtinas parengiamasis ir susijusias programas bei su **DEMO** susijusias parengiamąsias programas.

6.1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas kreipiasi į valstybes nares, ragindamas jas svariai dalyvauti Europos sintezės programoje ir atitinkamai remti savo su programa susietas laboratorijas. Komitetas suvokia, kad dabar toks sintezės programos yra etapas, kai reikalingos nemažos ir daug didesnės nei anksčiau lėšos. Tačiau jis mano, kad, atsižvelgiant į šio energijos šaltinio potencialą ir energijos problemos svarbą, tai yra būtina ir pateisinama.

6.1.3 Kalbant apie kitas detales, Komitetas pateikia nuorodą į savo neseniai šia tema parengtą nuomonę⁽⁴⁵⁾. Jis akcentuoja kūrimo darbus, **skirtus parengti DEMO** (medžiagų kūrimą, apvalkalo kūrimą, sistemos koncepciją ir kt.), ir tyrimus, susijusius su patobulintomis **apribojimo schemomis**.

⁽⁴³⁾ OL C 302, 2004 12 7.

⁽⁴⁴⁾ ITER gamins 500 MW sintezės galingumą. Tai žingsnis tarp nūdienos eksperimentų plazmos fizikos srityje, tokių kaip JET, ir ateityje elektros energiją gaminsiančios parodomosios elektrinės DEMO. Tai tarptautinis projektas, kurio partnerės yra Kinija, ES bei Šveicarija, Japonija, Korėja, Rusija ir JAV ir kuris bus įgyvendinamas Cararachen vietovėje (Prancūzija).

⁽⁴⁵⁾ Žr. 44 išnašą.

6.2 **Branduolio dalijimasis.** Branduolinė energija šiuo metu yra svarbiausias pagrindinės apkrovos elektros energijos, pagamintos be anglies emisijos, šaltinis. Tačiau dalis gyventojų yra susirūpinę dėl jos eksploatavimo rizikos ir saugaus panaudoto branduolinio kuro medžiagų laidojimo. Komitetas primena savo nuomonės dėl branduolinės energijos ⁽⁴⁶⁾ (branduolio dalijimosi) ir dėl vadinamojo branduolinio paketo ⁽⁴⁷⁾. Jau pastarojoje Komitetas nurodė, kad jis remia Komisijos ketinimus intensyviai skatinti ir Bendrijos mastu koordinuoti mokslinius tyrimus branduolinių technologinių įrenginių saugumo ir radioaktyviųjų atliekų laidojimo srityje. Komisijos pasiūlytos priemonės atlieka šią užduotį ir jų turinui yra pritariama.

6.2.1 **Reaktorių sistemos.** Kalbama apie mokslinius tyrimus, nukreiptus į nuolatinį esamų reaktorių sistemų (taip pat branduolinio kuro ciklo įrenginių) eksploatavimo saugos palaikymą, bei reaktorių, kurie bus pastatyti artimiausiu metu ar vėliau, potencialo ir saugos aspektų įvertinimą.

6.2.1.1 Pastarąjį Komitetas laiko itin svarbiu; tai turėtų sudaryti prielaidas **inovatyvių reaktorių sistemų kūrimui**. Technikos raidos istorija parodė, kad didžiausia pažanga gali būti pasiekta vykdant inovacinę plėtrą arba sistemų ir koncepcijų kartų kaitą. Atsižvelgiant į branduolinės energetikos svarbą energijos politikai, turėtų būti atskleistas ir panaudotas turimas potencialas: saugos didinimas, radioaktyviųjų medžiagų (ypač ilgai išliekančių) kiekio mažinimas, išteklių taupymas ir kitų išteklių panaudojimas.

6.2.2 **Radiacinė sauga.** Tikslas yra nuodugniai moksliskai pagrįsti gyventojų saugą nuo tokios formos jonizuojančios spinduliuotės, kokia ji aptinkama naudojant radioaktyviąją spinduliuotę ar kitus spinduliuotės šaltinius medicinoje, moksliniuose tyrimuose ir pramonėje (įskaitant branduolinės energijos gamybą). Ypač svarbus tyrimų objektas yra **labai mažų spinduliuotės dozių** poveikis, duomenys apie kurį yra statistiškai sunkiai prieinami ir apie kurį dėl šios priežasties vis dar pateikiama viena kitai prieštaraujančios nuomonės.

6.2.3 Ypač svarbūs yra procesai, kuriais užtikrinama branduolinių ginklų gamyboje naudojamų medžiagų arba technologijų **neplatinimo** techninė kontrolė ir stebėjimas.

6.3 Siekiant užtikrinti branduolio sintezės elektrinės plėtrą bei saugų branduolio dalijimosi reaktorių eksploatavimą ir tolesnę plėtrą, būtina neatidėliotinai **parengti** pakankamai naujų aukštos kvalifikacijos **specialistų** ir juos **išmokyti dirbti** su atitinkamais bandomaisiais įrenginiais. Tai galima pasiekti tik tuo atveju, jei branduolinei technikai Europoje vėl bus teikiama daugiau dėmesio ir todėl padidės jaunųjų mokslininkų susidomėjimas. Čia taip pat, kaip ir praeityje, **moksliniai tyrimai ir mokymas** turėtų sudaryti vieną **simbiozę**.

6.3.1 Kalbant apie kitas detales, Komitetas pateikia nuorodą į savo neseniai šia tema pateiktas nuomones ⁽⁴⁸⁾.

6.4 **Jungtinis tyrimų centras – programa Euratomas**

6.4.1 Komitetas pritaria, kad Jungtinis tyrimų centras (JTC) **teiktų paramą politikos formavimo procesui** branduolinėje srityje, įskaitant esamos politikos įgyvendinimą ir stebėseną bei reagavimą į naujus poreikius.

6.4.2 Komitetas mano, kad **pagrindines tvarkymo, saugos ir stebėsenos** temas nustatyti „branduolinės“ JTC programos prioritetais yra nuoseklu; būtent čia pasireiškia piliečių susirūpinimas bei būtinybė ieškoti patikimų sprendimų. Komitetas laikosi nuomonės, kad ši veikla taip pat turi būti susieta ir koordinuojama su valstybių narių veikla atitinkamoje srityje.

6.4.3 Komiteto nuomone, taip pat svarbi užduotis (toliau) kurti metodus, leidžiančius dar geriau stebėti branduoliniams ginklams naudojamų medžiagų ir technologijų **neplatinimą** (žr. taip pat 4.10.2 punktą).

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pimininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁶⁾ OL C 110, 2004 4 30.

⁽⁴⁷⁾ OL C 133, 2003 6 6.

⁽⁴⁸⁾ Žr. ankstesnes išnašas.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo įsteigti Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013)

COM(2005) 121 final — 2005/0050 (COD)

(2006/C 65/03)

2005 m. balandžio 25 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 156 straipsniu, 157 straipsnio 3 dalimi ir 175 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo įsteigti Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013)*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, priėmė savo nuomonę 2005 m. spalio mėn. 20 d. Pranešėjas **Bernhard WELSCHKE**, antroji pranešėja **Lucia FUSCO**.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 1 susilaikius.

1. Įžanginės pastabos

1.1 Įvairūs augimo, užimtumo ir naujovių diegimo rodikliai rodo, kad paskutiniaisiais metais Europos Sąjungos konkurencingumas pasaulyje susilpnėjo ir šis procesas tebesitęsia. ES didžiausiu ekonominiu ir socialiniu iššūkiu tampa kova su nedarbu, naujų darbo vietų kūrimas ir tam būtino ekonomikos augimo, kuriam reikalingas tvirtas pagrindas, skatinimas.

1.2 Pasitinkant šiuos iššūkius pagrindinis vaidmuo tenka įmonėms. 98 % Europos įmonių yra mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ). Privačiame sektoriuje jos suteikia 55 % darbo vietų. MVĮ turi didelį inovacinį potencialą gamybos procesų, produktų ir paslaugų srityse.

1.3 Daug įmonių naudoja Europos vidaus rinkos pranašumus. Vis dėlto dažnai jos negali tinkamai pasinaudoti tų pranašumų teikiamomis galimybėmis dėl tebesančių suvaržymų, ribotų žmogiškųjų ir finansinių išteklių ir nepakankamos informacijos. Padėti galėtų nuoseklus Lisabonos strategijos įgyvendinimas, vidaus rinkos tobulinimas ir naujų rinkų atvėrimas, geresnis teisinis reglamentavimas ir skatinimo programos, teikiančios naudos visai Europai.

1.4 Didinant konkurencingumą ir naujovių diegimą Europoje taip pat gali gerokai prisidėti šiuolaikiškos administracinės struktūros ir efektyviai dirbančios viešosios tarnybos. Tarpautinė visų lygių institucijų partnerystė gali pagerinti būtiną bendradarbiavimą administravimo srityje, palengvinti keitimąsi patirtimi ir leisti visiems naudotis geriausių sprendimų pavyzdžiais.

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1 Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa (toliau — Pagrindų programa) 2007 — 2013 m. turi prisidėti

įgyvendinant atnaujintą Lisabonos strategiją ir Bendrijos darnaus vystymosi strategiją.

2.2 Pagrindų programa tęsia esamas Bendrijos paramos programas, skirtas įvairioms politikos sritims, ir sujungia jas numatydamą nuoseklų teisinį pagrindą. Programai įgyvendinti Komisija siūlo skirti 4 212,6 mln. eurų.

2.3 Pagrindų programa skiriama visoms valstybėms narėms, ES narystės siekiančioms valstybėms, Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybėms ir Vakarų Balkanų valstybėms. Kitos trečiosios šalys gali joje dalyvauti, jeigu tai numatyta su jomis sudarytuose dvišaliuose susitarimuose.

2.4 Pagrindų programos tikslas yra skatinti įmonių (ypač MVĮ) konkurencingumą, spartinti naujoves ir jų diegimą rinkoje, pagreitinti informacinės visuomenės kūrimą ir skatinti energijos efektyvumą ir naujų bei atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą visuose sektoriuose.

2.5 Remiantis EB sutarties 156 straipsnio, 157 straipsnio 3 dalies ir 175 straipsnio 1 dalies nuostatomis turi būti parengtas visaapimantis ir nuoseklus teisinis pagrindas specifinėms Bendrijos paramos programoms ir atitinkamoms kitų Bendrijos programų dalims Europos produktyvumui, naujovių diegimui ir tvariam augimui spartinti svarbiose srityse, kuris tuo pačiu metu padės spręsti papildomas aplinkosaugos problemas. Pagrindų programą sudaro trys specifinės paprogramės.

2.6 **Verslininkystės ir naujovių programa** turi apimti priemones, skatinančias verslo iniciatyvą, naujoves ir konkurencingumą. Ji skiriama visų ekonomikos sektorių, tiek technologikai labai išvystytų, tiek tradicinių, įmonėms. Turi būti pagerintas MVĮ steigimo ir plėtojimo finansavimas. Kiti svarbiausi uždaviniai yra įmonių bendradarbiavimas, naujovių skatinimas ir ekologinių technologijų diegimo rėmimas. Šiai specifinei programai numatyta 2 631 mln. eurų.

2.7 **IRT politikos rėmimo programa** turi skatinti įmones, administravimo ir valstybines paslaugų įmones diegti informacijos ir ryšių technologijas. Pasiūlytos priemonės sukonkretina ir remia naująją ES iniciatyvą „i2010“, kuri artimiausiais metais taps bendros Europos informacinės erdvės kūrimo ir informacinių produktų bei paslaugų vidaus rinkos stiprinimo veiksmų pagrindu. Programai įgyvendinti numatyta 801,6 mln. eurų.

2.8 **Programa „Pažangi energetika Europai“** siekiama remti darnų vystymąsi energetikos sektoriuje, pagerinti tiekimo saugumą ir energijos efektyvumą, sumažinti Europos priklausomybę nuo energijos importo ir padidinti atsinaujinančios energijos bendro vidaus sunaudojimo dalį iki 12 %. Bus remiami projektai, skirti remti tvarios energetikos technologijas, geresnes administracines struktūras ir tinklų kūrimą, taip pat projektai, atkreipiantys dėmesį į poreikį naudoti tvarią energiją. Taip pat tęsti savo veiklą turi Komisijos įsteigta Pažangios energetikos vykdomoji agentūra. Programai įgyvendinti numatyta 780 mln. eurų.

2.9 Pagrindų programa įgyvendinama remiantis metinėmis darbų programomis, kurių vykdymą siekia užtikrinti Komisija. Vadybos komitetai turi užtikrinti šios programos remiamų priemonių valstybėse narėse taikymą ir veiksmų nacionaliniu lygmeniu darną.

3. Bendros pastabos

3.1 Pasiūlymas dėl Pagrindų programos yra platus ir apima įvairias politikos sritis ir programas. Pastabos susijusios tik su aspektais, kuriems Komitetas teikia ypatingą svarbą arba į kuriuos Komitetas siūlo pažvelgti kitu požiūriu.

3.2 Komitetas sveikina Pagrindų programą kaip svarbų žingsnį kuriant sinergijas įmonių konkurencingumui bei naujovių diegimui skatinti ir darniam vystymuisi remti. Siūlomos priemonės ir instrumentai gali labai prisidėti stiprinant socialinę sanglaudą, skatinant darnų ekonomikos vystymąsi ir siekiant Lisabonos strategijos iškeltų augimo ir užimtumo tikslų. Komisija taip pat ir pasiūlytame veiksmų plane dėl atgaivintos Lisabonos strategijos (COM(2005) 330) pabrėžia Pagrindų programos, kaip svarbios Bendrijos politikos sudėtinės dalies, reikšmę.

3.3 Wim Kok pateiktoje 2004 m. ataskaitoje nurodytos pagrindinės sąlygos, turinčios lemiamą reikšmę Europos ekonomikos **konkurencingumui**. Jis pagrįstai rekomendavo toliau

vystyti žinių visuomenę, stiprinti vidaus rinką, gerinti ekonominę aplinką, modernizuoti darbo rinką (taip pat remiant „mokymosi visą gyvenimą“ ir „aktyvaus senėjimo“ strategijas) ir skatinti ekologines naujoves. Komitetas laiko visų pirma valstybių narių pareiga imtis reikiamų žingsnių, kad sukūrus tam būtinas sąlygas būtų didinamas įmonių konkurencingumas. ES paramos ir skatinimo programas Komitetas laiko svarbia ir veiksminga papildoma priemone. Be Pagrindų programos, ypač svarbios yra Mokslinių tyrimų ir plėtros pagrindų programa, „mokymosi visą gyvenimą“ strategija ir struktūriniai fondai.

3.4 Įmonės didina savo **inovacinį pajėgumą** ne tik naudodamosi technologine pažanga. Naujovės apima ir verslumo įsitvirtinimą visuomenėje ir kiekvienos šalies kultūroje, vadybos žinių gilinimą, atsakingą vadovavimą įmonėms ir tarptautinių įmonių bendradarbiavimą. Nustatant Pagrindų programos tikslus, būtų klaidinga naujoves suvokti pernelyg siaurai ir dėl to neišnaudoti visų didesnio augimo, užimtumo ir socialinės sanglaudos galimybių. Įmonės yra svarbiausi inovacijos proceso dalyviai, ir socialiniai partneriai turėtų deramai dalyvauti įgyvendinant naujoves.

3.5 Naujovės gimsta žmonių protuose. Aukštas švietimo ir mokymo lygis yra nuolatinio inovacinių gebėjimų augimo Europos Sąjungoje prielaida. Darbdavių, darbuotojų, vyriausybių, aukštųjų mokyklų ir bendrojo lavinimo mokyklų bei kitų atitinkamų institucijų bendra pareiga yra toliau stiprinti mūsų visuomenių inovacinį potencialą. Tarptautiniai projektai gali taip pat prisidėti įgyvendinant nacionaliniu lygiu priemones, kuriomis remiamas žinių visuomenės kūrimas. Komitetas palankiai vertina kryptingą švietimo ir mokymo ES skatinimą programomis „Sokrates“ (bendra švietimo programa), „Tempus“ (aukštųjų mokyklų srityje) ir „Leonardo da Vinci“ (profesinis ugdymas). Integruota švietimo, mokymo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi veiksmų programa 2007–2013 m. taip pat gali svariai prisidėti stiprinant įmonių inovacinius gebėjimus ir sėkmingai įgyvendinant Pagrindų programą.

3.6 Komitetas pritaria Komisijos ketinimui stiprinti įmonių konkurencingumą ir inovacinius gebėjimus rengiant geresnes teisinės priemones ir reguliariai peržiūrint esamus teisės aktus, susijusius su neproporcinga mokesčių našta įmonėms. Ypač svarbus bet kokių naujų teisės normų veiksmingo poveikio įvertinimas. Atlikdama šio poveikio įvertinimą, Komisija turėtų glaudžiai bendradarbiauti su Konkurencingumo taryba ir Europos Parlamentu.

3.7 Komitetas pritaria Komisijos požiūriui, kad horizontalios ir koordinuotos ES priemonės gali duoti didesnę naudą. Ypač svarbu bus teikti įmonėms glaudžiai su praktika susijusią informaciją ir sudaryti joms visas galimybes naudotis prieinamomis Pagrindų programos priemonėmis ir instrumentais.

3.8 Komitetas remia Komisijos nustatytą tikslą remti Pagrindų programa ne tik technologiniu požiūriu labai išvystytus, bet ir tradicinius ekonomikos sektorius. Kaip tik šie sektoriai, suteikusi jiems galimybę stiprinti savo konkurencingumą ir inovacinius gebėjimus, gali dar labiau prisidėti didinant užimtumą ir stiprinant socialinę sanglaudą. Paslaugų ir logistikos srityse taip pat glūdi didžiulis potencialas.

3.9 Komitetas ragina Komisiją pernelyg nesusiaurinti Pagrindų programos tikslinių grupių sąvokos, kad tiek įvairiuose regionuose, tiek sektoriuose būtų užtikrinta kuo didesnė bendra nauda. Taip pat ir kooperacinės įmonės, jungtinės įmonės, savitarpio pagalbos bendrovės („mutuals“), inovacinės tik ką įsteigtos įmonės ir mikroįmonės gali prisidėti stiprinant ES konkurencingumą ir inovacinius gebėjimus. Pavyzdžiui, gali būti panaudoti kooperacinių įmonių pranašumai, susiję su jų dydžiu, kurie teigiamai veikia jų patekimą į rinką (įskaitant dalyvavimą didesniuose viešuosiuose konkursuose), padėti rinkoje, vadovaujančio personalo potencialo stiprinimą, kvalifikacijos kėlimą ir mokslinių tyrimų apimtį. Naudojantis Pagrindų programos projektais galės tikslinės grupės, parengusios tinkamas koncepcijas, stiprinančias konkurencingumą ir diegiančias naujoves ir todėl nusipelnančios gauti paramą. Aiškinant Bendrąją programą, svarbus vaidmuo tenka fondams, asociacijoms bei Pramonės ir prekybos rūmams.

3.10 Atsižvelgiant į biudžetų suvaržymus valstybėse narėse ir Europos lygmeniu, nustatytas Pagrindų programos išlaidų limitas. Komitetas tikisi, kad būsimame nutarime dėl artimiausios finansų perspektyvos bus numatytos pakankamos lėšos programai įgyvendinti. Kartu turi būti užtikrintas kryptingas, veiksmingas ir į rezultatus orientuotas lėšų, skirtų tikslinėms grupėms, naudojimas. Komisija turi patikrinti, kiek lėšų, šiuo metu numatytų programos valdymui, gali būti panaudotos projektams įgyvendinti.

3.11 Komitetas pritaria Komisijos ketinimui įvertinti savo patirtį, sukaupę vykdant esamas programas, ištaisyti galimas silpnąsias vietas ir įgyvendinant Pagrindų programą remtis geriausia patirtimi. Sėkmingai įgyvendinti programą padės visoms šalims suprantamos „gairės“ ir „stebėsena“. Visos išvados, kurios galėtų padėti Pagrindų programą padaryti veiksmingesnę, turi būti iš karto įtraukiamos į metinius darbus

planus. Komisija ir su programos įgyvendinimu susijusios įstaigos turi kritiškai įvertinti, ar pusės įgyvendinimo periodo rezultatai verčia koreguoti programą. Tai darant, turi būti atsižvelgta į įmonių ir kitų tikslinių grupių patirtį. Vis dėlto neleistina bet koku metu apsunkinti projekto dalyvių planavimo veiklos.

3.12 Komitetas didelę reikšmę teikia tam, kad valstybės narės atsižvelgtų į „prisidėjimo“ idėją. Jos primygtinai raginamos toliau vykdyti savo nacionalines skatinimo programas numatyta apimtimi neatsižvelgiant į Europos paramą. Komitetas taip pat mano, kad valstybės narės turi laikytis sutarto tikslo - tris procentus bendro vidaus produkto skirti moksliniams tyrimams ir vystymui. Pagrindų programos įgyvendinimas jokiais būdais neturi mažinti valstybių narių pastangų siekti šio tikslo.

3.13 Komisija pagrįstai nurodo, kad būtina glaudai Pagrindų programos priemonių bei instrumentų ir kitų ES programų bei iniciatyvų sąsaja. Ypač svarbus yra ryšys su 7-ąja mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programa, mokymosi visą gyvenimą strategija ir struktūrinės politikos programomis. Komisija turėtų užtikrinti, kad būtų suderinti visų dalyvaujančių generalinių direktoratų tikslai. Turi būti užtikrintas visų susijusių organų veiklos ir sprendimų skaidrumas. Tiek horizontalios, tiek vertikalios sinergijos tarp ES ir valstybių narių, taip pat tarp verslo, mokslinių tyrimų ir administravimo institucijų visa apimtimi bus pasiektos tik tada, jei šių programų svarbiausi uždaviniai bus tinkamai suderinti tiek turinio, tiek organizacinio požiūriais.

4. Specialios pastabos

4.1 Įgyvendinant pagrindų programą svarbu, kad tikslinės grupės galėtų paprastai naudotis numatytais programomis. Praeityje tai nebuvo visiškai užtikrinta. Lėšos turi būti skirstomos veiksmingai, atsižvelgiant į praktinį poreikį ir kiek įmanoma mažesnėmis biurokratinėmis sąnaudomis (be kita ko, tai pasakytina ir apie ataskaitas bei dokumentaciją).

4.2 Komisija, laikydamasi darnaus požiūrio, Pagrindų programą turėtų valdyti veiksmingai ir atsižvelgdama į vartotojų poreikius. Visiems dalyviams, susijusiems su programos įgyvendinimu, ypač svarbus yra planavimo patikimumas ir skaidrumas. Išorės agentūra, užsiimanti programų administravimu, būtų naudinga tik tuo atveju, jei būtų gerokai supaprastintos valdymo procedūros ir sumažintos išlaidos.

4.3 Įgyvendinant Pagrindų programą turėtų dar labiau prisidėti Komisijos MVĮ stebėjimo centras. Tai galėtų dar labiau pagerinti keitimąsi žiniomis ir patirtimi tarp valstybių narių, įmonių, taip pat ekonomikos, mokslinių tyrimų ir administravimo institucijų. Turėtų būti vertinamos stebėjimo centro ataskaitos atsižvelgiant į jų tinkamumą praktikoje ir artumą tikslinėms grupėms. Būtų tikslinga stebėjimo centro veiklos sritį apibrėžti taip, kad išryškėtų visų tikslinių grupių įnašas (3.9 punkto požiūriu).

4.4 Verslininkystės ir naujovių programa

4.4.1 MVĮ, kaip ir inovacinių mikroįmonių, galimybės naudotis kapitalu yra smarkiai apribotos, nors ši problema žinoma jau daugelį metų. Taigi veikti reikia nedelsiant. Šioje programoje numatytos finansavimo priemonės turi lemiama reikšmę Europos verslo politikos sėkmei. Komitetas mano, kad jos skatins veiklą ir taps tinkamais vystymosi svertais.

4.4.2 Komitetas pritaria tam, kad būtų skiriamos lėšos tinkamiems finansiniams tarpininkams, siekiant apriboti finansavimo išlaidas (įskaitant personalo ir valdymo išlaidas) ir sumažinti finansinę riziką. MVĮ spartaus augimo ir naujovių priemonė (GIF), MVĮ garantijų priemonė (SMEG) ir Gebėjimų ugdymo schema (CBS) turi palengvinti įmonėms galimybę gauti paskolas ir rizikos kapitalo prieinamumą. Kreditai, teikiami diegiančioms naujovės MVĮ ir mikroįmonėms, ypač jų steigimo ir plėtojimo laikotarpiu, padidins jų augimo ir užimtumo galimybes. Tinkamiems projektams taip pat turi būti teikiami mažesni ir mikro-kreditai.

4.4.3 Komitetas rekomenduoja tarptautinio bendradarbiavimo skatinimą ir plėtrą laikyti neatskiriama Europos politikos sudedamąja dalimi ir svarbia MVĮ strategija didinant konkurencingumą ir diegiant naujoves. Visos Pagrindų programoje numatytos priemonės ir instrumentai turi padėti siekti šio tikslo. Komisija turi aktyviai padėti įmonėms, skatindama verslo bendradarbiavimą šioje srityje, teikdama glaudžiai su praktika susijusią informaciją ir taikydama kitas tinkamas priemones.

4.4.4 Dėl Europos rėmimo sistemos ir teisės aktų kompleksinio išskyra būtinybė kryptingai teikti informaciją ir konsultacijas įmonėms ir kitoms tikslinėms grupėms. Tai geriausia daryti naudojant efektyvų informacijos perdavimo tinklą, apimančią visą Europą. Tokiu būdu piliečiai ir įmonės bus dar geriau supažindinami su Europos programų ir projektų teikiama bendra nauda, tai atitinka ir naująją ES ryšių strategiją.

4.4.5 Komitetas teikia didelę reikšmę tam, kad planuojamas konkursas „Tinklo partneriai, teikiantys paslaugas, susijusias su parama įmonėms ir naujovių diegimu“ būtų skaidriai ir jame galėtų netrukdomai dalyvauti visos regionų ir sektorių mastu veikiančios organizacijos, kurios dėl savo struktūros ir siūlomų darbų apimtys gali tiesiogiai patenkinti įmonių poreikius. Komisijai rekomenduojama atskirai vertinti veikiančių Europos verslo informacijos centrų Naujovių diegimo centrų (NDC) pateikiamą informaciją.

4.5 IRT politikos rėmimo programa

4.5.1 Komitetas pritaria sukurta IRT politikos rėmimo programai. Šis sektorius — varomoji jėga, didinanti būtiną produktyvumą visuose ekonomikos sektoriuose. Pasiūlytos priemonės gali duoti nemažai naudos Europai.

4.5.2 Skatinant Europos informacinės visuomenės kūrimąsi bus remiamas tvarus ekonomikos vystymasis, stiprinama visuomeninė ir socialinė Europos integracija ir gerinama piliečių gyvenimo kokybė. Įgyvendinant šią programą svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ja galėtų naudotis visos, taip pat ir tradicinių ekonomikos sektorių, įmonės.

4.5.3 Tiksliniai projektai, bendri veiksmai, taip pat tarptautinių tinklų bei grupių kūrimas ir plėtra gali paspartinti technologijų perkėlimą ir šiuolaikinių, tinkamų rinkai IRT sprendimų kūrimą. Komitetas pritaria tam, kad būtų parengtos bendros techninės specifikacijos ir veiksmų planai, siekiant palengvinti viešuosius pirkimus šiame segmente.

4.5.4 IRT politikos rėmimo programos struktūra ir turinys turėtų būti išsamiai suderinti su Iniciatyva „i2010 — Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ (COM(2005) 229). Komitetas dėl „i2010“ rengia atskirą nuomonę.

4.6 Programa „Pažangi energetika Europai“

4.6.1 Komitetas pritaria numatytos programos kryptims. Energijos efektyvumas, atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo skatinimas ir energijos tiekimo įvairinimas — svarbiausios tvaraus ekonomikos vystymosi ir aplinkos apsaugos Europoje prielaidos. Ši programa turėtų sudaryti sąlygas išnaudoti visą energijos sektoriaus inovacinį potencialą, taip pat ir sistemų techninės įrangos ir energijos transformacijos srityje.

4.6.2 Rinkos poreikius atitinkančios technologijos ir konkurencingi produktai taps svarbiu veiksmu siekiant įgyvendinti programoje numatytus tikslus. Dėl šios priežasties Komitetas pritaria tam, kad turėtų būti skatinami projektai, kurie sudaro sąlygas diegti naujoves, palengvinsiančias konkurencingų produktų gamybą. Vis dėlto atitinkama veikla gali būti prasminga tik ankstyvojoje naujovių kūrimo proceso stadijoje. Iš esmės geriausios technologijos ir konkurencingi produktai arba paslaugos gali būti sukurti tik konkurencijos sąlygomis.

4.6.3 Komitetas pritaria Komisijos ketinimams propaguoti energijos išteklių tausojimą ir skleisti atitinkamą informaciją. Ši veikla turėtų būti skirta ne tik specialistams, bet ir plačiajai visuomenei. Šiuo metu vykdoma kampanija „Pažangi energetika Europai“ labai prisideda prie šių uždavinių įgyvendinimo. Ji turi skleisti geriausią patirtį ir labiau atkreipti piliečių dėmesį į klausimus, susijusius su efektyviu energijos panaudojimu ir aplinkos apsauga. Komitetas mano, kad ši kampanija ir programa „Pažangi energetika Europai“ tinkamai papildo viena kitą.

5. Baigiamosios rekomendacijos

5.1 Komitetas ragina Komisiją dar aiškiau išdėstyti Pagrindų programos struktūrą ir tikslus. Pavyzdinis yra Pagrindų programos 6 straipsnyje pateiktas planuojamų įgyvendinti priemonių sąrašas. Taip pat sistemingai galėtų būti pateikiamos pavienės programos ir priemonės, kad su Pagrindų programa būtų galima lengviau supažindinti tikslines grupes. Tai darant turėtų būti įtraukiamos pilietinės visuomenės organizacijos.

5.2 Komitetas tikisi, kad sujungus įvairias programas ir pavienes priemones bus pasiekta papildoma nauda. Tai pavyks tik užtikrinus optimalų koordinavimą, pavienių priemonių nuoseklumą ir darną su kitomis susijusiomis ES programomis. Tuo pasirūpinti yra visų pirma Komisijos ir valdymo organų pareiga.

5.3 Komitetas sveikina Pagrindų programos orientavimąsi į pagrindinius ES ekonominius, socialinius, aplinkosaugos ir energetikos politikos tikslus. Įgyvendinant šią programą bus svarbu, kad metinės darbo programos būtų glaudžiai susijusios su praktika ir tikrai tikėtų tikslinėms grupėms, ypač inovacinėms įmonėms. Tai bus užtikrinta tik tada, jei tikslinės grupės galės tinkamai dalyvauti rengiant tokias programas.

5.4 Siekdamas geresnio programos įgyvendinimo ir politikos tęstinumo, Komitetas ragina Komisiją paaiškinti ryšius tarp Bendrosios programos ir kitų susijusių esančių ir būsimų iniciatyvų, konkrečiai, 2000 m. Europos mažųjų įmonių chartijos, 2003 m. Verslumo Europoje veiklos plano ir netrukus pasirodysiančio MVĮ politikos komunikato. Tai būtų itin naudinga ekonomikos atstovams bei politikams, formuojantiems politiką nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu.

5.5 Komitetas atidžiai stebės Pagrindų programos įgyvendinimą. Jis pasilieka teisę teikti naujas rekomendacijas atsižvelgdamas į sukauptą patirtį ar pusės įgyvendinimo laikotarpio rezultatus.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl valstybių narių tarnybų, atsakingų už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, prieigos prie Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (SIS II)

COM(2005) 237 final — 2005/0104 (COD)

(2006/C 65/04)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl valstybių narių tarnybų, atsakingų už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, prieigos prie Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (SIS II)

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. spalio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Virgilio Ranocchiari**.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šengeno konvencija, kuri yra sukurta, kad būtų leista vykti laisvam žmonių ir prekių judėjimui, buvo pasirašyta 1990 m. ir įsigaliojo 1995 m. Šengeno konvencija nurodo, kokios institucijos turi prieigą prie Šengeno informacinės sistemos (SIS) ir kokiais tikslais galima pasinaudoti tokiais duomenimis. Pirmuoju konvencijos tekstu transporto priemonių registracijos institucijoms nebuvo leidžiama prieiti prie SIS.

1.2 2003 m. rugpjūčio 21 d. Komisija pateikė Pasiūlymą dėl reglamento, iš dalies pakeičiančio Konvenciją dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo dėl valstybių narių tarnybų, atsakingų už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, prieigos prie Šengeno informacinės sistemos (SIS).⁽¹⁾ Dokumento tikslas — suteikti prieigą prie SIS duomenų apie pavogtus transporto priemones ir krovines priekabas, pavogtus neužpildytus oficialius dokumentus ir išduotus asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus (pasus, asmens tapatybės korteles, vairuotojo pažymėjimus), siekiant patikrinti, ar antrą kartą registruoti pateiktos transporto priemonės nebuvo pavogtos, pasisavintos arba dingusios, taip pat ar asmenys, pateikiantys paraišką registracijos liudijimui gauti, nesinaudoja pavogtais asmens tapatybę patvirtinančiais dokumentais ar transporto priemonių registracijos dokumentais.

1.3 2004 m. vasario 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pareiškė nuomonę dėl pasiūlymo⁽²⁾. EESRK pritarė Komisijai, jog prieiga prie SIS turėtų būti išplėsta, kad ja galėtų naudotis nacionalinės institucijos, kurios yra atsakingos už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą ir tikrinimą. EESRK taip pat išreiškė pasitenkinimą, kad pasiūlyme, atsižvelgiant į faktą, jog įvairiose valstybėse narėse yra privačių už transporto priemonių registraciją atsakingų tarnybų, numatyta, leisti šioms privačioms tarnyboms gauti informaciją, reikalingą norint tinkamai atlikti savo darbą, netiesiogiai per vieną iš prieigą prie SIS turinčių valdžios institucijų, jei tik užtikrinama duomenų apsauga.

1.4 Po to, ir pasibaigus plėtrai, tapo aišku, kad Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (t. y. SIS II) vystymas yra labai svarbus, kad valstybės narės galėtų prie jos prisijungti, o Šengeno erdvė galėtų išsiplėsti į šių valstybių narių teritoriją.

1.5 Atsižvelgiant į tai, kad dėl SIS II reikia sukurti atitinkamą teisinę sistemą ir apimti skirtingas politikos sritis, Europos

Komisija turėjo pateikti tris pasiūlymus: pirmasis yra susijęs su laisvu asmenų judėjimu, antrasis — su policijos ir teisminių bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, o trečiasis papildo kitus du pasiūlymus ir juo siekiama transporto priemonių registracijos institucijoms suteikti prieigą prie SIS II.

1.6 Šiuo metu su EESRK yra konsultuojamasi dėl šio trečiojo pasiūlymo, kuris yra būtinas ankstesniojo, pirmiau minėto, 2005 m. liepos 6 d. priimto Tarybos reglamento⁽³⁾ tęsinys.

2. Bendros pastabos

2.1 Naujajame Komisijos pasiūlyme ketinama užtikrinti, kad naujosios Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (SIS II) įdiegimas, veikimas ir naudojimas vyktų nuosekliai, kartu įgyvendinant naujas teises priemones. Komisija tvirtina, kad pagrindinis dabartinio pasiūlymo tikslas yra toks pat kaip ir 2003 m. rugpjūčio mėn. pateikto pasiūlymo, t. y. stiprinti valstybių narių bendradarbiavimą, paremtą veiksmingu pasikeitimu informacija, kovojant su nelegalia pavogtų transporto priemonių prekyba bei sukčiavimu. Komisija toliau pastebi, kad pasiūlymo tikslas — užtikrinti, kad pagal naująją SIS II teisinę sistemą tarnybos, atsakingos už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, galėtų naudotis tais pačiais SIS duomenimis, kuriais jos naudojosi nuo 2005 m. birželio mėn., įsigaliojus 2003 m. pasiūlytam reglamentui.

2.2 Ši problema vis dar svarbi, nes šiuo metu Europos Sąjungoje kiekvienais metais pavagiama beveik 1,3 milijono transporto priemonių ir maždaug 500 000 transporto priemonių dingsta visam laikui⁽⁴⁾. Su transporto priemonėmis susiję nusikaltimai taip pat turi ryšį su kitais nusikaltimais, pavyzdžiui, neteisėta prekyba, kontrabanda ir terorizmu (automobilių sprogdinimu).

2.3 EESRK kartoja, kad pritaria Komisijai, jog prieiga prie SIS II turėtų būti išplėsta, kad sistema galėtų naudotis nacionalinės institucijos, atsakingos už pirmiau minėtų dokumentų išdavimą ir tikrinimą (žr. 1.2 punktą). Be to, privačios tarnybos, atsakingos už transporto priemonių registravimą, turėtų gauti informaciją netiesiogiai per vieną iš prieigą prie SIS II turinčių valdžios institucijų, jei tik užtikrinama duomenų apsauga. Ypatingai svarbu apsaugoti mechanizmus, apribojančius prieigą prie sistemoje esančios kitos informacijos, skirtos Šengeno konvencijos 101 straipsnyje nurodytoms institucijoms.

⁽¹⁾ COM(2003)510 final – 2003/0198 (COD).

⁽²⁾ OL C 110, 2004 4 30.

⁽³⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽⁴⁾ Šaltinis: statistika gauta iš Europolo, 2005 m. birželio 27 d., Haga.

2.4 Be to, dar reikia atsižvelgti į bendrąsias ir kitas pastabas, kurias EESRK išdėstė 2004 m. vasario 25 d. nuomonėje. Kai kurias pastabas galima reformuluoti. Pavyzdžiui, EESRK yra įsitikinęs, kad pasiūlymas padidinti saugumą ir pagreintų teismines procedūras. Jis taip pat paskatintų valstybes narės leisti transporto priemonėms dar laisviau judėti Sąjungos viduje. Tačiau yra svarbu, kad pasiūlymas atitiktų valstybių narių vidaus taisykles ir reglamentus. Taip pat svarbu Šengeno konvencijos nerasirašiusioms valstybėms narėms suteikti galimybę naudotis informacija ir sustiprinti bendradarbiavimą su Interpolu ir Europolu, siekiant kovoti su neteisėta prekyba pavogtomis ar pasisavintomis transporto priemonėmis už prieigą prie SIS II turinčių šalių ribų. EESRK taip pat pabrėžia kaip svarbu kaupti, apdoroti ir skelbti statistinius duomenis apie tokio tipo nusikaltimus, kad šios problemos sprendimo būdas būtų patobulintas.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Komisijos pasiūlymas puikiai atitinka 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimą dėl kovos su tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimais, susijusiais su transporto priemonėmis (2004/919/EB).⁽⁵⁾ Sprendime teigiama, kad „teisėsaugos institucijų ir transporto priemonių registracijos institucijų bendradarbiavimas, taip pat informacijos teikimas atitinkamoms šalims yra ypač svarbus“. Sprendimo 7 straipsnyje teigiama, kad teisėsaugos institucijos informuos nacionalines transporto priemonių registracijos institucijas ar yra informacijos, jog registruojama transporto priemonė yra vogta. Galimybė pasinaudoti duomenų bazėmis tokiu tikslu turėtų būti suteikiama deramai laikantis Bendrijos teisės nuostatų. EESRK išreiškia pasitenkinimą, kad Tarybos sprendime išdėstytos mintys dabar yra įtrauktos į Komisijos pasiūlymą.

3.2 Nors Komisijos pasiūlyme kalbama tik apie transporto priemonių registracijos institucijų prieigą prie tam tikros SIS II sistemoje esančios informacijos, EESRK norėtų pabrėžti didesnio bendradarbiavimo būtinybę siekiant kovoti su nusikaltimais, susijusiais su transporto priemonėmis. Kaip teigiama Tarybos sprendimo 4 straipsnyje, „valstybės narės pagal nacionalinę teisę imasi būtinų priemonių organizuoti reguliarias nacionalinių kompetentingų institucijų konsultacijas, į kurias gali būti kviečiami privataus sektoriaus atstovai (pavyzdžiui, dingusių transporto priemonių privačių registru tvarkytojai, draudikai ir prekybos automobiliais atstovai), siekiant koordinuoti informaciją ir abipusiai suderinti veiklą šioje srityje.“ EESRK mano, kad Komisija ateityje turi atsižvelgti į tokias idėjas, siekiant kovoti su nusikaltimais, susijusiais su transporto priemonėmis.

3.3 Tokių idėjų pavyzdžiu EESRK galėtų pateikti ankstesnį Interpolo projektą *Stop Register Stolen Cars — Sustabdykime vogtų*

automobilių registravimą (StoreSto Car, vėliau pavadintą *Transporto priemonių identifikavimas, ištyrimas ir analizė* VIRA 17). Šio projekto tikslas — surinkti visą informaciją apie automobilius į vieną duomenų bazę, tą informaciją pateikiant pagal transporto priemonės identifikavimo numerį (TPIN), jeigu buvo pranešta, kad automobilis pavogtas, registruotas, eksportuotas ar importuotas, pagamintas ar sunaikintas. Tokia duomenų bazė sudaro pagrindą bendradarbiavimui tarp teisėsaugos institucijų, registracijos institucijų, muitinių, automobilių gamintojų ir draudimo verslo atstovų.

3.4 Kalbant apie dabartinį pasiūlymą, EESRK nori pabrėžti, kad yra mažai galimybių fiziškai ištirti transporto priemonę, jog būtų galima nustatyti jos tapatumą ir išsiaiškinti ar nepranešta apie jos vagystę. Daugelyje šalių transporto priemonės registravimas yra siejamas su jos patikrinimu. Taigi, transporto priemonės registravimas yra proga patikrinti, ar ji nebuvo pavogta. Todėl registracijos institucijoms svarbu turėti tokią galimybę aptikti pavogtas, pasisavintas arba dingusias transporto priemones.

3.5 Kaip nurodyta 3.2 punkte, glaudesnis bendradarbiavimas yra būtinas, kad būtų galima kovoti su nusikaltimais, susijusiais su transporto priemonėmis. Kita proga fiziškai ištirti transporto priemonę atsiranda tada, kai ji yra eksportuojama ar importuojama. EESRK rekomenduoja, kad muitinės, kaip ir registracijos institucijos, patikrintų tuos pačius SIS II duomenis, kai transporto priemonė yra importuojama ir kai ji eksportuojama.

3.6 Kai transporto priemonė yra tikrinama, siekiant nustatyti ar nepranešta apie jos vagystę, turi būti įmanoma nustatyti ir transporto priemonės tapatumą. Tapatumas dažnai yra nustatomas pagal transporto priemonės identifikavimo numerį (TPIN). Pasitaiko, kad vogto automobilio tapatumas būna suklaidojamas arba sudubliuojamas. EESRK nurodo, kad ateityje bus svarbu padidinti transporto priemonės identifikavimo galimybes. Pasiūlymai dėl, pavyzdžiui, elektroninio transporto priemonės identifikavimo (ETPI) ar geresnio atsarginių dalių žymėjimo turi būti kruopščiai išnagrinėti ir įvertinti.

3.7 Galiausiai EESRK siūlo artimiausioje ateityje imtis tolimesnių žingsnių, kad šio reglamento taikymo sritis būtų išplėsta. Iš tiesų, dabartinis Komisijos pasiūlymas, kuriuo siekiama patikrinti, ar transporto priemonės nebuvo pavogtos, pasisavintos arba dingusios, turėtų būti susietas su galimybe grąžinti transporto priemones. Ši galimybė skiriasi valstybėse narėse ir priklauso nuo šalių *bona fide* nuostatų. Kai kuriose šalyse galima tapti vogtos transporto priemonės savininku, kai transporto priemonė buvo įsigyta sąžiningai, o kitose — ne. Be to, ateityje reikia ištirti ir įvertinti galimybes grąžinti transporto priemones, kurios, kaip išsiaiškinta, buvo pavogtos.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ OL L 389, 2004 12 30.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvą 69/169/EEB dėl alaus įvežimui į Suomiją taikomų laikinų kiekybinių apribojimų

COM(2005) 427 final — 2005/0175 (CNS)

(2006/C 65/05)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 93 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvą 69/169/EEB dėl alaus įvežimui į Suomiją taikomų laikinų kiekybinių apribojimų*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 11d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Harry Byrne.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 3– prieš ir 14 susilaikius.

1 Santrauka

1.1 Suomija paprašė pratęsti esamų apribojimų alui, kurį įveža keliautojai iš kitų nei valstybės narės šalių, taikymą po 2006 m. sausio 1 d. Šiuo prašymu siekiama spręsti mokesčių, ekonomines, socialines, sveikatos ir viešosios tvarkos problemas.

1.2 Siūlomas pakeitimas leidžia Suomijai pratęsti apribojimo taikymą iki 2006 m. gruodžio 31 d. Didžiausia leidžiama šešių litrų riba bus padidinta iki 16 litrų, o tai ir yra tikroji riba, kurią Suomija taiko šiuo metu.

1.3 EESRK palankiai vertina šį pakeitimą.

2. Paaiškinimas

2.1 2000 m. Suomijai buvo leista iki 2005 m. gruodžio 31 d. taikyti leidžiančią nukrypti nuostatą, kad asmenys, atvykstantys iš kitų nei valstybės narės šalių, gali įvežti ne daugiau

kaip šešis litrus alaus. Pirmiausia Suomija turi bendrą sieną su Rusija, kurioje alkoholiniai gėrimai yra kur kas pigesni ir jeigu būtų taikomos įprastos valiutos ribos, asmenys galėtų įvežti apie 200 l alaus.

2.2 Dėl didelio kainų skirtumo, neriboto įvežimo poveikis Suomijos mažmeniniams pardavėjams, biudžeto mokestinėms pajamoms ir sveikatai būtų didelis.

2.3 Suomija jau 2004 m. gerokai sumažino mokesčius ir taikė didžiausią 16 litrų, o ne šešių litrų ribą. Dėl to Suomija ieškojo būdų, kaip rasti ilgalaikį sprendimą.

3. Bendros pastabos

3.1 Komitetas atkreipia dėmesį į veiksmus, kurių Suomija jau ėmėsi šiai problemai spręsti ir dėl to mano, kad verta leisti jai toliau taikyti leidžiančią nukrypti nuostatą iki 2006 m. gruodžio 31 d.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Visų transporto rūšių saugumo

(2006/C 65/06)

Komisija, vadovaudamasi Europos Bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 2 d. laišku paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą parengti tiriamąją nuomonę dėl *Visų transporto rūšių saugumo*

Transporto, energijos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan **Simons**.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariui balsavus už ir 4 susilaikius.

1 Įžanga

1.1 Po 2001 m. rugsėjo 11 d. Niujorke, 2003 m. lapkritį Stambule, 2004 m. kovo 11 d. Madride, 2005 m. liepos 7 d. Londone ir kitur įvykdytų teroro aktų saugumo klausimams imta skirti daug daugiau dėmesio. Siekiant kuo geriau apsaugoti keleivius, transporto priemones ir turtą, stengiamasi imtis visų prevencinių bei operatyvinių priemonių. Ypač aktualus saugumo klausimas tapo politiniu lygmeniu.

1.2 Sąvoka „saugumas“ šiuo atveju apima prevencines apsaugojimo nuo teroristinių aktų ir nuo nusikalstamumo, ypač vagysčių, priemones

1.3 Komitetas taip pat neliko pasyvus. Jis priėmė keletą nuomonių šiuo klausimu, kurių svarbiausia yra 2002 m. spalio 24 d. pranešėjos Bredima Savapoulu pristatyta tiriamoji nuomonė⁽¹⁾, pateikianti išsamią saugumo jūrų navigacijoje ir civilinėje aviacijoje analizę.

1.4 2003 m. gruodžio 23 d. Europos Komisija paskelbė su krovinio transporto saugumu susijusį konsultacinį dokumentą, kuriame ji prašo suinteresuotas šalis pateikti jai savo nuomones dėl saugumo. Komisija savo komunikate Tarybai ir Europos Parlamentui⁽²⁾ pasiūlė sudaryti Saugumo ir laisvių apsaugos pagrindų programą, o 2005 m. rugpjūčio 12 d. ES oficialiajame leidinyje⁽³⁾ paskelbtas veiksmų, susijusių su apsauga nuo terorizmo, planas. Rengiant šią tiriamąją nuomonę buvo pasinaudota minėtų dokumentų medžiaga.

1.5 Pagrindinis šios tiriamosios nuomonės tikslas — aiškiai apibrėžti, koks vaidmuo ir kokia atsakomybė nacionaliniu bei tarptautiniu mastu tenka skirtingiems saugumą užtikrinantiems veikiantiems dalyviams, kuriems pavesta saugoti:

— asmenis (keleivius ir transporto tinklų personalą);

— tam tikras transporto priemones, įrengimus bei infrastruktūrą, siekiant užtikrinti asmenų, turto, transporto priemonių ir infrastruktūrų saugumą.

1.6 Šioje nuomonėje kalbama tik apie transporto rūšių saugumą, bet ne apie jų apsaugą. Dėl to, kad daugelio Europos Sąjungos šalių kalbose nėra lingvistinio šių sąvokų skirtumo, kyla nesusipratimų.

1.7 Kalbant apie sausumos transporto infrastruktūrų saugumo užtikrinimą, reikia skirti transeuropinių tinklų (TET) koridorius (įskaitant ir valstybių sienų kirtimo punktus) ir nacionalines infrastruktūras. Ne visuomet paprasta atskirti, kur prasideda ir kur baigiasi subsidiarumas, kai reikalai susiję su sausumos transporto rūšimis.

Svarstant sausumos transporto rūšių saugumo priemones, reikia atsižvelgti į tai, kad logistikos grandinėje visos, tiek sausumos, tiek kitos transporto rūšys yra glaudžiai susijusios, todėl būtina, kad skirtingi atsakingi už saugumą dalyviai labai glaudžiai bendradarbiautų derindami priemones, kurių numato imtis. Be to, siekiant išvengti galimo konkurencijos iškraipymo tarp skirtingų transporto rūšių, būtina laikytis bendros taktikos. Šiuo atžvilgiu būtina suvokti, kad skirtingų transporto priemonių saugumo užtikrinimo kaštai gali labai skirtis tarpusavyje.

Reikės atsižvelgti ir visus tiesioginio saugumo priemonių stiprinimo poveikio aspektus. Būtų galima apsvarstyti šiuos klausimus:

— Kokį poveikį saugumo priemonės daro dirbantiesiems?

— Ar į vadybos technikos mokymo programas reikia įtraukti „krizių valdymo“ temą?

⁽¹⁾ OL C 61, 2003 3 14, 174 p.

⁽²⁾ COM(2005) 124 final, 2005 m. balandžio 6 d.

⁽³⁾ OL C 198, 2003 3 14, 1 p.

— Kam teks apmokėti saugumo priemonių kaštus?

— Koks draudimo bendrovių vaidmuo?

Kadangi tema labai plati, tikslinga ją analizuoti metodiškai, nustatant aiškią šios tiriamosios nuomonės struktūrą. 2 skyrius — Bendrosios pastabos — bus skirtas su saugumu susijusiems bendriesiems klausimams. Jame bus aptarta, kaip įsipareigojimai ir atsakomybė bus paskirstyti Europos Sąjungai, nacionalinėms valdžios institucijoms, transporto rūšims, keleiviams, personalui ir įmonių vadovams. Skyriaus pabaigoje bus apsvaistytai teisiniai aspektai. 3 skyriaus — Specialiosios pastabos — pradžioje bus pateikta iniciatyvų saugumui gerinti, kurių imtasi įvairiais lygiais, apžvalga. Po to bus išsamiai išanalizuotas pačių transporto rūšių saugumo klausimas. 4 skyriuje bus pateikti saugumo kaštai ir nagrinėjama, kam teks juos apmokėti. Taip pat bus aptartas draudimo bendrovių vaidmuo. Galiausiai, 5 skyriuje bus pateikta ankstesnių skyrių santrauka ir baigiamosios išvados.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Saugumas: bendra apžvalga

2.1.1 Didžiausias sprendimus priimančių politikų ir įmonių rūpestis šiuo metu — asmenų ir įrengimų saugumo visose transporto srityse užtikrinimas. Saugumo užtikrinimu reikia laikyti apsaugos nuo terorizmo ir nusikalstamumo priemonių įgyvendinimą. Vis dėlto, dar negalima tvirtinti, kad įgyvendinimas vyksta laikantis suderintos taktikos. O juk tai neatidėliotina būtinybė, nes žinoma, kad visos grandinės stiprumas priklauso nuo jos silpniausios grandies atsparumo laipsnio.

2.1.2 Esame priversti pripažinti, kad aiškiai ir tiksliai apibrėžti tokį sudėtingą klausimą, kaip transporto rūšių saugumas, yra tikrai nelengva. Kai svarstomas transporto rūšių saugumas, neišvengiamai susiduriame su plačiausiais subsidarumo klausimo aspektais. Tai susiję tiek su atsakomybės už priemonių įgyvendinimą pasidalijimu tarp Europos Sąjungos ir nacionalinių valdžios institucijų, tiek ir su šių priemonių finansavimu. Tačiau ne mažiau tai siejasi ir su visų transporto rūšių keleivių, personalo ir vadovų įsipareigojimais bei atsakomybe.

2.2 Saugumas jūrų laivybos ir oro transporto sektoriuose

2.2.1 Po 2001 m. rugsėjo 11 d. saugumas jūrų laivybos ir oro transporto sektoriuose buvo labai sustiprintas. Europos Taryba, remdamasi EESRK 2002 m. spalio 24 d. pranešimu, kurio pasiūlymai dėl saugumo buvo daugiausia skirti jūrų laivybos ir oro transporto sektoriams, ėmėsi tam tikrų priemonių. Paminėsime Reglamentą (EB) Nr. 2320/2002, nustatantį

civilinės aviacijos saugumo bendrąsias taisykles, Reglamentą (EB) Nr. 725/2004 dėl laivų ir uosto įrenginių (terminalų) apsaugos stiprinimo ir pasiūlymą priimti direktyvą dėl uostų saugumo didinimo (COM(2004) 76 final). Visų šių teisės aktų nuostatose numatoma vykdyti inspekcijas Bendrijos lygmeniu. Jų metu bus atliekami kokybiniai šių sektorių tikrinimai. Taisyklės, susijusios su jūrų transportu, nustatytos 2005 m. gegužės 10 d. direktyvoje.

2.3 Visų sausumos transporto rūšių saugumas

2.3.1 Padėtis sausumos transporte įvairiose ES valstybėse narėse yra pakankamai skirtinga. Didieji miestai — Madridas ir Londonas, taip pat Paryžius, turėdami teroro aktų savo visuomeniniame transporte patirties, jau ėmėsi saugumo priemonių. Kituose miestuose ir šalyse šis žingsnis dar nežengtas, tačiau neseniai įvykdyti teroro aktai priverė įsisąmoninti, kad saugumo priemonės yra būtinos (*).

2.3.2 Pirmiausia kyla klausimas — kas privalo priimti saugumo priemones, skirtas daugiau nei vienai sausumos transporto sričiai — Europos Sąjunga ar nacionalinės valdžios institucijos? Jei ši atsakomybė tenka pastarosioms, koks tada yra ES vaidmuo?

2.3.3 Komitetas laikosi nuomonės, kad atsakomybė už „saugumą“ tenka bendrai valstybėms narėms ir Europos Sąjungai, o valstybės narės pačios privalo pasirūpinti, kad skirtingose sausumos transporto rūšyse būtų įgyvendintos saugumo priemonės. Tuo tikslu jos turi nustatyti tam tikrus minimalius standartus, kurių, kaip pradinių saugumo priemonių, privalės laikytis visos sausumos transporto rūšys. Šioje srityje negali būti jokio laisvo taisyklių interpretavimo. Siekiant suderinti priemones, kurių reikės imtis skirtingose antžeminio transporto rūšyse, nacionalinės valdžios institucijos turėtų įsteigti specialų organą, kuris derintų priemones, kurias siekia įgyvendinti sausumos transporto rūšys ir vietos valdžios institucijos. Šis organas taip pat stebėtų, kad kiekviena numatyta priemonė iš tikrųjų būtų taikoma.

2.3.4 Komiteto nuomone, pagrindinis Europos Sąjungos vaidmuo — derinti saugumo priemones tarptautiniu lygmeniu. Be to, Sąjunga turi skatinti valstybes nares nustatyti bendrą poziciją. Atsižvelgiant į tai, kad nacionalines saugumo priemones reikia derinti, nes asmenų ir krovinių transportas yra tarpvalstybinio pobūdžio, būtinas intensyvus nacionalinių valdžios institucijų ir Europos Sąjungos bendradarbiavimas.

(*) Regionų komiteto perspektyvinėje nuomonėje dėl visų transporto rūšių saugumo, įskaitant finansavimo klausimą (CdR 209/2005), kurios pranešėjas yra Londono savivaldybės narys Robert Neil, išsamiai nagrinėjamas visuomeninio atimtojo susisiekimo keleivinio transporto saugumas didmiesčiuose.

2.3.5 Nacionalinės valdžios institucijos privalo įsisąmoninti, kad darbas, kurį reikia atlikti visose antžeminio transporto rūšyse, pareikalaus daug laiko. Turės atsirasti „skubaus poreikio“ pojūtis. Nacionalinės valdžios institucijos privalės skatinti įvairias transporto rūšis apsvarstyti saugumo priemones ir jas įgyvendinti. Pirmuoju skatinimo etapu galėtų būti minimalių saugumo standartų, kurių kaip pagrindo privalėtų laikytis visos antžeminio transporto rūšys, nustatymas Europos lygiu. Kiekviena transporto rūšis privalės įsisąmoninti, kad be saugumo priemonių ji yra labai pažeidžiama.

2.3.6 Be to, reikės siekti, kad skirtingų transporto rūšių bendradarbiavimo būtinybė taptų savaime suprantamu reikalu. Pavyzdžiui, reikėtų suvienodinti traukiniuose, metro ir autobusų transporto bendrovėse įgyvendinamas priemones. Taip pat turės būti vienodai vykdomos keleivių ir personalo informavimo akcijos dėl jų elgsenos katastrofų metu.

2.3.7 Krovinių transporto sektoriuje didžiausias dėmesys turės būti skiriamas pažeidžiamiems susibūrimo punkтам, tokiems kaip terminalai ir perkrovimo stotys. Nacionalinės ir vietos valdžios institucijos, perkrovimo į skirtingas transporto priemones punktų bei terminalų vadovai privalės glaudžiai bendradarbiauti.

2.4 Skirtingų veikiančiųjų dalyvių vaidmuo

2.4.1 Komitetas mano, kad materialijų infrastruktūrų apsauga yra nacionalinių, regionų ar savivaldybių valdžios institucijų atsakomybės reikalas.

2.4.2 Derinimą vykdys 2.3.3 pastraipoje numatytas specialus organas. Neleisdamas veiksmų įvairovės nacionaliniu lygiu, jis skatins laikytis vienos politikos tarptautiniu lygmeniu, taip lengvindamas derinimą ES mastu.

2.4.3 Komitetas išreiškia pasitenkinimą tuo, kad ne tik pasirūpinta derinimu ES mastu, bet ir Bendrijos lygiu išskirti 3,5 milijono eurų, pagal 6-ąją pagrindų programą skirtų saugumo priemonėms stiprinti keleivių ir krovinių transporto bei energetikos sektoriuose.

2.4.4 Transporto rūšys yra abstrakti sąvoka, kol jų realaus funkcionavimo neužtikrina jais besinaudojantys asmenys (keleiviai, klientai) arba juose dirbantis personalas, todėl reikia vykdyti akciją, nukreiptą į šias tikslines grupes. Keleivių ir klientų atžvilgiu tai bus nuolatinis jų informavimas. Jie taps ne vien pasyviais tam tikros transporto rūšies naudotojais, bet idėmiais ir sąmoningais stebėtojais. Rengiant ir įgyvendinant saugumo priemones, ypatingas vaidmuo tenka transporto rūšies darbuotojams. Komiteto nuomone, siekiant užtikrinti, kad jie kuo geriau atliktų šį vaidmenį, reikia mokyti juos specialiuose kursuose, skirtuose jų užduotims užtikrinant saugumą.

2.4.5 Įmonių vadovų užduotis — įdiegti saugumo sąvokas į jų vadovaujamų įmonių darbo filosofiją ir kultūrą. Be to, šie

vadovai privalės sudaryti savo darbuotojams sąlygas mokytis specialiuose šios srities mokymo kursuose. Vadovų atžvilgiu Komitetas laikosi nuomonės, kad į vadybos mokymo programą turi būti įtrauktas „križių valdymo“ punktas, kuris suteiks šiems vadovams žinių apie tai, kaip tinkamai vykdyti savo užduotis katastrofos atveju.

2.5 Koks turi būti saugumo priemonių pobūdis?

2.5.1 Į klausimą, ar sausumos transporto rūšių saugumo priemonės turi būti nustatomos kaip privalomos, pavyzdžiui, teisės aktais, ar ne tokia oficialia — kokybės sertifikato ar ženkle forma, Komitetas atsako, kad ši sritis yra tokia rimta, kad ją reikia reguliuoti tik oficialiai.

2.5.2 Komitetas mano, kad nacionaliniu lygiu turi būti nustatyti minimalūs saugumo priemonių standartai bei rekomenduoja juos tobulinti ir vystyti. Taip pat derėtų nustatyti privalomą keitimosi informacija apie įgyvendintas arba numatomas saugumo priemones tvarką. Tarptautiniu lygmeniu, šalys privalės derinti priemones ir pateikti informaciją tarptautinėms priežiūros institucijoms.

3. Specialiosios pastabos

3.1 Prieš svarstant, kokio pobūdžio saugumo priemonės jau yra arba turėtų būti įgyvendintos skirtingose antžeminio transporto rūšyse, tikslinga pateikti sąrašą priemonių, kurios tarptautiniu lygiu jau įgyvendintos kontrolės institucijose.

3.1.1 Tarptautinė jūrų organizacija (TJO)

TJO minima todėl, kad jūrų laivybos srityje jau įgyvendintos priemonės, kuriomis kaip pavyzdžiais galėtų pasinaudoti sausumos transporto rūšys.

a. TJO įdiegė Tarptautinį laivo ir uosto įrenginių apsaugos (ISPS — *International Ship and Port Facility Security*) kodeksą. Šis kodeksas nustato tarptautinio valstybinės valdžios institucijų, vietos valdžios institucijų, laivus eksploatuojančių bendrovių ir uostų valdytojų bendradarbiavimo tvarką, siekiant nustatyti saugumui gresiančius pavojus bei imtis atitinkamų priemonių. Šios priemonės — tai laivams ir uostų įrenginiams keliami saugumo reikalavimai. Šis kodeksas įsigaliojo 2004 m. liepos 1 d.

b. Iš dalies pakeitus SOLAS (*Safety of Life at Sea* — žmogaus gyvybės apsauga jūroje) konvenciją, teko padaryti pakeitimus ir IMDG (*International Maritime Dangerous Goods* — Tarptautinis pavojingų krovinių vežimas jūra) kodekse, kurio nuostatos yra privalomos. Šiame kodekse nustatytos išsamios rekomendacijos dėl pavojingų krovinių pakavimo, ženklavimo ir sandėliavimo.

Pakeitimai įsigaliojo 2004 m. sausio 1 d.

3.1.2 Tarptautinė civilinės aviacijos organizacija (TCAO)

Jau nuo 1971 m., siekiant kovoti su nusikalstamumu ir terorizmu, oro navigacijos srityje priimti tarptautiniai susitarimai, kurių privaloma laikytis. Po to, kai 7-ojo dešimtmečio pabaigoje buvo įvykdyta lėktuvų grobimų serija, TCAO nusprendė sugriežtinti oro navigaciją reguliuojančią pagrindinę konvenciją. Todėl Čikagos konvencijos 17-ame priede nustatyta, kad turi būti vykdomas visų civilinių komercinių skrydžių keleivių patikrinimas. Ši priemonė taikoma nuo 1972 m., ir sunku įsivaizduoti, kad jos būtų atsisakyta. Po 2001 m. įvykdyto teroro akto, kurio metu buvo sugriauti bokštai dvyniai (Twin Towers), 17 priedas pasipildė griežtesnėmis nuostatomis. Įdiegtos naujos privalomos normos dėl pilotų kabinos durų sustiprinimo ir jų užraktų bei dėl krovininio oro transporto. Taip pat buvo sugriežtinti reikalavimai mokymo bei kontrolės srityje.

3.1.3 Europos civilinės aviacijos konferencija (ECAK)

Oro transporto saugumo politika buvo kuriama bei vystoma ir Europos lygmeniu, organizuojant Europos civilinės aviacijos konferenciją (ECAK), kuri remiasi tarptautinėmis, TCAO nustatytomis normomis. Sukurtas Europos oro skrydžių saugumo vadovas, žinomas „30 dokumento“ pavadinimu. Šiame vadove pateikti reikalavimai dėl saugumo, kurie, nors ir galioja, tačiau, pagal ECAK įstatus, nėra privalomi. Būtent todėl 2004 m. rugsėjo 14 d., praėjus trims dienoms po Niujorke įvykdyto teroro akto, Europos Taryba priėmė sprendimą dėl ES atsakomybės už oro skrydžių saugumą. Remiantis šiuo sprendimu buvo priimtas Reglamentas Nr. 2320/2002 dėl civilinės aviacijos saugumo bendrųjų taisyklių nustatymo, įsigaliojęs 2003 m. sausio 19 d. Taip pat šiame 2001 m. rugsėjo 14 d. Ministrų Tarybos posėdyje buvo nutarta Komisijai suteikti galių tiesiogiai atlikti kokybės patikrinimus valstybėse narėse.

3.1.4 Tarptautinė darbo organizacija (TDO)

Kalbama apie Konvencijoje dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų padarytus pakeitimus. Konvencijos su pakeitimais tikslas — gerinti jūreivių asmenybės nustatymo saugą, užtikrinti keleivių ir įgulos saugumą bei stiprinti laivų apsaugą. Ji neriboja jūreivių judumo laisvės, leisdama jiems be kliūčių išlipti iš laivo. Ši Konvencija su pakeitimais nustato jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų rengimo ir leidybos gaires. Sausumos transporto rūšys galėtų pasinaudoti TDO ir šios Konvencijos pavyzdžiu. Todėl jos minimos šiame dokumente.

3.1.5 Pasaulio muitinių organizacija (PMO)

a) PMO Kioto konvencija su pakeitimais

1999 m. birželio mėn. PMO taryba priėmė 1974 m. PMO konvencijos dėl muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo, žinomos Kioto konvencijos pavadinimu, pakeitimus. Svarbus Konvencijos su pakeitimais aspektas yra tai, kad joje akcentuojamas skaidrumo didinimas bei tikrinimo grandinės

nuspėjamumas. Pagrindiniai Konvencijos su pakeitimais punktai yra šie:

- siekiant greičiau atlikti atranką, tirti turimus duomenis dar prieš kroviniams atvykstant,
- naudoti rizikų valdymo metodiką,
- kiek galima daugiau naudoti kompiuterių sistemas,
- numatyti tikrinimus, vykdomus suderinus su kitomis muitinėmis,
- užtikrinti, kad kiekvienas asmuo nuolat galėtų gauti informaciją apie muitinės reikalavimus, teisės aktus ir
- pagrindinės gairės

b) PMO muitinės duomenų modelis

Šiame Modelyje yra pateiktas rinkinys standartizuotų tarptautinių duomenų, kurie reikalingi tenkinant viešosios valdžios institucijų reikalavimus tarptautinio transporto srityje. Tai žingsnis į priekį rengiant muitinės standartizuotos informacijos registrą, skirtą saugumui stiprinti. Modelis parengtas taip, kad tiktų automatizuotoms procedūroms.

c) PMO unikalūs siuntos numeris

Kiekvienai siuntai suteikiamas unikalaus numerio pranašumas — tai palengvina jos identifikavimą ir su ja susijusių duomenų kaupimą.

d) Išankstinio informavimo apie krovinių sistemos (ACIS — *Advanced Cargo Information System*) gairėse, laikantis Kioto konvencijos su pakeitimais nurodymų, numatyta kaupti su saugumu susijusius duomenis ir padėti muitinėms kuo greičiau gauti šiuos duomenis.

e) Muitinės Konvencijoje dėl konteinerių pateikti techniniai reikalavimai konteineriams, naudojamiems tarptautiniams pervežimams, kuriems tvirtinamos muitinės plombos, ir šio konteinerių tipo patvirtinimo procedūros. Atsižvelgiant į išaugusius saugumo reikalavimus, 1972 m. priimtoje konvencijoje šiuo metu yra daromi pakeitimai.

Šioje pastraipoje pateikta informacija apie Pasaulio muitinių organizaciją gali būti naudingai pritaikyta sausumos transporto rūšims. Svarbu atrinkti tuos elementus, kurie gali būti įgyvendinti sausumos transporto rūšyse.

3.1.6 Tarptautinė standartizavimo organizacija (TSO)

2003 m. ši Organizacija priėmė gaires, nustatančias reikalavimus mechaniniu būdu tvirtinamoms plomboms, naudojamoms krovinių transporte.

Be to, ji parengė krovinių transportui skirtų konteinerių etikečių, kurių atpažinimas vykdomas radijo dažniais, standartą ir bendrą protokolą dėl skaitmeninio plombavimo.

3.1.7 Europos Sąjunga (ES)

- a) ES iniciatyvos daugiausia susijusios su jūrų navigacijos, uostų ir oro transporto sektoriaus saugumu. Keli pavyzdžiai pateikti 2.3 pastraipoje.

Įvairiarūšio transporto srityje 2003 m. gruodžio mėn. Europos Komisija paskelbė konsultacinį dokumentą dėl krovinių transporto saugumo. Ten minimi galimi pavojai ir priemonės, kurių reikėtų imtis, siekiant apsaugoti visą vežimo grandinę.

Šiame dokumente Komisija nurodo, kad kiekviena siūloma priemonė turėtų užtikrinti tiek kiekvienos transporto rūšies atskirai, tiek ir visos grandinės apsaugą nuo galimo pavojaus.

Šiame konsultaciniame dokumente siūlomos tokios priemonės:

- valstybėse narėse vykdyti visai Europai svarbių infrastruktūrų apsaugos veiksmus (rengti kasmet atnaujinamą saugumo užtikrinimo planą, identifikuoti pavojus, įkurti ryšio punktą bei paskirti asmenis, atsakingus už infrastruktūrų saugumą ir skirti viešą instituciją, kuriai bus pavesta atlikti visos veiklos auditą);
 - rengti paslaugų tiekėjams skirtus saugumo standartus (Bendrijos lygmeniu nustatant minimalius saugumo standartus tarptautinių paslaugų tiekėjams ir įgyvendinant sausumos transporto grandinėje „įgalioto pareigūno“ ir „žinomo siuntėjo“ sąvokas);
 - praktiškai taikyti „išankstinės informacijos“ elektroniniu pavidalu sampratą — atlikus rizikos analizę, jos taikymas galėtų būti privalomas kai kuriems transporto maršrutams ar siuntoms;
 - siuntoms, kurios rizikos ir saugumo atžvilgiu reikalauja ypatingo atsargumo, naudoti specialias plombas ir užraktus;
 - nuolat stebėti, kad valstybės narės neįgyvendintų skirtingų standartų, nes tai trikdytų rinkai gerai funkcionuoti. Komisija savo dokumente siūlo keletą priemonių šiai stebėsenai vykdyti.
- b) 2003 m. liepos 24 d. Komisijos komunikatas ir tą pačią dieną pateiktas pasiūlymas priimti reglamentą dėl Bendrijos muitinių kodekso. Šiuo pasiūlymu, atsižvelgiant į sugriežtintus krovinių importo ir eksporto saugumo standartus, siekiama naujai apibrėžti muitinės institucijų vaidmenį kontroliuojant išorines ES sienas.

3.1.8 Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija (JT/EEK)

2003 m. vasario mėn. Kelių transporto komiteto darbo grupė muitinės klausimais (WP 30) ir TIR Administracinis komitetas susitarė laipsniškai kompiuterizuoti TIR sistemą, kurios dokumentai šiuo metu daugiausia popieriniai. Prekės, gabenamos su TIR knygele, gali būti pristatytos į šalis už Bendrijos ribų sugaištant mažiausiai laiko kertant sienas, nes ši knygelė yra tarptautinis muitinės dokumentas.

Ši informacija susijusi su krovinių gabenimo keliais saugumu. Komitetas rekomenduoja ištirti, ar šio pobūdžio priemonės negalėtų būti pritaikytos kitoms transporto rūšims.

3.1.9 Priemonės, įgyvendintos Jungtinėse Amerikos Valstijose

Suprantama, kad po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro aktų Jungtinės Amerikos Valstijos tapo šalimi, rodančia saugumo priemonių įgyvendinimo pavyzdį. 2002 m. joje įsigaliojo įstatymas dėl biologinio terorizmo (*Bioterrorism Act*). Šiame įstatyme numatyta, kad, prieš atgabenant kai kuriuos importuojamus maisto produktus į Jungtines Valstijas, būtina iš anksto pateikti tam tikrą su jais susijusią informaciją. Be to, maisto produktų gamintojai ir sandėliavimo įrenginiai privalo būti registruoti Federacinėje maisto ir vaistų valdyboje (*Food and Drug Administration — FDA*) bei paskirti Jungtinėse Valstijose vietos atstovą.

3.1.10 Kad ši tiriamoji nuomonė būtų pakankamai aiški, kai kurios priemonės joje paminėtos be smulkaus jų aiškinimo.

Įgyvendinant saugumo priemones Europoje, naudinga susipažinti su Jungtinių Valstijų patirtimi ir atsižvelgti į ją. Tikslinga paminėti šias priemones:

- a. Inicijatyva dėl konteinerių saugumo (*Container Security Initiative — CSI*)
- b. Muitinės — prekybos partnerystė kovojant su terorizmu (*Customs-Trade Partnership against Terrorism — C-TPAT*)
- c. 24 Hour Advance Manifest
- d. Įstatymas dėl biologinio terorizmo (*Bioterrorism Act*)

3.2 Inicijatyvos, kurių ėmėsi pramonė savarankiškai arba bendradarbiaudama su viešosios valdžios institucijomis

- a. *Business Anti-Smuggling Coalition* — BASC programa
- b. Memorandum of Understanding on Electronic Business
- c. Tarptautinės kelių transporto sąjungos (IRU) Rezoliucija dėl kelių transporto saugumo

d. IRU Gairės dėl saugumo

e. šiuo metu rengiamas IRU Standartinis saugumo planas

f. *Operation Safe Commerce* — OSC programa

g. Inicijatyva *Smart and Secure Tradelanes*

3.3 Dauguma pirmiau esančiose pastraipose minimų iniciatyvų susijusios su saugumo priemonėmis, skirtomis visoms krovinų transporto rūšims ir ypač jų gabenimui konteineriuose. Komiteto nuomone, kai kurios šių priemonių galėtų būti taikomos keleivių transportui.

3.4 Skirtingose transporto rūšyse įgyvendintos įvairaus pobūdžio saugumo priemonės. Kaip jau buvo priminta, jūrų navigacijos, įskaitant uostus, bei oro transporto sektoriai pirmąją įgyvendinant saugumo priemones. Labai gera šios padėties analizė pateikta 2004 m. spalio 24 d. Komiteto nuomonėje⁽³⁾ (pranešėja Bredima Savopoulou). Todėl šioje tiriamojoje nuomonėje nėra reikalo analizuoti minėtų transporto rūšių.

3.5 Ypatingas dėmesys turi būti skirtas pažeidžiamiems terminalams ir sausumos transportui skirtiems sandėliavimo bei perkrovimo punkтам. Kaip savąją specifiką turinti transporto rūšis tai pat gali būti paminėti naftotiekiai. Nors reikia pripažinti, kad terminalų savininkai skiria daug pastangų įrenginių saugumui užtikrinti, Komitetas mano, kad jie dar nepakankamai išsąmonino, kokie pažeidžiami yra sandėliavimo ir perkrovimo punktai, ir kad būtina nedelsiant imtis bendradarbiavimo su transporto rūšimis, kurios naudojami perkrovimo įrenginių paslaugomis.

3.6 Komitetas taip pat mano, kad vis dar nepakankamai suvokta būtinybė imtis neatidėliotinių veiksmų, siekiant išvengti pavojų, susijusių su transportu ir perkrovimu naftotiekiais. Jis įsitikinęs, kad šiuo metu susidarė tinkamos sąlygos, kad kompetentingos institucijos skubiai suvoktų šią būtinybę ir imtųsi įgyvendinti tiek darbuotojams, tiek ir infrastruktūroms skirtas saugumo priemones.

3.7 Geležinkelio transporto sektoriuje išvystyta darbo kultūra, kurioje ypatinga reikšmė teikiama tiek darbuotojų, tiek ir keleivių bei įrenginių apsaugai. Reikia tikėtis, kad ši kultūra leis užtikrinti taip pat ir aukštą saugumo lygį. Padidintas dėmesys turės būti skiriamas pažeidžiamoms vietoms — stotims ir skirstymo zonoms. Be to, Tarptautinė geležinkelių sąjunga (UIC) turės parengti rekomendacijas, skirtas būtinam bendradarbiavimui tarptautiniu lygiu užtikrinti.

⁽³⁾ OL C 61, 2003 3 14, 174 p.

Nacionalinės geležinkelio bendrovės privalės parengti informacijos rinkinius, kad keleiviai ir personalas žinotų, kaip elgtis katastrofos atveju. Šio pobūdžio informacija nuo šiol turi būti įtraukta į personalo mokymo programą.

3.8 Vidaus vandenų transporto sektoriuje krovinų pakrovimas ir iškrovimas paprastai vykdomas jūrų uostuose. Todėl ISPS kodeksas taikomas ir šiam sektoriui. Komitetas laikosi nuomonės, kad reikia vengti situacijų, kai griežtas šio kodekso nuostatų taikymas gali susilpninti logistikos grandinės veiksmingumą. Uostai, laivus eksploatuojančios bendrovės ir kontrolės tarnybos privalo sekti, kad būtų laikomasi ISPS kodekso reikalavimų. Komitetas taip pat mano, kad į vidaus vandenų transporto laivų personalo mokymo programas būtina būti įtraukti saugumo užtikrinimo klausimai.

3.9 Įvykus teroro aktams Madride ir Londone, visuomeninio transporto sektorius suvokė, kad jis labai pažeidžiamas. Siekiant užtikrinti aukštesnį saugumo lygį ir sustiprinti keleivių ir personalo pasitikėjimą, buvo imtasi stebėsenos ir kontrolės priemonių.

3.10 Nepaprastai pažeidžiamas yra profesionalaus kelių transporto sektorius, nes jame labai daug judrių, keleivius ir krovinus gabenančių bendrovių. Jau kuris laikas šiame sektoriuje nuolat susiduriama su nusikalstamumu. Sunkvežimių su kroviniais ar be jų vagystės tapo nuolatiniu reiškiniu, ir neretai jų pasekmės neigiamai veikia vairuotojų psichiką. Todėl IRU deda visas pastangas, siekdama atkreipti viešosios valdžios institucijų ir rinkos dalyvių dėmesį ir paraginti juos imtis priemonių saugumui užtikrinti. Kaip veiklos pavyzdį galima paminėti raginimą didinti saugomų transporto priemonių stovėjimo aikštelių skaičių. Kadangi šiam sektoriui gresia daug pavojų, IRU, kaip minėta 3.2 pastraipoje, parengė saugumo gaires, kuriose pateiktos rekomendacijos įmonių vadovams, vairuotojams ir su kroviniais dirbančiam personalui. Reikia pažymėti, kad parengtas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis galima sudaryti laisvanoriškas bendradarbiavimo su muitine sutartis.

3.11 Pradinės nuostatos, pagal kurias buvo rengiamos 3.10 pastraipoje minimos gairės, yra šios:

— saugumo priemonės negali būti tokios griežtos, kad trukdytų įmonei sklandžiai veikti;

— rengiant numatomas įgyvendinti naujas saugumo priemones būtina atsižvelgti į siekiamus tikslus, įgyvendinimo kaštus bei galimas pasekmes kelių eismui;

— nepriimtinas vienašalis priemonių įgyvendinimas valstybėse;

- saugumo priemonės turi būti aiškos ir priimtinos;
- atsižvelgiant į tarptautinį transporto pobūdį, saugumo priemonės turi būti įgyvendinamos vienodai, proporcingai, vengiant diskriminacijos ir stengiantis nekliudyti, arba kuo mažiau kliudyti, judėti aktyviausiems prekių srautams.

Visuomet reikia stengtis, kad, dar prieš įgyvendinant saugumo priemones, tikslinė grupė, kuriai jos skirtos, suvoktų jų būtinybę. Tai reiškia, kad nė viena saugumo priemonė negali būti įgyvendinta, prieš tai nesuteikus tikslinei grupei informacijos apie ją. Todėl Komitetas primygtinai ragina šio pobūdžio informacija pateikti laiku.

3.12 Privataus transporto sektoriui, kokia bebūtų jo naudojamo transporto priemonių rūšis, Komitetas rekomenduoja, kad asmuo, atsakingas už saugą įmonėje, įgyvendintų atitinkamas darbuotojams, transporto priemonėms ir infrastruktūrai skirtas saugumo priemones.

3.13 Komitetas pastebi, kad viešosios valdžios institucijos ir sausumos transporto rūšys vis labiau įsisažmonina, kad saugumo priemonės turi tapti neatskiriama kasdienės veiklos dalimi. Vis dėlto, dar negalima tvirtinti, kad jos nuosekliai įgyvendinamos. Analizuojant transporto rūšis atskirai galima pastebėti, kad tarptautinis jūrų navigacijos ir oro transporto sektorių pobūdis nulėmė tai, kad juose jau atliktas didelis darbas. Jei visuomeninio transporto sektoriuje labiau skatinamas budrumas, tai iniciatyvos, kurių imtasi krovinių transporto sektoriuje, apsiribojo priemonėmis, skirtomis tik pačiai šio transporto rūšiai. Vis dar neįgyvendintos priemonės, apimančios visą logistikos grandinę, tuo tarpu labiausiai pažeidžiami yra tie punktai, kuriuose vykdomas krovinių perkrovimas iš vienos transporto rūšies į kitą. Todėl Komitetas ragina viešosios valdžios institucijas skirti kontrolės organą, kuris nacionaliniu mastu vykdytų visos logistikos grandinės stebėseną.

4. Saugumo priemonių kaštai

4.1 Visiems akivaizdžiai aišku, kad, augant nusikalstamų išpuolių ir teroro aktų skaičiui, būtina įgyvendinti keleivių, personalo, transporto priemonių ir krovinių saugumo priemones. Ne toks akivaizdus yra atsakymas į klausimą, kas turi apmokėti su saugumo priemonių įdiegimu susijusias išlaidas, kurios, kaip žinoma, yra didelės. Pavyzdžiui, vieno konteinerio gabenimo jūra kaštai vertinami 30-40 USD.

4.2 Kad būtų galima aiškiai nustatyti, kas turėtų apmokėti šiuos kaštus, būtina atlikti skirtingų kaštų kategorijų analizę. Kaštai galėtų būti skirstomi taip:

- a) reglamentuojančių teisės aktų rengimo ir jų laikymosi kontrolės kaštai;
- b) inventorizacijos ir nesaugumo laipsnio tyrimo kaštai bei išlaidos, skirtos šalims, kuris nėra ES narės, kad jos galėtų pasiekti saugumo, kurio kriterijai galioja valstybėse narėse, lygį;
- c) investicijoms prilyginami kaštai, skirti saugumo srityje dirbančiam personalui atrinkti ir apmokyti bei įrengimams, reikalingiems saugumo užtikrinimui, įsigyti;
- d) einamosios su saugumu susijusios išlaidos — saugumą užtikrinančio personalo kaštai, saugumo įrengimų priežiūros kaštai, išlaidos informacijai saugumo srityje, draudimo, susijusio su saugumu, įmokos bei viešosios tvarkos palaikymo priemonių, skirtų įstatymų laikymuisi užtikrinti, kaštai.

Be to, reikia atsižvelgti į kaštus, susijusius su priemonėmis, kurių imamasi prieš įvykstant nenumatytam įvykiui (pvz., teroro aktui) arba po jo. Šių kaštų apmokėjimui turi būti rastas atskiras sprendimas. Komiteto nuomone, ši pradžių šiuos kaštus turėtų apmokėti viešosios valdžios institucijos.

4.3 Ieškant atsakymo į klausimą, kam ar kuriai institucijai pirmiausiai gali tekti apmokėti šiuos kaštus, logiška manyti, kad dviejų pirmųjų kategorijų kaštus apmoka nacionalinės ar vietos valdžios institucijos, dviejų kitų kategorijų kaštus paliekant apmokėti įmonėms.

4.4 Ekonomikos požiūriu kaštus *in fine* turi apmokėti ta veiklos sritis, kurioje jie susidaro, įskaičiuojant juos į kainą (visuomeninio transporto sektoriuje — į bilieto kainą, krovinių transporto sektoriuje — į tarifą). Prekių ir paslaugų kainos turi kiek galima labiau kompensuoti pridėtinius socialinius kaštus, įskaitant ir saugumo užtikrinimo kaštus. Kai kuriais atvejais priemonės, kurias reikia įgyvendinti, turi tokią visuotinę svarbą, kad jų kaštus tenka apmokėti visai visuomenei.

4.5 Jei atsižvelgsime į šį aspektą, su saugumu susijusius kaštus teks apmokėti vartotojams, mokant aukštesnę kainą už gaminį arba piliečiams, mokant didesnius mokesčius, jei viešosios valdžios institucijos finansuos visuotinę svarbą turinčias saugumo priemones.

4.6 Komitetas mano, kad draudimo bendrovių vaidmuo tėra antraeilis. Kadangi draudimo poliso sąlygose nenumatytos išlygos teroro aktams, draudimo išmokėjimo atveju išmokėtų sumą visuomet padengs apdraustasis, mokėdamas didesnes draudimo įmokas. Be abejo, saugumo lygis ir draudimo įmokos dydis susiję priežastiniu ryšiu. Kuo aukštesnis saugumo lygis, tuo turėtų būti mažesnė draudimo įmoka.

4.7 Atsižvelgiant į Europos Sąjungos užduotis ir atsakomybės pobūdį, jai lieka tik koordinatoriaus ir kontrolieriaus vaidmuo. Daugiausia, ką ji gali daryti, tai skirti finansines priemones informacinių ir komunikacinių programų pavidalu. 6-ojoje pagrindų programoje saugumui yra numatyta skirti 3,5 milijonų eurų.

5. Santrauka ir rekomendacijos

5.1 Komitetas pastebi, kad dėl pastaraisiais metais įvykdytų teroro aktų visais lygmenimis padidėjo dėmesys saugumo klausimams.

5.2 Buvo sudaryti atitinkami susitarimai, daugiausia jūrų navigacijos ir oro transporto sektoriuose, kurie įtraukti į tarptautinius teisės aktus. Jų vykdymą užtikrina ES inspekcijos.

5.3 Dėl sausumos transporto rūšių saugumo, Komitetas laikosi nuomonės, kad dar turi būti priimta reikalingų sprendimų dėl didelės skirtingų rūšių tarpusavio priklausomybės ir punktų, kuriuose vykdomas sandėliavimas bei perkrovimas iš vienos transporto rūšies į kitą, pažeidžiamumo. Reikia skubiai priimti suderintą veiksmų taktiką, nes silpniausia grandinė grandis apsprendžia visos grandinės stiprumą.

5.4 Komitetas pastebi, kad daugelio Europos Sąjungos valstybių narių kalbose nėra skirtumo tarp saugumo ir apsaugos sąvokų. Kadangi dėl to galimi nesusipratimai, Komitetas rekomenduoja naudoti vienodų sąvokų terminiją.

5.5 Komitetas laikosi nuomonės, kad atsakomybė imtis saugumo priemonių tenka valstybėms narėms. Jos privalo įstatymiškai nustatyti minimalius standartus, kurių privalės laikytis visos transporto rūšys, nustatydamos reikalingų įgyvendinti saugumo priemonių lygį. Viešosios valdžios institucijos turėtų paskirti specialią tarnybą, kuriai būtų pavesta stebėti, kad šios priemonės būtų vienodos, ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

5.6 Komitetas mano, kad Europos Sąjungos vaidmuo — derinti priemones Bendrijos ir tarptautiniu lygmeniu, o nacionalinių ir vietos valdžios institucijų užduotis — konkrečiai imtis priemonių ir kontroliuoti, kaip vyksta jų įgyvendinimas, informacijos skleidimas bei budrumo terorizmo ir nusikalstamumo atžvilgiu visais lygiais skatinimas. Be to, nacionalinės ir vietos valdžios institucijos privalo stiprinti transporto rūšių bendradarbiavimą. Komiteto nuomone, jos taip pat privalo užtikrinti materialijų infrastruktūrų apsaugą.

5.7 Transporto rūšių naudotojų vaidmuo saugumo atžvilgiu yra labai svarbus. Informacinėmis kampanijomis keleiviai ir klientai turės būti skatinami būti budresni ir aktyvesni, o kiekvienos sausumos transporto rūšies darbuotojai turės išklaudyti specialius mokymo kursus, skirtus jų vaidmeniui užtikrinant savo transporto rūšies saugumą. Komitetas mano, kad įmonių vadovams tenka užduotis įdiegti saugumo sąvokas į jų vadovaujamų įmonių darbo filosofiją ir kultūrą, sudaryti savo darbuotojams sąlygas mokytis šios srities kursuose ir užtikrinti, kad į vadybos mokymo programas būtų įtrauktas „križių valdymo“ punktas.

5.8 Komitetas mano, kad padėtis skirtingose antžeminio transporto rūšyse yra pakankamai įvairi. Viešosios valdžios institucijos ir transporto rūšys jau geriau suvokia, kad saugumo priemonės turi tapti būtina kasdienės darbo veiklos dalimi. Vis dėlto, dar negalima tvirtinti, kad jos nuosekliai įgyvendinamos. Visuomeninio transporto sektoriuje padėtis šioje srityje geresnė, nei krovinių transporte. Iniciatyvos, kurių imtasi pastarajame sektoriuje, apsiribojo pačiai transporto rūšiai skirtomis priemonėmis. Todėl Komitetas ragina viešosios valdžios institucijas skirti priežiūros organą, kuris vykdytų visos grandinės stebėseną.

5.9 Privataus transporto sektoriui, kokia bebūtų jo naudojamo transporto priemonių rūšis, Komitetas rekomenduoja, kad asmuo, atsakingas už įmonės saugą, įgyvendintų atitinkamas darbuotojams, transporto priemonėms ir infrastruktūrai skirtas saugumo priemones.

5.10 Komiteto nuomone, su saugumu susiję kaštai turi būti įtraukti į pagaminto produkto kainą, kad juos apmokėtų vartotojas arba, kai priemonės įgyvendina viešosios valdžios institucijos, pilietis, mokėdamas mokesčius į valstybės biudžetą.

5.11 Komitetas mano, kad draudimo bendrovių vaidmuo tėja antraeilis. Išmokėtas draudimo sumas teks apmokėti patiems draudėjams, mokant didesnes įmokas. Kuo aukštesnis bus saugumo priemonių lygis, tuo mažesnė turės būti draudimo įmoka. Reikia stebėti, kad draudimo įmokų dydis būtų proporcingas rinkos pavojams.

5.12 Europos Sąjungos, kaip lėšų teikėjo, vaidmuo turi būti reikšti mokslinių tyrimų, informavimo ir budrumo skatinimo programų šioje srityje finansavimu.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūros teisei įgyvendinti

COM(2005) 117 final — 2005/0045 (CNS)

(2006/C 65/07)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2005 m. gegužės 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūros teisei įgyvendinti*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gabriel Sarro Iparraguirre.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, nė vienam nariui nebalsavus prieš ir 4 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Komisija paprašė EESRK pateikti nuomonę dėl pasiūlymo priimti reglamentą, nustatantį finansinių intervencijų (skiriant joms 2 milijonus 583 tūkstančių eurų), būtinų bendrai žuvininkystės politikai (BŽP) įgyvendinti, tvarką, papildančio pasiūlymą priimti Tarybos reglamentą dėl Europos žuvininkystės fondo ⁽¹⁾ (EŽF), kuriam skirtas 4 milijonų 963 tūkstančių eurų biudžetas.

1.2 BŽP tikslas — pagerinti finansinių intervencijų veiksmingumą. Svarstomu pasiūlymu siekiama prisidėti gerinant įgyvendinimo ir finansinių intervencijų konkrečiose srityse sąlygas, kiekvienai šių sričių nustatant konkrečius tikslus.

1.3 Šiuo metu Komitetas labai susirūpinęs dėl to, kad dar nėra sprendimo dėl 2007–2013 m. biudžeto priėmimo. Jo nuomone, Europos Sąjunga atsidūrė sunkioje padėtyje, iš kurios ištrūkti jai prireiks didelių politinių pastangų. BŽP finansuoti bus įmanoma tik su sąlyga, kad išliks nepakitę svarstomo pasiūlymo dėl reglamento ir EŽF biudžetai. Komitetas ragina Tarybą priimti tokius politinius sprendimus, kurie nekliudytų finansuoti BŽP. Kitaip tariant, reikia užtikrinti tausojančią vandenų gyvųjų išteklių eksploataciją, nes tai yra būtina sąlyga siekiant išlaikyti tvirtą ekonominę, gamtinę ir socialinę aplinką. Šiuo atžvilgiu EESRK apgailestauja, kad Taryba iki šiol nepriėmė jokio sprendimo dėl Europos žuvininkystės fondo.

1.4 Pasiūlyme dėl reglamento išdėstytos keturios veiklos sritys, kurioms taikomos Bendrijos finansinės priemonės:

- BŽP taisyklių kontrolė ir įgyvendinimas;
- Išsaugojimo priemonių, duomenų rinkimo ir mokslinių konsultacijų, susijusių su tausojančiu žuvininkystės išteklių valdymu taikant BŽP, gerinimas;
- BŽP valdymas;
- Tarptautiniai santykiai BŽP srityje ir jūros teisė.

1.5 Komitetas mano, kad šis pasiūlymas dėl reglamento yra būtinas ir pritaria pirmiau minėtų taikymo sričių pasirinkimui.

2. Bendrijos finansinės priemonės kiekvienoje iš keturių veiklos sričių

2.1 BŽP taisyklių kontrolė ir įgyvendinimas

2.1.1 Finansinėmis priemonėmis, skirtomis BŽP taisyklių kontrolei ir įgyvendinimui, siekiama gerinti valstybių narių žvejybos veiklos kontrolę bei Komisijos tarnybų vykdomą vertinimą bei kontrolę. Šiomis Bendrijų finansinėmis priemonėmis bus galima padengti valstybių narių išlaidas, skirtas naujoms technologijoms kontrolės srityje įsigyti, mokymo programoms, inspektavimo ir stebėjimo pagrindinėms programoms bei informaciniais seminarais ir paskaitoms rengti.

2.1.2 Finansavimo priemonėmis taip pat bus galima padengti išlaidas, susijusias su administraciniais susitarimais su Jungtinių tyrimų centru, su Komisijos inspektorių vykdoma kontrolės veikla ir su įmokomis į Bendrijos žuvininkystės kontrolės agentūros biudžetą.

2.1.3 Komitetas pritaria siūlomoms priemonėms kontrolės ir stebėjimo srityje.

2.2 Išsaugojimo priemonių, duomenų rinkimo ir mokslinių konsultacijų, susijusių su tausojančiu žuvininkystės išteklių tvarkymu taikant BŽP, gerinimas

2.2.1 Antrajai veiklos sričiai pasiūlyme dėl reglamento numatoma valstybėms narėms suteikti finansinę paramą, leisiančią joms parengti duomenų bazes, sukomplektuotas daugiamečių tyrimų pagrindų, kaupiant informaciją biologijos, aplinkosaugos ir ekonomikos srityse; taip bus galima įvertinti išteklių apimtį, nustatyti žvejybos lygius bei žūklių poveikį ištekliams, tirti jūrų ekosistemą bei atlikti žvejybos pramonės rezultatų Bendrijos vandenyse ir už jos ribų vertinimą.

⁽¹⁾ OL C 267, 2005 10 27

2.2.2 Šias duomenų bazes sudarys valstybių narių sukaupti pagrindiniai duomenys ir Komisijos pateikti papildomi duomenys.

2.2.3 Kadangi žuvininkystės valdymas priklauso nuo turimų duomenų apie biologinę žuvininkystės išteklių būklę ir apie žvejybos laivynų veiklą, EESRK pritaria finansinėms priemonėms, skirtoms valstybių narių vykdomam pagrindinių duomenų kaupimui. Jis taip pat pritaria Komisijos vykdomo papildomų duomenų kaupimo finansavimui, kad šie duomenys padėtų optimizuoti ir standartizuoti valstybių narių pagrindinių duomenų kaupimą. Tačiau Komitetas mano, kad, siekiant pagerinti žuvininkystės valdymą, per valstybes nares, reikėtų finansuoti ir tas žuvininkystės sektoriaus išlaidas, kurios susijusios su tyrimais, leidžiančiais įvertinti viso sektoriaus socialinę ir ekonominę padėtį bei žvejybos veiklos poveikį aplinkai.

2.2.4 Dėl BŽP reformos atsirado naujų mokslinių konsultacijų, ypač susijusių su ekosisteminio metodo taikymu ir mišrių žuvininkystės išteklių valdymu, poreikis. Todėl Komitetas pritaria išlaidoms, skirtoms Bendrijų finansinėms priemonėms mokslinių konsultacijų srityje.

2.2.5 Vis dėlto, EESRK primena, kad pagal prašymus, išdėstytus nuomonėje dėl Europos žuvininkystės fondo ⁽²⁾, finansinė pagalba turėtų taip pat padengti mokslinių konsultacijų žuvininkystės sektoriui išlaidas. Finansinė parama šioje srityje turi didelę reikšmę tinkamam BŽP taisyklių įgyvendinimui.

2.3 BŽP valdymas

2.3.1 Kalbant apie trečiąją veiklos sritį, finansinėmis priemonėmis siekiama suinteresuotus sektoriaus dalyvius įtraukti į kiekvieno BŽP etapo įgyvendinimą, nuolat informuojant juos apie BŽP tikslus ir su jais susijusias priemones. Ši finansinė pagalba bus teikiama per ES žuvininkystės ir akvakultūros patariamąjį komitetą, regionų patariamuosius komitetus ir Europos Komisijos rengiamus informacinius ir mokymo seminarus.

2.3.2 Komitetas pritaria šioms priemonėms ir mano, kad Komisija turėtų numatyti galimybę pratęsti regionų konsultacinių komitetų veiklos finansavimo laikotarpį, kaip tai nurodyta pasiūlymo dėl reglamento priede esančios finansinės ataskaitos 5 straipsnio 3 dalyje.

2.4 Tarptautiniai santykiai BŽP srityje ir jūros teise

2.4.1 Tarptautinių santykių srityje finansinės priemonės padengs išlaidas, susijusias su žvejybos susitarimais, įskaitant partnerystės susitarimus žuvininkystės sektoriuje, ir su Europos Bendrijos dalyvavimu tarptautinėse organizacijose. EESRK

nuomone, pagrindiniai šios srities tikslai yra žuvininkystės išteklių išsaugojimas ir tausojantis jų naudojimas trečiųjų šalių vandenyse ir atviroje jūroje, taip pat darbo vietų išsaugojimas nuo žvejybos priklausomuose regionuose.

2.4.2 Komiteto manymu, Bendrijos politikos visumai labai svarbu, kad Europos Sąjunga dalyvautų visose tarptautinėse organizacijose, susijusiose su žuvininkyste ar jūros teise, nes tarptautinių žuvininkystės išteklių ateitis priklauso nuo tinkamo tarptautinių organizacijų valdymo. Todėl Komitetas pritaria tarptautinių santykių srityje numatytoms Bendrijų finansinėms priemonėms.

2.4.3 EESRK mano, kad žuvininkystės sektoriaus atstovų dalyvavimo tarptautinių organizacijų posėdžiuose išlaidos, valstybėms narėms ar Komisijai paprašius, turėtų būti apmokamos iš šiai sričiai skirtų finansinių priemonių.

2.5 Techninė pagalba

2.5.1 Komitetas pritaria Bendrijos finansinėms priemonėms, skirtoms išlaidoms, susijusioms su pasiūlymo dėl reglamento įgyvendinimui reikalinga pasirengimo, stebėsenos, kontrolės, audito ir vertinimo veikla.

3. Bendro finansavimo normos, finansavimo tvarka, lėšų paskirstymas, kontrolė ir vertinimas

3.1 Pasiūlyme dėl reglamento nustatytos finansinių priemonių bendro finansavimo normos, taikomos skirtingoms išlaidoms kiekvienoje taikymo srityje. EESRK neturi jokių pastabų dėl numatytų normų.

3.2 Pasiūlyme dėl reglamento draudžiama gauti pagalbą vienu metu iš kelių Bendrijos finansinių priemonių ir nurodoma, kad veiklai, kuri finansuojama pagal svarstomo reglamento nuostatas, negalės būti teikiama pagalba iš kitų Bendrijos finansinių instrumentų. Komitetas laikosi nuomonės, kad finansiniai instrumentai, kuriais naudojamosi įgyvendinant kitas Bendrijos politikos kryptis, ypač vystymo, mokslinių tyrimų, užsienio prekybos ar aplinkos srityse, galėtų būti panaudoti ir su tarptautiniais santykiais susijusiai veiklai, numatyta svarstomame pasiūlyme dėl reglamento. Pati Komisija savo „Komunikate dėl integruotos teisinės sistemos, taikomos partnerystės su trečiosiomis šalimis susitarimams žuvininkystės sektoriuje“ aiškiai nurodo, kad pagrindinis Europos Sąjungos tikslas — įgyvendinant BŽP bei kitas Bendrijos politikos kryptis, susijusias su vystymu, moksliniais tyrimais, prekyba, aplinka, — prisidėti prie tausojančios žuvininkystės.

⁽²⁾ Ten pat, 3.5.3.6 pastraipa

3.3 Galiausiai, pasiūlyme dėl reglamento numatyta kiekvienos taikymo srities finansavimo tvarka. Joje tiksliai nurodyta, kaip ir kada valstybės narės turi Komisijai pateikti paraiškas dėl finansavimo priemonių. Joje taip pat nurodyta, kaip Komisija paskirsto lėšas nustatydamą visą sumą, bendro finansavimo normas bei kitas paraiškoms dėl finansavimo taikomas sąlygas. Atsižvelgdamas į tai, kad reglamente, be kita ko, numatyta Bendrijos finansinių interesų apsauga prevencinėmis kovos su sukčiavimu, korupcija ir bet kokia kita neteisėta veikla priemonėmis: suteiktos finansinės pagalbos inspektavimu, kontrole ir auditu, Komitetas pritaria reglamente numatytai finansavimo ir kontrolės tvarkai.

4. Išvados

4.1 EESRK pritaria pasiūlymui priimti Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūros teisei įgyvendinti, ir ragina Komisiją atsižvelgti į toliau pateiktas pastabas.

4.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad pasiūlymui priimti Tarybos reglamentą dėl Europos žuvininkystės fondo (EŽF) papildyti yra būtinas pasiūlymas dėl reglamento, nustatančio Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūros teisei įgyvendinti.

4.3 Komitetas labai apgailestauja, kad šio dokumento rengimo metu dar nebuvo jokio sprendimo dėl 2007–2013 m. — laikotarpio, kuriuo bus taikomos šioje nuomonėje numatytos finansinės priemonės, — biudžeto priėmimo. Jis reiškia apgailestavimą ir dėl to, kad Taryba nepriėmė jokio sprendimo dėl pasiūlymo priimti reglamentą dėl Europos žuvininkystės fondo.

4.4 EESRK ragina Komisiją sekti, kad nė vienas biudžeto pakeitimas dėl finansinių perspektyvų, nepaveiktų BŽP biudžeto taip, jog taptų įmanoma įgyvendinti BŽP reforma siekiamų tikslų.

4.5 Numatytos taikymo sritys yra būtinos ir pakankamai apibrėžtos, nes pasiūlymas dėl reglamento suteikia valstybėms narėms ir Komisijai atitinkamas finansines priemones veiksmingesniam BŽP įgyvendinimui.

4.6 Kalbant apie reglamente apibrėžtas veiklos sritis, Komitetas norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į mokslinių konsultacijų gerinimo svarbą. Tausojančiam žuvies išteklių vystymui ir BŽP

sėkmei užtikrinti reikalingi labai tikslūs, patvirtinti ir nuolat atnaujinami moksliniai duomenys apie skirtingų žuvies rūšių būklę. Bendrijos bei nacionaliniu lygiu vykdoma aktyvi gamtos paveldo įstaigų ir žuvininkystės sektoriaus veikla verčia Europos Sąjungą imtis mokslinių tyrimų siekiant geriau pažinti savo pačios ir tarptautinius žuvies išteklius.

4.7 Komitetas mano, kad, tęsiant veiklą šia linkme ir siekiant gerinti mokslines konsultacijas, per valstybės nares reikėtų finansuoti ir tas žuvininkystės sektoriaus išlaidas, kurios susijusios su tyrimais, leidžiančiais įvertinti viso sektoriaus socialinę ir ekonominę padėtį bei žvejybos veiklos poveikį aplinkai. Jis mano, kad finansinė pagalba turėtų taip pat padengti mokslinių konsultacijų žuvininkystės sektoriui išlaidas.

4.8 Komitetas pritaria finansinėms priemonėms, numatytoms BŽP valdymo srityje ir skirtoms įtraukti visus suinteresuotus dalyvius į kiekvieną BŽP įgyvendinimo etapą, nuolat informuojant juos apie šios veiklos tikslus.

4.9 Kalbant apie regionų konsultacinius komitetus (RKK), Komitetas mano, kad reikėtų pratęsti jų veiklos išlaidų finansavimo laikotarpį.

4.10 EESRK laikosi nuomonės, kad Europos Sąjungos dalyvavimas tarptautinėse organizacijose, susijusiose su žuvininkyste ar jūrų teise, yra labai svarbus, todėl pritaria šioje srityje numatytioms Bendrijos finansinėms priemonėms ir pagalbai, skirtai žvejybos susitarimams, įskaitant partnerystės susitarimus žuvininkystės sektoriuje, nes visos šios priemonės būtinos siekiant užtikrinti žuvies išteklių išsaugojimą ir tausojantį jų naudojimą trečiųjų šalių vandenyse bei atviroje jūroje, kartu išsaugant darbo vietas nuo žvejybos priklausančiuose regionuose.

4.11 Tačiau EESRK mano, kad žuvininkystės sektoriaus atstovų dalyvavimo tarptautinių organizacijų posėdžiuose išlaidos, valstybėms narėms ar Komisijai paprašius, turėtų būti apmokamos iš tarptautinių santykių sričiai numatytų finansinių priemonių.

4.12 Galiausiai, EESRK mano, kad finansiniai instrumentai, kuriais naudojamosi įgyvendinant kitas Bendrijos politikos kryptis vystymo, mokslinių tyrimų, užsienio prekybos ar aplinkos srityse taip pat galėtų būti panaudoti BŽP tarptautinių santykių srityje.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo

COM(2005) 137 final

(2006/C 65/08)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už šį Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Sánchez Míguel.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už ir 1 - prieš.

1. Įžanga

1.1 ES teritorijoje, kaip ir visame pasaulyje, vis dažniau įvyksta katastrofos; kai kurios iš jų, pvz., potvyniai, žemės drebėjimai, gaisrai, sausros, uraganai ir pan., kyla dėl gamtinių priežasčių, kitos yra susijusios su teroristų veikla, kuri sėja baimę tarp paprastų žmonių. Galima laikyti nuomonės, kad priežastis abiem atvejais tam tikru mastu yra žmonių veiksmai, net jei ketinimų laipsnis nepalyginamas. ES, atsižvelgdama į klimato kaitą, išpareigojo įgyvendinti prevencines priemones, ir ne tik susijusias su išpareigojimais pagal Kioto protokolą, bet ir pagal daugelį nuostatų, susijusių su žemės, vandens ir oro apsaugos priemonėmis. Šios pastangos nukreipia prevencinių poveikį norima linkme; jos gali padėti išlaikyti ir atkurti mūsų žemę, jūras ir atmosferą ir kartu paskatinti imtis veiksmų pasauliniu mastu. Tuo tarpu kovojant su terorizmu ⁽¹⁾ buvo parengta nemažai tiek policijos, tiek teisingumo organų veiklos koordinavimo priemonių, kurios sudarė galimybę pagerinti valstybių narių bendradarbiavimą.

1.2 Vis dėlto ES turėjo parengti Bendrijos sistemą, pagal kurią būtų teikiama pagalba bet kokios nelaimės jos teritorijoje atveju – tai Bendrijos civilinės saugos mechanizmas, kuris padeda ir palengvina gyvybiškai svarbią civilinės saugos pagalbą neatidėliotinoms nelaimėms ištiktų šalių reikmėms; ši pagalba teikiama ir už Sąjungos ribų. Komisijos komunikato tikslas yra patobulinti 2001 m. ⁽²⁾ nustatytą Civilinės saugos mechanizmą ir papildyti Civilinės saugos veiksmų programą ⁽³⁾ pasiūlymu dėl Tarybos reglamento dėl Greitojo reagavimo ir pasirengimo didelio masto ekstremalioms situacijoms ⁽⁴⁾ priemonės parengimo.

1.3 Be to, turėtų būti naudinga apibrėžti sąvoką „civilinė sauga“, kadangi ji dažnai painiojama su humanitarinės pagalbos

sąvoka. Komisija komunikate aiškiai skiria šias sąvokas, nors ir civilinės saugos, ir humanitarinės pagalbos tikslas yra tas pats — „išgelbėti gyvybes ir sušvelninti nelaimės padarinius pirmosiomis dienomis“. Komisija nurodo civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos skirtumus: pirma, civilinės saugos atveju galima šalinti nelaimės ne tik žmonėms, bet ir aplinkai padarytą žalą; antra, jai reikalingas komandas sudaro ir lėšas skiria valstybės narės, o ne humanitarinės organizacijos ir NVO; trečia, civilinės saugos pagalba gali būti teikiama ir ES, ir už jos ribų, nors procedūros, taikomos nelaimių trečiosiose šalyse atveju, skiriasi ⁽⁵⁾.

1.4 Civilinės saugos mechanizmo ypatinga paskirtis yra imtis priemonių ES mastu, visada prašant valstybei narei, kurioje įvyko nelaimė. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad civilinės pagalbos operacijos vykdomos ir tarptautiniu mastu, koordinuojant veiksmus su kitomis tarptautinėmis organizacijomis, pvz., Jungtinių Tautų humanitarinių reikalų koordinavimo biuru (OCHA), su kuriuo yra nustatyta keletas bendrų veiklos procedūrų, ir bendradarbiaujant su Raudonojo Kryžiaus organizacijomis ir vietos NVO.

1.5 Atsižvelgdama į ES poziciją dėl įvykusių nelaimių (kurios, deja, atrodo nesibaigiančios), Bendrųjų reikalų ir išorės santykių taryba 2005 m. sausio 7 d. nepaprastajame posėdyje pasiūlė tobulinti Bendrijos mechanizmą ir išplėsti ES greitojo reagavimo pajėgumus nelaimių atvejais. Po kelių dienų, 2005 m. sausio 13 d., Europos Parlamento priimtoje rezoliucijoje dėl neseniai cunamio Indijos vandenyne padarinių raginama sutelkti žmogiškuosius ir materialius pajėgumus ir mokomąsias priemones, kuriais būtų galima pasinaudoti nelaimės atveju.

⁽¹⁾ Šios priemonės buvo pateiktos Komisijos komunikate dėl Saugumo ir laisvių apsaugos bendrosios programos 2007–2013 m. sudarymo (COM(2005) 124 final (2005 4 6); Tarybos sprendimas dėl 2007–2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo; Tarybos sprendimas dėl Saugumo ir laisvių apsaugos bendrosios programos (SEC(2005) 436).

⁽²⁾ Tarybos sprendimas 2001/792/EB, Euratomas.

⁽³⁾ Gruodžio 9 d. Tarybos sprendimas 1999/847/EB.

⁽⁴⁾ COM(2005)113 final / 2005/0052 (CNS), 2005 4 6.

⁽⁵⁾ Tarybos sprendimo 2001/792/EB, 6 straipsnio 6 dalis.

1.6 Dabartinė bendradarbiavimo civilinės saugos srityje sistema yra paremta dviem teisinėmis priemonėmis: Bendrijos civilinės saugos mechanizmu ir Civilinės saugos veiksmų programa. Komunikate daugiausia dėmesio skiriama Bendrijos civilinės saugos mechanizmui, ypač Monitoringo ir informacijos centrui (MIC), įsteigiamam Europos Komisijoje ir veikiančiam visą parą. Jis sukaupęs duomenų bazę apie visų valstybių narių turimas civilinės saugos priemones; kartu į šią bazę įtraukti ir kai kurie karinių duomenų bazės duomenys.

2. Komisijos pasiūlymo esmė

2.1 **Tobulinti Bendrijos civilinės saugos mechanizmą:** pastarieji įvykiai parodė, kad turi būti gerinamas Civilinės saugos mechanizmas ir stiprinamas koordinavimas tarp valstybių narių ir pagalbos teikimu susijusių organų. Komisija siūlo keturias sistemos tobulinimo sritis:

2.1.1 **Pasirengimo stiprinimas** organizuojant grupių mokymus ir rengiant parengiamąsias pratybas. Tam, pirma, turi būti įvertinti esami pajėgumai, antra, turi būti parengtas planas, nustatantis atskirus modulius, kuriuos būtų galima labai greitai panaudoti; galiausiai turi būti rengiami mokymo kursai ir bendros pratybos, siekiant pagerinti bendrą operacijų vykdymą ir prisidėti ugdant bendrą pagalbos teikimo kultūrą.

2.1.2 **Poreikių analizė ir įvertinimas** sustiprinant perspėjimo sistemą, kuri naudoja MIC turimus išteklius ir sujungia visą informaciją, sudarančią galimybę Centrai bendradarbiauti su kitomis pagalbos komandomis, ypač su Jungtinių Tautų. Poreikių vertinimo nelaimės vietoje gerinimas leis nustatyti specifinius poreikius kiekvienu konkrečiu atveju; taip bus užtikrinta veiksmingesnė pagalba. Siūloma didinti MIC personalą ir patikslinti vertinimo metodus ir standartus.

2.1.3 **Koordinavimo stiprinimas** yra viena sričių, kur siūlomi ypač dideli patobulinimai. Tai siejasi su geresniu valstybių narių teikiamos pagalbos derinimu, siekiant stipresnio Europos civilinės saugos pagalbos koordinavimo, taip pat didesnio veiksmų tarpusavio papildomumo ir koordinavimo su Jungtinėmis Tautomis ir kitomis organizacijomis, teikiančiomis humanitarinę pagalbą, bei karinėmis pajėgomis. Toks koordinavimas turi stiprinti operacijų planavimo pajėgumus vietose, įskaitant įvairias Komisijos tarnybas.

2.1.4 **Pagalbos ES piliečiams gerinimas.** Cunami padarinių likvidavimo patirtis parodė, kad pagalbą piliečiams gali užtikrinti civilinės saugos komandų ir konsulinių įstaigų bendradarbiavimas nelaimių ištiktose šalyse. Taigi turi būti stiprinamas bendradarbiavimas tarp šių subjektų ir valstybių narių.

2.2 Komisijos pasiūlytos priemonės turi būti stiprinamos sutelkiant civilinės saugos išteklius. Taigi Taryba paragino teikti pasiūlymus dėl esamų išteklių plėtojimo. ES 2005 m. sausio 31 d. veiksmų plane yra išvardytos svarbiausios tokios veiklos sritys.

2.2.1 Pirma, siūloma **sutelkti civilinės saugos išteklius;** tokiu būdu, jei poreikiams patenkinti neužtenka nacionalinių išteklių ir pajėgumų, galima būtų imtis priemonių Europos lygmeiu, siekiant padidinti pagalbos veiksmingumą.

2.2.2 MIC analitinių pajėgų sustiprinimas padėtų pagrindus **aktyviajam metodui**, ypač pririnkus informuoti trečiąsias šalis. Dėl to būtini sklandūs ryšiai, kurie sudarytų galimybę nelaimės ištiktos trečiosios šalies prašymu lanksčiai panaudoti turimus išteklius.

2.2.3 **Atsarginiai moduliai** vaidina svarbų vaidmenį teikiant pagalbą didelių nelaimių atveju ir tada, kai juos panaudoti prašo valstybė narė ar trečioji šalis. Dėl to svarbu įdiegti Komisijos komunikate siūlomą sistemą, kad kiekviena valstybė galėtų turėti kelis pagrindinius modulius, kurie nuolat būtų pasirengę teikti pagalbą nelaimės atveju ES arba už jos ribų.

2.2.4 **Logistinės bazės stiprinimas** ir atitinkamų išteklių sutelkimas leidžia MIC veikti sparčiai ir veiksmingai. Būtinios greitojo reagavimo įrangos nuomos išlaidos finansuojamos Europos Sąjungos lėšomis (*) tais atvejais, kai pagalba teikiama už ES ribų, turi būti patikrintos sinergijos su Jungtinėmis Tautomis galimybės.

2.2.5 Galiausiai, vienas svarbiausių veiksmų siekiant suteikti greitą pagalbą nelaimių atvejais yra **tarptautinis koordinavimas**. Bendrijos mechanizmas numato intervencines priemones, kurios, tikslingai panaudotos kartu su kitų organizacijų ištekliais, gali užtikrinti geresnę pagalbą. Taip pat turi būti atsižvelgta į Jungtinių Tautų organus ir kitas organizacijas, teikiančias humanitarinę pagalbą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK, atsižvelgdamas į būtinybę stiprinti ir vystyti turimus išteklius, pritaria pasiūlymui tobulinti Bendrijos civilinės saugos mechanizmą, kad būtų galima teikti pagalbą nelaimės atveju tiek ES, tiek už jos ribų. Pastarųjų metų patirtis parodė, kad Bendrijos civilinė sauga turi būti tobulinama įvairiais aspektais; Komitetas taip pat mano, kad, siekiant padidinti pasiūlytų priemonių dėl Bendrijos mechanizmo tobulinimo veiksmingumą, pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į kelias pastabas.

(*) Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, 2005 4 6.

3.2 Pirma, nacionalinių civilinės saugos sistemų pagrindu turi būti stiprinami ES reagavimo gebėjimai nelaimių atvejais; tai turi būti daroma įvairiose srityse:

3.2.1 Regioninės ryšių ir informacijos sistemos

3.2.1.1 Būtų tikslinga sustiprinti Bendrą ekstremalių situacijų susižinojimo ir informavimo sistemą (CESIS⁽⁷⁾) pereinant prie palydoviniais ryšiais pagrįstos, saugios struktūros, turinčios vaizdo, garso ir duomenų perdavimo pajėgumus, kuri per MIC⁽⁸⁾ būtų prisijungusi prie specialių žinių centrų, kad ypatingų nelaimių atvejais galėtų pasinaudoti jų duomenimis, ekspertais ir modeliais (pvz., numatomų pasekmių). Europos kosminės erdvės agentūra ir Jungtinis mokslinių tyrimų centras rengia kai kuriuos pagrindinius dabartinių trečiųjų šalių žemėlapių pavyzdžius ir įvertina žalą ar daro žemėlapių pakeitimus po nelaimės (pvz., žemės drebėjimo ar potvynių), kuri gali sugriauti infrastruktūros tinklą pagalbai teikti. Šis tinklas turėtų būti pagrįstas ryšio punktais kiekvienoje valstybėje narėje, kuri galėtų prisidėti teikiant pagalbą nelaimės atveju.

3.2.1.2 Turi būti užtikrintas nuolatinis, saugus ir sklandus keitimasis informacija tarp ES ir MIC:

- ryšiai su nelaimių ištiktomis vietomis dėl infrastruktūrų (įprastų ar mobilių tinklų) sugriovimo ir (arba) sukonzentravimo paprastai yra ypač nepakankami;
- vis dėlto negalima atmesti galimybės, kad vyriausybės kontroliuos informaciją, susijusią su katastrofa jų teritorijoje, ir kartu bus kontroliuojamas pagalbos grupių judėjimas.

3.2.1.3 Šios problemos gali būti išspręstos naudojant palydovinį ryšį. Patirtis parodė, kad palydovinis ryšys:

- mažai priklauso nuo aplinkos suniokojimo (viskas, ko reikia — tai elektros generatorius, būtinas informacijos perdavimui);
- yra saugus informacijos monitoringo ir sekimo, vykdomų trečiųjų šalių, atžvilgiu.

3.2.1.4 Vis dėlto duomenų perdavimo palydoviniu ryšiu galimybės yra ribotos ir kai kuriais atvejais tinklas gali būti perkrautas dėl kitų poreikių ar vartotojų (pvz., žiniasklaidos). Taigi būtina užtikrinti savoms reikmėms pastovius palydovinių ryšių diapazonus, kad būtų sudaryta galimybė palaikyti pakankamą ryšį tarp nelaimės ištikto regiono(-ų) ir MIC, ir tarp įvairių regionų, kuriems teikiama pagalba.

3.2.1.5 Atsižvelgiant į veikimo zoną galėtų atrodyti, kad pakaktų apsiriboti mažesne geografinė teritorija (ES ir kaimyninėmis teritorijomis); vis dėlto iš tikrųjų turi būti siekiama sukurti pasaulinį tinklą. Neseniai įvykusi cunamio katastrofa aiškiai parodė, kad toks ankstesnis sprendimas yra netinkamas; turėtų būti užtikrintas ryšys ne tik su MIC, bet ir tarp vienas

nuo kito nutolusių regionų, kuriuose vykdomos operacijos, pvz., Maldyvais, Šri Lanka, Tailandu ir Indonezija.

3.2.1.6 Siekdama užtikrinti ryšių efektyvumą, ES turi pasirūpinti savo (t. y. tik jai skirta) saugia (apsaugota nuo gedimų), patikima ir pasaulinį tinklą turinčia palydovinio perdavimo sistema. Ši sistema turėtų sudaryti galimybę rengti vaizdo konferencijas ir perduoti duomenis (fakso pranešimus, paštą ir gero ryškumo atvaizdus) bei garsinę informaciją.

3.2.1.7 Jungtinis mokslinių tyrimų centras, Europos kosminės erdvės agentūra ir Komisija (Informacinės visuomenės generalinis direktoratas) turi pakankamai pajėgumų, kad patenkintų reikmes, išvardytas Veiksmų programos ir Mechanizmo valdymo tarybos, kuri atskaitinga už civilinę saugą atsakingam generaliniam direktoratui (Aplinkos generalinis direktoratas).

3.2.2 Būtiniausių intervencinių išteklių poreikis

3.2.2.1 Pagalbos komandų vykdoma intervencija:

- valstybės narės aprūpina pagalbos komandas tinkamomis ryšių sistemomis ir priemonėmis, suteikiančiomis joms galimybę veikti pakankamai nepriklausomai;
- šių dalinių veiklų koordinuoja ES koordinatorius, į kurio pareigas įeina skirtingų komandų, kurias pasiuntė valstybės narės, veiksmų koordinacija, ryšiai su nelaimės paliestų šalių institucijomis, ryšiai su Jungtinių Tautų humanitarinių reikalų koordinavimo biuru ir t. t.;
- iki šiol ES dar nesuteikė koordinatoriui tinkamų priemonių; jis turi tik ryšio įrangos. ES turėtų suteikti koordinatoriui tinkamas priemones ir įrangą (pradedant ryšių priemonėmis ir baigiant palapinėmis), kad būtų palengvintas jo darbas ir sudarytos tinkamos sąlygos jo komandai. Šios priemonės reikalingos, kad būtų galima koordinuoti kitų komandų ir nelaimės paliestos šalies institucijų veiksmus ir užtikrinti veiksmingą koordinatoriaus darbą dažniausiai sunkiomis sąlygomis;
- be to, šios, aiškiai pažymėtos ES simboliais, priemonės ir įranga akivaizdžiai pabrėžtų ES dalyvavimą ir jos pagalbą nukentėjusiems gyventojams. Kartu ES mastu būtų platinama solidarumo idėja, o už jos ribų — stiprinamos tarptautinės ES pozicijos.

3.2.2.2 Parama valstybėms narėms avarijų atveju:

- tam tikrais atvejais valstybės narės neturi galimybių suteikti reikalingą pagalbą tiek dėl to, kad reikalingas priemonės ir įrangą turinčioms valstybėms narėms jų reikia pačioms tam, kad galėtų tinkamai reaguoti numatomų arba jau įvykusių avarijų atvejais, tiek ir dėl to, kad priemonės galėtų būti naudojamos tik tam tikrais išimtiniais atvejais, t. y. jų neapsimoka įsigyti;

⁽⁷⁾ Priemonei skirta ryšių sistema.

⁽⁸⁾ Priemonės ilgalaikių stebėjimų centras.

- miškų gaisrai — vienas iš tipiškų ankstesnio atvejo pavyzdžių, kadangi lėktuvų turinčios valstybės tuo pačiu metu yra toje pačioje padėtyje. Savoje šalyje kylančios pavojingos situacijos dažniausiai trukdo perduoti pagalbos priemonės kitai valstybei. ES Viduržemio jūros valstybių solidarumas — labai stiprus, todėl retkarčiais, ypač sunkiais atvejais, jos siunčia pagalbos priemonės vienos kitoms;
- dideli potvyniai, kai reikalingi didelio galingumo siurbiai, — tai antrojo atvejo pavyzdys, t. y. ES valstybių intervencinės komandos paprastai nėra aprūpintos šios rūšies siurbiais;
- kitais atvejais, susijusiais su naujų rūšių terorizmu, priemonių ir įrangos gali prireikti nors ir išimtinėse, tačiau vis dėlto nuolat keliančiose didelį pavojų situacijose;
- dėl anksčiau išvardytų priežasčių ES ateityje turėtų turėti reikalingų priemonių ir įrangos, t. y. įsigyti jų pati arba gauti pagal sudarytas sutartis, kad būtų galima tinkamai paremti valstybes nares.

3.2.3 Centralizuotos operacijų bazės

3.2.3.1 Mechanizmo dabartinių struktūrų pagrindą sudaro įvairios intervencinės komandos, priemonės ir įranga, kuriomis galima naudotis ES mastu. Nors šie papildymai užpildo ankstesnę spragą, jie dar nėra visiškai pakankami.

3.2.3.2 Dėl ES geografinės plėtos ir įvairių grėsmių, kylančių jos teritorijai, vertėtų išnagrinėti klausimą dėl regioninių pagalbos struktūrų įtraukimo į mechanizmą; jas sudarytų šiuo metu jau egzistuojančios įvairios komandos ir priemonės, kurias galima būtų žymiai greičiau panaudoti ir kurios būtų geriau pritaikytos kovai su regioninėmis grėsmėmis ES teritorijoje.

3.2.3.3 Šios priemonės galėtų būti sezoninės (pvz., lėktuvai, skirti kovai su miškų gaisrais) arba pastovios.

3.2.3.4 Kita galimybė pagerinti padėtį — pagalbos priemonių išsidalijimas tarp kaimyninių valstybių; tuomet priemonėmis galėtų naudotis visos to regiono šalys. Tokiu būdu ES galėtų skatinti įsigyti priemonių, kad jomis bendrai naudotųsi vidutinio dydžio valstybės, kuriose kyla tie patys pavojai (potvyniai tos pačios upės baseine, žemės drebėjimai ir t. t.).

3.2.4 Centralizuoto, visą parą veikiančio techninės pagalbos organo įsteigimas

3.2.4.1 Nors MIC — 24 valandas veikianti sistema, šiuo metu jai trūksta žmogiškųjų ir techninių išteklių, kurių turi dauguma valstybių narių nepaprastųjų centrų. Komisija turėtų įsipareigoti pakeisti šią padėtį.

3.2.4.2 Vis dėlto dabartinė Komisijos koncepcija apsiriboja tuo, kad būtų apsirūpinta priemonėmis, atsižvelgiant į esamą nepaprastąją padėtį. Kyla klausimas, ar ši koncepcija pakankamai pretenzinga, kad atitiktų dalyko esmę.

3.2.4.3 Nekyla abejonių, kad MIC pagal jo apibrėžimą nėra nei sprendimų priėmimo, nei nepaprastųjų situacijų koordinavimo centras. Vis dėlto, kai teikiama pagalba priimant tam tikrus sprendimus arba planuojant pagalbos priemonės, reikia, kad būtų užkirstas kelias improvizacijoms ir naudojamas griežtai apibrėžtas veiklos planas, kuris gali kiek kisti priklausomai nuo konkrečios nepaprastosios situacijos. Per potvynį nebus imtasi tų pačių veiksmų kaip nuošliaužos, žemės drebėjimo arba ugnikalnio išsiveržimo atveju. Taikomos priemonės — taip pat skirtingos.

3.2.4.4 Dėl to papildomai prie galimybės gauti patikimų duomenų nepaprastosios situacijos atveju MIC turi turėti tokių iš anksto sudarytų pagalbos planų, kad Komisija galėtų planuoti ryšius su specializuotais organais tiek ES viduje, tiek už jos ribų. Šie planai turėtų būti sudaryti pagal nepaprastosios situacijos rūšį, sunkumą, valstybę, kurioje ji gali įvykti, ir t. t., ir jais turėtų būti siekiama numatyti veiksmingos ir greitos pagalbos priemonės. Aišku, į juos turėtų būti įtraukti kiekvienos valstybės moduliai, kuriuos galima būtų pasitelkti.

3.2.4.5 Kyla klausimas, ar be savo, kaip monitoringo centro, funkcijos MIC taip pat galėtų koordinuoti nacionalinių įstaigų, specializuotų humanitarinės pagalbos organizacijų ir ypač savanorių, atvykstančių padėti į nelaimės ištiktas teritorijas, veiksmus. Koordinavimas — svarbi užduotis, kurią turėtų vykdyti informaciją ir atitinkamas priemonės turinčios organizacijos.

3.2.5 Intervencinių komandų mokymas

3.2.5.1 Neabejotina, kad valstybių narių iš anksto atrinktos intervencinių komandos žino, kaip veikti avarijų metu. Dabartinė mokymų programa leidžia pasiekti gerų rezultatų bendrų veiksmų srityje. Turėtų būti padidintas kursų skaičius, be to, reikėtų ieškoti galimybių organizuoti juos ne vien anglų kalba, nes priemonės gali būti vykdomos ir šalyse, kurios, pavyzdžiui, turi kultūrinių sąsajų su prancūzų arba ispanų kalba.

3.2.5.2 Intervencinės komandos galėtų būti supažindintos su išankstiniais pagalbos planais (jei sudaryti), tam juos įtraukiant į mokymų programas.

3.2.5.3 Taip pat vertėtų apsvarstyti galimybę kursuose naudoti naują nuotolinio mokymo metodiką.

4. Konkrečios pastabos dėl Komisijos pasiūlymo

4.1 Nors ir nekyla abejonių, kad tai teigiamas pasiūlymas, jį dar reikėtų tobulinti, atsižvelgiant į tai, kad mechanizmas skirtas ES vidaus reikmėms ir dėl to šiuo metu yra ES tarpregioninio solidarumo priemonė.

4.2 Dėl šios priežasties ES turėtų negailėti pastangų, kad būtų sukurtos skubios ir ypač veiksmingos pagalbos priemonės, skirtos bet kokioms nepaprastosioms situacijoms. Tam reikia iš anksto apibrėžtų veiksmų arba pagalbos planų, kurie būtų išbandyti per mokymus ir atnaujinti, remiantis jų metu arba iš tikrųjų teikiant pagalbą gauta patirtimi.

4.3 Siekiant užtikrinti tinkamą veiksmų koordinavimą planai turi apimti ryšius, naujausius žemėlapius ir tinkamas priemones. Šias priemones turi valdyti ES. Europos pagalbos planai turi atitikti tarptautinius standartus, kadangi tai ypač sustiprins ES įvaizdį ir įtaką tarptautiniu mastu.

4.4 Be to, ES vertinimo komandos ir koordinatoriai turi būti pasiruošę pareikšti savo nuomonę dėl nukentėjusių regionų atstatymo ir dėl galimų tolesnių veiksmų planų.

4.5 EESRK mano, kad visai su Bendrijos mechanizmu susijusiai veiklai turėtų būti skirtos tinkamo dydžio dotacijos, kad pakaktų tiek techninio personalo, tiek priemonių siekiant pagerinti Europos teikiama pagalbą ir Europos įvaizdį, ypač teikiant pagalbą katastrofų už ES ribų metu. Transportas — viena svarbiausių prielaidų, kurios užtikrintų veiksmų staigumą ir leistų sumažinti nelaimių padarinius.

4.6 Teikiant pagalbą ne ES valstybėse, pagalbos priemonės turi būti vertinamos kaip neatsiejama ES užsienio politikos dalis ir atsižvelgiama į jų svarbą, kadangi tai — ES solidarumo su nelaimėje atsidūrusiomis valstybėmis išraiška.

5. Išvados

5.1 EESRK pritaria Komunikatui dėl Bendrijos civilinės saugos mechanizmo tobulinimo. Vis dėlto jis mano, kad galima būtų dar patobulinti kai kuriuos specifinius aspektus, ir atkreipia dėmesį į organizuotos pilietinės visuomenės atstovų Komiteje šiuo klausimu pateiktas pastabas.

5.2 Kaip išeities taškas ir siekiant, kad būtų privalomas pasiūlytų priemonių įgyvendinimas, turi būti parengtas tinkamas teisės aktas. EESRK mano, kad reglamentas⁽⁹⁾ — tinkama privaloma priemonė, kuri leistų suderinti visų ES valstybių narių veiksmus.

5.3 Kitas aspektas, į kurį reikėtų atkreipti dėmesį, — tai mechanizmui skiriamos dotacijos, kurių turėtų pakakti didesniam personalo skaičiui ir tinkamoms priemonėms įsigyti. Be to, nors Bendrija nenumato valstybėms narėms teikiamos finansinės pagalbos, naujame pasiūlyme dėl Solidarumo fondo⁽¹⁰⁾ turėtų būti atsižvelgta į visų rūšių nelaimės, įskaitant sausras.

5.4 Kalbant apie šioje nuomonėje paminėtus EESRK pasiūlymus dėl mechanizmo tobulinimo, daugiausia dėmesio turėtų būti skirta:

- palydovinės ryšių sistemos sukūrimui;
- mechanizmui skirtų pagalbos komandų kūrimui;
- asmenų ir komandų iš ES atpažinimo ženklų kūrimui (ypač darbui už ES ribų);
- operacijų bazių regioninių padalinių kūrimui ir jų veiksmų koordinavimui;
- komandų techninių mokymų organizavimui, atkreipiant dėmesį į kalbas.

5.5 EESRK, kaip pilietinės visuomenės atstovas, pageidauja viešai išreikšti paramą savanoriams, kurie dirba be atlygio ir dažnai visą darbo dieną nelaimių zonose. Tai ne vien praktinis solidarumas, bet ir esminė pagalba padedant likviduoti nelaimių padarinius asmenims ir jų nuosavybei.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ Pavyzdžiui, buvo pateiktas 2005 4 6 pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo įkuriamas Greitojo reagavimo ir pasirengimo didelio masto ekstremalioms situacijoms priemonė, COM(2005) 113 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 108 final, priimtas 2005 5 6.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrų įmonių Bendrijos žuvininkystės sektoriuje. Dabartinė būklė ir ateitis

(2006/C 65/09)

2005 m. liepos 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, remdamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyvą dėl *Bendrų įmonių Bendrijos žuvininkystės sektoriuje. Dabartinė būklė ir ateitis*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbų šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Sarró Iparraguirre.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, nė vienam nariui nebalsavus prieš ir 10 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Pirmą kartą bendroje žuvininkystės politikoje (BŽP) bendros įmonės, kaip struktūrinės politikos priemonė, buvo numatytos Reglamente 3944/90, kuriame buvo pateiktas toks apibrėžimas: „privati įmonė, kurią sudaro vienas ar keli Bendrijos laivų savininkai bei vienas ar keli partneriai iš trečiųjų šalių, su kuriomis Bendrija palaiko santykius per bendrų įmonių konvenciją, skirtą etišškai eksploatuoti ir galimai puoselėti išteklius, esančius šių trečiųjų šalių suverenitetui ir/ar jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse, siekiant prioritetinio Bendrijos rinkos aprūpinimo“⁽¹⁾. 10-ajame dešimtmetyje BŽP, palyginti su iki tol buvusiu laikotarpiu, labai išsivystė, paplitus „Mėlynosios Europos“ koncepcijai, kuri šandien, su dar platesne vizija, vėl yra aktuali dėl bendros jūrų politikos nustatymo pradėtuose debatuose.

1.2 BŽP padarė pažangą, tačiau pirmiau minėta bendrų įmonių koncepcija nebuvo persvarstyta, todėl šios įmonės liko apibrėžtos tik kaip žuvininkystės struktūrų politikos priemonė, alternatyvi laivų atidavimui į metalo laužą arba paprasčiausiai jų galutiniam eksportui, kas išplaukia iš pirmiau šios nuomonės 2.1.2 punkte minėto reglamento straipsnių. Taigi teisės aktuose buvo pabrėžiama tik finansinė kontrolė.

1.3 Bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės yra ne tik struktūrinės žuvininkystės politikos priemonė, tačiau visų pirma priemonė, leidžianti įgyvendinti daugelį įvairiuose Europos Sąjungos dokumentuose ir teisės aktuose aiškiai apibrėžtų tikslų nuo rinkos aprūpinimo iki bendradarbiavimo politikos, taip pat ir užimtumo ir regioninės plėtros politiką, atsakingos žuvininkystės skatinimą, Europos Sąjungos dalyvavimo įvairiose regioninėse žuvininkystės organizacijose (RŽO) ir apskritai valstybių narių kapitalo ir kvalifikuotų darbuotojų dalyvavimą ilgalaikių investicijų projektuose įvairiose šalyse ir rinkose.

⁽¹⁾ Reglamento 3944/90 21 str.

1.4 Akivaizdu, kad BŽP reforma aiškiai peržengė bendrų įmonių koncepciją, ribojančią jas, kaip struktūrinės politikos priemonę, taip pat tiesa, jog, kaip vėliau matysime, tai lėmė, šandien beveik visiškai nėra specialių teisės aktų, nustatančių specialiąją tvarką bendroms įmonėms pagal jų kompetenciją ir Europos Sąjungos politiką.

1.5 Taip pat yra aišku, kad šis Komitetas savo nuomonėse, pateiktose Komisijos prašymu, visada teigė, kad būtina bendras žuvininkystės sektoriaus įmones pritaikyti prie naujos bendros žuvininkystės politikos. Tai EESRK dar kartą patvirtino rengdamas šią naują politiką pateiktoje nuomonėje dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl BŽP reformos įgyvendinimo⁽²⁾ ir priminė savo nuomonėje dėl Europos žuvininkystės fondo⁽³⁾, pateiktoje dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl šio fondo⁽⁴⁾. Jis taip pat viešai informavo apie savo poziciją Komisijos narį, atsakingą už žuvininkystę, jo vizito EESRK Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriuje (NAT) metu, 2005 m. birželio 16 d. Komisijos narys į šią poziciją pažadėjo tinkamai atsižvelgti.

1.6 Šios nuomonės tikslas yra išsiaiškinti į klausimą Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nustatytu požiūriui, pateikiant analizės elementus, būtinus siekiant pakeisti koncepciją dėl bendrų žuvininkystės sektoriaus įmonių egzistavimo prasmės, taigi šias įmones reglamentuojančių teisės aktų turinio, pradedant oficialiais dokumentais ir juose įtvirtintais veiksmais.

1.7 Reikia tikėtis, kad esant reikalui, pritarus siūlomiems koncepciniams pakeitimams, taip pat bus imtasi reikiamų pastangų siekiant suteikti deramą specialų statusą šios rūšies įmonėms, kurios yra išskirtinės ir vienintelės tokios rūšies įmonės tarptautinėje prekyboje ir kurios Europos Sąjungai atveria ypatingą veiklos kryptį jos tarptautiniuose santykiuose.

⁽²⁾ OL C 267, 2005 10 27, priimtas 2005 m. gegužės 11 d. (dalys 3.5.1.1.2.1 ir 5.5, antras papunktis).

⁽³⁾ COM (2004) 497 final, 2004/0169 (CNS)

⁽⁴⁾ 2000 m. birželio 16 d. bendrų įmonių balanso tyrimas, atsižvelgiant į struktūrines intervencijas žuvininkystės sektoriuje, COFREPECHE, (

2. Bendros pastabos

2.1 Bendrų įmonių įtraukimas į Europos Sąjungos teisės aktus

2.1.1 Konstatuojant mažą išteklių kiekį Bendrijos vandenyse ir atsižvelgiant į draudimą trečiosioms šalims patekti į Bendrijos išskirtines ekonomines zonas, bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės, Tarybos reglamentu 3944/90 iš dalies keičiančiu Tarybos reglamentą 4028/86 buvo įtrauktos į Bendrijos teisyną kaip priemonė, skirta Bendrijos žuvininkystės laivyno pajėgumams sumažinti bei tuo pat metu įvykdyti išpareigojimą aprūpinti Bendrijos rinką. Ši logika remiasi keturiais pagrindais: per didelių žvejybos pajėgumų pašalinimu, aprūpinimo užtikrinimu, daliniu darbo vietų išsaugojimu ir politinių prekybos su trečiosiomis šalimis susitarimų konkretizavimu⁽⁵⁾. Siekiant įgyvendinti pirmiau minėtuose reglamentuose numatytas priemones, buvo priimtas Komisijos reglamentas 1936/1991⁽⁶⁾.

2.1.2. Priėmus Tarybos reglamentus (EEB) 2080/93⁽⁷⁾ ir 3699/93⁽⁸⁾, bendrų žuvininkystės sektoriaus įmonių valdymas ir finansavimas buvo įtrauktas į Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą (ŽOFI). Vadovaujantis subsidiarumo principu, valstybės narės buvo atsakingos už projektų atranką, jų administravimą ir kontrolę bei už subsidijų mokėjimą. Šios subsidijos iš pradžių buvo tokios pat kaip ir subsidijos už laivų atidavimą į metalo laužą arba jų eksportą, sudariusios 80 proc. išmokos, kas atitiko laivo atidavimą į metalo laužą. Dėl to Bendrijos laivų savininkas galėjo pagrįstai manyti, kad skirtumui tarp išmokos už laivų atidavimą į metalo laužą ir išmokos, kuri atitinka eksportą į bendras įmones, įtakos turėjo naujos bendros įmonės, kuriai jis skiria savo laivą ar laivus, ir Europos Sąjungos gerų santykių palaikymas. Šie principai buvo taikomi ir 1998 m. lapkričio 3 d. Tarybos reglamente 2468/98⁽⁹⁾, iš dalies keičiančiame Reglamentą 3699/93, taip pat 1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamente 1792/1999⁽¹⁰⁾. Vis dėlto būtina pabrėžti, kad pastarajame reglamente nustatoma paprastesnė bendros įmonės koncepcija, apibrėžiant ją kaip „komercinę bendrovę, kurios vienas ar keli savininkai yra trečiosios šalies, kurioje registruotas laivas, piliečiai“⁽¹¹⁾.

2.2. Naujausia praktika

2.2.1 „Žaliojoje knygoje dėl bendros žuvininkystės politikos ateities“⁽¹²⁾, viena vertus, buvo pripažintas per didelis Europos Sąjungos žvejybos laivyno pajėgumas, o kita vertus, šio sektoriaus globalizavimas bei teisėti besivystančių šalių lūkesčiai plėtoti šią veiklą. Šie trys dalykai, kartu su intensyvia kapitalizacija, kurios reikia investicijoms į šią pramonę (laivynas, uostai,

šaldymo įranga, gamyklos ir kt.), kas taip pat pripažįstama minėtoje Žaliojoje knygoje, turėjo sukelti specifinius debatus dėl bendrų įmonių svarbos žuvininkystės sektoriui platesnės apimties, negu atspindėtieji to meto oficialiuose dokumentuose.⁽¹³⁾

2.2.1.1 Šio sektoriaus bendros įmonės Europos Sąjungai yra priemonė, suteikianti galimybę dalyvauti ir investuoti į šios veiklos plėtotę besivystančiose šalyse, kad būtų sukurtas ir vystytųsi pilnavertis ekonomikos sektorius. Žvejybiniai laivai šioms įmonėms yra svarbiausi žuvų gavybos srityje, tačiau kitos sritys taip pat yra skatinamos, pavyzdžiui, uostai ir juose esančios įvairios paslaugos (remontas, inžinerija, tiekimas, sandėliavimas, perkrovimas, pakrovimas ir iškrovimas, pagalba iguloms, kelionės ir kt.), nuolatinis šaldymo grandinės palaikymas (reikalaujama Europos Sąjungos maisto saugumo srities teisės aktuose, o tam būtinos investicijos į brangią šaldymo įrangą), sanitarinių normų laikymasis maisto produktų srityje ir galiausiai perdirbamosios pramonės įdiegimas.

2.2.1.1.1 Be to, šios įmonės leidžia daugelyje laivų išsaugoti kokybiškas Europos darbo vietas aukščiausio ir vidutinio lygio vadams, sukurti daug darbo vietų laivuose ir paslaugas teikiančiose įmonėse, įkuriamose greta. Šios darbo vietos gali būti geriausia išeitis, kalbant apie darbo sąlygas ir užmokestį, vietiniams žvejams, užsiimantiems tradicine, dažnai neefektyvia, žvejyba, kuri kenkia patiems žuvų ištekliams, nes ji neturi kontrolės mechanizmo, apsaugos, prekybos ir kt. priemonių arba nėra pakankamai pačių išteklių.

2.2.1.2 Sukurta vietos gerovė ir žvejybos laimikio eksportas, produkciją vietoje perdirbant arba neperdirbant, savo ruožtu leidžia sukurti vertingas tarptautines grandis, kuriose naudos pasidalijimas vyksta teisingiau, bei eksponentiniu būdu padidinti sektoriaus sukuriama bendrojo vidaus produkto dalį bei pajamas vienam gyventojui minėtose šalyse, laipsniškai sukuriant pramoninės žvejybos sektorių ten, kur anksčiau buvo tik žvejyba kabotažiniais laivais be pakankamų sanitarinių ir prekybos sąlygų.

2.2.1.3 Bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės buvo priverstos pasirašyti išpareigojimą, pagal kurį jos privalo pirmiausia aprūpinti Europos rinkas. Tai užtikrina veiksmingas ir pastovias investicijas, kurias atlieka laivų savininkai ir žuvininkystės pramonė, valstybės narės ir pati Europos Sąjunga (subsidijomis) bei leidžia aprūpinti deficitinę Bendrijos rinką, susiduriančią su žuvies suvartojimo didėjimu, kuris yra logiškas, atsižvelgiant į mokslinių ir visuomeninių institucijų nuolat kartojamas rekomendacijas Europos gyventojams vartoti sveiką ir įvairų maistą. Be to, šios pasiūlos srityje turi būti griežtai laikomasi Europos Sąjungos maisto srities teisės aktų.

⁽⁵⁾ http://europa.eu.int/comm/fisheries?doc_et_publ/liste_publ_bilansm.pdf.

⁽⁶⁾ 1991 m. birželio 21 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1956/91, nustatantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 4028/86 dalies dėl bendrų įmonių kūrimo skatinimo veiksmų taikymo būdus. 1991 m. liepos 8 d. OL L 181, p. 0001-0028.

⁽⁷⁾ OL L 193, 1993 7 31, p. 1.

⁽⁸⁾ OL L 346, 1993 12 31, p. 1.

⁽⁹⁾ OL L 312, 1998 11 5, p. 19.

⁽¹⁰⁾ OL L 337, 1999 12 30, p. 10.

⁽¹¹⁾ 1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamento 2792/1999 8.1 straipsnio antra dalis.

⁽¹²⁾ COM(2001) 135 final, 2001 03 20

⁽¹³⁾ Žr. 2002 12 23 Komisijos komunikatą dėl integruotų gairių taikytinų su trečiosiomis šalimis sudaromiems partnerystės žvejybos sektoriuje susitarimams COM(2002) 637 final, p. 7 ir pastaba Nr. 15 šio pasiūlos apačioje.

2.2.1.4 Bendrų įmonių veikla nuo žvejybos priklausančiose zonos Europos Sąjungos viduje leidžia išsaugoti reikiamą užimtumo lygį šiame pramonės sektoriuje, užtikrinant įmonių centrinių, techninių ir prekybos padalinių funkcionavimą Europoje bei su šia veikla susijusiose pramonės šakose sukuriamas darbo vietas tiek tiesiogiai, kuomet dideli laivai grįžta į uostus Europoje, kuriuose yra įregistruoti, kas ketverius metus atliekamo remonto, arba netiesiogiai, sukuriant „gamybinės patirties“ paslaugų tinklą, į kurį patenka anksčiau minėtos vietos paslaugų pramonės rūšys.

2.2.1.5 Bendrų žuvininkystės sektoriaus įmonių dėka Europos Sąjunga gauna tikslus sugaunamos žuvies stebėjimo ir kontrolės trečiųjų šalių ir tarptautiniuose vandenyse duomenis, kadangi šios įmonės leidžia palaikyti teisinį ryšį su žvejybos bendrovėmis, įsikūrusiomis minėtoje zonoje. Tai taip pat sudaro sąlygas Europos Sąjungai atlikti veiksmingą vadovaujamąjį vaidmenį atsakingose regioninėse žuvininkystės organizacijose, įsteigtose Maisto ir žemės ūkio organizacijos, kaip šios srities kompetentingos Jungtinių Tautų organizacijos ⁽¹⁴⁾, arba veikiančios jai prižiūrint. Tai įmanoma todėl, kad bendros įmonės privalo valstybėms narėms teikti duomenis apie per pusmetį sugautą laimikį, kad Komisija, valstybės narės ir Audito rūmai galėtų atlikti reikiamą finansinę kontrolę.

2.2.1.6 Šios rūšies įmonės taip pat leidžia išsaugoti Europos Sąjungos interesus žuvininkystės sektoriuje tarptautiniuose vandenyse ir žuvininkystės pramonėje, taigi ir išlaikyti kokybę, kurią garantuoja reikalavimai, įtvirtinti Bendrijos teisės aktuose, taikomi atsakingai žuvininkystei, išteklių išsaugojimui ir valdymui, laivų saugumui, Maisto grandinės kontrolei ir saugumui ir kt. Taip būtų išvengta arba būtų sumažinti pražūtingi padariniai užsienio žvejybos laivyno, kuris neprisiima nei vystant šį sektorių ir pramonę trečiojoje šalyje, nei užtikrinant produktų, kurių galutinės paskirties vieta būtų Europos Sąjunga, kokybišką žvejybą, lygiai kaip ir neleidžia tinkamai ir atsakingai kontroliuoti žuvies išteklių.

2.2.1.7 Galiausiai dėl šių įmonių Europos Sąjunga gali nuolat ir efektyviai prisidėti prie vietos žuvininkystės pramonės vystymo šalyse, su kuriomis ji sudarė sutartis dėl žvejybos ir kuriose veikia bendros įmonės arba vietos įmonės, valdomos Europos verslininkų. Ši žuvininkystės pramonė davė naudą tiek trečiojoje šalyje, tiek ir Europos Sąjungoje, sudarydama galimybę nuolat apsirūpinti jūros produkcija.

2.2.2 Tuo tarpu keletą kartų cituoti Žaliosios knygos dėl BŽP punktai, 3.9 punktas dėl tarptautinio aspekto ⁽¹⁵⁾ ir 5.8 punktas dėl išorės santykių ⁽¹⁶⁾, net netiesiogiai neatspindi to, kas pirmiau buvo pasakyta. Bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės nė karto neminimos kaip žuvininkystės politikos principams įgyvendinti tinkama priemonė, kurią rekomenduotų pati Žalioji knyga, nors šios įmonės iki 2002 m. buvo pripažįstamos išsamiausiose šios srities Bendrijos teisės aktuose, tai detalai išanalizuota šioje nuomonėje.

2.2.3. Beveik visišką bendrų žuvininkystės sektoriaus įmonių pašalinimą iš naujos BŽP lėmė tai, kad paskutiniame Komisijos užsakytoje ataskaitoje, kurioje pateikiami galutiniai 2001 m. duomenys, neišskiriami šios rūšies įmonėms priskiriami laivai ⁽¹⁷⁾. Yra prieš minėtą ataskaitą išleista speciali 2000 m. birželio 16 d. ataskaita, pavadintas „Bendrų įmonių balanso tyrimas atsižvelgiant į struktūrines intervencijas žuvininkystės sektoriuje“. Šiuose dokumentuose nurodoma, kad šiuo metu yra apie 300 bendrų įmonių, kurioms priklauso daugiau kaip 600 laivų. Šios įmonės liko už Bendrijos žuvininkystę reglamentuojančių teisės aktų ribų, teisinio reglamentavimo nebuvimo situacijoje, ir dėl to tapo tik užsienio įmonėmis, turinčiomis partnerių Bendrijoje, išpareigojusiomis pirmumo tvarka aprūpinti Europos Sąjungos rinką ir periodiškai teikti informaciją, ir neturinčiomis kitos apsaugos nei ta, kurią prireikus, suteikia dvišalės sutartys dėl abipusės investicijų apsaugos tarp kilmės valstybių narių ir trečiųjų paskirties šalių.

2.3. Dabartinė būklė

2.3.1. Kartu su darbais, lėmusiais galutinę pirmiau minėtos Žaliosios knygos redakciją, buvo patvirtinti ir 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1263/1999 dėl Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento ⁽¹⁸⁾ bei 1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2792/1999 nustatantis išsamias Bendrijos struktūrinės paramos žuvininkystės sektoriuje taisykles ir tvarką ⁽¹⁹⁾. Šie reglamentai Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento srityje išlaikė bendrų žuvininkystės sektoriaus įmonių reglamentavimą iki jų taikymo pabaigos, tai yra iki 2006 m. gruodžio 31 d.

2.3.2. Tačiau nuo 2004 m. gruodžio 31 d. bendros įmonės buvo praktiškai pašalintos iš Europos Sąjungos struktūrinės žuvininkystės politikos, 2002 m. gruodžio 20 d. priimant Tarybos reglamentą (EB) 2369/2002, iš dalies pakeičiantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2792/1999, nustatantį išsamias Bendrijos struktūrinės paramos žuvininkystės sektoriuje taisykles ir tvarką ⁽²⁰⁾. Kad ir kaip būtų, bendros įmonės išlieka Bendrijos teisyno dalimi, kadangi jos privalo laikytis teisės normų, taikomų jų įkūrimui, tačiau jos turėtų būti reglamentuojamos vidutinės trukmės ir ilgalaikių, specialiai joms skirtų, teisės aktų.

2.3.3. Principas, kuriuo grindžiamas paramos bendroms žuvininkystės sektoriaus įmonėms panaikinimas ir tuo pačiu beveik visi šiai paramai taikomi teisės aktų reikalavimai, yra įtvirtintas pastarojo reglamento 5 konstatuojamojo dalyje, kurioje nurodoma, kad Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento (ŽOFI) pagalbą reikia sutelkti į pajėgumų sumažinimą, žvejybos laivus atiduodant metalo laužui. Paprasčiausias žvejybos pajėgumo sumažinimas yra tik vienas iš daugelio Bendrijos politikos tikslų, prie kurių įgyvendinimo prisidėjo ir gali toliau prisidėti, kaip tai bus paaiškinta vėliau, bendros įmonės.

⁽¹⁷⁾ „European Distant Water Fishing Fleet“ some principles and some data, 2001 m. balandžio mėn., prancūzų ir anglų kalbomis, Komisijos generalinio žuvininkystės direktorato tinklapyje.

⁽¹⁸⁾ OL L 161, 1999 6 26.

⁽¹⁹⁾ OL L 337, 1999 12 30, p. 10.

⁽²⁰⁾ OL L 258, 2002 12 31, p. 49.

⁽¹⁴⁾ <http://www.fao.org/fi/inicio.asp>

⁽¹⁵⁾ p. 19.

⁽¹⁶⁾ p. 38–42.

3. Specialios pastabos

3.1 Galimybė išlaikyti specialią bendroms žuvininkystės sektoriaus įmonėms skirtą politiką bendroje žuvininkystės politikoje.

3.1.1 Kaip argumentą prieš šių įmonių pašalinimą iš galiojančių teisės aktų galima pateikti tai, kad šios įmonės atitinka ypač gerai prie globalizuotos ekonomikos pritaikytą ekonomikos logiką, kurios esmė, viena vertus, yra kaštų sumažinimas dėl to, kad jie paprastai yra mažesni paskirties šalyje, palyginti su kilmės šalimi, ir, antra vertus, — technologijos perkėlimas, pridėtinės vertės paskirstymas, išteklių prieinamumo užtikrinimas ir rinkų aprūpinimas.

3.1.2. Bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės leidžia išsaugoti dalį darbo vietų tiek jūroje, tiek ir krante, nuo žvejybos priklausančiose Europos Sąjungos zonose, ir tuo pat metu leidžia kurti naujas, labiau kvalifikuotas darbo vietas trečiosiose jas priimančiose šalyse, įskaitant ir paskirties šalių darbuotojų mokymą bei kvalifikacijos kėlimą.

3.1.3 Bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės buvo inkorporuotos į Bendrijos teisės aktus jas įtraukus į struktūrinę žuvininkystės politiką 1990 m.; taigi, prieš penkiolika metų visą minėtą laikotarpį šios įmonės pasirodė esančios naudinga priemonė. Neapgalvotas jų panaikinimas, kadangi jų nebeliko naujoje Komisijos paskelbtoje BŽP ir nuo 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojusiuose teisės aktuose, lemia tai, kad Bendrijos paramos neteks tinkama Europos Sąjungos ekonominio bendradarbiavimo trečiosiose, paprastai besivystančiose, šalyse, priemonė; be to, tai gali sukelti abejonių dėl teisėtų lūkesčių principo, kuriuo turi būti vadovaujama Europos gamintojų ir Sąjungos institucijų santykiuose.

3.1.4. Bendroms žuvininkystės sektoriaus įmonėms gali ir turi būti skirtas specialus skirsnis daugiašalėse arba dvišalėse sutartyse dėl bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis, kuriame būtų įtvirtintos konkrečios teisės normos, kuriose atsižvelgiama į šių įmonių ypatumus, tiek susijusius su žvejyba, tiesiogine šio žodžio prasme, tiek su parama Europos išorės investicijoms ir jų apsauga, muitinėmis, užimtumu, mokesčiais ir kt.

3.1.5 Nors teisybė yra, kad galiojančiuose teisės aktuose bendroms žuvininkystės sektoriaus įmonėms galėjo būti taikomi vadinamieji „partnerystės susitarimai“, tačiau iš šios galimybės iki dabar nesulaukta jokios reikšmingos praktinės naudos. Dėl šios priežasties reikalinga teisės norma, koordinuojanti Komisijoje išskaidytas skirtingas kompetencijas (Vystymosi, Bendradarbiavimo ir Žuvininkystės generaliniai direktoratai), taip pat yra būtina įmonių vadovams ir kitiems sektoriaus dalyviams išaiškinti, kaip jie turi veikti atsižvelgdami į tokias sutartis ir kitas esamas priemones, norėdami gauti aptartų praktinių rezultatų.

4. Išvada

4.1 Komitetas mano, kad pageidautina, jog atsižvelgiant į pradėtus bendros žuvininkystės politikos persvarstymo darbus ir į Tarybos 2004 m. liepos 19 d. išvadose pateiktus vertinimus⁽²¹⁾, bendros žuvininkystės sektoriaus įmonės, kurios nebėra laivyno pajėgumų struktūrinio reguliavimo sudedamoji dalis, pakeičianti žvejybinių laivų atidavimą į metalo laužą, būtų nuo šiol laikomos priemone, užtikrinančia rinkų aprūpinimą ir pilnavertės sektorinės veiklos vykdymą, kuria Europos Sąjunga naudotųsi pagal savo kompetenciją bei pasaulinius ir regioninius įsipareigojimus, taip pat jos pasirašytus dvišalius susitarimus, kuriuos ji gali naudoti savo žuvininkystės politikai patenkinamai įgyvendinti, vadovaudamasi Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacijos ir PPO principais, ir visa tai, nuolat stengiantis išvengti žvejybos pajėgumų padidėjimo, kurio padariniu gali būti išteklių išsekvojimas.

4.2 Komiteto nuomone, būtina, kad:

4.2.1 Komisija parengtų išsamų ir naujais duomenimis paremtą bendrą žuvininkystės sektoriaus įmonių būklės ir potencialo tyrimą ir pateiktų jo išvadas kitoms Sąjungos institucijoms bei susijusiems sektoriams.

4.2.2 Į galiojančius Bendrijos teisės aktus įtraukti teisės normas ir mechanizmus, būtinus siekiant bendroms žuvininkystės sektoriaus įmonėms nustatyti ilgalaikę veiklos tvarką, kuri būtų stabili ir skirta būtent joms, be to, atsižvelgtų į šios veiklos ypatumus ir jos naudą žuvininkystės išteklių valdymo, rinkų aprūpinimo, darbo vietų nuo šios veiklos priklausančiose zonose kūrimo, pridėtinės vertės sukūrimo, bendradarbiavimo ir tarptautinių mainų požiūriu.

2005. m. lapkričio 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²¹⁾ Žr. dokumentą 11234/2/04 rev 2 (presse 221), kuris yra www.consilium.eu.int

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, nustatančio Bendrijos suaugusių galvijų skerdenų klasifikavimo skalę

COM(2005) 402 final — 2005/0171 CNS

(2006/C 65/10)

2005 m. spalio 7 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, nustatančio Bendrijos suaugusių galvijų skerdenų klasifikavimo skalę

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Frank Allen.

422 plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šiuo pasiūlymu siekiama kodifikuoti 1981 m. balandžio 28 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1208/81, nustatantį Bendrijos suaugusių galvijų skerdenų klasifikavimo skalę⁽¹⁾. Naujas reglamentas pakeis įvairius aktus, kurių nuostatos buvo į jį įtrauktos⁽²⁾; šis pasiūlymas nekeičia kodifikuojamų teisės aktų turinio, nes jame tik sujungiami šie aktai, atliekant kodifikavimui būtinus formos pakeitimus.

2. Bendros pastabos

2.1 Komitetas mano, kad yra labai naudinga visus tekstus sujungti į vieną Direktyvą. Kuriant Žmonių Europą, Komitetas,

kaip ir Komisija, didelį dėmesį skiria tam, kad Bendrijos teisė būtų paprastesnė ir aiškesnė siekiant, kad ji taptų suprantamesnė ir prieinamesnė visiems piliečiams, kurie įgytų naujų galimybių ir galėtų pasinaudoti konkrečiomis jiems suteiktomis teisėmis.

2.2 Buvo užtikrinta, kad atliekant šį nuostatų sujungimą nebus daroma jokių esminių pakeitimų ir kad vienintelis sujungimo tikslas — pateikti Bendrijos teisės aktus aiškia ir skaidria forma. Komitetas visiškai pritaria šiam tikslui ir, atsižvelgdamas į šiuos patikininimus, sutinka su šiuo pasiūlymu.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Atliekama vadovaujantis Komisijos komunikatu Europos Parlamentui ir Tarybai – *Acquis communautaire* kodifikavimas, COM(2001) 645 final.

⁽²⁾ Žr. šio pasiūlymo III priedą.

Europos Ekonominių ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Technologijų parkų vaidmens besikeičiančioje naujųjų ES valstybių narių pramonėje

(2006/C 65/11)

2005 m. vasario 10 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, remdamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė priimti nuomonę dėl *Technologijų parkų vaidmens vykstant pramonės pokyčiams naujosiose ES valstybėse narėse*.

Konsultacinė pramonės pokyčių komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Janos Tóth, antrasis pranešėjas Jiri Kubíček.

422-ojoje plenerinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 2005 m. gegužės mėn. sesijos metu Europos Vadovų Taryba nusprendė atgaivinti Lisabonos strategiją, didžiausią dėmesį skiriant augimui ir užimtumui.

1.2 Atsižvelgdama į integruotas gaires, 2005 m. birželio mėn. rekomendacijoje Nr. 10667/05 Taryba pateikė pasiūlymų dėl 2005–2008 m. bendrųjų ekonominės politikos gairių (BEPG).

1.3 BEPG aštuntoji gairė skirta būtinybei sudaryti palankesnes sąlygas valstybėse narėse visų tipų naujovėms. Kaip vieną iš šiam tikslui pasiekti siūlomų priemonių EESRK nurodo šioje nuomonėje minimus pramoninius ir technologijų parkus, kurie atitinka visus inovacijų vystymo lengvinimo priemonėms Tarybos keliamus reikalavimus, todėl šiuos parkus galima laikyti „inovacijų centrais“, užimančiais antrąją vietą Tarybos naujovių skatinimo priemonių sąrašė. Iš tikrųjų atrodo, kad valstybėse narėse šie parkai, jungiantys universitetus, kitas mokslinių tyrimų institucijas ir verslo įmones bei integruojantys regioninių ir vietos lygmenis, padeda mažinti technologinius regionų skirtumus.

1.4 EESRK pabrėžia, kad šioje nuomonėje minimi pramoniniai ir technologijų parkai jau dabar labai prisideda prie BEPG dešimtosios gairės nuostatų įgyvendinimo. Juos sudarantys elementai formuoja „pramoninį audinį“, kuris, Tarybos nuomone, yra būtinas Europai ir savo išskirtiniu konkurencinumu stiprina ES pramoninę bazę.

1.5 Naujųjų ES valstybių narių pramoninių ir technologijų parkų struktūra paremta tais pačiais principais kaip ir analogiškų tokio tipo institucijų, esančių senosiose valstybėse narėse arba daugelyje kitų pasaulio vietų, struktūra. Teisinėje terminologijoje šiems parkams įvardyti dažniausiai vartojami tokie terminai: „pramoninis parkas“, „mokslo parkas“, „technologijų parkas“, „technopolis“, „mokslinių tyrimų parkas“, „verslo

parkas“, „inovacijų centras“ ir „technologijų inkubatorius“. Nors terminai skiriasi, esmė išlieka ta pati: parkas — tai mokslo ir technologijų pasaulio bei ekonominės plėtros sąveikos vieta. Čia bendradarbiauja institucijos ir įmonės — taip siekiama palengvinti skverbimąsi į rinką, teikiamos aukšto lygio specializuotos paslaugos, sudarančios sąlygas lengviau naudotis parku ypatingą dėmesį skiriant verslo inkubavimui, atsiskyrimo nuo pagrindinių bendrovių veiklai ir ryšių tinklų kūrimui.

1.6 Dvi būsimos ES valstybės narės — Bulgarija ir Rumunija, pradėjusios derybas dėl stojimo, jau priėmė įstatymus dėl pramoninių ir technologijų parkų.

1.7 Parkai yra viena iš priemonių, lengvinančių naujovių vystymą ir skatinančių teritorinę plėtrą. Jų veikla paprastai apima verslo inkubavimą, technologinių pokyčių skatinimą ir neoficialiems investuotojams („verslo angelams“) skirtas programas. Pramoniniai ir technologijų parkai suteikia puikią galimybę pasirengti rizikos kapitalo operacijoms ir jas vykdyti. Jie labai prisideda prie tokių pačių arba panašių Bendrijos programų kūrimo, vystymo ir įgyvendinimo. Parkai yra veiksmingi partneriai, galintys veikti sudarydami tinklus.

1.8 Iki šiol, kuriant ir plėtojant parkus dešimtyje naujųjų valstybių narių, paprastai buvo siekiama įdiegti ir aplinkos apsaugos principus. Kuriant naujus parkus, šių principų laikymąsi užtikrino griežti aplinkosaugos standartai, išgalioję suderinus įstatymus; įstatymų suderinimas buvo išankstinė stojimo sąlyga. Kai parkai kuriami reaguojant į pramonės reorganizaciją ar pokyčius, jų veiklos pradžia dažniausiai būna pirmas žingsnis įgyvendinant aplinką tausojančius sprendimus.

1.9 Parkai — daugelio vystymosi kryptų bendro poveikio rezultatas. Jie kuriami reaguojant į globalizaciją regionų ar vietos lygmeniu, suvokiant būtinybę spręsti įvairias kultūrines, nacionalines ir etnines problemas, kartu siekiant kuo greičiau sumažinti didelių ekonominio išsivystymo skirtumus.

1.10 Su parkais susiję sprendimai turėjo neabejotinai teigiamą poveikį užimtumui, nes buvo sukurta daug naujų darbo vietų (pavyzdžiui, Vengrijoje nuo 1997 m. buvo sukurta daugiau kaip 140 000 naujų darbo vietų). Parkų plėtra taip pat turėjo teigiamos įtakos pritraukiant verslo atstovus ir užkertant kelią dezindustrializacijai (nuo 1997 m. Vengrijos pramoniniuose ir technologijų parkuose buvo sukurta per 2 500 bendrovių). Taip sukurtos darbo vietos paprastai susijusios su aukšto lygio technologijomis ir, norint atremti pramonės restruktūrizavimo iššūkius, reikia ypač aukšto lygio specialių žinių.

1.11 Labiau išsivysčiusiose ES valstybėse, visų pirma penkio-likoje senųjų ES valstybių narių, su regionų skirstymu susijusios institucinės, teisinės ir finansų sistemos buvo kuriamos ištiesus dešimtmečius. Jos buvo kuriamos kartu su pramonės plėtros struktūromis ir terminologija, kurios geriausiai atitiko dėl ekonominio augimo ir besiplečiančios nacionalinės ir Bendrijos pagalbos sistemos besikeičiančias sąlygas. Naujosios valstybės narės reikia labai pasistengti siekiant įveikti atsilikimą šiose srityse ir pasivyti pirmaujančias Sąjungos valstybes nares. Kalbant apie šias pastangas, pramoniniai ir technologijų parkai buvo ir tebėra labai svarbūs. Jie labai prisideda didinant konkurencingumą, mažinant regioninės plėtros skirtumus ir sprendžiant užimtumo problemas. Padėti apibūdina stojimo laikotarpiu atsirandantis tam tikras ekonominių ir socialinių struktūrų dvilypumas: nuolat didėjant naujai sukurtų administravimo ir valdymo struktūrų vaidmeniui, vis dar egzistuoja seniai nusistovėję administraciniai, instituciniai ir finansiniai elementai, nors jų reikšmė silpnėja.

Į ES stojančiose valstybėse sukurti pramoniniai ir technologijų parkai išreiškė naujus šių valstybių lūkesčius ekonomikos ir pramonės politikos bei regioninės plėtros srityse.

1.12 Šioje nuomonėje, atsižvelgiant į Sąjungai keliamas užduotis, norima aptarti potencialias galimybes, kurias gali suteikti pramoniniai ir technologijų parkai, bei juos siejančius elementus. Kadangi šios infrastruktūros sudaro palankias sąlygas ekonominei ir socialinei sanglaudai, joms skiriamas ypatingas dėmesys ekonominių pokyčių kontekste. Reikėtų pabrėžti, kad pramoninių ir technologijų parkų vaidmuo ES valstybėse smarkiai išaugo įvedus vidaus reguliavimo tvarką. Beje, praėjo keletas metų, kol kai kurios naujosios ES valstybės narės ir dėl narystės besiderančios šalys reagavo į šią permainą. Be to, trūko ekonominių strategijų, kuriose tuo pat metu būtų įvertintas kompleksinis pramoninių ir technologijų parkų siūlomų galimybių pobūdis ir, nubrėžiant gaires, būtų atsižvelgta į tarptautinės integracijos reikalavimus.

1.13 Komisijos dokumente IP/05/1252 Europos Komisijos narys, atsakingas už įmonių ir pramonės politiką, ir Europos Komisijos narys, atsakingas už mokslą ir mokslinius tyrimus, sutartinai patvirtino, kad naujovės ir moksliniai tyrimai yra vienos svarbiausių bendrovių veiklos sąlygų. Šiuo požiūriu dar kartą atkreipiamas dėmesys į inovacijų centrų bei pramoninius susivienijimus ir orientuojama į mokslinius tyrimus: mokslinių

tyrimų ir inovacijų skatinimo veiksmų plano 3.2 dalyje prašoma skatinti šiuos centrus bei susivienijimus ir valstybės narės raginamos kuo visapusiškiau išnaudoti struktūrinių fondų siūlomas galimybes (MEMO/05/366).

1.14 Pramoniniai parkai, technologijų parkai, mokslo parkai ir kitos panašiais terminais įvardijamos organizacijos veikia kaip inovacijų centrai, taip prisidedamos prie prioritetinių tikslų, nustatytų įgyvendinant dabartinį Lisabonos strategijos etapą ir 2005–2008 m. BEPG. Šios Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės savo iniciatyva tikslas — skatinti tokių organizacijų, esančių penkiolikoje senųjų ES valstybių narių ir dešimtyje naujųjų valstybių narių, bendradarbiavimą ir plėtrą. Be to, Komitetas siekia pagerinti galimybes pasinaudoti Europos Komisijos parama ir kitų Sąjungos institucijų finansinėmis priemonėmis, siūlomomis pramoniniams, technologijų, mokslo ir kitokiems visų ES valstybių narių parkams.

2. Pramoniniai ir technologijų parkai — inovacijų centrai: parkų tipai ir tarptautinės plėtros tendencijos

2.1 Parkų tipai

Remiantis tarptautine patirtimi ir ankstesniais šaltiniais galima teigti, kad nėra dviejų visiškai vienodų pramoninių ir technologijų parkų. Kita vertus, visiškai normalus reiškinys, kad, laikui bėgant, kiekvienas parkas keičiasi. Besiplečiantys tinklai akivaizdžiai atskleidžia tokią parkų įvairovę ir jų sugebėjimą prisitaikyti prie kintančių poreikių. Atsižvelgiant į šiam punkte išdėstytus argumentus, mūsų pasirinktas terminas „inovacijų centrai“ sietinas ne tik su parke vykstančia veikla, susijusia su inovacijomis pramonės, mokslo, technologijų ar kitose srityse, bet ir aprėpia platų pridėtinę vertę kuriančios novatoriškos veiklos spektrą.

Toks požiūris atitinka Europos Komisijos vartojamų terminų, kuriais įvardijami konkurencingumo ir inovacijų centrai, sampratą. Komisijos pateiktame apibrėžime centrai siejami su tam tikroje geografinėje teritorijoje vykstančiu glaudžiu bendrovių, profesinio mokymo centrų ir valstybinių bei privačių mokslinių tyrimų institutų bendradarbiavimu. Tokie centrai įgyvendina bendrus inovacinius projektus, inicijuodami sąveiką tarp įvairių vietos veikėjų. Šis bendradarbiavimas nukreiptas į tam tikras technologijų ir mokslo sritis ir turi sukurti kritinę masę, kuri užtikrintų konkurencingumą ir viešumą tarptautiniuose mastuose.

2.2 Pagal atliekamas funkcijas (užduotis) parkus galima skirstyti į:

- mokslo parkus,
- technologijų parkus,
- naujovių centrų ir
- verslo parkus.

Apibūdinant parkus pagal jų bendrą organizacinę struktūrą, galima išskirti:

- technopolius,
- technologijų centrus,
- technologijų rajonus,
- verslo zonas ir metarajonus.

Atsižvelgiant į tai, kaip parkai buvo sukurti, juos galima suskirstyti į dvi pagrindines kategorijas:

- „plyno lauko“ tipo parkus ir
- rekonstrukcinio tipo parkus.

2.3 Nuolat keisdamiesi, parkai išgyvena kelis vystymosi etapus. Pastebimas polinkis tolti nuo monumentaliosios pramonės infrastruktūros, artėjant prie intelektinių gamybos įrenginių, naudojamų gaminant didesnę pridėtinę vertę turinčius produktus, skiriant vis daugiau dėmesio informacinėms bei komunikacijų technologijoms ir plečiant inovacinių paslaugų, kurias teikia parko operatoriai tame parke esančioms bendrovėms, spektrą.

3. Padėtis naujosiose ES valstybėse narėse

3.1 Dešimtyje 2004 m. gegužės 1 d. prie Sąjungos prisijungusių naujųjų valstybių narių yra pramoninių ir technologijų parkų, kurių organizacinės struktūros atitinka 2.1 punkte aprašytus organizacinių struktūrų tipus. Kipre išikūrę keletas vadinamųjų „verslo inkubatorių“. Šios iš dalies biudžeto lėšomis finansuojamos privačios organizacijos įgyvendina specialius projektus.

3.2 Čekijos Respublikoje, įgyvendinant vyriausybės programą, kuria siekiama remti pramoninių zonų plėtrą, dalyvaujant vyriausybinei investicijų skatinimo agentūrai „Czehlnvest“, buvo sukurtos 82 pramoninės zonos. 2001 m. minėtą programą papildė naujos paprogramės — „Pramoninių zonų atkūrimas“, „Išperkamosios nuomos būdu įsigijamo turto kūrimas ir atstatymas“ ir „Pramoninių zonų akreditacija“.

3.3 Estijoje yra keletas pramoninių ir technologijų parkų tipų, kurie yra kitaip apibūdinami ir turi kitokius pavadinimus. Kai kurie iš jų buvo sukurti padedant vietos valdžios institucijoms ir kitoms organizacijoms. Šie parkai daugiausia užsiima moksliniais tyrimais ir plėtra, bendradarbiauja su didžiaisiais universitetais. Šalyje šiuo metu yra du tokio tipo parkai — Tartu ir Talino. Remiantis privačia iniciatyva sukurti pramoniniai ir technologijų parkai yra pelno siekiančios bendrovės, kurios aktyviausiai veikia logistikos, prekybos, pramonės ir paslaugų sektoriuose.

3.4 Dauguma Lenkijos „pramoninių parkų“ buvo sukurti per pastaruosius kelerius metus. Šiuo metu jų reikšmė ekonomikai menka — iš esmės todėl, kad egzistuoja 14 „specialių ekonominių zonų“ (SEZ), į kurias bandoma pritraukti investicijų, ypač užsienio investuotojų. Šios zonos buvo sukurtos 1995–1997 m., remiantis įstatymais patvirtintu vyriausybės dekretu,

ir turėjo veikti dvidešimt metų. Siekiant skatinti regioninę plėtrą, šios zonos buvo sukurtos mažiau išsivysčiusiuose pramoniniuose regionuose arba regionuose, kuriuose būtina restruktūrizuoti pramonę. Iš pradžių investuotojams buvo pasiūlyta pirmuosius dešimt metų bendrovės visiškai atleisti nuo mokesčių, kitus dešimt metų taikyti 50 proc. mokesčių lengvatą, taip pat atleisti bendrovės nuo nekilnojamojo turto mokesčio. 2001 m. sausio 1 d. ši lengvatų sistema buvo suderinta su ES teisės aktais. Atsižvelgiant į tai, kad specialus SEZ statuso galiojimas pasibaigs ne vėliau kaip 2017 m. gruodžio mėn., galima pagrįstai tikėtis, kad ateityje pramoninių ir technologijų parkų svarba, kiekis ir plotas didės.

3.5 Latvijoje tokie parkai vadinami „verslo parkais“. Įmonės juos pasirenka kaip savo kūrimosi vietą dėl geresnės infrastruktūros ir pranašesnių kitų administracinių sąlygų. Latvijoje nacionalinę mokslinių tyrimų ir plėtros programą reglamentuoja Inovacijų įstatymas.

3.6 Lietuvoje ryžtingos vyriausybės pastangos, kuriomis siekiama skatinti darbui imlių ir santykinai nemenką pridėtinę vertę sukuriančių pramonės sričių, pvz., automobilių elektronikos ir pramonės elektronikos, bei aukšto žinių lygio reikalaujančių pramonės ir paslaugų sektorių, pvz., biotechnologijos, informacinės technologijos, lazerių technologijos, plėtrą, daug prisidėjo restruktūrizuojant pramonę. Dešimtojo dešimtmečio pabaigoje pradėta įgyvendinti prie miestų esančių „technologijų parkų“ su tinkamai organizuota infrastruktūra plėtros programa yra viena iš Lietuvos ekonominio vystymosi priemonių. Kvalifikuotos darbo jėgos artumas lėmė tai, kad pramonė plėtojama prie pat didžiųjų šalies miestų.

3.7 Vengrijoje 1997 m. vyriausybė įdiegė pramoninių parkų plėtros sistemą. Kiekvieno pramoninio parko projekto ilgalaikės plėtros programa turi būti pateikta įvertinti Ekonomikos ministerijai ir, jei gaunamas pakankamai aukštas įvertinamas, tokiai struktūrai suteikiama teisė vadintis „pramoniniu parku“. Pramoninių parkų tikslai — didinti konkurencingumą, kurti darbo vietas ir sudaryti sąlygas Bendrijos standartus ir aplinkosaugos reikalavimus atitinkančiai veiklaipramonės, logistikos ir paslaugų srityse. Vengrijos pramoniniuose parkuose veikia apie 2 500 tarptautinių bendrovių ir Vengrijos MVĮ, kuriose dirba per 140 000 darbuotojų.

3.8 Praėjusiųjų metų Maltos statistika rodo, kad šalies ekonomikoje santykinai svarbią vietą užima pramonės sektorius. „Malta Enterprise“ — bendrovė, kurios tikslas — skatinti investicijas, siekdama remti inovacinio pobūdžio projektų kūrimą, ypač informacinių technologijų, telekomunikacijų, inžinerinio projektavimo mechanikos ir su elektros energija susijusiose srityse, pramoninio projektavimo, atsinaujinančių energijos išteklių ir biotechnologijos sektoriuose, įsteigė Verslo inkubavimo centrą. Inkubavimo centras suteikia minėtuose sektoriuose aktyviai veikiančioms bendrovėms galimybę investuoti bei finansuoti ir teikia daug šių įmonių veiklai būtinų infrastruktūrinių paslaugų.

3.9 Slovakijoje paramą pramoniniams centrams reglamentuoja Pramoninių parkų įstatymas (193/2001), kuris buvo iš dalies pakeistas 2003 m. ir 2004 m. Pagal šio įstatymo nuostatas pramoninis parkas apibrėžiamas kaip tam tikra rekonstrukcijos plane pažymėta teritorija, kurioje viena ar kelios įmonės vykdo gamybinę veiklą. Vietos ir regioninės valdžios institucijos gali kurti pramoninius parkus joms priklausančiuose žemės sklypuose. Be to, įstatyme numatyta, kad dvi ar daugiau valdžios institucijų gali kurti pramoninius parkus tarpusavio susitarimu.

3.10 Slovėnijoje pramoniniai ir technologijų parkai vadinami „technologijų parkais“. Jų tikslas — skatinti verslo projektų, kuriuose būtų remiamasi pažangiausiomis technologijomis ir aukštu mokslinių žinių lygiu, kūrimą ir plėtrą. Be to, minėtieji technologijų parkai parengia šiems projektams įgyvendinti būtiną fizinę ir intelektinę infrastruktūrą, didžiausią dėmesį skirdami MVĮ poreikiams. Per parkus verslo įmonės palaiko ryšius su aukštojo mokslo įstaigomis. Ekonominių ryšių ir plėtos ministerija apibrėžia technologijų parką kaip juridinį asmenį, kuris dalyvauja įgyvendinant projektus; priešingai negu inkubatorius, kuris taip pat yra juridinis asmuo, bet tik parengia projektams įgyvendinti būtinąs sąlygas.

4. Strateginiai tikslai ir modeliai

4.1 Kad ir kokie skirtingi būtų parkai, anksčiau ar vėliau pradeda formuotis jų tinklai, kurių veikla, įtraukiant į tam tikros valstybės vyriausybės formuojamą ekonominę, pramonės ir inovacijų politiką, siekiama šios politikos tikslų. Išanalizavus valdžios institucijų prioritetus, galima skirti „orientuotą į užduotį“ (teminę ir sutelktą į viešus šaltinius) ir „orientuotą į sklaidą“ (į pirmą vietą iškeliančią poveikį ir sąveiką) politiką. Gali būti ir šių dviejų kategorijų kombinacijų.

4.2 Šie du modeliai ne visuomet turi akivaizdžių skirtumų, jei lyginsime jų bendrus tikslus, atsižvelgdami į tai, kad, pavyzdžiui, pažangių technologijų kūrimo ir naudojimo skatinimas kuriame nors regione steigiant ir plėtojant pramoninius ir technologijų parkus naudingas ne vien tam regionui, bet ir prisideda prie inovacijų skatinimo apskritai. Tai tik prioritetų nustatymo klausimas.

5. Lisabonos strategija ir pramoniniai bei technologijų parkai

5.1 Lisabonos strategijoje inovacijų bei technologijų plėtos skatinimas ir mokslinių tyrimų bei plėtos rezultatų pritaikymas ir komercinis panaudojimas nurodomi kaip prioritetinės užduotys siekiant užtikrinti augimą, užimtumą ir tvarumą. Pramoniniai ir technologijų parkai ir jų pagalbinės organizacinės struktūros labai prisideda sudarant organizacines, finansines ir teises sąlygas, būtinas šioms užduotims vykdyti.

5.2 Pramoniniams ir technologijų parkams tenka pagrindinis vaidmuo skatinant inovacijų kūrimą ir vystymą. Todėl netenkina tokia situacija, kai iš pramoninių ir technologijų parkų besiformuojantys tinklai yra susiję tik su pramone arba tik su žemės ūkiu; siekiant spręsti problemas, su kuriomis susiduria ekonomika, vis svarbiau tampa mobilizuoti intelektinius universitetų išteklius. Pagerinti konkurencingumą, padidinti ekonomikos lankstumą ir panaudoti žmogiškųjų išteklių pranašumus bus įmanoma tik sutelkus intelektinius išteklius ir skatinant ekonomines inovacijas.

6. Žinių perdavimas ir inovacijos

6.1 Naujovių centrai ir žinių perdavimo agentūros

6.1.1 Šios institucijos veikia ne kurioje nors vienoje konkrečiai apibrėžtoje srityje; teikdamos paslaugas — nesiekdamos pelno ar komerciniu pagrindu — konkretaus regiono ar šalies bendrovėms, jos veikia kaip tarpininkės tarp mokslo ir ekonomikos. Minėtų institucijų tipai iš esmės skiriasi tik tuo, ar jiems priklausančios institucijos veikia kaip paslaugas teikiančios agentūros (donorės), ar kaip bendrovės (paslaugų gavėjos). Centrai ir agentūros veikia kaip tarpininkai, skatindami bendroves pasinaudoti mokslinių tyrimų rezultatais ir padėdami joms tai padaryti. Jų priešingybė — mokslinių tyrimų ir plėtos paslaugas teikiančios organizacijos, kurioms priklauso mokslinių tyrimų institutai ir kurios tam tikrais atvejais yra sujungtos su paslaugas gaunančiomis bendrovėmis.

6.1.2 Pagrindinės centrų ir agentūrų teikiamos paslaugos yra šios: konsultavimas, tarpininkavimas perduodant technologijas, verslo informacijos duomenų bazės tvarkymas, verslo susitikimų bei parodų organizavimas, specialistų įdarbinimas, aprūpinimas infrastruktūra, reikalinga eksperimentams vykdyti, parama atsisikiriant nuo pagrindinės bendrovės, ryšių su „verslo angelais“ palaikymas ir tinklų kūrimas.

6.1.3 Dažniausiai šios organizacijos vykdo verslo konsultavimo veiklą. Pvz., Nyderlandų naujovių centrai ir Norvegijos mokslinių tyrimų ir plėtos tinklas atlieka tarpininkų vaidmenį. Šių organizacijų bendrovėms teikiamos paslaugos apima informacijos apie mokslinių tyrimų rezultatus skleidimą ir šių rezultatų praktinio pritaikymo skatinimą. Vokietijos žinių perdavimo centrai ir agentūros technologijas perduoda tiesiogiai, siūlydami bendrovėms panašias paslaugas kaip ir JAV veikiantys perdirbamosios pramonės paslaugų centrai. Jos siūlo pagal vyriausybės programas finansuojamų mokslinių tyrimų kreditavimo paslaugą; šios organizacijos teikia finansinę paramą bendrovėms, įdarbinančioms universitetų mokslinius darbuotojus, kompensuodamos dalį jų atlyginimo.

6.1.4 Šios agentūros paprastai kuriamos vyriausybės iniciatyva arba, Vokietijos atveju, Prekybos ir pramonės rūmų iniciatyva, kadangi, norint, kad tokios programos būtų naudingos ir technologijų plėtra būtų ištis veiksminga ir atitinkanti ilgalaikius ekonomikos poreikius, būtina išorinė parama, kurią dažniausiai teikia vyriausybės. Apibūdinant šių organizacijų finansavimą, pastebima daugiau skirtumų. Štai Nyderlandų naujovių centrus finansuoja Ūkio ministerija ir kai kurios jų siūlomos paslaugos yra nemokamos, pvz., 16 pirmųjų konsultacijų valandų. Norvegijos mokslinių tyrimų ir plėtros atašė veikia taip pat finansuojama biudžeto lėšomis. Visiškai kitokia padėtis Vokietijoje ir JAV, kur tokie centrai remiami specialių fondų lėšomis ir laikui bėgant — per trejus metus Vokietijoje ir per šešerius metus JAV — ši parama, pradžioje sudariusi 50 proc., palaipsniui sumažėja. Kai kurios tokių centrų teikiamos paslaugos yra mokamos, kitos jį teikia nemokamai.

6.2 Mokslinių tyrimų ir plėtros paslaugas teikiančios organizacijos

6.2.1 Šioms geriau struktūrizuotoms, mokslą ir pramonę suartinančioms institucijoms būdinga tai, kad jos į tinklus sujungia pramonės ir kitokias mokslinių tyrimų institucijas ir įmones, kartu su vyriausybės pagalba sutarčių pagrindu teikia mokslinių tyrimų ir plėtros paslaugas mažoms ir vidutinėms įmonėms. Nors didžioji dalis jų veiklos yra glaudžiai susijusi su universitetais, jos vis dėlto skiriasi nuo universitetinių agentūrų ir parkų.

6.2.2 Šios organizacijos taip pat yra steigiamos vyriausybės iniciatyva ir kai kuriais atvejais jos veikia kaip valstybinės įstaigos. Užsakymų skelbti mokslinių tyrimų rezultatus jos gauna ir iš privataus (pramonės), ir iš valstybinio sektoriaus (pvz., ministerijų) užsakovų. Tačiau jų veiklos finansavimo lygis būna labai įvairus: gali būti dengiama nuo 10 proc. Iki, tam tikrais atvejais, 100 proc. visų patirtų išlaidų.

6.3 Mokslo įstaigų ir pramonės įmonių bendradarbiavimo būdai kuriant parkus

6.3.1 Šie parkai paprastai kuriami netoli mokslo centrų, pvz., universitetų ir mokslinių tyrimų centrų sudarant su šiais centrais sutartis; kai kuriais atvejais jie gali veikti kaip šių mokslo centrų dalis. Vengrijoje tokie pavyzdžiai yra Budapešto technikos universiteto parkas „InfoPark“ arba „Innotech“ naujovių parkas. Jų veikla finansuojama nacionalinių arba vietos valdžios institucijų lėšomis. Kokybiška techninė infrastruktūra jiems leidžia užtikrinti vis sudėtingėjančias inovacijoms plisti būtinas sąlygas. Perkelti technologijas, vis daugiau inovacinio proceso etapų gali vykti tame pačiame pramoniniame ir technologijų parke, o parko veiklos spektras gali būti išplėstas ir apimti parduoti parengtų produktų kūrimą, masinę gamybą ir net naujų pramonės sektorių steigimą.

6.3.2 Daugelis mokslo ir mokslinių tyrimų parkų tapo vietų, kuriose jie buvo sukurti, klestėjimo pagrindu ir atvėrė įvairiausių mokslinių galimybių. Tokių vietų yra ir Prancūzijoje, pvz., Lionas. Apibūdinant kitus Prancūzijoje sukurtus parkus, labai svarbu paminėti „technopolio“ modelį, kuris laikomas visiškai nauja miesto koncepcija. Panašiai buvo sukurtas pirmasis Japonijos parkas: jis buvo steigiamas pagal programą, kuri rėmėsi panašia į prancūziškąjį „technopolio“ modelį versija. Toks plačiausiai žinomas Japonijos parkas yra Tsukala, kuris buvo sukurtas „plyno lauko“ investicijos principu kaip visiškai naujas mokslui skirtas miestas. Šiomis dienomis technopoliai kuriami vietos iniciatyva. JAV būtent tokiose vietose ir buvo sukurti pirmieji naujovių parkai, pvz., Silicio slėnis (Silicon Valley) arba 128 kelio į Bostoną apylinkės.

6.3.3 Šiuo metu naujovių parkų yra visose Europos Sąjungos šalyse. Jie išsibarstę po visą ES teritoriją nuo Lisabonos iki Atėnų. Šioje nuomonėje aptarti parkai yra patys sudėtingiausi iš visų į inovacijas orientuotų organizacijų, nes, remdami inovacijas, jie turi visus šiame dokumente išdėstytus pranašumus.

7. Rekomendacijos

7.1 EESRK nuomone, Europos Sąjunga turėtų vaidinti aktyvų vaidmenį, skatinant pramoninių ir technologijų parkų, kaip inovacijų centrų, kūrimą ir plėtrą ES valstybėse narėse ir įvairiuose jų regionuose. Toks ES vaidmuo padėtų užtikrinti visišką naujųjų ir senųjų valstybių integraciją išsiplėtusioje bendrojoje rinkoje. Ši integracija yra vienas pagrindinių naujosios partnerystės elementų, ja siekiama atnaujintoje Lisabonos strategijoje numatyto augimo ir plėtros. Pagrindiniai tikslai yra šie:

- stiprinti naujųjų ES valstybių narių konkurencingumą ir mažinti skirtumus tarp regionų užtikrinant geresnius ekonominės veiklos rezultatus visos ES mastu;
- didinti konkurencingumą regionų ir vietos lygmeniu užtikrinant efektyvesnį pramonės restruktūrizavimo, gamtinių, finansinių ir žmogiškųjų išteklių panaudojimo ir sudėtingą ekonominių bei technologinių galimybių pobūdį atitinkančios strategijos bei pasaulinėje rinkoje ir dėl Europos integracijos kylančių problemų valdymą;
- užtikrinti, kad būtų išnaudotos visos galimybės, atsiradusios baigus kurti išsiplėtusios ES bendrąją rinką, prireikus tarpregioniniu lygmeniu kuriant technologijų ir pramoninių parkų tinklą, kuris būtų paremtas bendrais šių parkų tikslais;

- kelti bendrąjį mokslinių tyrimų ir inovacijų lygį, užtikrinti geresnį jų rezultatų patekimą į rinką ir visapusiškesnį jų komercinį panaudojimą palaikant dar glaudesnius ryšius tarp MVĮ, mokslo srities ir mokslinių tyrimų atstovų, užtikrinant aukštos kvalifikacijos žmogiškųjų išteklių rengimą operatyviniu ir organizaciniu lygmeniu, modernizuojant viešąjį administravimą ir su juo susijusius teisės aktus, didinant visų parkuose vykstančio sprendimo priėmimo proceso dalyvių pajėgumus; siekiant, kad Europos Sąjunga taptų dinamiškiausia pasaulio ekonomika, inovacijoms skirti 3 proc. Sąjungos BVP;
- panaudoti Europos pramoninių ir technologijų parkų tinklus gerinant pramonės, paslaugų ir finansų sektorių sąveiką ir technologinius ryšius, plėsti galimybes priimti ir skleisti naujas žinias siekiant skatinti novatoriškumą, didinti konkurencingumą ir, remiantis tarpusavio sąveika ir konsensu, užtikrinti skirtingų tikslų — augimo, konkurencingumo, užimtumo, tvarios plėtros ir lygių galimybių — suderinamumą;
- kontroliuoti ir vertinti pramoninių ir technologijų parkų veiklą, jų efektyvius techninius pajėgumus, laimėjimus ir kitus pramoninių ir technologijų parkų teikiamus pranašumus; tokią kontrolę ir vertinimą reikėtų atlikti reguliariai remiantis iš anksto nustatytais standartiniais kriterijais;
- užtikrinti, kad būtų laikomasi ES standartų, įskaitant ir susijusius su konkurencija bei valstybės finansavimu atsižvelgiant į visus šių standartų pakeitimus.

7.2 Europos mastu

7.2.1 EESRK nuomone, ES politika, kuria būtų siekiama skatinti veiksmingą pramoninių ir technologijų parkų tinklų plėtrą, turėtų būti formuojama trimis lygmenimis — Europos, nacionaliniu ir regionų ar vietos, nenukrypstant į 2005–2008 m. bendrąsias ekonominės politikos gaires. Tai leistų nustatyto subsidiarumo principo ir europinių reglamentų, ypač susijusių su konkurencija, nuostatų.

7.2.2 Komitetas rekomenduoja remtis bendroju ir integruotu požiūriu, apimančiu septintąją ES mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programą, Europos investicijų fondo (EIF) ir Europos investicijų banko (EIB) finansinius išteklius, Europos augimo iniciatyvą, struktūrinius fondus, Daugiametę įmonių ir verslumo skatinimo programą, naujos partnerystės politikos priemonės, Konkurencingumo ir inovacijų programą (KIP) ir Bendrijos programas švietimo bei profesinio mokymo srityse atsižvelgiant į 2005–2008 m. bendrąsias ekonominės politikos gaires. Tai leistų užtikrinti didesnę lankstumą renkantis įgyvendinamas priemones, gerą koordinavimą, suderinamumą ir paprastumą; kartu būtų palengvintas dalyvavimas programose ir atsirastų galimybė pažvelgti į pasiūlymų įgyvendinimą iš įvairių perspektyvų. Visa tai leistų regioniniu ir tarpregioniniu lygmeniu remti integruotas pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių rajonų bendradarbiavimo programas, kuriomis siekiama plėtoti tinklus visos Europos mastu.

7.2.3 Atsižvelgdamas į naujos Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programos (žr. INT/270, analizės grupė) priemones, EESRK rekomenduoja, kad Inovacijų ir verslumo programoje bei Informacinių ir telekomunikacijų technologijų (ITT) strateginio rėmimo programoje būtų pateikiamos išsamios nuorodos į pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių rajonų tinklų plėtrą, ypač pateikiant informaciją apie jų pradinį finansavimą, sudarant geresnes galimybes pasinaudoti rizikos kapitalu ir nurodant priemones, kuriomis siekiama skatinti ITT diegimą ir efektyvesnį panaudojimą, įgyvendinant „e-Europe“ ir „i2010“ iniciatyvas. Priimant naujas Konkurencingumo ir inovacijų programos priemones turi būti numatytas pramoninių ir technologijų parkų ir rajonų rėmimas, kuriuo, be kitų tikslų, būtų siekiama sudaryti palankesnes sąlygas MVĮ dalyvauti septintojoje ES mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programoje.

7.2.4 Dėl į septintąją pagrindų programą įtrauktų atskirų programų, ypač dėl programų „Pajėgumai“, „Personalias“ ir „BMTC“ (Bendri mokslinių tyrimų centrai), EESRK rekomenduoja:

- stiprinti paramos MVĮ priemones, ypač susijusias su moksliniais tyrimais, organizacijomis ir įmonių asociacijomis; reikėtų pripažinti Europos pramoninių ir technologijų parkų ir grupių bei pramoninių rajonų teisę teikti pasiūlymus dėl mokslinių tyrimų;
- imtis priemonių, kuriomis būtų siekiama užtikrinti visapusišką Europos regionų sukaupimą žinių ir mokslinių tyrimų potencialo panaudojimą, skatinti pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių grupių plėtrą ir jų tinklų plėtojimą ES bei visos Europos mastu ir finansuoti perspektyvių dalyvavimo technologijų įgyvendinimą siekiant parengti vidutinio laikotarpio ir ilgalaikius planus bei strategijas, planuoti perspektyvių technologijų veiksmus, susijusius su „Mokslo ir visuomenės“ temine sritimi, kuri yra specialios programos „Bendradarbiavimas“ dalis;
- užtikrinti pakankamus finansinius ir žmogiškuosius išteklius, reikalingus įgyvendinant įmonių ir mokslo institucijų partnerystės ir mainų veiksmus, numatytus specialioje programoje „Personalias“, kuriais siekiama patenkinti pramoninių ir technologijų parkų ir pramoninių grupių poreikius. Labai svarbu, kad šioje veikloje dalyvaujantys mokslinių tyrimų atstovai žinotų specifinius MVĮ vystymosi poreikius;
- užtikrinti, kad pramoniniai ir technologijų parkai bei pramoninės grupės galėtų pasinaudoti visa Bendro mokslinių tyrimų centro sukaupta profesine patirtimi, visų pirma finansuojant jų dalyvavimą netiesioginėje veikloje, susijusioje su ryšių tinklų kūrimu, profesinio mokymo bei mobilumo skatinimu ir technologijų platformų steigimu; dalyvaudamos šioje veikloje minėtos organizacijos turėtų pasinaudoti BMTC ir šio centro mokslinių tyrimų institutu, pvz., Sevilijos perspektyvių technologijų tyrimo instituto (pranc. IPTS), siūlomos aukštos Europos pridėtinės vertės teikiama pranašumais.

7.2.5 Kalbant apie EIF ir EIB, Europos augimo iniciatyvą, struktūrinius fondus ir Sanglaudos fondą, reikėtų imtis priemonių, kuriomis būtų siekiama įgyvendinti 2005 m. gegužės mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadas, mokslinių tyrimų ir inovacijų srityse kuriant daugiau ir geresnių Bendrijos fondų, EIF ir EIB sąveikos pavyzdžių. Europos Vadovų Taryba taip pat pabrėžė, kad regionų ir vietos veikėjai turėtų daug aktyviau dalyvauti formuojant visas tris — ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę — Lisabonos strategijos dimensijas. EESRK rekomenduoja dėti daugiau pastangų įgyvendinant sanglaudos politiką, kuria siekiama užtikrinti regionų suartėjimą, konkurencingumą ir teritorinį bendradarbiavimą, daugiau išteklių skirti inovacijoms ir žinių visuomenei, kad būtų galima tikėtis konkurencingumą ir konkurencinį pranašumą didinančių ekonominių pokyčių ir juos skatinti; Komitetas taip pat rekomenduoja ugdyti darbo jėgos profesinius gebėjimus, ypač naujosiose ES valstybėse narėse. Šiuo tikslu reikėtų plėtoti pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių grupių ir jų tinklų veiklą akcentuojant Europos teritorinį bendradarbiavimą ir valstybinių bei privačių subjektų bendradarbiavimą (viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė — pranc. PPP) ir finansavimo programų, pvz., EIF iniciatyva „Inovacija 2010“, įgyvendinimą.

7.2.6 Penktojoje daugiametėje įmonių ir verslumo skatinimo programoje bei Europos mažųjų ir vidutinių įmonių chartijoje minima, kad būtina plėtoti švietimą ir profesinį verslininkų mokymą, kurti priemones, kurios padėtų pigiau ir greičiau steigti įmones, modernizuoti teisinę sistemą ir nustatytą tvarką, plėsti kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą, sudaryti daugiau galimybių naudotis internetu teikiamomis paslaugomis, gerinti finansines ir fiskalines sąlygas, stiprinti MVĮ technologinį pajėgumą, sudaryti galimybę susipažinti su sėkmingai veikiančiais elektroninio verslo modeliais ir geriausios praktikos pavyzdžiais. EESRK visuomet rėmė pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių grupių atžvilgiu reikšmingus Bendrijos veiksmus.

7.2.7 EESRK vertinimu, būtų naudinga į naująją Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę, ypač tą jos dalį, kurioje minimos buvusios INTERREG programos 2 ir 3 veiklos sritys, įtraukti su pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių tinklų, veikiančių regioniniu, tarpregioniniu, Europos Sąjungos ir visos Europos lygmeniu, finansavimo priemones.

7.2.8 Komitetas ragina bendradarbiauti (valstybių narių lygmeniu — įdarbinimo agentūras, visos Sąjungos lygmeniu — visus su darbo vietų kūrimu susijusius institucinės sistemos veikėjus), siekiant panaudoti parkus naujoms darbo vietoms

kurti remiantis tinklų atveriamomis galimybėmis. Būtina užtikrinti, kad įmonės, darbuotojams atstovaujančios organizacijos, vietos bendrijos ir NVO aktyviai dalyvautų kuriant aukšto lygio darbo vietas ir suteikiant papildomų svarbių žinių. Reikia užtikrinti, kad parkuose dirbantys darbuotojai galėtų nuolat dalyvauti profesinio mokymo veikloje, nuolat gilinti profesines žinias ir turėtų galimybę persikvalifikuoti, siekdami prisitaikyti prie pramonės restruktūrizacijos. Remiantis 2005 m. rugsėjo 28 ir 29 d. patvirtinta EESRK nuomone Nr. 1073/2005 (CCMI/019), būtina pabrėžti, kad socialinis dialogas ir darbuotojų įtraukimas yra esminės pramonės pokyčių vyksmą ir galimybę juos valdyti užtikrinančios sąlygos.

7.2.9 Komitetas tvirtai pasisako už priemones, kuriomis siekiama tobulinti Europos švietimo ir profesinio mokymo sistemas ir plėtoti naujas gamybos ir ekologiško vartojimo koncepcijas vykdant švietimo ir profesinio mokymo veiklą, kuria siekiama remti pramoninių ir technologijų parkų bei pramoninių grupių tinklų plėtrą. Tokiuose parkuose ir grupėse vykdomos naujos švietimo ir mokymo programos taip pat gali prisidėti didinant aukštos kvalifikacijos reikalaujančių su pramone ir technologija susijusių profesijų populiarumą tarp Europos jaunimo.

7.2.10 Nenukrypdamas nuo ankstesnėse EESRK šiuo klausimu priimtose nuomonėse, visų pirma 2005 m. balandžio 6 d. nuomonėje Nr. 374/2005 dėl Europos pramoninių rajonų, suformuluotų išvadų, Komitetas pabrėžia, kad būtina plėtoti pramoninius ir technologijų parkus ir pramoninius rajonus — kaip Europos platformas ir inovacijų centrus (Europos inovacijos centrų platforma), kurie suteiktų galimybę sukurti bendrą strategiją ir vykdyti bendrą pajėgumų vystomąją veiklą, užtikrintų kultūrinę profesinių sąjungų ir profesinių asociacijų plėtrą bendradarbiaujant su atitinkamais organizuotos pilietinės visuomenės atstovais. Įgyvendinant šiuos tikslus, būtina pasinaudoti visomis tinkamomis inovacijų skatinimo ir žinių perdavimo priemonėmis: keistis geriausia praktika, nustatyti suderintus pagrindinius identifikavimo reikalavimus, įgyvendinti bendras profesinio mokymo priemones, sudaryti galimybę tiesiogiai naudotis BMTC sukaupta profesine patirtimi, sukurti bendrą terminologiją ir klasifikaciją, skatinti ir išnaudoti potencialias skirtingose valstybėse veikiančių parkų ir grupių sąveikas siekiant sudaryti šioms organizacijoms galimybę tiesiogiai dalyvauti Bendrijos programose ir iniciatyvose. Tuo pat metu reikia kurti bendras Europos pramoninių ir technologijų parkų bei grupių ir pramoninių rajonų vertinimo, stebėsenos ir veiklos palyginimo sistemas.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Restruktūrizavimas ir užimtumas Skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas: Europos Sąjungos vaidmuo

COM(2005) 120 final

(2006/C 65/12)

2005 m. balandžio 28 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato — Restruktūrizavimas ir užimtumas Skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas: Europos Sąjungos vaidmuo*

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas ZÖHRER, antrasis pranešėjas –SOURY-LAVERGNE.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 1 - prieš ir 9 susilaikius.

Santrauka

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos pasirinktam plačiam daugelį sričių apimančiam požiūriui. Komisija savo komunikate imasi tiek įmonėms, tiek darbuotojams labai svarbios problemos. Pramonės pokyčiai ir su jais susijusių dalyvių sugebėjimas prie jų prisitaikyti yra esminiai veiksniai siekiant išsaugoti konkurencingumą. Vis dėlto sėkmė priklauso nuo pokyčių pasekmių socialinio valdymo.

Komitetas iš esmės sutinka su Komisijos pateikta reiškinių analize; vis dėlto, jo nuomone, būtų sveikintina gilesnė analizė.

Restruktūrizavimas visada būna susijęs su neigiamų pasekmių baime; ypač tai pasakytina apie darbuotojus. Tačiau tinkamai valdant restruktūrizavimą taip pat kyla naujų iššūkių ir atsiranda naujų galimybių. Tai iš esmės priklauso nuo to, kaip į šią situaciją bus reaguojama įmonėse, koku būdu bus administruojami atskiri restruktūrizavimo etapai ir ar įvairūs dalyviai bendradarbiauja ir veikia išvien išnaudodami esamas galimybes.

Komitetas pritaria nuomonei, kad sprendimai, susiję su restruktūrizavimo reiškiniu, turi būti augimo ir užimtumo strategijos dalis.

Sveikintini yra glaudesnio Komisijos darbo koordinavimo sukuriant vidaus darbo grupes ir nuolatinio dialogo su Europos Parlamentu ir Taryba siekiai.

Komitetas iš esmės pritaria Komisijos išvardytiems prioritetams persvarstant užimtumo strategiją. Kartu užimtumo strategija negali būti atsietą nuo makroekonomikos teisinių nuostatų ir pramonės politikos.

Dėl Bendrijos finansinių priemonių reformos Komitetas sutinka, kad ją vykdant daugiau dėmesio turi būti skirta veiklai, kuria siekiama geriau numatyti ir valdyti restruktūrizavimo procesus.

Kalbant apie pramonės politiką, Komiteto nuomone, svarbiausia yra gilinti sektorinį požiūrį, kuris leistų sukurti tinkamesnes pozicijas atskirų sektorių atžvilgiu. Įmonėms skirtų teisės aktų tobulinimas yra svarbus tikslas, tačiau jį dar reikia sukonkretinti ir patikslinti.

Vienu svarbiausių būdų pagerinti padėtį Komitetas laiko technologinių iniciatyvų, ypač technologinių platformų, kūrimą. Taip pat svarbu pasirūpinti naujovėms palankia aplinka.

Kalbant apie konkurencijos politiką, kyla klausimas, ar pakanka esamų priemonių. Dėl valstybės pagalbos Komitetas pabrėžia, kad turi būti kreipiama daugiau dėmesio į restruktūrizavimo ir gamybos perkėlimo į kitas šalis tarpusavio ryšį.

Komiteto nuomone, svarbus vaidmuo turi būti skirtas ir Dubline įsikūrusiam Europos pokyčių stebėjimo centrui.

Ypatingas dėmesys skiriamas sektorių socialiniam dialogui stiprinti. Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad socialiniai partneriai, atsižvelgiant į jų kompetenciją sektorių srityje, gali atlikti svarbią funkciją informuojant ir perspėjant valdžios institucijas. Šios priemonės turėtų būti imamos ne tik krizių atvejais.

Komitetas susidomėjęs laukia būsimo Komisijos komunikato dėl įmonių socialinės atsakomybės.

Komitetas iš esmės pritaria „Restruktūrizavimo“ forumo sukūrimui. Forumo tikslas turi būti aiškinti geriausias praktikas ir analizuoti klyūtis vietose jas įgyvendinant (reglamentuojant).

Be Lisabonos veiksmų programoje numatyto teisės aktų modernizavimo ir supaprastinimo, kuriems Komitetas visada pritarė, Komisija numato pristatyti Žaliąją knygą dėl darbo teisės vystymosi. Būtent atsižvelgiant į restruktūrizavimą darbo teisės vystymo tikslas turi būti tinkamas lankstumo ir saugumo santykis.

Siekiant skatinti mobilumą Europos Sąjungoje, Komisijos vienintelis pasiūlymas dėl direktyvos dėl papildomų pensijų teisių perkėlimo yra nepakankamas. Turi būti apsvarstyti įvairūs mobilumą skatinantys veiksniai, pavyzdžiui, kvalifikacijos, darbo rinkos, socialinės arba mokesčių teisės srityse, taip pat kaip pašalinti administracinius apribojimus, taikomus laisvam darbo jėgos judėjimui.

Komitetas pritarė, jei socialiniai partneriai galėtų tęsti ir sukonkretinti savo darbą, susijusį su restruktūrizavimu.

Vykdam įmonių restruktūrizavimą nemažą vaidmenį atlieka Europos įmonių tarybos (EIT). Dėl to, nors konsultacijose dėl pakartotinio EIT direktyvos svarstymo turėtų būti atsižvelgta į restruktūrizavimo klausimus, pakeitimai turėtų būti svarstomi platesniame kontekste.

Komitetas pritaria Komisijos įsitikinimui, kad restruktūrizavimo negalima tapatinti su socialiniu ir ekonominiu nuosmukiu.

Neigiamų pasekmių darbuotojams visiškai išvengti nepavyks. Bendrijos priemonėms, be nukreiptų į Komisijos išvardytus reikalavimus, taip pat turi būti keliamas tikslas užtikrinti būtiną apsaugą darbuotojams pereinamuoju laikotarpiu.

1. Įžanga

1.1 2005 m. vasario 9 d. priimtoje Socialinėje darbotvarkėje ir Komunikate dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros⁽¹⁾ numatoma, kad Komisija ketina parengti geresnę atitinkamų Europos politikos krypčių sąveiką, aktyvesniu socialinių partnerių dalyvavimu, glaudesne sąveika tarp politikos krypčių ir joms skirtų finansinių svertų bei teisinių nuostatų ir susitarimų suderinimu paremtą restruktūrizavimo valdymo strategiją.

1.2 Komisijos 2005 m. kovo 31 d. pateiktame komunikate „Restruktūrizavimas ir užimtumas“⁽²⁾ išdėstyta, kokių priemonių Europos Sąjunga turi imtis ar sustiprinti, kad būtų mobilizuotas jos turimas potencialas. Kartu atsižvelgta tiek į horizontalią, tiek į sektorių perspektyvą ir pasiūlytos priemonės įvairiose Bendrijos politikos srityse.

⁽¹⁾ „Peržiūrėta ES strategija dėl tvaraus vystymosi, 2005 m.: pirmosios išvados ir būsimos gairės“. (COM(2005) 37 final), 2005 m. vasario 9 d.

⁽²⁾ COM(2005) 120 final.

1.3 Kadangi Komisijos komunikatas skirtas plačiai visuomenei, jame pateikiami bendro pobūdžio svarstymai, visų pirma dėl restruktūrizavimo, galinčio tapti visų įmonių, kurioms reikia prisitaikyti, iššūkiu.

2. Komisijos dokumento turinio esmė

2.1 Komisija įsitikinusi, kad restruktūrizavimas neturi reikšti socialinio ir ekonominio nuosmukio. Priešingai, restruktūrizavimas gali būti ekonominės ir socialinės pažangos garantas. Tačiau reikia teisingai numatyti restruktūrizavimo pasekmes, kad įmonės galėtų jas veiksmingai ir greitai valdyti ir kad viešosios instancijos prisidėtų prie restruktūrizavimo vykdymo tinkamomis sąlygomis.

2.2 Įmonių restruktūrizavimas dažnai yra labai brangus ne tik tų įmonių darbuotojams, bet ir vietos ar regioninei ekonomikai. Siekiant išsaugoti socialinę sanglaudą, kuria yra paremtas Europos socialinis modelis, reikia įgyvendinti priemones, skatinančias socialinių sąnaudų mažinimą ir alternatyvių darbo vietų bei pajamų šaltinių kūrimą.

2.3 Bendrijos priemonės turi atitikti šiuos keturis reikalavimus:

- atitinkamų strategijų darnos reikalavimas, kad augimas ir su juo susijęs restruktūrizavimas nesunaikintų žmogiškojo kapitalo;
- ilgalaikės perspektyvos, apimančios įvairias Bendrijos politikos kryptis, reikalavimas. Rinkos ir socialiniai dalyviams reikia patikimo planavimo;
- visų suinteresuotųjų šalių, ypač — socialinių partnerių, dalyvavimo reikalavimas;
- reikalavimas atsižvelgti į teritorinį aspektą, kadangi pokyčius veiksmingiausia numatyti vietos lygmeniu. Tokiu būdu Europos Sąjungos regioninė ir sanglaudos politika turi tapti katalizatoriais.

2.4 Komunikate išdėstyta, kokių priemonių Europos Sąjunga turi imtis ar sustiprinti, kad būtų mobilizuotas jos turimas potencialas. Kartu atsižvelgta tiek į horizontalią, tiek į sektorių perspektyvą. Įgyvendinant šias priemones, būtina kiek įmanoma sumažinti įmonėms tenkančią naštą, kartu numatant restruktūrizavimo pasekmes ir užtikrinant geresnį jų valdymą.

2.5 Komunikato 1 priede pateiktas dvylikos siūlomų priemonių sąrašas; iš jų reikėtų pabrėžti šias:

- peržiūrėti Europos užimtumo strategiją;
- reformuoti finansines priemones ir sukurti Augimo regulavimo fondą;
- sukurti forumą „Restruktūrizavimas“;
- sustiprinti sektorių, kuriuose artimiausiu laiku turėtų įvykti didelių pokyčių, stebėjimą.

3. Bendros pastabos

3.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos pasirinktam plačiam daugelį sričių apimančiam požiūriui. Komisija imasi tiek įmonėms, tiek darbuotojams labai svarbios problemos. Komitetas įvairiose nuomonėse jau išdėstė savo poziciją šiuo klausimu. Pramonės pokyčiai ir su jais susijusių dalyvių gebėjimas prie jų prisitaikyti yra esminiai veiksniai siekiant išsaugoti konkurencingumą. Vis dėlto sėkmė priklauso nuo pokyčių pasekmių socialinio valdymo.

3.2 Komisijai komunike kalbant apie restruktūrizavimą, be abejo, iškyla šios sąvokos apibrėžimo klausimas. EESRK įvairiose nuomonėse skyrė „pramonės pokyčius“, kaip nuolatinio įmonės ar sektoriaus vystymosi procesą, ir „restruktūrizavimą“, kaip pramonės pokyčių ypatingą formą, kuris paprastai yra staiga prasidedantis prisitaikymo (dažnai priverstinio) prie ekonominės aplinkos procesas, siekiant atkurti konkurencingumą.

3.2.1 Nors Komisija nepabrėžia šių pavadinimų skirtumo, o tai padėtų geriau suprasti tekstą, Komitetas rekomenduoja diferencijuotą požiūrį. Pokyčių valdymas, be abejo, priklauso nuo jų numatymo ir aktyvaus prisitaikymo prie jų. Vis dėlto pramonės restruktūrizavimas pasaulinėje aplinkoje susiduria su vis augančiais skirtingais iššūkiais. Pramonės pokyčiai ir įmonių restruktūrizavimas reikalauja skirtingų veiklos metodų ir priemonių.

3.2.2 Pokyčių skatinimas neturi būti savitiksliis. Ilgalaike aiškiai apibrėžta ir orientuota į ateitį pramonės politika gali padaryti teigiamą įtaką šioms pokyčiams ir taip paveikti pasekmes, kad atsirastų naujų galimybių. Šiuo požiūriu Komitetas nagrinės ir naująją Komisijos komunikatą „Naujoji pramonės politika...“ (COM 2005 — ...).

3.3 Komitetas iš esmės sutinka su Komisijos pateikta reiškinio analize. Komisija išvardija keturias pagrindines restruktūrizavimo priežastis:

- Europos bendrosios rinkos pokyčiai ir tarptautinis nacionalinių rinkų atvėrimas konkurencijai,
- technologijos naujovės,
- teisinio pagrindo raida,
- vartotojų paklausos pokyčiai.

3.3.1 Taigi Komisija savo analizėje apsiriboja plačiai žinomais bendrais veiksniais. Tačiau taip pat svarbu, ar restruktūrizavimas planuojamas iš anksto siekiant užbėgti už akių nepageidaujamam vystymuisi, ar jo įgyvendinimas numatomas prieš trumpą laiką verčiant išorinėms aplinkybėms ar dėl valdymo klaidų. Toks pavyzdys būtų rinkos galimybių ir gamybos pajėgumų santykio raida: nekreipiant į ją dėmesio, susidaro pajėgumų perviršis, ir anksčiau ar vėliau jis taps restruktūrizavimo priežastimi. Komitetas pageidautų gilesnės analizės, nes tokios situacijos susijusios su skirtingais veiklos metodais.

3.3.2 Restruktūrizavimas visada susijęs su neigiamų pasekmių baime; ypač tai pasakytina apie darbuotojus. Tačiau tinkamai valdant restruktūrizavimą taip pat kyla naujų iššūkių ir atsiranda naujų galimybių. Žinoma nemažai sėkmingai įvykdyto restruktūrizavimo pavyzdžių. Tai iš esmės priklauso nuo to, kaip į šią situaciją bus reaguojama įmonėse, koku būdu bus administruojami atskiri restruktūrizavimo etapai ir ar įvairūs dalyviai bendradarbiauja ir veikia bendra dvasia, kuri leistų pasinaudoti galimybėmis.

3.4 Komunike siūloma nedaug konkrečių priemonių, apie kai kurias iš jų tik užsimenama. Komitetas supranta, kad dabartinėje situacijoje Komisija negalėjo padaryti daugiau. Komitetas mano, kad Komunikatas yra tinkamas su šiuo klausimu susijusios Bendrijos politikos vystymo pagrindas; tam prireiks susijusių generalinių direktoratų ir valstybių narių veiklos koordinavimo.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas pritaria nuomonei, kad atsakymai į klausimus dėl restruktūrizavimo reiškinio turi tapti augimo ir užimtumo strategijos dalimi. Pokyčių valdymas gali daug padėti įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus.

4.1.1 ES turi savęs paklausti, kokių papildomų veiksmų ji gali imtis be priemonių vietiniu, regioniniu ir nacionaliniu mastu. Kartu ji galėtų atlikti svarbų vaidmenį skatinant diskusijas valstybėse narėse ir keliant sąmoningumo lygį. Kartu ES gali taikyti esamas priemones, kuriomis ji gali numatyti pokyčius ir padėti prie jų prisitaikyti.

4.2 Horizontaliosios Bendrijos politikos sutelkimas

4.2.1 Būtų sveikintinas glaudesnis Komisijos darbo koordinavimas, kuris gali būti užtikrintas sukūrus vidaus darbo grupes, kuriose būtų atstovaujama atitinkamiems Komisijos skyriams ir būtų palaikomas nuolatinis dialogas su Europos Parlamentu ir Taryba. Susijusių generalinių direktoratų bendradarbiavimas gali padidinti skirtingų politikos sričių sąveiką, padedančią numatyti pokyčius ir padėti prie jų prisitaikyti. Komiteto nuomone, vis dėlto turi būti užtikrinta, kad darbo grupės daugiausia dėmesio skirtų darbei koordinuoti (pagrindiniam jų uždaviniui) ir būtų išsaugota aiški Komisijos kompetencija, susijusi su įstatymų leidyba ir Bendrijos priemonių įgyvendinimu.

4.2.2 Komitetas iš esmės pritaria peržiūroje užimtumo strategijoje Komisijos apibrėžtiems prioritetams. Kartu išskirtinis dėmesys turi būti skirtas mokymo, visą gyvenimą trūkančio švietimo programoms ir darbo organizavimo kokybės gerinimui, apimančiam geresnį žmogiškųjų išteklių valdymą. Be to, užimtumo strategija negali būti nagrinėjama neatsižvelgiant į makroekonomikos bendrąsias nuostatas ir pramonės politiką. Ekonomikos politikos bei pramonės politikos ir užimtumo strategijos koordinavimas suteiktų galimybę geriau prisitaikyti prie pokyčių.

Tvirtos, aiškos ir tarpusavyje suderintos Europos makroekonomikos bendrosios nuostatos yra sėkmingo restruktūrizavimo valdymo pagrindas.

Įtakos restruktūrizavimui turėsiančios vietos sąlygos taip pat yra svarbios ir turi būti visa apimančios politikos dalis.

4.2.3 Komitetas pritaria tam, kad, įgyvendinant finansinių priemonių reformą, jos būtų daugiau nukreiptos restruktūrizavimo pasekmėms numatyti ir valdyti ir kartu būtų išsaugoti bendri esamų fondų tikslai.

4.2.4 Iš pradžių Taryba gana skeptiškai įvertino Komisijos pasiūlytas finansines priemones dėl Bendrijos pagalbos ištikus krizei. Nepaisant to, Komiteto nuomone, neturėtų būti atsisakyta principinės diskusijos dėl finansinės pagalbos, skirtos palengvinti nenumatytus pokyčius, darančius stiprų poveikį regionams arba sektoriams ir socialinei aplinkai. Todėl jis remia Komisijos pastangas sukurti atitinkamas priemones.

4.2.5 Pramonės politiką Komitetas jau aptarė savo 2004 m. gruodžio mėn. nuomonėje⁽³⁾. Komiteto nuomone, svarbiausias uždavinys — stiprinti sektorių dalyvavimą, dėl kurio atsirastų galimybė tinkamai parinkti vaidmenį kiekvienam sektoriui. Be to, ši veikla turėtų apimti ne tik sektorius, kurie šiuo metu patiria krizę, tačiau ir kuo daugiau kitų sektorių, kurie yra svarbūs Europai. Reikėtų atlikti jų analizę, kad galima būtų imtis išankstinių priemonių ir aktyviai valdyti pokyčius. Šiuo požiūriu svarbus vaidmuo tenka socialiniam dialogui.

Įmonėms taikomų teisės aktų tobulinimas — svarbus klausimas, tačiau jį vis dėlto reikėtų konkrečiau ir tiksliau suformulu-

uoti. Tai turėtų palengvinti įmonių našumą, tuo pat metu nesumažinant socialinių ir aplinkos standartų.

4.2.6 Komiteto nuomone, vienas iš svarbiausių būdų gerinti padėtį yra technologinės iniciatyvos, ypač technologinės platformos. Technologinės naujovės leidžia iš „mirties taško“ išjudinti aiškiai stagnuojančius energijos, taršos mažinimo ir produktų antrinio perdirbimo sektorius. Šios naujovės taip pat paspartintų technologijų vystymą ir padėtų atkurti atitinkamų pramonės šakų konkurencingumą.

4.2.6.1 Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad būtų sukurta naujovėms palanki aplinka. Mokesčių lengvatų ir intelektinės nuosavybės apsauga — svarbiausios šios veiklos prielaidos. Kuriant pokyčių valdymo priemones turėtų būti atsižvelgta ir į organizacinių ir socialinių naujovių kūrimo būtinybę.

4.2.7 Kalbant apie konkurencijos politiką, kyla klausimas, ar pakanka šiuo metu turimų priemonių. Vis svarbesni tampa konkurencijos veiksniai, kurių neapima konkurencijos politika, pavyzdžiui, įmonių apmokestinimas.

Kalbant apie numatytą valstybės pagalbos reformą, nukreipiant valstybės pagalbą į tas sritis, kurios labiausiai prisideda prie augimo bei užimtumo užtikrinimo, pažymėtina, kad šis klausimas dar labai nekonkretus. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas pabrėžia, kad turi būti krepiama daugiau dėmesio į valstybės pagalbos ir restruktūrizavimo ir gamybos perkėlimo sąsajas. Valstybinės pagalbos taisyklės turi būti nediskriminacinės, be to, turi būti toliau skatinama socialinė sanglauda. Dėl to Komitetas ragina atkreipti ypatingą dėmesį į atitinkamą praktiką už Europos Sąjungos ribų.

4.2.8 Užsienio politikos klausimus Komitetas jau yra išnagrinėjęs įvairiose nuomonėse.

4.2.9 Komiteto nuomone, svarbesnis vaidmuo taip pat turi tekti Dubline įsikūrusiam Europos pokyčių stebėjimo centrui, kuris turėtų sukurti kiekybinio ir kokybinio tyrimo bei restruktūrizavimo stebėjimo priemones. Pramonės permainų konsultacinė komisija turi ir toliau gilinti bendradarbiavimą su Europos pokyčių stebėjimo centru.

4.3 Partnerystės stiprinimas dėl pokyčių

4.3.1 Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas sektorių socialiniam dialogui stiprinti. Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad socialiniai partneriai, atsižvelgiant į jų kompetenciją sektorių srityje, gali atlikti ypatingą vaidmenį perspėdami valdžios institucijas. Ši priemonė vis dėlto turėtų būti naudojama ne tik krizių, bet ir visais kitais atvejais, kai socialiniams partneriams laiko, jog būtina imtis veiksmų, ne vien tuomet, kai jie mato „nerimą keliančias tendencijas“. Tai labiau atitiktų reikalavimus numatyti restruktūrizavimo pasekmes ir reaguoti į jas.

⁽³⁾ OL C 157, 2005 6 28 – Struktūrinių pokyčių problema: išsiplėtusios Sąjungos pramonės politika (COM(2004) 274 final).

4.3.2 Komitetas susidomėjęs laukia numatyto komunikato dėl įmonių socialinės atsakomybės, kuriame bus išdėstytos ypač tinkamos iniciatyvos, kurių gali imtis įmonės restruktūrizavimo metu, suderinusios veiksmus su suinteresuotosiomis šalimis. Be tolesnio teisinio pagrindo kūrimo, taip pat reikėtų skelbti ir skatinti geras pokyčių valdymo praktikas. Visų pirma Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad procesų metu turėtų būti atsižvelgta ir į su konkrečių įmonių restruktūrizavimu tiesiogiai nesusijusias šalis (pvz., tiekimo įmonės, paslaugų teikėjus ir t. t.).

Kitus klausimus Komitetas jau nagrinėjo savo nuomonėje dėl socialinės įmonių atsakomybės.

4.3.3 Komitetas iš esmės pritaria „Restruktūrizavimo“ forumo sukūrimui. Forumo tikslai: geros praktikos naudos atskleidimas ir jos įgyvendinimo (reglamentavimo) kliūčių vietiniu mastu analizė. Rezultatus vertinti dar anksti. Komitetas yra pasirengęs padėti forumui ir bendradarbiauti su juo remdamasis savo kompetencija, siekiant naudos Europos politikai. Šios veiklos pagrindinė sąlyga yra darbo metodai, nesukuriantys papildomos biurokratijos ir skirti spręsti iki šiol mažai nagrinėtus klausimus. Susijusioms pilietinėms visuomenės organizacijoms turėtų būti suteikta galimybė prisidėti prie šios veiklos.

4.4 Bendrųjų teisinių ir tarifinių susitarimų nuostatų derinimas

4.4.1 Be Lisabonos veiksmų programoje bendrai numatyto teisės aktų modernizavimo ir supaprastinimo, kuriam Komitetas visuomet pritarė, Komisija numato pristatyti Žaliąją knygą dėl darbo teisės vystymosi. Ypač restruktūrizavimo kontekste darbo teisės nuostatos turėtų pasižymėti lankstumo ir saugumo pusiausvyra.

4.4.2 Siekiant skatinti mobilumą Europos Sąjungoje, Komisijos vienintelis pasiūlymas dėl direktyvos dėl papildomų pensijų teisių perkėlimo yra nepakankamas. Su restruktūrizavimu susijęs darbuotojų mobilumas — žymiai įvairiausi klausimas. Vienos valstybės ribas peržengiantis mobilumas — tik vienas šio klausimo aspektas. Darbuotojai turi būti pasirengę prisitaikyti prie naujų sąlygų, atsiradusių dėl restruktūrizavimo. Kraštutiniu atveju tai galėtų reikšti naują profesinę orientaciją arba naujos darbo vietos paiešką. Dėl to

turėtų būti atliktas tyrimas, kokių priemonių reikėtų imtis Bendrijos ir nacionaliniu arba regioniniu mastu, kad darbuotojams būtų palengvintas šis pereinamasis laikotarpis. Turi būti apsvarstyti įvairūs mobilumą skatinantys veiksniai, pavyzdžiui, kvalifikacijos, darbo rinkos, socialinės arba mokesčių teisės srityse, taip pat kaip pašalinti administracinius apribojimus, taikomus laisvam darbo jėgos judėjimui.

4.5 Konsultacijų su Europos socialiniais partneriais dėl įmonių restruktūrizavimo ir Europos įmonių tarybų antrasis etapas

4.5.1 Šiuo dokumentu Komisija pirmą kartą plačiai visuomenei skirtu komunikatu dėl konsultacijų su socialiniais partneriais inicijavo dviejų skirtingų temų nagrinėjimą. Šis kelias nėra neginčytinas, todėl turėtų būti nustatyta, ar buvo pasirinktas tinkamas konsultacijų su socialiniais partneriais būdas.

4.5.2 Be šių formalių klausimų, Komitetas pritarė tam, kad socialiniai partneriai tęstų ir sukonkretintų savo darbą, susijusį su restruktūrizavimo klausimais.

4.5.3 Įmonių restruktūrizavimui didelę įtaką daro Europos įmonių tarybos (EIT). Dėl to, nors konsultacijose dėl pakartotinio EIT direktyvos svarstymo turėtų būti atsižvelgta į restruktūrizavimo klausimus, tačiau pakeitimai turėtų būti svarstomi platesniame kontekste. EIT direktyvoje nustatyta darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais teisė nėra susijusi vien tik su restruktūrizavimu.

4.6 Komisijos išvados

4.6.1 Komitetas pritaria Komisijos įsitikinimui, kad restruktūrizavimo negalima tapatinti su socialiniu ir ekonominiu nuosmikiu. Restruktūrizavimas gali skatinti ekonominę ir socialinę pažangą. Komisija pagrįstai pastebi, kad svarbiausia, kokiomis sąlygomis vyksta restruktūrizavimas.

4.6.2 Vis dėlto nebus įmanoma visiškai išvengti neigiamų pasekmių darbuotojams. Dėl šios priežasties, be Komisijos nustatytų reikalavimų, Bendrijos taikomų priemonių tikslas - pereinamuoju laikotarpiu suteikti darbuotojams reikiamą saugumą.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007—2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą

COM(2005) 124 final — 2005/0034 (CNS)

(2006/C 65/13)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. liepos 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007—2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 14 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Miguel Ángel Cabra de Luna.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę **126 nariams balsavus už ir 10 susilaikius.**

1. Įžanga

1.1 Komisija pateikė Tarybai ir Europos Parlamentui savo Pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo dėl Saugumo ir laisvių apsaugos pagrindų programos, sujungiančios dvi 2007—2013 m. laikotarpio priemonės: *Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialią programą* ir *Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu specialią programą*. Pagrindų programa sutampa su Komisijos ketinimu remti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės kūrimą pagal 2007—2013 m. finansines perspektyvas, įtraukdama į šią sąvoką pilietybę ir taip išplėsdama tradicinį teisingumo ir vidaus reikalų sąvokos supratimą pagal naująją Jungtinių Tautų požiūrį į *Žmonių saugumą ir Platesnę saugumo koncepciją* ⁽¹⁾. Ši naujovė yra itin įdomi ir yra svarbus žingsnis visiems socialiniams dalyviams priimtinos saugumo koncepcijos sudarymo link. Pagrindų programos pridėtinė vertė yra Europos dimensija, leidžianti kurti Europos ir nacionalinių veiklos sričių sąveikas.

1.2 Komisija atkakliai teigia, kad Europoje pilietybė, laisvė, saugumas ir teisingumas turi būti vystomi lygiagrečiai ir vienodai, išlaikant pusiausvyrą tarp demokratijos principų ir pagarbos žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms ir teisei valstybei. Sąjunga palaipsniui plečia savo veiklą šioje srityje: pradėjusi Vienos veiksmų planu ⁽²⁾, laikydamasi 1999 m. Tampērės Europos Vadovų Tarybos gairių, Sąjunga imdavosi veiksmų per teisės aktus ir finansinės paramos programas. Šios veiklos kryptys buvo išaiškintos Europos Sąjungos sutartyje ir 2004 m. lapkričio mėn. Europos Vadovų Tarybos priimtoje Hagos programoje. Sąjungos požiūris į kovą su terorizmu atsiskleidžia ir Europos saugumo ir gynybos politikoje bei Europos Sąjungos kovos su terorizmu plane.

1.3 Tačiau, siekiant išsaugoti laisvės ES pasiūlytą ir priimtą politikos kryptį kontekste, Europos Parlamentas ir Teisingumo Teismas turi aktyviau dalyvauti visose šiose srityse.

1.4 Tačiau kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Sąjunga susitelkdavo tie teisėkūra, kuriai buvo skirta gana nedidelė finansinė parama. Todėl šiuo metu Sąjungos pastangos šioje srityje turėtų būti nukreiptos į veiklos aspektus, ypač kovojant su terorizmu — itin klastinga nusikalstamumo forma, kuriai pažaboti reikia imtis skubių priemonių ⁽³⁾.

1.5 Šiuo metu terorizmas kaip nusikalstamumo forma kelia vieną didžiausių grėsmių piliečiams. Pagrindų programos prie-laida — nusikalstama veika kelia grėsmę asmens laisvėms ir teisėms, demokratinei visuomenei ir teisei valstybei ir dėl to laisvė yra galima tik esant saugumui ir teisinėms garantijoms. Viešosioms organizacijoms ir pilietinei visuomenei reikia ište-klių, kad galėtų kovoti su vis sudėtingesnius metodus taikančiais teroristais ir nusikaltėliais, veikiančiais organizuotai ir tarp-tautiniu mastu; tada bus galima bendrai finansuoti dvišalius ir nacionalinius projektus, skirtus remti novatoriškas priemones ir remtis įgyta patirtimi Sąjungos ar kitų valstybių narių lygmenį.

1.6 Organizuotas nusikalstamumas kelia didelę grėsmę ES. Pasak Europolo, beveik pusė visų organizuoto nusikalstamumo grupių ES nariai yra valstybių narių piliečiai; daugelis jų palaiko ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis, susijusiomis su įvai-riomis nusikalstamumo formomis, pvz., neteisėta prekyba narkotikais, nelegali imigracija, prekyba žmonėmis, finansiniai nusikaltimai, kontrabanda ir įvairios nusikaltimų nuosavybei rūšys.

⁽¹⁾ Pranešimas *Human Security Now* („Nūdienos žmonių saugumas“), Jungtinės Tautos <http://www.humansecurity-chs.org>.

⁽²⁾ OL C 19, 1999 1 23, 1 p.

⁽³⁾ <http://www.europol.eu.int/index.asp?page=publar2004#INTRODUCTION>.

1.7 Kova su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu turėtų ne kelti pavojų asmens laisvėms ir teisinei valstybei; bet siekti jas apginti. Kovai su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu skirtos politikos kryptis negali nei kėsintis į demokratinę sandarą, asmens laisvių koncepcijos vystymą ir nekaltumo prezumpciją, nei abejoti šiomis sąvokomis.

1.8 Tokių grupių tarpvalstybinio bendradarbiavimo augimas kelia nerimą ne tik dėl to, kad suteikia nusikaltėliams daugiau galimybių, bet ir todėl, kad apsunkina policijos ir teismo veiklą. Nejmanoma kovoti su tarpvalstybinių nusikalstamumu, jeigu policijos pajėgos negali veikti už savo šalių ribų. Organizuotų nusikalstamų grupių nariai naudojami šia silpna vieta, gyvendami vienoje valstybėje narėje, o veikdami kitoje. Daug laisvo prekių, žmonių, kapitalo ir paslaugų judėjimo aspektų yra teigiami, bet organizuotos nusikalstamos grupės moka naudotis šiomis laisvėmis, o teisinė erdvė nėra pakankamai lanksti užkirsti kelią jų veiklai.

1.9 Pasak Europolo, šiuo metu Europos Sąjungoje aktyviai veikia apie 3 000 organizuotų nusikalstamų grupių, kuriose dalyvauja apie 30 000 narių. Tačiau šie skaičiai, paremti valstybių narių duomenimis, pateikiami vien padėčiai apibūdinti; iš tikrųjų šie skaičiai yra kur kas didesni. Tokių grupių dydis, struktūra ir kiti ypatumai skiriasi tiek valstybių narių viduje, tiek tarp jų. Organizuotos nusikalstamos grupės ES užsiima įvairių rūšių nusikalstama veika, ypač neteisėta prekyba narkotikais, nelegalia imigracija, prekyba žmonėmis, kontrabanda, meno kūrinių vagystėmis iš muziejų ir bažnyčių, sukčiavimu ir finansiniais nusikaltimais.

1.10 EESRK jau išdėstė savo požiūrį į šį klausimą savo nuomonėje ⁽⁴⁾ dėl Komisijos darbo dokumento — *Vidaus saugumo užtikrinimo ir tarptautinių apsaugos įsipareigojimų ir priemonių laikymosi santykis* ⁽⁵⁾. Nuomonės išvados išdėstyta:

- a. Komitetas visapusiškai remia koordinuotą veiklą prieš terorizmą Bendrijos lygmeniu ir Komisijos rekomenduojamą atvirą koordinavimo metodą. Tačiau jis ragina veikti labai atsargiai ir apgalvotai, imantis prevencinių ir baudžiamųjų priemonių, nepaisant suprantamų audringų emocijų dėl žiaurių rugėjo 11 d. išpuolių JAV ir kitų teroristinių nusikaltimų įvairiose ES ir trečiojoiose šalyse.
- b. Dar sykį patvirtindamas, kad pirmenybė turi būti teikiama žmogaus teisių apsaugai ir tarptautinės apsaugos priemonėms, Komitetas supranta, kad reikia tobulinti bendrą vidaus saugumo ir kovos su terorizmu politiką. Neabejojant politine ir humanistine etika, reikia siekti veiksmingos žmonių ir nuosavybės apsaugos, o tai savo ruožtu reikalauja

įvairių teisių ir laisvių apsaugos keliamų reikalavimų pusiausvyros.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

Pagerinti saugumo rizikos, darančios įtaką Sąjungos piliečiams, valdymą užtikrinant jų teises ir laisves

- 1) remiant ir plėtojant policijos pajėgų, nacionalinių valdžios institucijų ir kitų susijusių įstaigų koordinavimą, bendradarbiavimą ir savitarpio supratimą,
- 2) skatinant, remiant ir rengiant horizontalius metodus ir priemones, būtinas strategiškai užkardant ir kovojant su terorizmu ir nusikalstamumu, pvz., viešojo ir privataus sektoriaus partnerystes, elgesio kodeksus, geriausią nusikalstamumo prevencijos praktiką, palyginamąją statistiką ir taikomąją kriminologiją,
- 3) dalinantis informacija, žiniomis ir standartais siekiant apginti gyvybiškai svarbią infrastruktūrą ir valdyti terorizmo ir nusikalstamumo padarinius, susijusius su civiline sauga bei terorizmo aukų ir liudytojų apsauga.

2.1 Siūlomi veiksmai

- Komisijos inicijuoti ir valdomi Europos masto projektai, koordinavimo mechanizmai ir tinklai, *inter alia*, analitinė veikla, įskaitant tyrimus ir veiklą, skirtą su konkrečiais politikos projektais susijusių sprendimų kūrimui, mokymu, darbuotojų mainais.
- mažiausiai dviejų valstybių narių (arba vienos valstybės narės ir vienos šalies kandidatės) pradėti ir valdomi tarpvalstybiniai projektai;
- nacionaliniai valstybių narių projektai;
- subsidijos NVO, vykdančioms Europos masto užduotis.

2.2 Parama visų pirma bus teikiama:

- operatyvinio bendradarbiavimo ir koordinavimo veiksams (stiprinti tinklų kūrimą, abipusį pasitikėjimą ir supratimą, nepaprastųjų padėčių planų rengimą, pasikeitimą informacija ir jos sklaidą, patirtį ir geriausią praktiką),
- analitinei, stebėsenos, ir vertinimo veiklai,
- technologijų ir metodologijos plėtojimui ir perdavimui,
- darbuotojų ir ekspertų mokymui, mainams,
- sąmoninimo ir sklaidos veiklai.

⁽⁴⁾ 2002 m. balandžio 24 d. EESRK nuomonė (be tyrimo grupės dirbęs pranešėjas Daniel Retureau) (OL C 149, 2002 6 21).

⁽⁵⁾ Komisijos darbo dokumentas — Vidaus saugumo užtikrinimo ir tarptautinės apsaugos įsipareigojimų ir priemonių laikymosi santykis (COM (2001) 743 final).

2.3 Subsidiarumo ir proporcingumo principų laikymasis

Kalbant apie subsidiarumą, pagrindų programa nesikiša į sritis, kurioms taikomos kiekvienos valstybės narės nacionalinių institucijų parengtos nacionalinės programos, tačiau stengiamasi visą dėmesį skirti sritims, kuriose numatoma papildoma nauda Europos lygmeniu. Tokiu būdu ji papildo nacionalines programas ir užtikrina maksimalias teigiamas sąveikas su dvišaliais ar daugiašaliais veiksmais.

Dėl proporcingumo principo veiksmų apibrėžimai yra kuo bendresnio pobūdžio, o administraciniai ir finansiniai reikalavimai — kuo paprastesni.

2.4 Supaprastinimas ir racionalizavimas

Siūlomos priemonės yra supaprastinamos teisiniu ir valdymo požiūriu, biudžeto struktūra — racionalizuojama, prioritetų teikimas tampa lankstesnis ir skaidresnis. Galimi naudos gavėjai galės prašyti paramos standartizuotu būdu.

2.5 Biudžeto asignavimai

Pagrindų programai numatyta bendra suma sudaro 735 milijonus eurų; iš šios sumos 137,4 milijono eurų numatyta skirti *Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo* specialiai programai, o 597,6 milijono eurų — *Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu* specialiai programai.

2.6 Intervencijos rūšys ir įgyvendinimo metodai

- subsidijos paskelbus konkursą,
- viešųjų paslaugų sutartys.

3. Bendrosios pastabos — Grėsmės, kurią kelia nusikalstamumas ir terorizmas ES piliečių gerovei, mastas

3.1 Pasak Europolo, organizuotos nusikalstamos grupės naudoja šalių už ES ribų politiniu ir ekonominiu nestabilumu savo neteisėtai veiklai vykdyti, ypač kilmės ir tranzito šalyse. Korupcija ir geresnės ateities pažadais žmonės gali būti aktyviai ar pasyviai įtraukti į nusikalstamą veiką. Nusikalstamumo augimas apsunkins kai kuriuos struktūrinius trūkumus, suteikiančius galimybes imtis nusikalstamos veiklos, kaip kad demokratinių ar ekonominių reformų vilkinimas.

3.2 Terorizmas tiesiogiai kėsina į žmogaus orumą ir pagrindinius tarptautinės teisės principus; jis kelia grėsmę visoms valstybėms ir tautoms, gali atsirasti bet kur ir bet kada, darantys tiesioginę neigiamą įtaką esminėms visuomenių, sudarančių ES ir kitas tarptautines organizacijas ⁽⁶⁾, vertybėms:

teisinei valstybei, asmens saugumui, pagarbai ir tolerancijai. Teroristiniai nusikaltimai yra nusikaltimai žmonijai, demokratijai ir žmogaus teisėms, jie sukelia neapykantą ir baimę bei kursto nesutarimus tarp religinių, ideologinių ir etninių grupių.

3.3 Šis reiškinys jau keletą dešimtmečių daro įtaką viso pasaulio žmonėms; miestai įvairiuose žemynuose jau buvo įvairaus masto išpuolių taikiniai, siekiant to paties tikslo: nužudyti ar sužaloti žmones, sunaikinti nuosavybę ir infrastruktūrą, sugriauti verslą ir ekonomiką, įbauginti gyventojus ar gyventojų grupę bei palaužti vyriausybę ir tarptautinių organizacijų valią.

3.4 2001 m. rugsėjo 11 d. Niujorko Pasaulio prekybos centro sugriovimas tapo naujo pasaulinio masto terorizmo, prasidėjusio dar 1993 m., kai buvo bandyta susprogdinti tuos pačius bokštus dvynius, kulminacija. Terorizmas, su kuriuo šiuo metu susiduriame yra dar nematyto masto, gali sukelti rimtus konfliktus ⁽⁷⁾ bei siekia masiškai žudyti civilius gyventojus. Civilinė aviacija, gyvybiškai svarbi infrastruktūra ir kompiuterinės sistemos, valdančios daugumą procesų, kurie daro mūsų gyvenimą normaliu ir šiuolaikišku, yra lengvi teroristų grupių taikiniai, kurios nusiteikusios padaryti kuo didesnę žalą mūsų visuomenėms puolant labiausiai pažeidžiamą grupę — eilinius žmones.

3.5 Europa nukentėjo nuo rimtų teroristinių išpuolių, įskaitant paskutinę pasaulinio terorizmo apraišką 2005 m. liepos 21 d. Londone. Egzistuoja reali ir nuolatinė tolesnių išpuolių tikimybė ir dėl to turime būti pasirengę, viena vertus, siekdami šių išpuolių išvengti, antra vertus, likviduodami neišvengiamų išpuolių įvairiausius padarinius. Mes įprantame prie sprogimų, nusinešančių dešimtis ar šimtus gyvybių ir sukeliančių chaosą miestuose. Tačiau teroristų grupėms pakanka ryžto, kantrybės ir išteklų plataus masto išpuoliams vykdyti, tokiems kaip lėktuvų sprogdinimas arba tankiai apgyvendintų teritorijų užteršimas cheminėmis, biologinėmis ar radiologinėmis medžiagomis.

3.6 Visa tai neturi kenkti teisinei valstybei ir kiekvieno piliečio konstitucinėms garantijoms. Valdžios institucijos, nors ir veikdamos pagal įstatymą, siekdamos išvengti ir pašalinti terorizmą, gali peržengti tam tikras ribas.

3.7 Socialinės ir ekonominės politikos priemonės gali padėti palengvinti neigiamų socialinių ir ekonominių pokyčių, kuriais dažnai pasinaudoja teroristai, padarinius ir jų kuriamą atskirtį. Tam reikėtų imtis šių priemonių:

- priimti ilgalaikę prekybos, subsidijų ir investavimo politiką, kuri padėtų integruoti atskirtąsias grupes ir paskatinti jų dalyvavimą.

⁽⁶⁾ Jungtinių Tautų Generalinio Sekretoriaus kalba 2005 m. kovo 11 d. Madrido aukščiausio lygio susitikime demokratijos, terorizmo ir saugumo tema <http://www.safe-democracy.org>.

⁽⁷⁾ Rohan Gunaratna. *Al Qaeda, viaje al interior del terrorismo islamista. („Al-Kaeda: kelionė į islamistų terorizmą“)*, p. 27. Editorial Servi Doc., Barselona, 2003 m.

- toliau siekti, mažinant struktūrinę nelygybę visuomenėse, panaikinant tam tikrų grupių diskriminaciją.
- Vykdyti programas vaikų ir moterų švietimui, užimtumui ir socialiai atskirtų asmenų atstovavimui skatinti.
- iki 2015 m. įvykdyti Tūkstantmečio vystymosi tikslus

3.8 Teroristinių išpuolių prevencija yra pagrindinis ES laisvės, saugumo ir teisingumo politikos klausimas. Pagal *Eurobarometer* duomenis, aštuoni iš dešimties europiečių bijo terorizmo ir 83 % Sąjungos gyventojų pasitiki ES veiksmų prieš terorizmą nauda, ir dėl to reikalauja jų imtis. Pagrindinis ES kovos su terorizmu strategijos dokumentas yra *ES kovos su terorizmu veiksmų planas* ⁽⁸⁾. Jo pagrindinės veiklos kryptys yra šios:

1. pagilinti tarptautinį bendrą sutarimą ir stiprinti tarptautines pastangas kovojant su terorizmu;
2. nukreipti ES išorės santykių politikos veiksmus į trečiąsias šalis, kurių gebėjimą ir ryžtą kovoti su terorizmu reikia stiprinti;
3. spręsti klausimus, susijusius su veiksniais, kurie prisideda prie terorizmo rėmimo ar įtraukimo į nusikalstamas grupes;
4. mažinti teroristų galimybes pasinaudoti finansiniais ir kitais ekonominiais ištekliais;
5. kuo labiau padidinti ES institucijų ir organų bei valstybių narių gebėjimus susekti, tirti ir persekioti teroristus, užkirsti kelią teroristiniams išpuoliams,
6. užtikrinti tarptautinio transporto saugumą ir pasienio kontrolės sistemų veiksmingumą;
7. padidinti valstybių narių gebėjimus likviduojant teroristinių išpuolių padarinius.

3.9 Kadangi terorizmas yra pasaulinis reiškinys, atsakas į jį taip pat turi būti globalus ir ne tik tarptautinio bendradarbiavimo (valstybių, organizacijų, tarptautinių institucijų) prasme: turi būti įtraukti visi visuomenės sektoriai — organizuota pilietinė visuomenė (įskaitant ekonominius ir socialinius partnerius, visuotinės svarbos ar įvairios veiklos organizacijas), įvairios vyriausybės įstaigos ir plačioji visuomenė. Politinis ir pilietinis dialogas šioje srityje turi vykti esant bendroms saugumo ir laisvių garantijoms.

3.10 Taigi, organizuota pilietinė visuomenė gali ir privalo įnešti svarų indėlį į integruotą atsaką terorizmui. Kadangi organizuota pilietinė visuomenė remiasi aktyviu pilietiškumu, jos pozicija yra lankstesnė, kūrybiškesnė ir labiau įvairialypė, ir dėl to gali rengti prevencines priemones veiksmingiau nei vyriausybė. Organizuota civilinė visuomenė gali skatinti žinių ir supratimo sklaidą horizontaliai ir „iš apačios į viršų“, o tai yra būtina kuriant aktyvų pilietiškumą skatinančias visuomenes,

leidžiančias visiems dalyvauti pilietiniame bendradarbiavime, ekonominėje veikloje ir švietime.

Be to, atitinkamos valdžios institucijos turėtų atsižvelgti į organizuotos pilietinės visuomenės pasiūlymus dėl būtinybės išlaikyti saugumo ir laisvių apsaugos priemonių tarpusavio pusiausvyrą.

3.11 Įvairiems judėjimams atstovaujantys nevalstybiniai dalyviai, ekonominiai ir socialiniai judėjimai ir dalyviai, žinias, kladą, įvairiems interesams atstovaujančios organizacijos, mokslo darbuotojai, religiniai vadovai, meno ir kultūros pasaulis, tarptautinė viešoji nuomonė — visi jie gali ir turi aktyviau dalyvauti šioje srityje.

3.12 Dinamiška pilietinė visuomenė gali priimti strateginį vaidmenį, gindama vietos bendruomenes, kovodama su ekstremistų ideologijomis ir spręsdama politinės prievartos klausimą. Pilietinė visuomenė yra atvira erdvė, kur piliečiai gali lemti savo likimą, tai yra pasipriešinimo ir protesto forma, informacijos, viešų diskusijų ir socialinio apmąstymo šaltinis bei tarpininkavimas, susitaikymo ir kompromiso tvarka. Pilietinė visuomenė leidžia pasireikšti įvairioms socialinėms grupėms ir idėjoms, mažumoms ir neprisitaikėliams ir savo įvairialypiškumu skatina tolerancijos ir pliuralizmo kultūrą. Pilietinė visuomenė sujungia radikalių ir nuosaikių požiūrių žmones, tuos, kurie veikia visuomenėje, ir tuos, kurie yra atskirti, priešinas ir derasi.

3.13 Pilietinė visuomenė gali atlikti itin svarbų vaidmenį kuriant naują požiūrį į koordinuotą tarptautinę veiklą, kurią šiuo metu nustelbia vienašališkas požiūris ir pastarojo meto tarptautiniai politiniai nesutarimai. Pastaruosius kelis dešimtmečius įvairūs pilietinės visuomenės atstovai kurdavo dinamiškus tarptautinius aljansus, sujungiančius viso pasaulio žmones ir grupes, kovodami už pasaulines idėjas, tokias kaip lyčių lygybė, taika ir žmogaus teisės, kova prieš AIDS, aplinkosauga, sąžininga prekyba ir tarptautiniai teisingumo judėjimai, kt.

3.14 Vis dažniau pasigirsta nuomonė, kad kovojant su terorizmu valstybės veiksmų nepakanka, jeigu jie nėra suderinti su aktyviu pilietinės visuomenės ir jos suinteresuotų subjektų dalyvavimu. Būdamas organizuotos pilietinės visuomenės forumu, Komitetas gali ir privalo veikti savo kompetencijos srityse, prisidėti prie kovos su terorizmu veiksmų, aptariamų ES ir kituose susijusiuose forumuose. Be to, tokios pastangos padėtų Komitetui atlikti prevencijos, bendradarbiavimo ir bendravimo veiklą, prisidėti prie antiteroristinės politikos, susijusios su jo veiklos sritimis. Pasiūlymas priimti Tarybos sprendimą dėl Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo ir Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu specialios programos sudarymo suteikia platų ir lankstų pagrindą visokio pobūdžio iniciatyvoms.

⁽⁸⁾ <http://www.consilium.eu.int/uedocs/cmsUpload/newWEBre01.en05.pdf>.

3.15 Reikėtų atsižvelgti į šias bendras pastabas:

3.15.1 EESRK smerkia įvairaus pobūdžio terorizmą ir tvirtai laikosi šios pozicijos.

3.15.2 EESRK tvirtai remia kovą su nusikalstamumu ir terorizmu ir pabrėžia teigiamą Gijų de Vries paskyrimo ES kovos su terorizmu koordinatoriumi poveikį.

3.15.3 Reikia konsoliduoti kovos su nusikalstamumu ir terorizmu ES pastangas.

3.15.4 Be to, valstybės narės turi vykdyti aktyvų bendradarbiavimą ir koordinavimą teisėsaugos, žvalgybos ir teisminių srityse (teikiant pirmenybę tinkamos informacijos prieinamumui); bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis taip pat turi būti veiksmingas ir pastovus.

3.15.5 Komisijos pasiūlyme svarbus vaidmuo skirtas ir strateginėms viešojo ir privataus sektoriaus partnerystėms.

3.16 Organizuota pilietinė visuomenė gali veikti dviem lygmenimis: išpuolių prevencijoje ir likviduojant fizinius, psichologinius ir ekonominius padarinius. Laikydamasis pasiūlymuose pateiktų veiksmų rūšių ir naudodamasis plačiais apibrėžimais, Komitetas gali skatinti įvairaus pobūdžio bendras iniciatyvas savo kompetencijos srityse, kurios apimtų klausimus, nagrinėtus 2005 m. kovo 11 d. Madride vykusiam Tarptautiniame aukščiausio lygio susitikime demokratijos, terorizmo ir saugumo tema. Šio susitikimo metu buvo parengtas Madrido darbotvarkės vardu pavadintas planas, kuris turi tapti pagrindu įvairioms rekomendacijoms įgyvendinti⁽⁹⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo 2005/0034 (CNS) dėl 2007–2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo

4.1.1 EESRK pritaria pagrindiniams programos tikslams, kuriuos Komisija išdėstė pasiūlymo 3 ir 4 straipsniuose.

4.1.2 Atsižvelgiant į pasiūlymo 5 straipsnyje numatytus veiksmus, ypatingas dėmesys, EESRK nuomone, turėtų būti skiriamas:

4.1.2.1 „analitinei, stebėsenos, vertinimo, audito ir patikrinimo veiklai“ (5 straipsnio 2 dalies b punktas); nors pagrindiniai šios srities tyrimai turi būti vykdomi pagal Septintąją tyrimų

pagrindų programą, kurioje, kaip nurodyta pastarajame Komisijos pasiūlyme, šio pasiūlymo tikslams skirta 1 mlrd. eurų, minėta programa turėtų skatinti taikomuosius svarstomų dalykų tyrimus ir informacijos mainus tarp mokslo darbuotojų, mokslo institucijų ir įvairių forumų bei organizacijų, kurie yra virtę centrais, kur vyksta diskusijos ir gimsta politiniai sprendimai, sutvirtinantys oficialius ir neoficialius tyrėjų, analitikų ir intelektualų bei sprendimus priimančių asmenų ryšius.

4.1.2.2 „darbuotojų ir ekspertų mokymui, mainams“ (5 straipsnio 2 dalies d punktas), kurie yra susiję su pirmiau minima veikla, ir ypač ta, kuri skatina kurti, plėtoti ir išlaikyti kokybiškai parengtas mokymo programas, skirtas kalbininkams, vertėjams žodžiu ir raštu, dirbantiems su kalbomis, kurios šiuo metu turi nedaug ekspertų ir kuriomis platinama tiek informacija apie įvykdytus nusikaltimus bei teroro aktus, tiek propagandiniai juos pateisinantys ir naujokus verbuojantys leidiniai.

4.1.2.3 „sąmoninimo ir sklaidos veiklai“ (5 straipsnio 2 dalies e punktas), įskaitant ir 4.2.2.1 punkte nurodytą veiklos rūšį, ypač pabrėžiant žiniasklaidos vaidmenį, kai reikia diskredituoti smurtą, tačiau kartais palengvina pripažintoms teroristų ir nusikaltėlių grupėms neribotai skleisti savo propagandą; tai reiškia, kad žiniasklaidos turima neatimama teisė pranešti naujienas jų necenzūruojant lemia ydingus padarinius, kai pasisakyti gali teroristinių polinkių turinčios nusikalstamos grupuotės — transliuojant tiesioginius išpuolių, pagrobimo ir teroristų pagrobtų įkaitų nužudymo vaizdus.

4.1.3 6 straipsnyje reikėtų išsamiai patikslinti, kas gali kreiptis dėl paramos, tą patį reikėtų padaryti ir kitos programos 5 straipsnyje. Atsižvelgdama į tai, kad jų veikla bus susijusi su ypač reikšmingomis sritimis, Komisija kiekvienais metais paskelbs paramą gavusių organų ir organizacijų sąrašą.

4.1.4 14.3 straipsnyje numatyta, kad Komisija pateiks Parlamentui ir Tarybai tarpines vertinimo ataskaitas ir komunikatą apie šios programos įgyvendinimą. EESRK taip pat turėtų dalyvauti vertinimo procese.

4.2 Pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo dėl specialios programos Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu 2007–2017 m. sukūrimo

4.2.1 EESRK pritaria bendriesiems ir konkretiems programos tikslams (2 ir 3 straipsniai).

⁽⁹⁾ www.safe-democracy.org.

4.2.2 Nors Pagrindinių teisių ir teisingumo programa numato socialinę ir teisinę pagalbą aukoms, EESRK ragina atkreipti ypatingą dėmesį į liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugą ir geriausios praktikos skatinimą ir plėtojimą, kuri yra teisėsaugos institucijų paslaugų dalis (3 straipsnio 1 dalies c punktas ir 3 straipsnio 2 dalies c punktas), taip pat į aspektus, susijusius su nusikaltimų prevencija ir kriminologija, bei horizontalių metodų ir priemonių, būtinų strategiškai užkardant ir kovojant su nusikalstamumu, plėtojimą (3 straipsnio 1 dalies b punktas ir 3 straipsnio 2 dalies b punktas). Šiuo požiūriu EESRK pritaria Komisijos darbui, susijusiam su bandomaisiais projektais, skirtais kovai su terorizmu, prekyba žmonėmis ir finansine parama terorizmo aukoms apsaugoti. EESRK mano, kad, atlikus šių bandomųjų projektų įvertinimą ir juos įgyvendinus, turėtų būti sukurtas nuolatinis nukentėjusiųjų nuo terorizmo kompensacijų fondas.

4.2.2.1 Dėl asmenų, nukentėjusių terorizmo, ir jų šeimos narių bei išlaikytinių apsaugos (visų tipų): žmogiškasis kovos su terorizmu aspektas, kuris paremtas nukentėjusiųjų apsauga ir pilietinės visuomenės vaidmens pabrėžimu, turi tapti sudėtine kovos su terorizmu strategijos dalimi. Nukentėjusieji patiria smurtą, kuris nukreiptas prieš visą visuomenę ir jos vertybes. Todėl visuomenės moralinė ir politinė pareiga yra tokių smurtą pripažinti ir į jį reaguoti. Valstybės turi ginti ir užtikrinti savo piliečių teises ir laisves, visų pirma teisę į gyvybę ir teisę gyventi be baimės ar grasinimų. Terorizmo be nukentėjusiųjų nebūna; jie yra visuomenės balsas ir yra jos kovos su terorizmu priekinėse linijose. Dėmesio į nukentėjusiųjų liudijimus atkreipimas yra pats geriausias būdas, skatinantis visuomenės sąmoningumą ir būtinumą išsipareigoti kovai su terorizmu bei formuojantis visuomenės atsaką. Taip pat tai yra pats geriausias būdas teroristams diskredituoti ir izoliuoti — ir politinė, ir moralinė prasme. Tuo tikslu turi būti:

— tarptautinis bendruomenių supratimas ir solidarumas, aiškiai pareiškiant, kad esminis kovos su terorizmu ypatumas yra žmogaus teisių gynimas;

— tarptautinės priemonės ir apsaugos bei pagalbos mechanizmai nukentėjusiems nuo terorizmo;

— diskusijos apie nukentėjusiuosius yra glaudžiai susijusios su diskusijomis apie žmogaus teises; diskusijos apie asmenų, įtrauktų į kovą su terorizmu, teises ir pagrindines laisves turi vykti dar plačiau ir jų metu turi būti stengiamasi suderinti valstybių narių išsipareigojimą gerbti žmogaus teises vykdant kovą su terorizmu ir jų išsipareigojimą patvirtinti visas priemones, būtinas apsaugoti žmonių, patiriančių tero-

rizmą, teises. Deja, Komisijos dokumente, apie kurį čia kalbama, apie tokias diskusijas neužsimenama.

— remiamos priemonės, kurios paskatintų pilietinę visuomenę skirti savo jėgas kovai su terorizmu, šiuo požiūriu savo indėlį turėtų įnešti pilietinės visuomenės subjektai, visų pirma nukentėjusieji, aktyviai dalyvaudami tarptautiniu mastu.

4.2.2.2 Dėl nusikalstamumo prevencijos: prekyba narkotikais yra bendras tarptautinio nusikalstamumo visoje ES ypatumas, o visose valstybėse narėse gerai išitvirtinusios nusikalstamos grupuotės užtikrina platų jų platinimo visoje Sąjungoje tinklą. Be to, didėja tendencija prekiauti ne viena, o įvairiomis narkotikų rūšimis.

Prekyba žmonėmis taip pat yra vis auganti Sąjungos problema; ši veikla teikia milžinišką ekonominę naudą. ES privalo stiprinti savo operatyvines pajėgas inicijuodama ir remdama prekybos žmonėmis ir panašaus pobūdžio veiklos, pvz., vaikų seksualinio išnaudojimo ir prostitucijos plėtimąsi, tyrimus. EESRK nuomone, šiame darbe labai svarbios tokios iniciatyvos, kaip *Pasiūlymas priimti Tarybos direktyvą dėl trumpalaikio leidimo gyventi, išduodamo nelegalios imigracijos ar prekybos žmonėmis veiksmų aukoms, bendradarbiaujančioms su kompetentingomis institucijomis* ⁽¹⁰⁾, kuris yra dar viena priemonė, skirta kovai su nelegalia imigracija ir prekyba žmonėmis ⁽¹¹⁾.

Korupcija, pinigų plovimas, finansiniai pažeidimai ir pinigų klastojimas taip pat kelia Sąjungai didelį susirūpinimą. Pinigų plovimas yra pagrindinė Sąjungoje veikiančių organizuoto nusikalstamumo grupuočių veikla, nes tai yra jų finansavimo šaltinis. Visi šie veiksniai (nusikalstamumo formos ir teroristų finansavimas) skatina kurti ryšius, kurie lemia žmonių išnaudojimą ir prievartavimą ⁽¹²⁾. Todėl ypač svarbu:

— skatinti visuomenės ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą ir strateginį bendrumą, ypač plėtojant geriausią praktiką, taip pat kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, ir laikytis skaidrumo bei profesinio sąžiningumo finansiniame sektoriuje bei ne pelno organizacijose principų, kaip nurodoma FATF rekomendacijose ⁽¹³⁾ (tai pagrindinis organas, atsakingas už tarptautinės finansų sistemos apsaugą nuo pinigų plovimo ir teroristų finansavimo) ir ES veiksmų plane ⁽¹⁴⁾.

— skatinti statistinę analizę ir taikomąją kriminologiją, taip pat jų taikymą realioms priemonėms ir politikos kryptims.

⁽¹⁰⁾ 2002 m. gegužės 29 d. EESRK nuomonė (pranešėjas Pariza Castaños) (OL C 221, 2002 09 17).

⁽¹¹⁾ COM(2002) 71 final, 2002 02 11.

⁽¹²⁾ <http://www.europol.eu.int/index.asp?page=publar2004#INTRODUCTION>.

⁽¹³⁾ http://www.fatf-gafi.org/document/28/0,2340,en_32250379_32236930_33658140_1_1_1_1,00.html#Introduction.

⁽¹⁴⁾ 2005 m., birželio 16 ir 17 d. Tarybai skirta nota, kurią pateikė ES pirmininkaujanti šalis ir ES kovos su terorizmu koordinatorių: <http://www.consilium.eu.int/uedocs/cmsUpload/newWEBre01.en05.pdf>.

4.3 Dėl 4 straipsnio 2 dalies (remtinės veiklos rūšys):

4.3.1 Specialiai reikėtų atkreipti dėmesį į abipusį pasitikėjimą ir dialogą tarp įvairių kartų ieškant ir nustatant bendrus įsitikinimus bei skatinant geriausią praktiką ir puoselėjant abipusį supratimą, nuosaikumą bei demokratinę toleranciją, tokiu būdu apribojant radikalizmą ir naujų jo išpažinėjų verbavimą. Kova su terorizmu reikalauja, kad šiam reiškiniiui nebūtų priskiriamas jo moralinis teisėtumas; to pasiekti galima tik diskutuojant ir stengiantis suprasti „kitą pusę“. Reikėtų skatinti veiksmus, kurie suteiktų įvairių įsitikinimų grupuotėms ir jų vadovams galimybę rasti susikalbėjimo ir supratimo sąlyčio taškus, tokiu būdu padidinant sutarimą ir toleranciją, ir skatinti įkurti žinių banką, kurios mums padėtų nustatyti neapykantos priežastis ir jos įveikimo būdus. Įvairias religijas išpažįstančios grupuotės privalo viena kitą geriau pažinti — vienintelis veiksmingas būdas tai padaryti yra naudoti priemones, kurios palengvintų ryšių tarp jų narių kūrimą.

4.3.2 Nepažeidžiant tų Migracijos srautų programos veiklos rūšių, kurios susijusios su žmonių, visų pirma jaunimo, priklausančių tautinės, regioninės, kultūrinės arba imigrantų mažumos grupėms, socialine integracija ir jų įdarbinimu, ši programa turėtų taip pat plėtoti geriausią praktiką taikant sėkmingiausius šioje srityje naudotus būdus, ypač darbuotojų ir ekspertų mokymui bei mainams.

4.3.3 Žvelgiant iš pilietinės visuomenės organizacijų pozicijų, EESRK priversta pakritikuoti pastarąjį Europos Komisijos pasiūlymą dėl elgesio kodekso ne pelno organizacijoms, kuris turėtų skatinti jų veiklos skaidrumą ir finansinę atsakomybę. Šis pasiūlymas turėtų neigiamą poveikį visoms Europos NVO ir jas kompromituotų, pakirsdamas paties vertingiausio jų sukaupto socialinio kapitalo šaknis: visuomenės ir vietos, nacionalinių bei Europos institucijų pasitikėjimą.

EESRK supranta šį susirūpinimą siekiant užkirsti kelią galimam ne pelno organizacijų panaudojimui terorizmui ir kitokioms nusikalstamos veikos rūšims finansuoti. Vis dėlto visa tai turi būti daroma naudojant įprastas prevencijos ir baudžiamojo

persekiojimo priemones, kurias turi įvairios valstybių narių valdžios institucijos. Ir, pagaliau, reikėtų ir toliau siekti, kad būtų patvirtinti Europos asociacijoms ir Europos bendrijoms skirti statutai, nes darbas šia linkme, deja, yra nutrūkęs.

4.3.4 Šiuo požiūriu svarbios ir 4.1.2.2 ir 4.1.2.3 punktuose nurodytos veiklos rūšys, susijusios su „darbuotojų ir ekspertų mokymu, mainais“ ir „sąmoningumo ir sklaidos veikla“.

4.3.5 Menas ir kultūra taip pat turi didelę reikšmę siekiant piliečių atsako į nusikalstamumą ir terorizmą, be to, tai yra būdai išreikšti bei suprasti kitokią požiūrį, kuris skiriasi nuo mūsų šalyse įprastų požiūrių.

4.4 Pastabos dėl 14 straipsnio (Įvertinimas) tos pačios, kaip 4.1.4 dalies.

5. Išvada

5.1 EESRK įsitikinęs, kad šie dėl pagrindų programos pateikiami du pasiūlymai abu yra reikalingi ir jei tarpinio vertinimo metu paaiškėtų, kad programa yra padariusi teigiamą pažangą, šiems pasiūlymams turėtų būti skirtas didesnis finansavimas.

5.2 Be to, EESRK, neviršijant jam patikėtos atsakomybės, turėtų dalyvauti Komisijos ir Europos Parlamento dialoge siekiant įforminti programos metinius planus, taip pat ir atitinkamuose vertinimo procesuose.

5.3 Be to, EESRK nori priminti, kad dabar veikiančioms laisvių ir saugumo apsaugos programoms suteiktos lėšos turėtų būti perskirstytos laisvių apsaugos naudai, remiantis pastabomis, išdėstytomis nuomonėje dėl „Hagos programos: Dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams“. Partnerystės Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje (COM(2005) 184 final) (SOC/209).

5.4 Pagrindinių teisių, laisvių ir saugumo apsauga yra visų atsakomybė. Jos pagrindu turėtų tapti bendrų vertybių mokymas jau pradinėje mokykloje, o tąsa — nuolatinė trijų laisvės-demokratijos-saugumo ramsčių pusiausvyros paieška.

2005 gruodžio 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos lygių galimybių metų (2007 m.) — Teisingos visuomenės linkme

COM(2005) 225 final — 2005/0107 (COD)

(2006/C 65/14)

2005 m. spalio 27 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos lygių galimybių metų (2007 m.) — Teisingos visuomenės linkme*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. gruodžio 8 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Mária Herczog.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14–15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už, nė vienam nariui nebalsavus prieš ir 7 susilaikius.

1. EESRK pozicijos esmė

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas dar kartą patvirtina visiškai remias Europos lygių galimybių metų (2007 m.) programą. Jis remia lygių galimybių principą, Europos socialinę sanglaudą ir pagrindines teises visiems.

1.2 Visose savo ankstesnėse nuomonėse šiuo klausimu EESRK pabrėžė, jog norint pagal 13 straipsnį⁽¹⁾ panaikinti visas diskriminacijos formas reikalinga daug konkretnė pažanga nei iki šiol. Reikia pripažinti, kad siekiant lygybės buvo imtasi daugelio korekcinų priemonių, tačiau dar liko neišspręstų neatidėliotųjų klausimų. Todėl Europos lygių galimybių metai (2007 m.) gali būti tinkama galimybė minėtų asmenų grupėms nustatyti ir skirti jiems dėmesio.

1.3 EESRK mano, kad kiekvienam ES gyvenančiam individui turi būti užtikrintas nediskriminavimas ir lygios galimybės naudotis visu žmogaus teisių spektru: pilietinėmis, politinėmis ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis teisėmis. Todėl Europos lygių galimybių metais reikia pasinaudoti, kad būtų pasiekta pažanga kovojant su visomis diskriminacijos formomis. Nors ypatingas dėmesys skiriamas Sutarties 13 straipsnyje išvardytoms diskriminacijos priežastims, metai turėtų būti vertinami kaip galimybė padidinti informuotumą apie konkrečias grupes, kurios nėra vertinamos kaip diskriminuojamos, pvz., vaikai, bei apie kitus klausimus, kurie iki šiol nebuvo minimi.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl moterų skurdo Europoje (pranešėja Brenda King) – OL C 24, 2006 1 31; EESRK nuomonė dėl socialinės politikos darbotvarkės (pranešėja Ursula Engelen-Kefer) – OL C 294, 2005 11 25; EESRK nuomonė dėl Europos socialinio fondo (pranešėja Ursula Engelen-Kefer) – OL C 234, 2005 09 22; EESRK nuomonė dėl Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programos PROGRESS (pranešėjas Wolfgang Greif); OL C 234, 2006 3 22; EESRK nuomonė dėl EQUAL (pranešėjas Sukhdev Sharma), OL C 241, 2004 09 28; EESRK nuomonė dėl Europos žmonių su negalia metų (pranešėjas Miguel Ángel Cabra de Luna), OL C 110, 2004 04 30.

1.4 EESRK pritaria 2005–2010 m. socialinės politikos darbotvarkei, kurioje, rengiant veiksmų strategiją lygių galimybių ir socialinės sanglaudos srityje, šios dvi sritys pateikiamos kaip keliančios didžiausią susirūpinimą. EESRK priima ir palaiko Europos lygių galimybių metų (2007 m.) tikslus, susijusius su teisėmis, atstovavimu su pagarba ir, su tolerancija ir minėtų sričių įtraukimu, tačiau siūlo šiuos tikslus iš dalies pakeisti ir papildyti.

2. Nuomonės pateikimo priežastys ir pastabos

2.1 Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1.1 Savo komunikate dėl 2005–2010 m. socialinės politikos darbotvarkės Komisija pabrėžė, kaip svarbu, siekiant sukurti darnesnę visuomenę, skatinti lygias galimybes. Komunikate buvo paskelbtas Komisijos ketinimas (komunikate, kuris pridėdamas prie šio pasiūlymo⁽²⁾) parengti naują nediskriminavimo ir lygių galimybių pagrindų strategiją. Viena iš svarbiausių komunikate paskelbtų iniciatyvų — pasiūlymas 2007 m. paskelbti Europos lygių galimybių metais. Bendras Europos metų tikslas bus informuoti piliečius apie teisingos ir darnios visuomenės, kurioje visiems žmonėms suteikiamos lygios galimybės, pranašumus. Siekiant šio tikslo reikės šalinti kliūtis, trukdančias dalyvauti visuomenėje, ir kurti tokią aplinką, kurioje Europos įvairovė būtų vertinama kaip socialinio ir kultūrinio gyvybingumo šaltinis. Konkretūs Europos metų tikslai:

— teisės: informuoti visuomenę apie teisę į lygybę ir nediskriminavimą;

⁽²⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl nediskriminavimo ir lygių galimybių visiems – pagrindų strategija (COM(2005) 224).

— atstovavimas: raginti diskutuoti apie būdus, kaip suaktyvinti pilietinį, politinį, ekonominį, socialinį ir kultūrinį dalyvavimą visuomenėje;

— pripažinimas: puoselėti įvairovę ir ją toleruoti;

— pagarba ir tolerancija: kurti darnesnę visuomenę.

Svarstomame pasiūlyme pateikiamos Europos lygių galimybių metų nuostatos ir patvirtinamas šios veiklos biudžetas. Pasiūlymo pagrindas — Europos bendrijos steigimo sutarties 13 straipsnis ⁽³⁾.

2.2 Bendrosios ir konkrečios pastabos

2.2.1 Lygių galimybių įgyvendinimas yra ir turi likti Europos Sąjungos politikos prioritetas. Nors kovos su diskriminacija srityje Europos ir nacionaliniu lygiu būta didelių teisėkūros pokyčių ypač kalbant apie Sutarties 13 straipsnyje išvardytas konkrečias diskriminacijos priežastis, norint užtikrinti nuoseklesnį lygių galimybių ir nediskriminavimo įgyvendinimą, darbus reikia tęsti ir toliau. Dažnai galima nustatyti netiesioginės diskriminacijos pavyzdžių, tačiau juos sunku įrodyti. Į 2007 m. Europos metų programą taip pat derėtų įtraukti šias diskriminacijos formas.

2.2.2 Kita sritis, kuriai reikia skirti dėmesį, yra apsaugos nuo diskriminacijos dėl įvairių priežasčių lygio ir masto skirtumai. Komitetas primygtinai rekomenduoja uždrausti diskriminaciją bet kuriuo pagrindų — lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ir lytinės orientacijos — įdarbinimo, mokymo, švietimo, socialinės apsaugos, socialinių privilegijų ir galimybės naudotis prekėmis ir paslaugomis srityse. Kitaip susidaro grupių hierarchijos sukūrimo grėsmė.

2.2.3 Priėmus Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, ES negali būti traktuojama kaip atskirų valstybių sąjunga, pagrįsta vien tik ekonominiu interesu. Todėl būtina deramai atsižvelgti į socialines grupes, kenčiančias nuo įvairių atskirties formų, kadangi joms trukdoma patekti į darbo rinką ir dalyvauti ekonominiame gyvenime arba jos gyvena skurde, nors darbo rinkoje yra aktyvios.

⁽³⁾ Europos bendrijos steigimo sutarties 13 straipsnis: 1) Nepažeisdama kitų šios Sutarties nuostatų ir nevirsydamas Bendrijai jos suteiktų įgaliojimų, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, gali vieningai imtis atitinkamų veiksmų, siekdama kovoti su diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos. 2) Nukrypdoma nuo 1 dalies, imdamasi Bendrijos skatinamųjų priemonių, išskyrus valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų derinimą, skirtų valstybių narių veiksmams, kuriais siekiama padėti siekti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų tikslų, remti, Taryba sprendžia 251 straipsnyje nustatyta tvarka.

2.2.4 Esama socialinių ir ekonominių priežasčių, skatinančių lygių galimybių principą taikyti visiems asmenims, visų pirma tiems, kurie yra diskriminuojami arba kurių padėtis mažiau palanki dėl socialinių, ekonominių, kultūrinių, geografinių ir kitokių aplinkybių. Suteikus jiems reikiamą paramą, jie galėtų visuomenėje atlikti aktyvų socialinį ir ekonominį vaidmenį.

2.2.5 EESRK mano, kad į Europos lygių galimybių metų (2007 m.) programą suteikia galimybę atkreipti dėmesį į tuos, kuriems jo gali stigti, pvz., jaunimui, įskaitant vaikus, kurie patiria diskriminaciją dėl amžiaus, asmenims, patiriantiems įvairiausio pobūdžio diskriminacijos dėl kelių priežasčių ir asmenys, diskriminuojami nutolusių arba retai apgyvendintų regionų ir aglomeracijų gyventojai, kurie galbūt negali gauti reikalingų paslaugų.

2.2.6 EESRK mano, kad į Europos lygių galimybių metai (2007 m.) turėtų suteikti galimybę toliau nagrinėti pagrindinius sunkumus, pvz., įvairaus pobūdžio tų pačių grupių (pvz., neįgalių vaikų, pagyvenusių migrantų, romų moterų) diskriminacija. Be to, visose antidiskriminacinėse iniciatyvose reikia atsižvelgti į skirtingą ir įvairialypį labiausiai diskriminuojamų grupių pobūdį.

2.2.7 Europos metai turėtų suteikti galimybę pagerinti didesnio grupių skaičiaus padėtį. Žvelgiant į ateitį, ypatingą dėmesį reikia skirti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijai, kurią ratifikavo visos ES valstybės narės ir kuri atvėrė galimybę būti įtrauktai į ES valstybių narių priimtų principų sąrašą. Tai leis ateityje vaiko teises iškelti į tarptautinių reikalavimų lygmenį.

2.2.8 Dar per anksti daryti išvadas apie patirtį, įgytą Europos žmonių su negalia metais (2003 m.), kuriais siekta pagerinti žmonių su negalia lygias galimybes, anksti apibendrinti ir 2003 m. priimtą Veiksmų planą (2004–2010 m.) ⁽⁴⁾. Vis dėlto akivaizdu ⁽⁵⁾, kad dėl Europos metų poveikio šiai asmenų grupei valstybėse narėse buvo skirta daug dėmesio ir kad Europos Sąjungos piliečiai dabar yra geriau informuoti apie savo bendrapiliečius su negalia. Tačiau tikriems pokyčiams pasiekti būtinas tinkamas Europos metų pažangos įvertinimas ir tolesnis darbas. Šiuo metu EESRK rengia nuomonę dėl Europos žmonių su negalia metų įvertinimo ir tolesnio darbo.

2.2.9 Kalbant apie netiesioginius 2007 metų rezultatus, pasakytina, kad rengiant teisės aktus stebėsenos skyriuje dabar turi būti atsižvelgiama ne tik į tai, koks procentas Europos gyventojų daugiau sužinojo apie asmenų grupes, reguliariai patiriančias diskriminaciją, bet ir į konkrečius kasdieniame gyvenime ir administracinėje praktikoje vykstančius pokyčius.

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę SOC/163 – OL C 110, 2004 04 30.

⁽⁵⁾ Žr. „Eurobarometrą“.

2.2.10 Būtina integruoti įvairias diskriminacijos priežastis į visas ES politikos kryptis ir iniciatyvas bei atsižvelgti į konkrečių priežasčių reikalavimus, rengiant į kitas priežastis nukreiptą veiklą (pvz., turėti omenyje negalios klausimą svarstant kitas priežastis), kad būtų pasiekta pažanga kovojant su diskriminacija ir skatinant lygias galimybes. Patirtis, įgyta tokiose srityse kaip diskriminacija dėl lyties, galėtų būti perkelta kovojant su kitų priežasčių nulemta diskriminacija.

2.2.11 Būtina ne tik pabrėžti, kad diskriminacija, ksenofobija ir rasizmas yra nepriimtini, bet ir nurodyti, kad Europos daugiakultūrinės vertybės yra esminės ir kad reikia įgyvendinti šioje Europos politikos srityje jau priimtas direktyvas dėl kovos su diskriminacija.

2.2.12 EESRK ne vienoje nuomonėje ⁽⁶⁾ jau patvirtino, kokią svarbą jis teikia nevyriausybinių organizacijų, pirmiau minėtų mažumų grupių, valstybinių ir privačių darbdavių, socialinės ekonomikos dalyvių, darbuotojų ir regionų atstovų dalyvavimui. Reikėtų paminėti ir asmenis, kenčiančius dėl diskriminacijos, taip pat jiems visais lygiais ir visais įgyvendinimo etapais atstovaujančias grupes ir institucijas. Rengiant pagalbos programą, ją įgyvendinant ir kontroliuojant, būtina efektyviau stebėti (prireikus, atsižvelgiant į kitų šaltinių pranešimus), ar, pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų yra deramai informuojamos.

2.2.13 NVO ir diskriminaciją patiriančioms grupėms atstovaujančioms organizacijoms reikia skirti ypatingą dėmesį ir pripažinimą. Reikia užtikrinti jų dalyvavimą Europos metuose visais lygmenimis (vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos) ir visuose etapuose (bendrai planuojant, įgyvendinant, vykdam, vertinant ir dirbant toliau). Ypač reikia pabrėžti ir turėti omenyje socialinės ekonomikos įmonių ir organizacijų (kooperatyvų, asociacijų, fondų ir savitarpio paramos fondų) vaidmenį kovojant su diskriminacija.

2.2.14 Komiteto veiklą skatina tai, kad Komisija pripažįsta darbo su darbdaviais svarbą, siekiant paskatinti ir paremti nediskriminavimo ir įvairovės darbovietėje politikos vystymą. EESRK rekomenduoja, kad Europos metai būtų panaudoti:

- nustatant ir skatinant pasikeitimą informacija ir gerosios praktikos pavyzdžiais;
- didinant įmonių informuotumą apie pagarbą lygioms galimybėms ir jų integravimą į savo įdarbinimo ir karjeros vystymo politiką;
- kuriant darbdavių ir kitų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant NVO ir organizacijas,
- dirbančias su diskriminaciją patiriančiomis grupėmis, partnerystes ir tvarius tinklus;
- prisijungiant ir padedant toliau rengti būsimąjį Komisijos planą dėl įmonių socialinės atsakomybės (bus paskelbtas 2006 m. sausį).

2.2.15 Lygių galimybių metams būtina gerai pasirengti atsižvelgiant į ankstesnę patirtį. Informaciją reikia teikti visiems suprantama kalba ir terminija, būtina užtikrinti galimybę gauti išsilavinimą ir mokytis, garantuoti deramą žiniasklaidos dėmesį, suderinti šiuos reikalavimus su kitomis politikos kryptimis ir teikti reikalingą techninę paramą.

2.2.16 EESRK nuomone, numatytas biudžetas yra per mažas norint įgyvendinti daug siekiančius tikslus ir patenkinti poreikius. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad turimos lėšos būtų skirstomos taip, kad jas gautų visų pirma tie, kuriems jos yra labiausiai reikalingos.

2.2.17 Europos lygių galimybių metai taip pat suteikia gerą progą kiekvienam bet kurioje Sąjungos šalyje gyvenančiam žmogui (be 13 straipsnyje ir šioje nuomonėje minėtų grupių) užtikrinti galimybę tobulinti savo įgūdžius ir gebėjimus, visų pirma siekiant socialinės integracijos ir užtikrinant švietimą.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Anne-Marie SIGMUND

(6) Žiūrėti SOC/189 – OL C 234, 2005 09 22.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Kaip į EPS įtraukti socialinius aspektus

(2006/C 65/15)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, Komisijos narės Loyola de Palacio 2004 m. birželio 2 d. raštu paprašė Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę tema: *Kaip į derybas dėl ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) įtraukti socialinius aspektus*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Antonello Pezzini, antrasis pranešėjas Gerard Dantin.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 Nuomonės aprėptis

1.1.1 Šia nuomone atsakoma į Komisijos narės Lojola de Palacio klausimą. 2004 m. liepos 2 d. rašte pažymėjusi, „kad Komisija palankiai vertina aktyvų Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto vaidmenį skatinant atvirą AKR šalių nevalstybinių veikėjų ir Europos Sąjungos dialogą“ ir prašo Komiteto parengti „tiriamąją nuomonę dėl socialinių aspektų įtraukimo į derybas dėl ekonominės partnerystės susitarimų akcentuojant užimtumą, darbo standartus, socialinę apsaugą ir lyčių lygybės klausimus“.

1.1.2 Ekonominės partnerystės susitarimus (EPS) reglamentuoja Kotonu susitarimo 37 straipsnis. Jie turi būti sudaryti iki 2007 m. gruodžio 31 d. ir jų tikslas yra skatinti „pažangią ir darnią AKR šalių integraciją į pasaulio ekonomiką, gerbiant jų politinį pasirinkimą ir vystymo prioritetus, taip skatinant jų darnų vystymąsi ir prisidedant prie skurdo mažinimo AKR šalyse“ (34 straipsnio 1 dalis). Žvelgiant plačiau, šie susitarimai prisideda prie „plėtos strategijos“, išdėstytos Kotonu susitarimo 19–27 straipsniuose (I antraštinė dalis), įgyvendinimo.

1.1.3 Komisijos prašymas pateikti nuomonę parengtas pagal Kotonu susitarimo 37 straipsnį ir 1 antraštinę dalį. Minėto straipsnio ir antraštinės dalies nuostatos apibrėžia šios tiriamosios nuomonės teisinį pagrindą.

1.2 Šis prašymas parodo, kaip Komisijai svarbu atsižvelgti į socialinį aspektą vedant derybas dėl ekonominės partnerystės susitarimų.

1.2.1 Komitetas pritaria tokiam Komisijos rūpesčiui ir veiksams.

1.2.2 Iš tiesų neįmanoma pasiekti optimalaus ekonominio vystymosi, jeigu jis nėra derinamas su socialiniu vystymusi. Norint pasiekti ypač veiksmingą ekonominę pažangą, lemiančią žmonių gyvenimo lygio ir gerovės augimą, šias dvi koncepcijas būtina sugretinti.

1.2.3 Beje, įgyvendinant EPS, neišvengiamai prireiks būtinų struktūrinių reformų, kurios stipriai paveiks daugelį AKR šalių gyventojų dabartinio gyvenimo aspektų. Nors yra rizika, kad gyventojai nepripažins ekonominės partnerystės susitarimų, šios struktūrinės reformos, kurios dažnai bus sunkiai įgyvendinamos, kartu skatins socialinę pažangą.

1.2.4 Šiuo požiūriu pilietinės visuomenės dalyvavimas įvairiuose ekonominės partnerystės susitarimų įgyvendinimo etapuose yra ypač svarbus.

1.3 Apskritai **Kotonu susitarime** numatyta palaipsniui panaikinti su dvišale prekyba susijusias kliūtis ir manoma, kad derybų laikotarpis bus naudingas ir suteiks galimybę išplėtoti viešojo ir privataus sektorių pajėgumus.

1.3.1 Tikslams, kuriais remiasi derybos dėl EPS — Kotonu susitarimo įgyvendinimo elementų — iš esmės būdingi šie aspektai: skurdo mažinimas, darnus vystymasis, veiksmingas moterų dalyvavimas, nevyriausybių veikėjų įtraukimas ir pakankamo viešųjų išlaidų lygio socialiniuose sektoriuose palaikymas ⁽¹⁾.

1.3.2 Kotonu susitarime numatyta, kad EPS apima daugybę įvairiausių sektorių: politiką ir konkurenciją ⁽²⁾, intelektinės nuosavybės teises ⁽³⁾, sveikatos ir fitosanitarines priemones ⁽⁴⁾, prekybos ir aplinkosaugos aspektus ⁽⁵⁾, prekybos ir darbo taisykles ⁽⁶⁾, vartotojų apsaugą ⁽⁷⁾, maisto saugą ⁽⁸⁾ ir investicijas ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Kotonu susitarimo 25 straipsnis.

⁽²⁾ Jungtinės parlamentinės asamblėjos rezoliucija, Q konstatuojamoji dalis, Adis Abeba 3643/04/def.

⁽³⁾ 46 str.

⁽⁴⁾ 48 str., įtrauktas ir į PPO susitarimus.

⁽⁵⁾ 49 str.

⁽⁶⁾ 50 str.

⁽⁷⁾ 51 str.

⁽⁸⁾ 54 str.

⁽⁹⁾ 75 str.

1.4 **EPS**, aprėpiantys keletą aspektų (žr. II priedą), yra laikomi laisvų savitarpio mainų susitarimais prieš pradėdant dvišales ES ir AKR šalių arba regionų derybas. Šiuo požiūriu derėtų išskirti principą, kuriuo vadovaujantis EPS būtų derinami su PPO taisyklėmis.

1.4.1 AKR ir ES šalys yra įsitikinusios, kad šiuo tikslu PPO struktūroje būtina įkurti daugiašalę prekybos sistemą, kuri būtų geriau subalansuota ir teisingesnė, paremta akivaizdžiomis prekybos ir vystymo tarpusavio sąsajomis, kurioje valstybės būtų iš tikrųjų diferencijuojamos teikiant pirmenybę besivystančioms šalims, ypač MIŠ ir mažoms salų valstybėms, ir, galiausiai, būtų skaidri ir iš tiesų įtraukianti į sprendimų priėmimo procesą.

1.5 Kaip pabrėžia AKR šalių ir ES parlamentinė asamblėja, iki šiol vykusių **derybų** (žr. II priedą) metu išryškėjo tam tikri svarbūs AKR šalių ir Europos Sąjungos nuomonių skirtumai.

1.5.1 Nederėtų pamiršti išorės skolos, kuri yra neįveikiama kliūtis daugelio AKR šalių ekonominiam ir socialiniam vystymuisi⁽¹⁰⁾. Tai, beje, viena iš priežasčių, dėl kurių pirmajame EPS derybų etape, priešingai nei tikėjosi AKR šalys, nepasiektas pagrindų susitarimas.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Nemaža dalis AKR šalių, ypač Pietų Afrikos šalys, mano, kad dėl regioninės integracijos iš pradžių jos praras dalį pajamų, ypač todėl, kad bus sumažinti muitai. Taigi šiuo laikotarpiu reikia numatyti didesnius finansinius išpareigojimus pagal skirtingus indėlio lygmenis. Kadangi daugelyje AKR šalių iš muitų gaunamos pajamos sudaro didelę valstybės biudžeto pajamų dalį, reikėtų sukurti tokią mokesčių sistemą, kad gaunamos pajamos kompensuotų šiuos nuostolius. Šioms šalims reikia padėti sukurti veiksmingas mokesčių sistemas. Be to, AKR šalyse pasiekta labai nedidelė pažanga kuriant konkrečias regionų prekybinio bendradarbiavimo formas. Šiuo metu egzistuojantys arba įgyvendinami susitarimai turi ne vien tą trūkumą, kad apima tik tam tikrus regionus, jais apskritai nebuvo pasiektas tikslas plėsti tarpregioninę prekybą. Todėl šiuo metu yra nedaug integracijos zonų, kuriose vyksta didesnės apimties tarpregioninė prekyba.

2.1.1 Šiuo metu pagal šešis atvirus regioninius projektus vykstančios derybos yra užsitęsios ir sudėtingos. 2007 m.

pabaigos termino veikiausiai nebus laikomasi. Pereinamasis laikotarpis bus ilgesnis ir gali užsitęsti iki 2008 m. Pagrindiniai sunkumai kyla Pietų ir Rytų Afrikos regionuose. Iš tikrųjų, Afrikos šalims daug aktualesnės infrastruktūros problemos (kelių tinklai, ligoninės, mokymo centrai, žemės ūkio vystymas ir kt.) negu klausimai, susiję su pilietinės visuomenės aspektais⁽¹¹⁾.

2.1.2 Kiekviename regione derybų dėl prekybos nuoseklumą užtikrina specializuota darbo grupė (angl. *task force*)⁽¹²⁾. Ši specializuota darbo grupė būtinai turi konsultuotis su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis organizacijomis ir išklausti jų analizes, pasiūlymus dėl socialinių aspektų ir apskritai dėl visų su vystymusi susijusių problemų. Šiuo tikslu pilietinės visuomenės atstovai turi struktūrizuoti regionų lygmeniu ir sukurti organizaciją, kuri suteiktų galimybę jiems visiems kartu suformuluoti bendrą poziciją. Europos Sąjunga turi finansiskai ir techniškai prisidėti prie tokio projekto įgyvendinimo.

2.1.3 Savo ankstesniuose pranešimuose Komitetas pasisakė už aktyvesnį pilietinės visuomenės dalyvavimą⁽¹³⁾, visų pirma todėl, kad daugiau kaip 30 Kotonu susitarimo straipsnių nuostatos yra susijusios su nevyriausybinių veikėjų dalyvavimu; nevyriausybiniai veikėjai yra minimi ir šio susitarimo baigiamojoje deklaracijoje bei IV priede, kuriame aprašytos įgyvendinimo ir valdymo procedūros. Geriausiai šį požiūrį atspindi 2 straipsnio „Pagrindiniai principai“ ir „Partnerystės veikėjams“ skirto 2 skyriaus nuostatos.

2.1.4 EESRK mano, kad labai svarbu AKR regionams perduoti ES patirtį, ypač sukaupią 1 tikslo, susijusio su struktūrinių fondų lėšų panaudojimu, regionuose⁽¹⁴⁾.

2.2 **Pilietinė visuomenė:** jos dalyvavimas įgyvendinant ekonominės partnerystės susitarimus yra viena esminių sąlygų, užtikrinant šio įgyvendinimo rezultatų efektyvumą.

2.2.1 Kotonu susitarimo 6 straipsnyje apibrėžiami „nevalstybiniai veikėjai“ — privataus sektoriaus atstovai, ekonominiai ir socialiniai partneriai, įskaitant profesines organizacijas, bei pilietinė visuomenė bet kokia forma atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Įvertinimai suformuluoti susitikimų su Komisijos pareigūnais metu.

⁽¹²⁾ Šias grupes sudaro kiekvienos valstybės ir Komisijos atstovų delegacijos.

⁽¹³⁾ Žr. dokumentus CES , pranešėjas Antonello Pezzini, ir REX 069/2002, pranešėja Baeza Sanjuan.

⁽¹⁴⁾ Prie vertikalios partnerystės prijungiama horizontali partnerystė, kuri numato privalomą pilietinės visuomenės dalyvavimą rengiant ir valdant regionų veiksmų planus.

⁽¹⁵⁾ Komisijos (Plėtos generalinio direktorato) dokumentuose kategorijos nurodytos tiksliau. Be darbininkų ir darbdavių, įvardijamos žmogaus teisių gynimo organizacijos, pirminės organizacijos, moterų organizacijos, jaunimo asociacijos, vaikų teisių gynimo organizacijos, vietos gyventojų atstovai, aplinkos apsaugos organizacijos, žemės ūkio susivienijimai, vartotojų asociacijos, religinių įstaigų atstovai, nevyriausybinių organizacijos ir kultūros sektoriaus asociacijos bei žiniasklaida.

2.2.2 Susitarime daug kartų minima pilietinė visuomenė⁽¹⁶⁾. 4 straipsnyje patikslinama, koku būdu pilietinė visuomenė turi būti įtraukiama⁽¹⁷⁾.

2.2.3 Daugumoje AKR šalių pilietinė visuomenė yra mažai organizuota. Derybos dėl ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) suteikia progą pilietinei visuomenei pagerinti organizuotumą ir sustiprinti pasiūlymų teikėjo pozicijas. Tik su šia sąlyga ji vėliau galės vaidinti svarbų vaidmenį savo šalyje įgyvendinant pasirinktas kryptis ir prisidėti prie vystymo, kurios bus siekiama didinant konkurencingumą ir plėtojant socialinius aspektus.

2.2.4 Šiuo požiūriu labai svarbu, kad derybos visų AKR šalių lygmeniu atitiktų keletą privalomų kriterijų: siekiant racionalios integracijos į pasaulio ekonomiką, visų pirma būtina atsižvelgti į **prekybos vystymą ir į su ja susijusias socialines teises, skurdo mažinimą ir darbuotojų teisių apsaugą**⁽¹⁸⁾. Šiais kriterijais turėtų būti vadovujamasi regionų derybų metu.

2.2.5 Reikėtų pabrėžti, kad nemažai aspektų, susijusių su užimtumu, socialine apsauga ir lyčių lygybe bei glaudus prekybos vystymo ir darbo taisyklių ryšys yra paminėti tik bendrai ir tik Komisijai suteikto **įgaliojimo vesti derybas** dėl EPS preambulėje.

2.2.6 Komisijos parengtuose dokumentuose dėl pirmojo derybų tarp ES ir atskirų AKR regionų etapo rezultatų socialinių klausimų raida ir lyčių lygybės problemos nušviečiamos pernelyg paviršutiniškai.

2.2.7 Tai prieštarauja principui, kad EPS yra Kotonu susitarimo ekonominio aspekto išraiška. Visiems aspektams aktualios žmogiškosios vertybės, aiškiai ir išsamiai išdėstytos Kotonu susitarime, turėtų būti minimos ir ginamos derybose dėl ekonominės partnerystės.

2.3 Siekiant užtikrinti socialiniu požiūriu veiksmingus ekonominės partnerystės susitarimų rezultatus, reikėtų socialiniams ir profesiniams veikėjams sukurti sistemą, kuri generuotų vietas ir laiko vienovę.

⁽¹⁶⁾ 2, 4–7, 8, 9, 10, 15, 17, 19–24, 25, 33, 37, 56, 57, 58, 65, 70, 71, 72, 74–78, 81 straipsniai. Be to, pilietinė visuomenė yra minima Bendroje deklaracijoje dėl partnerystės veikėjų (prie galutinio akto pridėdama 1 deklaracija), IV priedo 4 straipsnyje, bendradarbiavimo strategijų vadove ir perspektyvinių planų gairėse.

⁽¹⁷⁾ Pilietinės visuomenės veikėjai turi būti nuolat informuojami, jiems turi būti skiriamos lėšos, jie turi būti įtraukiami įgyvendinant projektus ir siekiant nuolat tobulinti šias organizacijas, joms turi būti skiriama kultūrinė ir ekonominė parama.

⁽¹⁸⁾ Kotonu susitarimo 50 str. ir TDO pagrindinės normos.

2.3.1 Norint pasiekti pažangos tiek derybose, tiek įgyvendinant jų rezultatus, ši sistema padės sukurti veiksmingą dalyvavimo metodiką, kuria vadovaujantis ekonominiai ir socialiniai veikėjai būtų įtraukiami nuo pat parengiamojo etapo.

2.3.2 Tačiau šiuo metu vykstančiose derybose tenka spręsti problemas, kylančias dėl rimtų ir vis didėjančių skirtumų tarp derybų šalių: skirtingo išsivystymo lygio, gyvenimo kokybės, socialinių teisių arba skirtingų prekybos sąlygų, tačiau labiausiai išryškėja skirtingos galimybės savarankiškai teikti pasiūlymus valdymo ir kontrolės srityse. Dėl šių skirtumų ir nesubalansuotumo derybos dėl EPS tampa labai sudėtingos ir įtemptos. Toks derybų sudėtingumas neturėtų sutrukdyti įtraukti į jas ir socialinius aspektus tiesiogiai arba kaip aiškiai įvardijamas neabejotinas ekonominio ir (arba) prekybinio pasirinkimo rezultatu. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti užimtumo ir verslo vystymo, darbo standartų, socialinės apsaugos ir lyčių lygybės klausimams⁽¹⁹⁾.

2.3.3 Kai kuriuose regionų planuose yra numatyta, kad pilietinė visuomenė turi būti įtraukta į derybas ir nacionalinius bei regioninius komitetus. Tačiau iki šiol nežinoma, koku lygiu pilietinės visuomenės atstovai yra įtraukiami į partnerystės procesą ir kiek jie yra tuo patenkinti.

2.3.4 Per reguliarius EESRK susitikimus su socialiniais ir ekonominiais AKR šalių atstovais Komitetas gali įvertinti jų įtraukimo lygį į įvairius derybų proceso etapus.

3. Pilietinės visuomenės dalyvavimas

3.1 Daugumoje AKR šalių pilietinė visuomenė yra mažai arba prastai organizuota. Derybos dėl ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) suteikia progą pilietinei visuomenei pagerinti organizuotumą ir sustiprinti pasiūlymų teikėjo pozicijas. Tik su šia sąlyga ji vėliau galės vaidinti svarbų vaidmenį savo šalyje įgyvendinant pasirinktas kryptis ir prisidėti prie vystymo, kuriuo bus siekiama didinant konkurencingumą ir plėtojant socialinius aspektus. Pilietinės visuomenės organizuotumo gerinimas, padidinantis jos galimybę veikti, priklausys nuo Komisijos ir atitinkamų šalių ryžtingumo.

3.1.1 Reguliarius ir visapusius ekonominių ir socialinių veikėjų dalyvavimo visuose EPS įgyvendinimo etapuose įvertinimas gali lemti teigiamus poslinkius nuolatinio tobulėjimo link. Šį vertinimą turėtų atlikti instituciniai derybininkai.

⁽¹⁹⁾ OL C 74, 2005 3 23, pranešėja Susanna Florio.

3.1.2 Konsultavimasis su įvairiais pilietinės visuomenės sektoriais ir jų įtraukimas skirtingais proceso etapais suteiktų vykdomam darbui kryptingumo ir matomumo, nes jo tikslas — įgyvendinant EPS ir vadovaujantis Kotonu susitarimo principais pagerinti visos visuomenės gyvenimo kokybę.

Geros praktikos pavyzdžius reikėtų išversti į vietos kalbas ir paskleisti plačiau.

3.2 Siekiant įgyvendinti veiksmingą dalyvavimo metodiką — esminę veiksmingo ir kokybiško pilietinės visuomenės įnašo sąlygą — ir išgauti iš jos maksimalią naudą, būtina nevalstybiiniams veikėjams sudaryti visas sąlygas susitikti, diskutuoti dėl bendrai užsibrėžtų tikslų, siūlyti juos vykstant deryboms dėl EPS, stebėti jų raidą ir, svarbiausia, sekti jų įgyvendinimą vietoje bei įvertinti jų poveikį.

3.2.1 Šių sąlygų derinys atspindi poreikį sukurti socialiniams ir profesiniams veikėjams erdvę, kuri tuo pat metu užtikrintų laiko ir vietos vienovę.

3.2.2 Šiuo tikslu, kaip pažymėta birželio mėn. Briuselyje įvykusio **24-o AKR ir ES ekonominių ir socialinių interesų grupių** susitikimo baigiamojoje deklaracijoje, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas siūlo įsteigti **regioninius socialinio dialogo komitetus**, į kuriuos susibūrę socialiniai ir profesiniai veikėjai prisidėtų prie socialinio vystymo programų kūrimo ir siūlymo bei tolesnio jų plėtojimo užtikrinimo ir įgyvendinimo.

3.2.3 Bendrai regioniniams socialinio dialogo komitetams turėtų būti keliamos šios pagrindinės užduotys:

- TDO konvencijų, ypač susijusių su pagrindinėmis socialinėmis teisėmis, taikymas ir kontrolė;
- tinkamo darbo ir socialinio vystymo propagavimas;
- ekonominio ir socialinio EPS poveikio regionų lygmeniu ir regionų integracijos įtakos tyrimas.

3.2.3.1 Kalbant konkrečiau, regioniniai komitetai, padedami specializuotų grupių, galėtų skirti didesnę dėmesį pasiūlymams dėl:

- užimtumo skatinimo: tikslai ir būdai, tinkamas darbas (atlygis, darbo sąlygos ir kt.),
- švietimo,
- pradinio ir tęstinio profesinio mokymo,
- socialinės apsaugos priemonių,
- „neoficialių“ sektorių vystymo,
- lyčių lygybės,
- darnaus vystymosi, pagrindinį dėmesį skiriant aplinkosaugai,
- infrastruktūros ir investicijų.

3.2.4 Steigiant regioninius socialinio dialogo komitetus, Tarptautinis įdarbinimo biuras (TİB) galėtų bendradarbiauti jų organizavimo ir funkcionavimo metodikos klausimais. Iš tiesų, įgyvendindama PRODIAF programą (regioninio socialinio dialogo skatinimo programa, skirta Afrikos šalims, kuriose kalbama prancūziškai), TİB įgijo nemažai patirties. Ši patirtis galėtų būti panaudota efektyvesniam komitetų darbui.

3.2.5 Atrankos į regioninių komitetų sudėtį kriterijai galėtų būti pagrįsti AKR ir Europos Sąjungos Tarybos susitarimu dėl galimybės pasinaudoti EPF (Europos plėtros fondo) lėšomis.

3.2.6 Kadangi kai kuriuose vientisuose regionuose (Karibų ir kt.) jau yra įkurtos platformos, forumai ir kitokios struktūruotos nevalstybinių veikėjų grupės, kurios buvo įsteigtos reaguojant į poreikį, kylantį kuriant preliminarines nacionalines ir regionų programas, siekiant regioniniams socialinio dialogo komitetams keliamų tikslų, reikėtų šiose grupėse numatyti tam tikrus pakeitimus.

3.2.7 Siekiant kuo didesnio veiksmingumo, regioniniai socialinio dialogo komitetai prireikus gali būti įtraukti į regioninių parengiamųjų darbo grupių (angl. *Regional Preparatory Task Forces*) veiklą. Iš tiesų šios grupės vaidina pagrindinį vaidmenį užtikrinant, kad būtų laiku planuojama pagalba, skirta skirtingų derybų etapų metu atsiradusiems poreikiams patenkinti.

3.2.7.1 Šių komitetų įtraukimas suteiktų galimybę organizuotai pilietiniai visuomenei vaidinti svarbesnį vaidmenį ir stebėti, kaip yra laikomasi darnaus vystymosi principo, vykstant deryboms ir vykdam konkrečius veiksmus regionų lygiu.

3.2.7.2 Kaip jau ne kartą buvo pabrėžta, AKR šalims ypač svarbūs klausimai, susiję su žemės ūkiu ir įvairiais aplinkos apsaugos aspektais. Todėl labai svarbu į juos atsižvelgti visais derybų etapais ir ypač pasinaudoti konkrečia aptariamo sektoriaus vietos atstovų patirtimi.

3.2.7.3 Regioniniai socialinio dialogo komitetai galėtų vaidinti vis konkretesnę ir aktyvesnę vaidmenį, ypač tada, kai, išsprendus finansavimo ir organizacinius klausimus, jie turėtų galimybę užmegzti dialogą su AKR ir ES stebėsenos grupe ir pasikeisti sukaupta patirtimi su Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetu.

4. Užimtumo skatinimas

4.1 Tinkamas darbas yra pagrindinė priemonė kovojant su skurdu, nes leidžia:

- gauti pajamas, kurios didina perkamąją galią ir plečia rinką;
- išvaduoti pavienius asmenis ir gyventojų grupes nuo priklausomybės nuo paramos;

— gaminti ir teikti plačiam visuomenei prieinamas ir jos poreikius atitinkančias prekes ir paslaugas;

— prisidėti prie socialinio finansavimo: švietimo ir mokymo, pensijų, bedarbių pašalpų, sveikatos apsaugos — kitaip sakant, prie visko, kas vadinama „socialine apsauga“.

4.1.1 Užimtumo politika turi skatinti ir derinti viešojo ir privataus sektorių indėlius bei socialinės ir solidarumo pagrįstos ekonomikos pasiekimus.

4.1.2 Užimtumo skatinimo programose turi būti numatytas laipsniškas, derybų keliu vykstantis neoficialios ekonomikos įtraukimas į privatų arba valstybinį sektorių, propaguojant tarptautinius darbo standartus (ypač pagrindines teises); įmonių, laimėjusių konkursus (investicijų, įvairių darbų) ir gaunančių lėšų iš viešųjų fondų įsipareigojimas laikytis tarptautinių darbo standartų ir aplinkos apsaugos taisyklių (klimato, biologinės įvairovės, Kioto protokolo, miškų apsaugos ir kt.). Šie klausimai iš dalies yra susiję su įmonių socialine atsakomybe.

4.1.3 Šiose programose taip pat turėtų būti nubrėžtos būtinų ekonominių, mokesčių ir administracinių reformų, kovos su korupcija, mokesčių lengvatų nustatymo ir kitų specialiai MVĮ ir amatų verslui skirtų paslaugų gairės.

4.1.4 Partnerystės tikslai yra skatinti ir spartinti ekonominių, kultūrinių ir socialinių AKR šalių vystymąsi. Pagrindinis tikslas yra mažinti ir galiausiai visiškai panaikinti skurdą. EPS turėtų išplėsti partnerystę, padėdami ekonomikoms, ypač esančioms Pietų/Pietų ašyje, atsiverti ir pasiekti didesnę liberalizacijos lygį, nustatant aiškias taisykles, kurios būtų patrauklios vidaus ir užsienio investuotojams.

4.1.5 Siekiant sudaryti AKR šalims sąlygas atsiverti kultūriniu ir ekonominiu požiūriu, reikalingos didelės pastangos. Sudarant EPS, reikėtų nepraleisti progos sukurti maitų sąjungą, kuri būtų naudinga visoms šalims, ir skatintų regionų integraciją.

4.2 Pradedant derybas, deja, nebuvo atliktas joks poveikio užimtumui tyrimas, kuris leistų geriau suvokti esamą padėtį. Jei toks tyrimas būtų atliktas, vėliau būtų lengviau įvertinti pasiektą pažangą.

4.2.1 Bendradarbiavimo tikslas yra remti reformas ir ekonominę bei institucinę politiką, kuri yra būtina siekiant sukurti palankias sąlygas privačioms investicijoms ir dinamiško, efektyvaus ir konkurencingo privataus sektoriaus vystymui. Tuo pat metu reikėtų stiprinti viešąjį sektorių investuojant į mokymą, sveikatos priežiūrą ir bendrai į socialines paslaugas, tokiu būdu remiant ir privatų sektorių.

4.2.2 Bendradarbiavimui keliamos šios užduotys:

— skatinti valstybinio ir privataus sektorių dialogą;

— ugdyti patirtį ir verslo kultūrą;

— laikantis teisinės valstybės principų, spręsti neoficialios veiklos problemą.

4.2.3 Nors priemonės, kurių buvo imtasi pagal ankstesnius susitarimus⁽²⁰⁾, davė tam tikrų rezultatų, jie aiškiai buvo ne tokie, kokių buvo tikėtasi, ypač privataus sektoriaus ir jo vaidmens stimuliuojant ekonomikos augimą ir įvairinimą skatinimo srityje.

4.2.4 Rengdami vystymo programą, socialiniai ir profesiniai veikėjai turėtų išsamiai išanalizuoti problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant skatinimo, apsaugos ir rėmimo priemones, skirtas mažoms ir vidutinėms įmonėms.

4.3 Pagrindinės vystymo galimybės, ypač Afrikoje, remiasi žemės ūkiu, kuris dar ilgai bus pagrindinė ašis, aplink kurią turės suktis visos kitos priemonės, susijusios su:

— tradicinės žemės ūkio praktikos vystymu ir veiksmingumu,

— infrastruktūrų ir plataus masto socialinių paslaugų kūrimu,

— smulkių amatų ir verslo įmonių, dažniausiai susijusių su žemės ūkio maisto produktų sektoriumi, vystymas.

4.3.1 Siekiant sudaryti sąlygas žemės ūkio sektoriui vystytis ir stiprėti, prekybą tarp AKR šalių ir ES, ypač kelerius ateinančius metus, turėtų reglamentuoti lanksčios nuostatos, kurios leistų įtraukti sveikatos ir fitosanitarijos taisykles ir sudarytų galimybę kurtis, sustiprėti ir diversifikuotis naujoms mažoms verslo įmonėms, kurias gintų atitinkamos apsaugos nuostatos.

4.3.2 Priemonės, kurių imamasi žemės ūkyje, laikui bėgant turėtų padėti:

— išvystyti eksportuojamų žemės ūkio maisto produktų saugos standartus,

— pasitelkiant rinkodarą pagerinti patekimą į žemės ūkio rinkas,

— panaikinti biurokratinės kliūtis ir pagerinti logistiką,

— skatinti profesinį mokymą paslaugų ir mokslinių tyrimų srityse,

⁽²⁰⁾ Romos sutarties asociacijos konvencija (131 str.); I ir II Jaundės konvencijos; I, II, III, IV ir IVa Lomės konvencijos.

- vystyti kooperatyvines ir žemės ūkio kreditų įstaigas,
- žemės nuosavybei nustatyti aiškias ir priimtinas taisykles;
- skatinti laipsnišką perėjimą nuo užimtumo žemės ūkyje prie užimtumo plėtojant kaimo paslaugas.

4.3.2.1 Pirmiau išvardytų rezultatų galima pasiekti bendradarbiaujant, t.y. įgyvendinant EPS ir pagalbos projektus, kuriuose visas dėmesys sutelktas į:

- integruotus kaimo plėtros projektus,
- mokymą bei ūkininkų ir darbininkų ir žemės ūkyje, žemės ūkio maisto produktų pramonėje bei žemės ūkio kreditų sektoriuje dirbančių moterų organizacijų stiprinimą,
- žemės ūkio nuosavybės registrų kūrimą,
- teisės aktų, reglamentuojančių maisto sertifikavimą, kūrimą bei sertifikavimo ir fitosanitarijos ir dirvožemio tyrimų standartus nustatančių įstaigų, kurios prisidės prie aplinkos apsaugos, steigimą,
- pagalbą drėkinamojo ir geriamojo vandens srityse,
- valstybinių ir privačių organizacijų ir institucijų gebėjimų didinimą.

4.3.3 Dideli žemės ūkio naudmenų plotai vis dar yra alinami sausrų, nors jie yra netoli ežerų arba kitų gėlo vandens šaltinių. Taip yra todėl, kad trūksta ne tik drėkinimo infrastruktūros, bet ir specialistų, kurie galėtų suorganizuoti vandens tiekimą siurbliais.

4.3.4 Drėkinimo sistemos, įsigytos už pagal bendradarbiavimo programą skirtas lėšas, dažnai nenaudojamos todėl, kad trūksta specialistų, kurie galėtų jas eksploatuoti, o dar dažniau — sutaisyti.

4.3.4.1 Kitais atvejais mažų įmonių plėtrą stabdo galimas technologinių pokyčių lėtumas ir kultūrinio ⁽²¹⁾ bei institucinio pobūdžio apribojimai.

4.3.5 Dar kitais atvejais našumo augimą riboja didelis išteklių skirstymo nestabilumas ir organizacinių modelių silpnumas. Dar ilgai šie faktoriai gali būti daugelio bendruomenių nesaugumo priežastis, dėl to gali pasiduoti augančiam migracijos spaudimui.

⁽²¹⁾ Daugelyje Afrikos kultūrų turtas priklauso ne vienai atskirai šeimai, o „mbumba“ – visai išplėstinei patriarchalinei šeimai, susidedančiai iš kelių dešimčių žmonių. Tai rimta kliūtis turto kaupimui, nes turtas tampa visų nuosavybe, įskaitant tuos, kurie neprisidėjo prie jo kūrimo.

4.4 Derybų dėl EPS etapai turėtų prisidėti prie didesnio privataus sektoriaus gebėjimo analizuoti padėtį. Tačiau privataus sektoriaus gebėjimas veikti turi būti ugdomas ne vien derybų metu; jį būtina ugdyti bendradarbiaujant vietos lygmeniu, visuomet tiesiogiai į šį procesą įtraukiant pilietinės visuomenės atstovus.

4.4.1 Naujos verslo kultūros formavimo, įmonių steigimo, lyties, kvalifikacijos bei žmogiškųjų išteklių įvertinimo procesus EESRK jau apžvelgė savo informaciniuose pranešimuose ir nuomonėse; kai kurie jų buvo parengti visai neseniai.

4.5 AKR šalyse pramonės sektorius, ypač perdirbimo pramonės sektorius, yra silpnai išvystytas arba visai neišvystytas. 70 proc. pramonės sektoriuje dirbančių žmonių dirba neoficialiai arba mažose ir vidutinėse amatų įmonėse. Šie du sektoriai yra labai svarbūs, todėl jiems reikėtų skirti ypatingą dėmesį formuojant politiką, kuri prisidėtų prie šių sektorių vystymo ir suteiktų jiems būtiną paramą.

4.5.1 Pagrindinės tradicinės MVĮ problemos yra šios: lėšų stoka, technologijų eksploatavimo sunkumai, riboti valdymo gebėjimai, žemas našumas, normatyviniai apribojimai. Globalizuotos sistemos sąlygomis ir technologijų dominuojamoje aplinkoje jos dar paaštrėja, ypač tokiame kontekste, kaip AKR šalių, kurioms būdingi rimti struktūriniai ir infrastruktūriniai trūkumai.

4.5.2 Regionų integracijos, įgyvendinamos vykdant ekonominės partnerystės susitarimus, tikslas turėtų būti skatinti kūrimąsi ir įsivertinimą tam tikrų struktūrų, kurios yra būtinos siekiant sudaryti mažoms ir labai mažoms įmonėms galimybę pasinaudoti finansavimu, informacija, rinkomis, mokymu ir technologijų naujovėmis. Tačiau socialinių ir profesinių organizacijų atstovai patys prisideda prie šių struktūrų valdymo, todėl jiems turi būti sudaryta galimybė mokytis, stiprėti, įgyti naujų žinių ir keistis profesine patirtimi. EPS prisideda ir prie šių procesų.

4.5.3 Organizacijos pagal gamybos kategorijas yra vienas pagrindinių elementų. Kaip darbo našumas auga didėjant profsąjungų darbo kokybei, taip mažų ir labai mažų įmonių efektyvumas didės, jei stiprės jų atstovai.

4.5.4 Organizacijos pagal gamybos kategorijas leidžia išorėje ginti įmonės vertybes ir verslo kultūros principus, o įmonės viduje stiprinti valdymo gebėjimus, modernizavimą ir gerbti visus, kurie prisideda prie įmonės ir visuomenės vystymosi.

4.5.5 Apskritai, AKR šalys galės per tam tikrą laikotarpį perimti su įmonių socialine atsakomybe susijusias vertybes tik tuo atveju, jei į ekonominės partnerystės susitarimus bus įtraukti elementai, sudarę sąlygas Europai tapti socialinės rinkos ekonomikos pavyzdžiu. Šio tipo ekonomika turėtų remtis stipriomis ir atsakingomis darbuotojų ir darbdavių atstovų organizacijomis.

4.6 Atsižvelgiant į pirmiau minėtus skirtumus, kai kurie EPS derybose aptariamai objektai yra ypač strateginiai. Reikia pabrėžti, kad prekybos ir ekonomikos integracija, lemianti konkurencingumą ir augimą, turėtų pakelti gyvenimo ir darbo lygį ir išplėsti socialines teises, o ne jas apriboti.

4.6.1 Vadovaujantis šiuo požiūriu, atsiranda būtinybė atlikti ekonominio ir socialinio poveikio tyrimą (*ex-ante* ir *ex-post*), dalyvaujant atitinkamo regiono socialiniams ir ekonominiams veikėjams ⁽²²⁾.

4.7 **Žmogaus teisių ir ypač darbuotojų teisių viršenybė.** EPS privalo užtikrinti žmogaus teisių ir ypač socialinių teisių, kaip jas apibrėžė TDO, viršenybę visais prekybos ir finansų aspektais. Į šias teises turi būti sistemingai atsižvelgiama regionų lygmeniu vykstant deryboms dėl EPS.

4.7.1 Turėtų būti nustatyti aiškūs ryšiai tarp skolos užsieniui sumažinimo ir didesnių investicijų siekiant užtikrinti racionalų socialinės apsaugos finansavimą valstybės lėšomis, atsiradusiomis sumažinus skolos palūkanas.

4.7.2 Iš tiesų, šalys, turinčios labai didelę skolą, turi mažai galimybių įgyvendinti kovos su skurdu priemones ⁽²³⁾. Reikėtų dėti papildomas pastangas daugumos išsiskolinusių valstybių skolos naštai sumažinti. Tačiau imantis tokių priemonių, būtinas šių šalių vyriausybių išpareigojimas įgyvendinti nacionalinius tikslus.

4.7.3 **Konkretus socialinio vystymo planas.** Derybų laikotarpis turėtų būti panaudotas įgyvendinant konkrečią socialinio vystymo programą, kuria būtų siekiama Kotonu susitarime užsibrėžtų tikslų ⁽²⁴⁾, įtraukiant į šį procesą ekonomines ir socialines jėgas. Ši programa turėtų būti neatskiriama EPS dalis, pasirenkant kryptis ir tikslus, nustatant įgyvendinimo strategiją ir numatant poveikio analizę. Ji turi būti pagrįsta minėtais aspektais ir būtina remti konkurencingumo didinimą ir augimą, kuriuos turėtų paskatinti prekybos liberalizavimas.

4.8 Ši programa turi būti išsami ir daugiamatė. Ji galėtų apimti švietimo ir sveikatos paslaugų atkūrimą, priemones, kuriomis būtų siekiama užtikrinti smulkių kaimo gamintojų ir pavienių žvejų pajamas, aktyvią tinkamų darbo vietų ⁽²⁵⁾ skatinimą, apsaugos ir plėtros politiką bei tikro dalyvaujamojo požiūrio formavimą įtraukiant organizuotą pilietinę visuomenę.

4.8.1 Rengiant į žmogiškuosius išteklius nukreiptą programą, galima būtų pasekti ES pavyzdžiu ir pasinaudoti

⁽²²⁾ Žr. 17 išnašą.

⁽²³⁾ Kova su skurdu skatinant darnų vystymą: partnerystės požiūris (CES 104/2003, pranešėjas Ernst E. Ehnmark).

⁽²⁴⁾ Žr. 19–27 straipsnius.

⁽²⁵⁾ Taip pat žr. TDO strategiją: „Tinkamas darbas“.

Sąjungos sukaupta Europos socialinio fondo (ESF) valdymo patirtimi. Priemonės, kuriomis siekiama ugdyti gebėjimus ir perkvalifikuoti, kad būtų skatinamas atviresnės prekybos kultūros formavimasis, turi būti derinamos su organizuotos pilietinės visuomenės atstovais.

5. Individualios ir socialinės teisės

5.1 Daugelyje AKR šalių pagrindinių socialinių rodiklių ir ekonominės veiklos padėtis išlieka sudėtinga. Todėl šiuo metu vykstančios derybos dėl EPS AKR šalims yra puiki proga; šių susitarimų kokybė nulems jų vystymąsi ateityje.

5.1.1 Šiame etape taip pat svarbu nepamiršti, kad pagrindiniai derybų dėl EPS, kaip ir derybų dėl humanitarinės pagalbos, tikslai yra AKR šalių vystymasis ir skurdo mažinimas. Abi derybų šalys turi dirbti išvien ir užtikrinti, kad jų abiejų pozicijos aiškiai atspindėtų šiuos prioritetus. Taigi atsiranda nuolatinio derinimo poreikis.

5.2 Kaip aiškiai matome iš civilizacijos istorijos, švietimas ir profesinis mokymas yra vystymosi pagrindas. Pirmasis suteikia žmogui galimybę skaityti, suprasti ir atrasti savo vietą istorijoje, antrasis — patenkinti savo poreikius ir transformuoti materiją, taip prisidedant prie nuolat vykstančio pasaulio kūrimo ⁽²⁶⁾.

5.2.1 Bendradarbiavimo patirtis rodo, kad pagrindinės iniciatyvų žlugimo priežastys dažnai būna šios:

- per mažai dėmesio skiriama mokymui formuojant vystymosi politiką,
- šalys paramos gavėjos susiduria su sunkumais įgyvendindamos būtinas reformas, leidžiančias racionaliai naudoti ir vidaus, ir tarptautinius išteklius,
- neaktyvus tiesiogiai susijusių veikėjų dalyvavimas, ypač diegiant naujas technologijas, novatoriškus metodus ir ugdant verslumo savybes.

5.2.2 Rengiant EPS ir šių susitarimų įgyvendinimo etapais, mokymasis yra esminė bendradarbiavimo iniciatyvų sėkmės sąlyga. Dažnai bendradarbiavimo projektai žlunga dėl to, kad nesugebama tinkamai perduoti praktinių įgūdžių, trūksta žinių apie valdymo būdus arba vietos subjektai negauna tam tikros informacijos, kurios jiems reikia priimant operatyvius sprendimus arba siekiant pasinaudoti integracijos į nuolat besikeičiančias regionų rinkas galimybėmis.

⁽²⁶⁾ Aristotelis yra pasakęs, kad žmogaus smegenys ir kultūra suteikia žmogui galimybę suprasti pasaulį, o mokymasis ir jo rankų darbas suteikia galimybę prisidėti prie pasaulio kūrimo.

5.2.3 Renkantis modernizavimo, rinkos stiprinimo ir konkurencingumo didinimo, senų ekonominių struktūrų gerinimo, žemės ūkio modernizavimo, žemės ūkio ir pramonės integravimo priemones, susiduriama ne tik su ekonominio pobūdžio apribojimais, bet ir žmonių bei kultūrinių išteklių trūkumu.

5.3 Planuojamos ilgalaikės mokymo priemonės yra būtinos siekiant stiprinti silpnas gamybos struktūras. Iš esmės, reikėtų integruoti trijų krypčių priemones: atskirų sektorių (ypač žemės ūkio) politikos, gamybos sistemos tobulinimo ir paskirstymo gerinimo.

5.3.1 Priemonės, kuriomis siekiama aktyvinti privatų sektorių:

- investicijos į žmogiškuosius išteklius ir mokslinius tyrimus siekiant išugdyti gebėjimus, kurie bus būtini pradedant vykdyti socialiniu požiūriu priimtinus ilgalaikius plėtros procesus;
- organizacinių ir institucinių pajėgumų gerinimas, įskaitant valstybės centrinių ir vietos valdymo institucijų, ekonominių organų ir ypač darbdavių bei darbuotojų asociacijų kūrimą;
- „technologinių paketų“ kūrimas ir platinimas ⁽²⁷⁾;
- praktinių mokymų, per kuriuos būtų suteikiama žinių apie gaminių sandėliavimą, vežimą, perdirbimą ir kurie padėtų gerinti rinkos veikimą, rengimas. Šiuo požiūriu daug naudotos galima būtų gauti plėtojant asociacijų formas. Įvairios asociacijos galėtų kaupti visos Europos praktinę patirtį; jos remtųsi privataus sektoriaus skatinimo sistema, kuri leistų sumažinti vežimo ir perdirbimo sąnaudas bei įdiegti naujus metodus.

5.3.2 Investavimas į žmogiškąjį kapitalą yra pagrindinis vystymosi proceso elementas, todėl jį turėtų būti nuolat atsižvelgiama planuojamose derybose dėl EPS. Pagrindinis išsilavinimas suteikia galimybę siekti tolesnio mokymo ir skleisti jį skirtinguose sektoriuose. Jis palengvina asociacijų kūrimąsi ir technologijų atnaujinimą.

5.3.3 Tinkamas švietimo lygis labai naudingas ir moterims, nes jos vaidina svarbų vaidmenį visuomenėje ir šalies ūkyje. Daugumoje AKR šalių moterys dažnai yra vienintelis nuolatinis ir patikimas kaimo pajamų šaltinis. Tai reiškia, kad suteikus galimybes mokytis moterims, tai bus naudinga visam šalies ūkiui ⁽²⁸⁾.

⁽²⁷⁾ Sėklų rūšys; gamybos technologijos; mechanizmai; vandens transportas, išsaugojimas ir valdymas.

⁽²⁸⁾ OL C 74, 2005 3 23 (pranešėja Susanna Florio).

5.3.4 Kiekviename regione EPS turėtų sudaryti sąlygas užtikrinti ir pagerinti:

- visiems vienodą galimybę mokytis,
- profesinio mokymo vystymą ir sklaidą technikos srityse,
- glaudų nevalstybinių veikėjų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą siekiant plačiau ir veiksmingiau paskirstyti mokymosi galimybes,
- keitimąsi patirtimi tarp Europos organizacijų ⁽²⁹⁾ ir panašių AKR organizacijų ⁽³⁰⁾.

5.3.5 Tarp išsilavinimo lygio ir perspektyvos rasti nuolatinį darbą yra glaudus ryšys. Tačiau reikėtų sukurti aplinką, kurioje jauni išsilavinę žmonės būtų linkę panaudoti įgytus gebėjimus savo šalies ir regiono labui ⁽³¹⁾.

5.3.6 Europos valstybėse davusių puikių rezultatų privačiose įmonėse ir viešosiose įstaigose taikomą jaunų žmonių įdarbinimo atsižvelgiant į darbo patirtį praktiką reikėtų pritaikyti ir AKR šalyse. Todėl ją reikėtų aptarti derybų dėl EPS metu.

5.3.7 Iš tikrųjų, plati švietimo ir mokymo tema turėtų tapti pagrindiniu derybų proceso elementu.

5.4 Globalizacijos paženklintu laikotarpiu pilietinė visuomenė suformavo socialinės rinkos ekonomikos vertybėmis ir koncepcijomis pagrįstą kultūrą, kuriai būdinga asmeninė atsakomybė, teisinės valstybės pripažinimas, pagarba asmeniui ir turtui, skaidrumas, žmogaus orumas, lygybė ir laisvė, pagrindinių profesinių sąjungų ir darbuotojų teisių pripažinimas, tvirtų profesinių sąjungų ryšiai, galimybė gauti išsilavinimą ir vienoda teisė mokytis abiejų lyčių atstovams bei aukštas socialinės apsaugos lygis. Šiomis vertybėmis ir koncepcijomis yra paremtas ES požiūris į globalizaciją.

⁽²⁹⁾ Darbdavių, darbuotojų, vartotojų, lygių galimybių ir kt. asociacijos.

⁽³⁰⁾ Europos profesinio mokymo valdymo patirtis, sukaupta bendrai socialinių partnerių ir administracijos vadovaujamuose mokymo centruose, davė vertingų rezultatų ir jaunimui, ir darbo rinkai

⁽³¹⁾ Neseniai atlikti EBPO tyrimai rodo, kad 50 proc. iš besivystančių šalių išvykstančių jaunų žmonių turi profesinę kvalifikaciją ir galėtų labai prisidėti prie savo šalies vystymosi.

5.4.1 Per pastaruosius dešimtmečius dėl Europoje vykstančio regionalizacijos proceso, prasidėjusio po Antrojo pasaulinio karo, šios vertybės pasitvirtino ir sutvirtėjo. Jomis grindžiama taika ir pažanga; šios vertybės yra tas pagrindas ir geros praktikos pavyzdys, kuriais turi būti pagrįsti ekonominės partnerystės susitarimai (EPS) su AKR šalimis.

5.4.2 Keitimasis informacija tarp besivystančių šalių valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės, kuris yra labai produktyvus siekiant politinio konsensuso, turi specifinę vertę, nes jis padeda priartinti sprendimų priėmimo centrus prie įvairių poreikių, kylančių dėl realių vietos sąlygų skirtingose srityse.

5.4.3 Taip įgyvendinama partnerystė gerokai padidina valstybės politikos galimybes reaguoti į poreikį kuo plačiau tarp vietos gyventojų paskleisti socialinės ir ekonominės demokratijos pranašumus; tai leistų pasiekti apčiuopiamų rezultatų kovojant su skurdu ir būtų daromas poveikis socialinės politikos veiksmingumui.

5.4.4 Tačiau pilietinės visuomenės vystymasis ir „demokratijos priartinimas“ nevyksta spontaniškai. Abu šie reiškiniai yra dalyvaujamąsios kultūros rezultatas, kurią formuojantys modeliai ir praktika, nors jau yra nusistovėję, turėtų būti nuolat tobulinami. Gera šių modelių kokybė ir naudingumas bei jų taikymas kasdieniame gyvenime yra labai svarbūs ir turėtų būti įtraukti į partnerystės susitarimus.

5.4.5 Jei, vykstant giluminiams kultūriniais procesams ir nuolat keičiantis informacija su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis, AKR valstybės turėtų galimybę įsisavinti šiuos modelius ir įtvirtinti juos savo socialinėje tikrovėje, šioms šalims veikiausiai pavyktų daug greičiau įveikti dabartinį nestabilumą.

5.4.6 Šiuo pažiūriu, EESRK, kaip organizuotai pilietinei visuomenei atstovaujantis ES organas, patvirtina „esminių moterų, kaip pirmaujančių plėtros veikėjų, vaidmenį ir pabrėžia poreikį skatinti jų organizacijas ir užtikrinti proporcingą moterų dalyvavimą patariamuosiuose ir sprendimų priėmimo organuose“⁽³²⁾.

5.4.6.1 Siekiama ne tik labiau įtraukti moteris į pilietinę visuomenę, bet ir sukurti pagrindines sąlygas joms realiai dalyvauti, jas įvertinti ir paremti kad, turėdamos tokias pat galimybes kaip vyrai⁽³³⁾, jos ypatingai prisidėtų prie šalių vystymo.

⁽³²⁾ Žr. nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl Europos Sąjungos ir AKR šalių tarpusavio santykių XXI a. išvakarėse – naujos partnerystės iššūkiai ir pasirinktas (pranešėjas H. Malosse) (REX/152).

⁽³³⁾ OL C 74, 2005 3 23, dėl Moterų organizacijų, kaip nevalstybinių veikėjų, vaidmens įgyvendinant Kotonu susitarimą (pranešėja Susanna Florio) (REX/154).

5.5 2003 m. vasario mėn. Pasaulio banko atliktame tyrime konstatuojama, kad pajamų skirtumo ir diskriminavimo atlygio požiūriu mažinimas bei ekonominės veiklos rezultatų gerinimas priklauso nuo didelio profesinių sąjungų skaičiaus ir tvirtų profesinių ryšių⁽³⁴⁾. Šiame tyrime pabrėžiama būtinybė imtis veiksmų, kuriais būtų siekiama nustatyti geresnę pusiausvyrą tarp ekonominių ir socialinių vertybių⁽³⁵⁾.

5.6 Kotonu susitarimo socialinis aspektas ir jo poveikis EPS turi būti grindžiami pagrindinėmis TDO konvencijomis, ypač susijusiomis su:

- asociacijų, veiksmų ir derybų laisve,
- priverstinio darbo uždraudimu,
- vaikų darbo nenaudojimu,
- nediskriminavimu bei lygiomis moterų ir vyrų teisėmis.

5.6.1 Be to, dar galima būtų paminėti:

- konvenciją Nr. 183 (2000 m.) dėl motinystės apsaugos,
- konvenciją Nr. 102 (1952 m.) dėl socialinės apsaugos,
- konvenciją Nr. 122 (1964 m.) dėl užimtumo politikos,
- konvenciją Nr. 142 (1975 m.) dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo, ugdant žmogaus išgales,
- konvenciją Nr. 81 (pramonės sektoriuose) ir 129 (žemės ūkyje) dėl darbo inspekcijos,
- konvenciją Nr. 97 dėl darbuotojų migrantų.

5.6.2 Optimalus reikalavimas socialinėje srityje (įsipareigojimas užtikrinti bent jau aštuonių konvencijų TDO „pagrindinių teisių“ nuostatų laikymąsi) turėtų būti privaloma bet kokios investicijos į AKR šalis sąlyga. Šis reikalavimas turėtų būti taikomas ir viešųjų pirkimų konkursams, kurie rengiami ketinant pirkti paslaugas, finansuojamas EPF arba kitų fondų, kuriems taikomos Kotonu susitarimo nuostatos.

5.6.3 Kai kurios finansinės priemonės, kuriomis siekiama skatinti verslumą ir įmonių steigimą bei vystymą, turėtų būti susietos su konkrečiais įmonių socialinės atsakomybės įgyvendinimo veiksmais. Pavyzdžiui, galima būtų numatyti skatinimą įmonėms, kurios organizuoja personalo mokymus ir mažoms bei labai mažoms įmonėms, kuriose nustatyti ir taikomi sveikatos ir saugos darbo vietoje principai.

⁽³⁴⁾ Profesinės sąjungos ir kolektyvinės derybos: ekonominis efektas globalizacijos sąlygomis, Pasaulio bankas, Vašingtonas, 2003 m.

⁽³⁵⁾ OL C 221, 2005 9 8, dėl Globalizacijos socialiniai aspektai (pranešėjai Tom Etty ir Renate Hornung-Draus) (REX/182).

6. Lyčių lygybės klausimai

6.1 Būtina nuolat atsižvelgti į lyčių lygybės problemas ⁽³⁶⁾ tiek aptariant pagalbą vystymuisi, tiek derybų dėl EPS metu.

6.1.1 AKR šalyse atlikti tyrimai ir sukaupta patirtis rodo, kad:

- mergaičių ir moterų galimybės gauti bendrąjį ir profesinį išsilavinimą yra ribotos ⁽³⁷⁾,
- moterims yra ribotos galimybės gauti finansavimą, ypač mikrofinansavimą ⁽³⁸⁾,
- moterys susiduria su kliūtimis įsigydamos nekilnojamo turto,
- yra skirtingos patekimo į oficialią darbo rinką galimybės,
- mokami skirtingi atlyginimai moterims ir vyrams,
- auga ŽIV užsikrėtusių mergaičių ir moterų procentas,
- moterys pernelyg dažnai patiria sumurtą ir nesiskaitymą.

6.2 Vykstant EPS numatytiems deryboms, Komisijos delegacijos turėtų atlikti ir prižiūrėti AKR regionuose ir šalyse tyrimus bei imtis veiksmų siekiant identifikuoti moterų organizacijas ir įvertinti jų veiklą bei įtaką.

6.2.1 Komisijos delegacijų pareigūnai turi nuolat dalyvauti diskusijose kultūros ir lyčių lygybės klausimais. Delegacijoms turi būti keliama speciali užduotis skatinti lyčių lygybės aspekto įtraukimą ⁽³⁹⁾ ir parengti specialiai moterims skirtą *gebėjimų ugdymo strategiją* ⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁶⁾ Žr. 39 išnašą.

⁽³⁷⁾ Žr. REX/154 (pranešėja Susanna Florio): besivystančiose šalyse bent pagrindinį išsilavinimą turi 61 proc. vyrų ir tik 41 proc. moterų.

⁽³⁸⁾ JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos tyrimų duomenimis, Afrikoje gyvenančios moterys tegausa tik 10 proc. paskolų, skirtų smulkiesiems žemės savininkams.

⁽³⁹⁾ Žr. jau minėtą REX/154.

⁽⁴⁰⁾ EB steigimo sutarties 3 straipsnyje rašoma: „Visose šiame straipsnyje nurodytose veiklos srityse, **įskaitant bendradarbiavimą vystymosi labui**, Bendrija siekia pašalinti moterų ir vyrų nelygybės apraiškas ir **diegti jų lygybę**“.

6.2.2 Atsižvelgdamas į tai, kad visos ES delegacijų ir po derybų dėl EPS regionų parengiamųjų darbo grupių suplanuotos priemonės bei planinės vystomojo bendradarbiavimo iniciatyvos turi remtis *acquis communautaire* ⁽⁴¹⁾ nuostatomis, EESRK ragina, atliekant poveikio tyrimus, atskirai įtraukti abiejų lyčių statistinius duomenis, kad būtų aiškiai matomas įvairių prekybos priemonių poveikis vyrams ir moterims, gyvenantiems AKR šalyse ir regionuose.

6.3 Jei, rengiant ekonominės partnerystės susitarimus, norima atsižvelgti į lyčių lygybės aspektus, būtina pripažinti, kad perėjimas prie laisvosios prekybos su Europos Sąjunga ypač paveiks moteris, vaidinančias svarbų vaidmenį šiame procese, ir kaip gamintojas, ir kaip vartotojas ⁽⁴²⁾. Poveikio tyrimas suteiktų galimybę nustatyti tuos ekonomikos sektorius, kuriuose laisvosios prekybos įvedimas būtų naudingas moterims kaip vartotojoms ir nesudarytų problemų joms kaip gamintojoms.

6.3.1 Moterys vaidina pagrindinį vaidmenį daugumos AKR šalių, ypač Afrikos valstybių, žemės ūkio sektoriuje. Todėl jos bus labiau pažeidžiamos bent kiek padidinus Bendrijos žemės ūkio produktų eksportą į vietos ir regionų rinkas.

6.3.2 Atsižvelgiant į tai, kad moterys jau nukentėjo įvedus PPO taisykles, susijusias su žemės ūkio liberalizavimu ⁽⁴³⁾, vertėtų atkreipti didesnę dėmesį į sektorius, kurie moterims yra ypatingai svarbūs, siekiant:

- įvesti paprastas ir veiksmingas apsaugos priemones, kurių gali prireikti,
- išbraukti šiuos sektorius iš sektorių, kurių produkcija ketinama prekybui pereinant prie laisvosios prekybos, sąrašo,
- numatyti specialias nuostatas, kuriomis būtų siekiama reaguoti į specifinius kai kurių regionų poreikius.

6.3.3 Analizuojant su EPS susijusias vystymo problemas lyčių lygybės požiūriu, visų pirma turėtų būti siekiama identifikuoti sritis, kuriose moterims sunkiausia pasinaudoti gamybos ištekliais. Tokia analizė taip pat padėtų išsiaiškinti, kaip galima būtų palengvinti moterims prieigą prie šių išteklių, kad jos galėtų geriau pasirengti laisvosios prekybos su ES įvedimui.

⁽⁴¹⁾ COM (2001) 295 galutinis, Lyčių lygybės klausimų įtraukimo į Bendrijos vystomąjį bendradarbiavimą veiksmų planas (2001/2006).

⁽⁴²⁾ 2003 m. spalio mėn., Dakaras, Apradev konferencija, Lyčių lygybės aspektas EPS.

⁽⁴³⁾ GERA programa, II etapas/Trečiojo pasaulio tinklas – Afrika.

6.3.4 Be to, minėta analizė turėtų aiškiai parodyti, kaip sėkmingai moterys naudojasi vyriausybės ir ES programomis, kuriomis siekiama palengvinti prieigą prie išteklių.

6.3.5 Tokia preliminarinė analizė suteiks galimybę nustatyti, kokios pagalbos moterims reikia labiausiai, rengiantis priimti laisvosios prekybos joms metamus iššūkius.

6.4 Be moterų ir labiausiai skurstančiųjų, lyčių lygybės klausimas aktualus smulkiems gamintojams, kurie yra silpniausia grandis EPS derybose. Ekonominiu ir biudžeto problemų požiūriu, moterims ir smulkiems gamintojams yra gyvybiškai svarbios dvi sritys, į kurias būtina atsižvelgti sudarant ekonominės partnerystės susitarimus:

- **socialinės paslaugos:** švietimas, sveikatos apsauga, vandens naudojimas, pagalba motinystei,
- **ekonominės paslaugos,** ypač žemės ūkis, infrastruktūros, kaimo keliai, finansų politika, galimybės gauti mikrofinansavimą ir naujovės.

6.4.1 Apskritai, EPS biudžetuose socialinėms ir ekonominėms paslaugoms numatytos lėšos yra per mažos, jei siekiama apsaugoti regionų vidaus rinkas arba pasiūlyti alternatyvią pagalbą sprendžiant tiekimo apribojimų problemas. Išsamus poveikio tyrimas turėtų padėti nustatyti reikalingas pagalbos apimtis, atsižvelgiant į tai, kad dėl perėjimo prie laisvosios prekybos su ES sumažės AKR šalių pajamos.

6.5 Siekiant padidinti moterų integraciją ir sudaryti sąlygas joms aktyviau dalyvauti socialiniame ir ekonominiame AKR šalių gyvenime, reikėtų numatyti specialias priemones:

- sukurti privilegijuotus kanalus, kuriais galėtų pasinaudoti tik moterys, siekiančios gauti Europos fondų finansavimą įvairiems projektams (gebėjimų ugdymo, verslumo, mikrofinansavimo, moterų organizacijų mokymo ir kt.) ⁽⁴⁴⁾,
- skirti didesnę paramą moterų mokymo programoms,
- patobulinti priemones, kuriomis siekiama skatinti moterų verslumą.

6.6 Tačiau pati svarbiausia užduotis — užtikrinti vienodas vyrų ir moterų galimybes gauti išsilavinimą ir profesinį parengimą, kaip tai numatyta Tūkstantmečio vystymosi tikslų trečiajame punkte.

⁽⁴⁴⁾ Šiuo klausimu ES yra sukaupusi didžiulę patirtį. Žr. 1980 m. Europos moterims skirtą TDO programą ir daugybę lygias moterų ir vyrų galimybes skatinančių projektų, kuriuos finansavo ankstesnysis V Generalinis direktoratas. Taip pat reikėtų paminėti šiuo metu vykstančią EQUAL programą.

7. Išvados ir rekomendacijos

7.1 Šiuo metu visos išsivysčiusios šalys susiduria su sunkumais sprendamos įvairios globalizacijos problemos. Nekyla abejonių, kad laipsniškas rinkų liberalizavimas, kuris dar labiau sustiprins globalizacijos procesą, skirtingas šalis paveiks nevienodai.

7.1.1 Šalys, turinčios gerai išvystytą paslaugų tinklą ir ekonomiką, kurioje yra sumažėjusi gamybos sektoriuje sukuriamą pridėtinę vertę ⁽⁴⁵⁾ (BPV 2), užima pranašesnę padėtį globalizuotoje sistemoje. Šiuo istoriniu laikotarpiu šalia kitų veiksnių ir gebėjimas teikti pažangesnes paslaugas labiau negu anksčiau nulemia ekonomikos sėkmę.

7.1.2 Gamybos struktūros AKR šalyse yra labai silpnos arba jų iš viso nėra, o paslaugų tinklo padėtis dar prastesnė. Todėl, plačiai panaudojant prekybos ir gamybos teikiamas galimybes, būtina šioms šalims padėti pasinaudoti priemonėmis, mažinančiomis badą ir skurdą. Tačiau tai reiškia, kad liberalizacijos ir muitų tarifų mažinimo procesas bus ilgas ir užtruks ilgiau nei buvo numatyta.

7.1.3 Tai taip pat reiškia, kad šiuo metu vykstantis procesas bus sėkmingas tik tuo atveju, jei į jį bus įtraukta visuomenė, kurią šis procesas motyvuos. Tačiau visuomenės reakciją ir pritarimą išreiškia organizacijos ir asociacijos, kurios tebėra labai netvirtos ir kurioms daugelyje šalių trukdoma veikti.

7.1.4 Pirmoji ir pagrindinė ekonominės partnerystės susitarimams keliama užduotis yra įvairiuose regionuose sustiprinti darbuotojų, darbdavių, vartotojų asociacijas, lygių galimybių organizacijas ir daugelį kitų susivienijimų, prisidedančių prie kultūros formavimo ir orientuojančių į žmonių socialinę ir ekonominę pažangą spartinančias priemones.

7.2 AKR šalys labai skiriasi kalbos, kultūros, religijos, taigi ir pilietinės visuomenės elgsenos požiūriu. Šie savitumai, galintys tapti svarbiais vykstant deryboms dėl EPS, buvo analizuojami keliuose atliktuose tyrimuose ⁽⁴⁶⁾.

7.2.1 Šie skirtumai tarp šalių turėtų lemti suskirstymą regionais, su kuriais sudaromi EPS skirtąsi savo turiniu.

⁽⁴⁵⁾ BPV 6 (bendra pridėtinė vertė, sukuriamą šešiuose svarbiausiuose ūkio sektoriuose, kuriuose sukurta produkcija sudaro BVP): BPV 1 – žemės ūkis, BPV 2 – gamyba, BPV 3 – statyba, BPV 4 – prekyba ir turizmas, BPV 5 – paskolos ir paslaugos įmonėms, BPV 6 – administravimas.

⁽⁴⁶⁾ Čia minimi Afrikos plėtros banko atlikti tyrimai.

7.2.2 Nors, AKR šalis suskirsčius į šešis makroregionus, atsirado galimybė plėtoti Pietų/Pietų ryšius, taip išplečiant iki šiol teigiamus rezultatus davusią Europos Sąjungos patirtį, būtina pabrėžti, kad labai skirtingas AKR šalių pasiekimas išsivystymo lygis ragina nuolat palaikyti ekonominius ir socialinius tarpusavio ryšius. Komisija taip pat turėtų dėti nemažas pastangas siekdama išskirti kiekvieno atskiro regiono ypatumus, į kuriuos atkreiptų pilietinės visuomenės dėmesį sukeldama jos susidomėjimą.

7.2.3 Johannesburge aptartuose plataus masto projektuose, kuriais paremti ir Tūkstantmečio tikslai (sveikatos paslaugos, vandens tiekimas, skurdo mažinimas, darnus vystymasis, gebėjimų ugdymas ir kt.), išdėstyti pagrindiniai klausimai, į kuriuos reikėtų atkreipti pilietinės visuomenės dėmesį siekiant, kad ši pasijustų aktyvia permainų proceso dalyve.

7.2.4 Ir derybų, ir skirtingų projektų įgyvendinimo etapų metu turėtų būti laikomasi išklausymo ir jautraus reagavimo principų. Reikėtų kryptingai sutelkti pastangas siekiant suderinti įvairius socialinius aspektus su ekonominiais, kultūriniais ir aplinkos apsaugos aspektais.

7.3 Komisijos nario Peter Mandelson tvirtinimu, derybų dėl EPS metu prekyba turi būti laikoma vienu iš vystymąsi skatinančių veiksnių. Nors akivaizdu, kad laisvoji prekyba pati savaime nėra vaistas nuo bado ir skurdo, nei geriausia priemonė siekiant darnaus vystymosi, **pagal partnerystės projektą** ją reikėtų laikyti vienu iš konkurencingumo skatinimo priemonių.

7.3.1 EESRK prašo, kad atitinkamos fondų lėšos būtų skirtos pilietinės visuomenės atstovavimo AKR šalyse ir jau esamų ryšių tarp ES organizuotos pilietinės visuomenės bei AKR šalių stiprinimui.

7.3.2 Todėl visos su prekybos taisyklėmis susijusios problemos turėtų būti aptariamoms ir sprendžiamoms konsultuojantis su pilietinės visuomenės atstovais, nes būtent jiems teks susidurti su šių sprendimų pasekmėmis.

7.3.3 Europos Komisija turėtų kuo skubiau paremti AKR šalių pilietinės visuomenės veikėjų regioninio bendradarbiavimo struktūrų, pirmiausia socialinių partnerių, finansavimą siekiant propaguoti jų tiesioginį dalyvavimą ir integravimą į AKR šalių regioninio integravimo procesą bei į EPS rengimą. Savo ruožtu

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto AKR ir ES stebėsenos grupė sutiko prioritetine tvarka skatinti tokių pilietinės visuomenės regioninio bendradarbiavimo tinklų vystymą ir kartu rengti EPS.

7.4 Ekonominės partnerystės susitarimai bus tikrai veiksmingi ir duos teigiamų rezultatų tik tuo atveju, jei bus užtikrintas ekonominių ir socialinių veikėjų dalyvavimas planuojant, rengiant ir įgyvendinant šiuos susitarimus, ypač atliekant poveikio tyrimus, ir jei derybų metu bus aptarti ir apibrėžti iš EPS kylantys socialiniai aspektai.

7.4.1 Teigiamus EPS aspektus (regionų vystymas, nacionalinių ir regionų vidaus rinkų kūrimas) gali lemti:

— dideli ES valstybių narių ir AKR šalių išsivystymo lygio skirtumai,

— techniniu ir finansiniu požiūriu labai nevienodas rinkų tarp partnerių pasiskirstymas.

7.5 Remiantis poveikio tyrimo rezultatais, bus galima nuspręsti ar toliau tęsti integracijos procesą, ar jį koreguoti, ar sustabdyti, pasinaudojus specialiomis saugumo sąlygomis arba moratoriumais, suteikiančiais galimybę reguliariai peržiūrėti susitarimus.

7.6 Poveikio tyrimo rezultatai išryškins bet kokią poreikį keisti PPO taisykles siekiant EPS pritaikyti MIŠ poreikiams.

7.6.1 Akivaizdu, kad, pereinant prie laisvosios prekybos, MIŠ turės didelių socialinių ir ekonominių išlaidų. Daugumą EPS teikiamų pranašumų bus sudėtinga įvertinti skaičiais. Todėl Komisija kartu su AKR šalių pilietinės visuomenės atstovais turėtų įvertinti su ES sudaromų ekonominės partnerystės susitarimų tikrąsias išlaidas ir teikiamą naudą.

7.7 Bet kuriuo atveju, EPS sėkmę lems visuomenės dalyvavimas visuose derybų dėl EPS etapuose.

7.8 Kaip visuomet, EESRK yra pasirengęs glaudžiau bendradarbiauti su Komisija ir pasidalinti sukaupta patirtimi siekdamas suaktyvinti dialogą ir keitimąsi geriausia praktika su AKR regionų atstovais, organizuoti susitikimus, seminarus ir stažuotes aiškiai apibrėžto profesinio profilio asmenims, aktyviai dalyvaujantiems pilietinės visuomenės asociacijų veikloje.

7.9 Į kiekviename regione aktyviai veikiančių regionų parengiamųjų darbo grupių (*Task Force*) veiklą reikėtų įtraukti AKR šalių pilietinės visuomenės, ypač verslo pasaulio ir profesinių sąjungų, atstovus.

7.10 Atsižvelgdamas į 24-o AKR ir ES ekonominių ir socialinių interesų grupių susitikimo rekomendacijas, EESRK siūlo „įsteigti **regioninius socialinio dialogo komitetus** į jų veiklą įtraukiant socialinius ir atskirų profesijų atstovus, kurių tikslas būtų prisidėti prie socialinių programų kūrimo ir siūlymo bei jų tolesnio plėtojimo ir įgyvendinimo užtikrinimo. Komitetų veiklos sritis galėtų apimti EPS ekonominio, socialinio ir regioninio poveikio tyrimą, TDO pagrindinių socialinių standartų įgyvendinimą ir stebėseną, užimtumo ir socialinio vystymo skatinimą, profesinio mokymo vystymą, socialinės apsaugos nuostatų kūrimą ir derybas neoficialios ekonomikos plėtros klausimais.“

7.11 Be to, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas yra įsitikinęs, kad, remiantis Kotonu susitarimo nuostatomis, pagrindiniai socialiniai ir lyčių lygybės aspektai, užimtumo galimybių plėtra ir socialinės garantijos turi būti

įtraukti į derybų dėl EPS punktus, o vėliau sukonkretinti įgyvendinimo metu.

7.12 Pirmiau minėti klausimai yra esminiai norint užtikrinti teigiamą ekonominį ir socialinį vystymą ir į juos turi būti rimtai atsižvelgta formuojant vystymosi politiką, kuri turi būti formuojama lygiagrečiai ir papildyti derybas dėl EPS.

7.13 Globalizacijos procesas tikriausiai jau pasiekė tą etapą, kuriame būtina daugiau dėmesio skirti piliečių „kolektyviniams prioritetams ir jausmams“ siekiant sumažinti įtampą šalių viduje ir tarptautiniu mastu ir išvengti daugėjančių „ideologinių“ prekybos konfliktų, kurių, atrodo, nuolat daugėja ir kurių nesugeba numalšinti išorinės priemonės ir taisyklės, nei patys tų sričių ekspertai.

7.14 Trumpai tariant, kaip jau buvo išdėstyta ankstesnėse EESRK nuomonėse, Komitetas yra tos nuomonės, kad EPS yra labai ambicingas iššūkis Europos Sąjungai ir viso pasaulio ekonomikai. Jie bus sudaryti vėliau negu tikėtasi⁽⁴⁷⁾ ir duos teigiamų rezultatų tik tuo atveju, jei, priimant sprendimus ir įgyvendinant konkrečias priemones, pavyks įtraukti pilietinę visuomenę ir padidinti moterų vaidmenį.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁷⁾ Norint tuo įsitikinti, pakanka pažvelgti į sunkumus, su kuriais šandien susiduria ES, praėjus penkiasdešimčiai metų po jos įkūrimo.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl konsultacinio dokumento dėl valstybės pagalbos naujovių diegimo srityje

COM(2005) 436 final

(2006/C 65/16)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato dėl konsultacinio dokumento dėl valstybės pagalbos naujovių diegimo srityje*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras nurodė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui organizuoti darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14 d., pagrindiniu pranešėju paskyrė Antonello Pezzini ir priėmė šią nuomonę 80 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pritaria konsultaciniam dokumentui dėl valstybės pagalbos naujovių diegimo srityje, kuriuo Komisija siekia sukurti teisinį tikrumą suteikiančią bazę, taip pat nustatyti tikslingesnio pagalbos skyrimo kriterijus ir supaprastinti šią sritį reglamentuojančią sistemą.

1.1.1 EESRK supranta, kad šiuo Komisijos dokumentu pirmą kartą pradama išsami diskusija dabar ypač aktualiais klausimais:

- kaip suprantame naujoves,
- kaip nustatyti ribą tarp remtinų ir komercinių naujovių,
- kokiais veiksmais būtų galima kompensuoti mažosioms ir vidutinėms įmonėms jų augimui nustatytus gerai žinomus apribojimus,
- vykstant globalizacijai, kokių veiksmų naujovių diegimo srityje imasi mūsų partneriai ir kokius, laikydamiesi PPO taisyklių, esame sau nusistatę apribojimus.

1.2 Tai kaip atsakysime į šiuos klausimus, nulems naująją teisinę sistemą, kurią turi pasiūlyti Komisija; šioje sistemoje turės atsispindėti valstybių narių ryžtas pažangą ir plėtrą derinti su taisyklėmis, visų pirma reglamentuojančiomis konkurenciją.

1.3 Tai, kad Europa ne visada sugeba konkuruoti, daugeliu atvejų aiškintina tuo, kad ji diegia per mažai naujovių, kurios paprastai atsiranda dėl rinkos trūkumų. Tokiais atvejais valstybės pagalba galėtų paskatinti rinkos dalyvius daugiau investuoti į naujų produktų ir procesų diegimą ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ 2003 m. modernių technologijų produktų eksportas sudaro tokią viso eksporto dalį: 25 ES narėse – 17,8 proc., Japonijoje – 22,7 proc., JAV – 26,9 proc. (šaltinis – Eurostat, Science and Technology 8/2005).

1.4 Jei naujovės nebus diegiamos, Sąjunga ims atsilikti tiek kultūriniu, tiek ekonominiu požiūriu. EESRK puikiai tai suvokia, todėl per savo narius, priklausančius įvairiems organizuotos pilietinės visuomenės sluoksniams, stengiasi užtikrinti, kad (iš dalies deramai pasinaudojant valstybės pagalba):

- rinkos trūkumai būtų pašalinti arba valdomi;
- būtų skatinamas verslumas;
- įvairiose srityse būtų nustatytos tinkamos priemonės, skirtos padėti mikroįmonėms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ir priemonės, skirtos paversti šias įmones pažangiomis;
- socialinėje srityje dirbantiems verslininkams ir subjektams būtų padedama suprasti naujoves, kurios rinkų globalizacijos sąlygomis yra diegiamos nuolat, ir jomis naudotis;
- būtų sukurtos privataus sektoriaus priverstinio vykdymo formos, kurios padėtų laikytis taisyklių ir jas visas taikyti ⁽²⁾;
- Europos mokslinių tyrimų erdvei būtų suteiktas praktinis pobūdis, koordinuojant veiksmus technologijų ir aukštesniųjų mokyklų srityje, siekiant skleisti ir taikyti mokslinių tyrimų rezultatus ⁽³⁾;
- būtų naudojamos instrumentais ir priemonėmis, skirtais pradiniam ir tolesniam mokymui priitaikyti prie profesinių gebėjimų ir nuolat besikeičiančių rinkos reikalavimų, taip siekiant padėti visuomenei suprasti, kad padėtis visą laiką keičiasi, ir skleisti bei sujungti įmonės socialinės atsakomybės principus ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ INT. 286

⁽³⁾ Tikslas – įveikti „Europos paradoksą“: mes pirmuame mokslinių tyrimų srityje, tačiau esame silpni komercinio mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimo srityje.

⁽⁴⁾ Žr. Žaliąją knygą dėl įmonių socialinės atsakomybės.

1.5 Komisija dar nėra priėmusi konkrečių taisyklių dėl valstybės pagalbos naujovių diegimui. Pagal Sutarties 87 ir 88 straipsnius ji atsižvelgė į naujovių diegimą kalbėdama apie kitas pagalbos rūšis: pagalbą regionams, pagalbą mokymui, kapitalo investavimo priemonės, užimtumui skirtą pagalbą ir priemones, skirtas padėti MVĮ.

1.5.1 Tam tikra prasme naujovių diegimas yra įtrauktas į valstybės pagalbos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai eilutę ⁽⁵⁾, kurios taikymo laikotarpis tęsiasi nuo 2002 m. birželio 30 d. iki 2005 m. gruodžio 31 d. ⁽⁶⁾.

1.6 Dėl daugelio šiame Komisijos dokumente iškeltų klausimų EESRK jau yra vieningai arba didžiąja balsų dauguma pareiškęs savo požiūrį ankstesnėse nuomonėse:

- skirti deramą valstybės pagalbą rinkos trūkumams pašalinti;
- imtis veiksmų, siekiant išlyginti išorės veiksmų poveikio apribojimus;
- susitarti dėl bendrų kriterijų rengiant *ex-ante* patikrinimo kriterijus, visų pirma MVĮ srityje;
- naujovių diegimo procesus vertinti kaip svarbius ne tik technologijų srityje, bet ir paslaugų, prekybos ir administravimo, produktų ir proceso atnaujinimo srityje;
- didinti pagalbą naujovėms sanglaudos regionuose ir vietovėse, turinčiose geografinių kliūčių (kalnuotos vietovės, salos ir izoliuotos kaimo vietovės), iš dalies regionų lygiu tinkamai taikant „mokesčių lengvatas“ (taikant palankesnę mokesčių režimą) ⁽⁷⁾;
- kurti ir išlaikyti naujas finansinės pagalbos mažosioms ir vidutinėms įmonėms formas, pavyzdžiui, kurti mikropaskolas ir remti paskolas veiklai, apsaugoti paskolas ir laidavimus mikroįmonėms ir mažoms įmonėms, kurioms dėl įmonės pobūdžio (jos dažniausiai būna individualios) sunku gauti bet kokios rūšies rizikos kapitalo;
- remti organizacijas, savo patarimais ir realiais veiksmais padedančias mikroįmonėms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms diegti naujoves;
- mokyti (viešųjų fondų lėšomis) profesionalius įvairių mokslo sričių ekspertus, galinčius padėti nukreipti mikroįmones ir mažąsias įmones naujovių diegimo linkme;
- investuojant viešąsias arba privačias lėšas stiprinti tobulinimosi centrus ir skatinti jų ryšius su įmonėmis ir mokslo institucijomis.

⁽⁵⁾ OL C 45, 1996 02 17, su pakeitimais, padarytais OL C 48, 1998 02 13.

⁽⁶⁾ OL C 111, 2002 05 08.

⁽⁷⁾ Žr. Finansinį planavimą ir socialinę paskolų funkciją.

1.7 Komitetas jau yra kartą pabrėžęs, kad, norint paskatinti investicijas į mažųjų ir vidutinių įmonių vykdomus pažangius projektus skiriant valstybės pagalbą, reikia atsižvelgti į įmonių augimą ir į:

- paramą regioniniams ir tarpregioniniams naujovių diegimo tinklams;
- pramoninių rajonų ir technologijų parkų politikos propagavimą;
- verslo finansinių rėmėjų ir paslaugų tarpininkų (rizikos specialistų, maklerių ir konsultantų patentų klausimais) veiklą;
- technologijų ir rizikos kapitalo pervedimo centrų steigimą;
- kvalifikuotų techninių darbuotojų mokymą ir įdarbinimą. ⁽⁸⁾

2. Paaiškinimai

2.1 Svarbiausios komunikato nuostatos

2.1.1 Komisija siekia pradėti diskusijas, kaip patobulinti Bendrijos taisykles, reglamentuojančias valstybės pagalbą naujovių diegimo projektams.

2.1.2 Komisija laukia nuomonių ir pareiškia savo poziciją šiais bendraisiais klausimais:

- parama besisteigiančioms naujovės diegiančioms įmonėms ir jų augimui pradiniam etape;
- rizikos kapitalo naudojimas;
- mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros projektuose pateiktam naujovių įtraukimo į esamas sistemas būdai;
- pagalba mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kad jos galėtų pasinaudoti paslaugomis, kurias teikia specializuotos institucijos, veikiančios kaip naujovių diegimo tarpininkai;
- pagalba mažosioms ir vidutinėms įmonėms, skirta padėti joms pasinaudoti aukštos kvalifikacijos mokslininkų ir inžinierių paslaugomis ir rengti mainus tarp universitetų ir didelių įmonių;
- tobulinimosi centrų, galinčių teikti naudos visoms įmonėms ir pritraukti privačius investuotojus, propagavimas ir plėtojimas.

⁽⁸⁾ INT. 268

2.1.3 Keliamos sąlygos:

- pagalba turėtų pašalinti tinkamai apibrėžtą rinkos trūkumą;
- pagalba būtų tinkamiausia priemonė;
- pagalba skatintų jos gavėjus diegti naujoves ir būtų proporcinga sprendžiamai problemai;
- konkurencijos iškreipimo galimybės būtų ribotos.

2.2 Dabartinė padėtis

2.2.1 Savo ankstesnėse nuomonėse EESRK visada pabrėžė, kad valstybės pagalbą būtina kontroliuoti, siekiant Europos Sąjungoje įdiegti:

- konkurencijos politiką, padėsiančią sujungti skirtingas valstybių narių ekonomikas;
- verslo metodą, paremtą naujovių diegimo ir verslumo principais;
- rūpestingai parengtą sanglaudos politiką, kurioje būtų atsižvelgta į mažiau išsivysčiusius regionus;
- tvarią plėtrą atsižvelgiant į būtinybę gerinti darbo sąlygas, aplinką ir tobulinti įmones.

2.2.2 Nors konkurencijos politika ⁽⁹⁾ būtina norint užtikrinti, kad vidaus rinka veiktų ir plėstųsi tinkamai, be iškraipymų, kuriuos lemia diskriminuojančios taisyklės, vis dėlto šiuo atveju valstybės intervencija yra pageidautina rinkos apribojimams ir rinkos trūkumams.

2.2.2.1 2005 m. pavasarį ⁽¹⁰⁾ atnaujinta ir naujais pragmatiniais principais papildyta Lisabonos strategija ragina ypatingą dėmesį skirti:

- rinkos trūkumams;
- ekonominei ir socialinei sanglaudai;
- tvariam vystymui ir
- naujovių diegimui.

2.2.3 Valstybės pagalbos dydis pastaraisiais metais ⁽¹¹⁾ šiek tiek sumažėjo, ir, svarbiausia, ji yra skiriama daugiausia horizontaliems tikslams. 2003 m. horizontali pagalba sudarė 79 proc. visos pagalbos; iš šios dalies 14 proc. buvo skirta moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai ⁽¹²⁾. Į tai dėmesį atkreipė

⁽⁹⁾ Sutarties VI antraštinės dalies II skyrius „Konkurencija, mokesčiai ir teisės aktų derinimas“.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 24 final, 2002 2 2. Valstybės narės turėtų mažinti ir perorientuoti valstybės pagalbą, taip siekdamas pašalinti rinkos trūkumus sektoriuose, galinčiuose augti ir skatinti diegti naujoves.

⁽¹¹⁾ 1999-2001 m. jis sudarė 0,61 proc. Bendrijos BVP, o 2001-2003 m. – 0,59 proc. (2005(147 final) 2005 04 20).

⁽¹²⁾ Šaltinis: COM (2005) 147 final, 2005 m. lapkričio 20 d., 7 lentelė: 23 proc. aplinkai ir energijos taupymui; 21 proc. regioninei plėtrai; 13 proc. mažosioms ir vidutinėms įmonėms; 3 proc. mokymui; 3 proc. užimtumui; 2 proc. kultūrai ir paveldo apsaugai.

ir 2005 m. kovo mėn. susirinkusi Europos Vadovų Taryba, patvirtinusi būtinybę nustatyti tinkamas leidžiančias nukrypti nuostatas, jei tai reikalinga rinkos trūkumams pašalinti.

2.2.3.1 Europos Parlamentas savo rezoliucijoje dėl Europos konkurencingumo stiprinimo: pramonės permainų įtaka mažųjų ir vidutinių įmonių politikai ir vaidmeniui ⁽¹³⁾ pritaria bendro pagalbos dydžio sumažinimui ir dar kartą patvirtina moksliniams tyrimams, vystymui, mokymui ir mažųjų įmonių konsultavimui skiriamos pagalbos reikalingumą.

2.2.4 Kalbant apie pagalbos skyrimo sistemos pertvarkymą ⁽¹⁴⁾, apie kurį EESRK taip pat jau yra pareiškęs savo nuomonę ⁽¹⁵⁾, Europos Parlamentas dar kartą patvirtina būtinybę suformuluoti aiškius veiksmus, kaip reformuoti valstybės pagalbos teikimo naujovių (plačiąja prasme, neapsiribojant vien technologiniais aspektais ⁽¹⁶⁾) diegimui sistemą, galinčią veikti horizontaliai visuose sektoriuose ir galinčią iš esmės prisidėti prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo, įskaitant prekybos ir paslaugų sektorius.

2.2.5 EESRK pabrėžia, kad 2004 m. Komisija pateikė keletą struktūruotų pasiūlymų dėl bendrosios pagalbos reformos atsižvelgiant į rinkos trūkumus. Šie pasiūlymai, kuriuos Komitetas irgi remia, pateikti komunikatuose, jau tampa realybe.

2.2.6 Be to, EESRK puikiai suvokia, kad padėtis šioje srityje nuolat keičiasi, nes priklauso nuo permainų politinėje, socialinėje, ekonominėje ir teisinėje sistemoje ir nuo spartėjančio rinkų globalizacijos proceso. Todėl reikia nuolat prisitaikyti prie esamos padėties ⁽¹⁷⁾, tuo pat metu išlaikant aiškią ir skaidrią teisinę sistemą.

2.2.7 Kalbant apie rinkų globalizaciją, ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į daugiašalę PPO sistemą ir į svarbiausius Europos prekybos partnerius.

2.2.8 Jungtinėse Amerikos Valstijose Smulkiojo verslo administracija (SBA) mažosioms ir vidutinėms įmonėms pagal daugelį federalinių viešųjų programų skiria įvairaus pobūdžio pagalbą naujovių diegimui, be to, pagalba skiriama ir atskirų valstijų bei federalinė iniciatyva pagal Smulkiojo verslo mokslinių tyrimų inovacijų srityje programą (SBIR).

⁽¹³⁾ Rezoliucija PE_6TA (2005) 0230 (EP pranešimas A6-0148/2005, 2005 m. gegužės 12 d., 36 punktas).

⁽¹⁴⁾ COM(2005) 107 final. „Valstybės pagalbos veiksmų planas“.

⁽¹⁵⁾ INT. 268

⁽¹⁶⁾ Žr. EP rezoliucijos 50 punkto 5 pastabą.

⁽¹⁷⁾ Žr. SEC(2005) 795, 2005 m. birželio 7 d.

2.2.8.1 SBA vykdo keletą programų:

- Pagrindinė paskolų programa, teikianti garantijas (iki 75 %) paskoloms, kurios gali sudaryti iki 2 milijonų dolerių vienai įmonei;
- SBA investicijų programa, skirta verslo rėmėjų kapitalo ir rizikos kapitalo investicijoms;
- Patvirtintos vystymo bendrovės „504“ paskolų programa, teikianti iki 4 milijonų dolerių pagalbą inovacijoms ir modernizavimui;
- Nedidelių paskolų programa, teikianti trumpalaikę iki 35 000 dolerių pagalbą per tarpininkus;
- Paskolų, teikiamų kvalifikacijai įgyti, programa, teikianti iki 250 000 dolerių pagalbą per tarpininkus;
- Apyvartinio kapitalo eksporto programa, teikianti 90 % garantijas, ne daugiau kaip 1,5 milijonų dolerių;
- SBA transportas, teikianti iki 350 000 dolerių pagalbą ir 50 % garantijas;
- SBA visuomeninis transportas, teikia iki 250 000 dolerių pagalbą ir 75 % garantijas;
- SBA antrinės rinkos programa ir SBA turto išpardavimo programa, skirta palengvinti prieigą prie akcijų rinkos;
- SBA moterų verslininkų mokymo tinklo iniciatyva, skirta mokyti moteris verslininkes.

2.2.8.2 SBIR iniciatyva, skirta teikti viešąją pagalbą smulkių įmonių inovacijoms ir tyrimams, teikia pradinio kapitalo paramą galimybių studijoms, pirmuoju etapu — iki 100 000, antruoju — iki 750 000 dolerių prototipams sukurti; trečiajam etapui SBIR lėšos nėra numatytos, tačiau prasidėjus rinkodaros etapui pradeda veikti viešųjų ir privačių fondų paieškos mechanizmai.

2.2.9 Europos Komisijos įkurtas konsultacinis organas **Europos tyrimų patariamoji valdyba (EURAB)**, sudaryta iš Europos mokslo ir verslo pasaulio atstovų, savo paskutinėse **rekomendacijose** pabrėžia, jog panašų mechanizmą būtina patvirtinti Bendrijos ir valstybių narių lygiu kaip papildomą mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programos dalį, ir atkreipia dėmesį į tai, kad „tam gali prireikti **pataisyti ES valstybės pagalbos teikimo taisykles.**“⁽¹⁸⁾

2.2.10 Japonijoje inovacijas remia Mažųjų ir vidutinių įmonių agentūra, kuri teikia įvairaus pobūdžio viešąją paramą, pavyzdžiui:

- Verslo pradėjimo programa padengia dalį praktinio MT&TP pritaikymo, technologijų įvertinimo, patentų išsigijimo

išlaidų (3 metus teikiama registracijos ir atnaujinimo išlaidų 50 % nuolaida);

- Technologijų kūrimo MT&TP programa;
- Vietovių pagyvinimo MT&TP programa;
- Programa, skirta skatinti pramonės, mokslininkų, vyriausybės ir kitų viešųjų pareigūnų bendradarbiavimą;
- Smulkaus verslo inovacijų tyrimo sistema, atitinkanti SBIR Japonijoje, kurios tikslas –MVĮ technologinių pajėgumų vystymo skatinimas, viešosios pagalbos jų vykdymui kūrybinei veiklai teikimas ir tyrimo rezultatų pardavimo finansavimas;
- programa, viešųjų fondų lėšomis remianti informacijos technologijų diegimą ir vystymą įmonėse;
- programa „Subsidijos MVĮ verslo inovacijoms“;
- programa „Subsidijos MVĮ verslo ištekliams stiprinti“;
- kredito garantijų netaikymo programa;
- priemonės, skirtos sumažinti Japonijos mažųjų ir vidutinių įmonių finansų korporacijos (JASME), Nacionalinės gyvybės draudimo finansų korporacijos (NLFC) ir Shoko Chukin banko teikiamų kreditų palūkanų normas;
- MVĮ mokesčių nuolaidų planas;
- mažųjų ir vidutinių įmonių verslo investicijų ir konsultacinių bendrovių vykdomas investicijų planas, iki 300 000 jenų;
- skatinimo priemonių planas, sudarytas remiantis Įstatymu dėl užimtumo mažosiose ir vidutinėse įmonėse gerinimo skatinimo siekiant apsaugoti darbuotojus ir kurti kokybiškas darbo vietas.

2.2.11 Atsižvelgiant į **daugiašalius PPO susitarimus**, sąvoka „konkreči valstybės pagalba“ apibrėžiama kaip subsidija, kuri gali būti teikiama tik subsidiją teikiančioje valstybėje esančiai įmonei, pramonės įmonei arba pramonės įmonių grupei. PPO taisyklės taikomos, išskyrus žemės ūkio sektorių, vien tik tokiai pagalbai, ir yra numatytos dvi tokios pagalbos kategorijos: **draudžiama pagalba ir teikiamoji pagalba.**

2.2.12 **Draudžiama pagalba** — tai pagalba, skirta palaikyti ne importuojamas, o eksportuojamas prekes arba nacionalines prekes; ji iškreipia tarptautinę prekybą ir tokiu būdu trukdo kitų šalių prekybai: tokiai pagalbai yra taikomas PPO įvertinimas, pagal kurį, pritaikius pagreitintą procedūrą, tokia pagalbos priemonė yra uždraudžiama arba į nepalankią padėtį patekusi šalis ar šalys patvirtina tarifų taikymo padarinių likvidavimo priemones.

⁽¹⁸⁾ EURAB – European Research Advisory board, 02.053 final „improving innovation“ 2005.

2.2.13 **Teikiamoji pagalba** — šalis, pareiškusį ieškinį dėl kitoje šalyje pritaikytos pagalbos priemonės, turi įrodyti, kad tokia pagalba turi neigiamą poveikį jos teisėtiems interesams, remdamasi „žala“, kuri skirstoma į tris tipus ⁽¹⁹⁾. Jei to nepadaroma, pagalbos priemonę taikyti leidžiama. Jei žala įrodoma ir ją pripažįsta Ginčų sprendimo taryba, šalis, pradėjusi taikyti pagalbą, turi liautis tai darysi. Priešingu atveju šalis ieškovė turi teisę taikyti kompensacinius tarifus.

2.3 Bendros pastabos

2.3.1 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui pripažinti jau susiformavusį, tačiau tobulintiną valstybės pagalbos ir naujovių diegimo Europoje santykį. Neabejotina, kad nepakankamą ES konkurencingumą, palyginti su kitais pasaulio prekybos subjektais, didžia dalimi lemia lėtas naujovių diegimo procesas; šis trūkumas dar labiau išryškėja vykstant globalizacijai.

2.3.1.1 Komitetas taip pat džiaugiasi, kad valstybės pagalbos ir naujovių diegimo ryšių klausimai yra tapę viešųjų konsultacijų tema ir kad į jas įtraukiamos šiuo jautriu klausimu tiesiogiai suinteresuotų asmenų nuomonės.

2.3.1.2 Šiuose komunikatuose svarstomi klausimai yra labai įvairūs, tinkamai suformuluoti ir apima daugumą klausimų, kurie gali kilti susidūrus su rinkos trūkumais, ir galimybes supaprastinti konkrečias procedūras. Dėl to, kad buvo skirta mažai laiko ir nevyko tyrimo grupės diskusijų, pranešėjas negalėjo įsigilinti į kiekvieną klausimą atskirai arba į kiekvieną klausimą pateikti argumentuoto atsakymo.

2.3.2 Komitetas supranta, kad naujovių diegimui skirta valstybės pagalba pati savaime nėra problemos dėl ES konkurencingumo sprendimas. Daugelyje Bendrijos dokumentų ir kai kuriose Komiteto nuomonėse nurodomi Europos Sąjungos veiksmus varžančios ribos:

- nepakankamas technologijų ir kitų naujovių lygis;
- nepakankamas bendrų taisyklių ir priemonių skaičius;
- silpnos finansinės rinkos, kurios iki šiol yra pernelyg susiskaldžiusios;
- per žemas užimtumo lygis;
- blogai veikianti prekių rinka;
- politikos krypčių koordinavimo trūkumas;
- sunkiai prieinamos rinkos paslaugos;

⁽¹⁹⁾ Susitarime apibrėžiama žala skirstoma į tris tipus pagal daromą poveikį. Kurios nors šalies subsidijos gali kenkti importuojančios šalies vietos pramonei. Jos gali kenkti kitos šalies tarpusavyje konkuruojantiems eksportuotojams, kurie varžosi tarpusavyje trečiojoje rinkose. O vietos subsidijos, teikiamos vienoje šalyje, gali kenkti eksportuotojams, kurie varžosi subsidijas teikiančios šalies vietos rinkoje.

— nepakankama parama naujiems produktams arba gamybiniais junginiams, kurie sukuria pridėtinę vertę, ir kokybiškoms darbo vietoms, kurios gali garantuoti santykinį Europos pranašumą ⁽²⁰⁾.

2.3.3 Visa tai lėmė teisinį neapibrėžtumą, kurio išvengti galima tik atidžiai įvertinus valstybės pagalbos šiame sektoriuje trūkumus ir galimą naudą.

2.3.4 Produktų ir procesų inovacija, atsižvelgiant į visus jos aspektus ⁽²¹⁾, ilgainiui paveikia rinką ir todėl turi įtakos veiklos rūšims, kurios gali daryti nemažą poveikį konkurencijai ir prekybai.

2.3.5 Taigi, jei siekiama turėti išankstinio sankcionavimo galimybę, turi būti galimybė sukurti tiksliai apibrėžtą skaidrią ir darnią pamatinę sistemą, remiantis partnerystės principu ir iniciatyviu Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimu.

2.3.6 Inovacijų ir jų diegimo proceso sąvokų apibrėžimas.

2.3.6.1 EESRK pripažįsta, kad Žaliojoje knygoje prieš kurią laiką pateiktas inovacijos apibrėžimas turėtų būti atnaujintas atsižvelgiant į pokyčius, kurie įvyko per pastarąjį dešimtmetį. Taip pat reikia išanalizuoti naujovių diegimo tarpsnius ir ribą, nuo kurios prasideda prekybos etapas, siekiant išvengti neteisėto konkurencijos taisyklių iškraipymo.

2.3.6.2 Dar neseniai visuomenės vystymasis buvo pernelyg lėtas, kad jį būtų buvę galima pajusti per vieną jos gyvavimo laikotarpį. Šiandien jis ypač spartus ir sunkiai suvokiamas. Visuomenė apskritai, o ypač įmonės, administracijos institucijos ir paslaugos, šiandien patiria didžiulius pokyčius, kurie kartais neatitinka įgytų žinių.

2.3.6.3 Naujovių diegimas yra tapęs socialiniu procesu, kurio metu tam tikri asmenys, institucijos ir organizacijos, turintys apie jį daugiausia žinių, nes jiems patikėtas uždavinys jį ištirti, padeda „kitiems“ padaryti atitinkamas išvadas ir jas pritaikyti savo veikloje ir kasdieniame gyvenime.

2.3.6.4 Utopija — ateities dalykas, tačiau visos utopijos tikrinamos naujovėmis ⁽²²⁾.

2.3.6.5 Remdamasi Žaliaja knyga, Komisija visiškai pagrįstai inovaciją apibrėžė kaip „sėkmingą naujovės sukūrimą, pritaikymą ir eksploatavimą ekonominėje ir socialinėje srityse“ ⁽²³⁾.

⁽²⁰⁾ EP, Užimtumo ir socialinių reikalų komitetas. Nuomonė ITRE komisijai A-6 0148/2005, 4 punktas.

⁽²¹⁾ Žr. Žalioji knyga dėl inovacijų COM(95) 688 final.

⁽²²⁾ Žr. Oscar Wilde.

⁽²³⁾ COM(2003) 112 final.

2.3.6.6 Inovacija yra sudėtinis procesas. Naujovei atsirasti nepakanka vien mokslinių tyrimų veiklos plėtojimo ir geresnio technologijų taikymo, bet būtini ir kiti veiksniai, kurie kartais gali kisti, ir tarp jų yra šie:

- įmonės aplinka, skatinanti naujoves;
- ryšių ir tarpusavio santykių su kitomis įmonėmis, organizacijomis ir viešosiomis įstaigomis sistema, labai svarbi žinioms ir inovacijoms kaupti ir platinti;
- pamatinė teisinė ir priežiūros sistema, visų pirma susijusi su intelektine nuosavybe;
- prieiga prie kapitalo rinkos, ypač susijusi su rizikos kapitalu ir verslo pradėjimo etapu;
- švietimo ir mokymo paslaugos ir ryšiai tarp mokslininkų ir įmonių;
- rėmimo struktūros (dirbtuvės, rajonų tinklai, pramonės ir technologijų parkai) ir tarpinės naujovių diegimo struktūros.

2.3.6.7 Komitetas jau yra pasinaudojęs proga ir pareiškęs, kad inovacija yra socialinis procesas⁽²⁴⁾, kuris grindžiamas moksliniais tyrimais ir vyksta tik esant konkurencinei sistemai bei galimybei būti paskleistas, taip pat teigiamu požiūriu į pokyčius ir riziką. Jo padariniai — konkurencingumo padidėjimas, tvirtesnė sanglauda ir didesnė socialinė ir ekonominė gerovė.

2.3.6.8 Siekdamas objektyvių kriterijų, kuriais galėtų remtis, Komitetas prašo Komisijos, kad ši, kartu su atstovaujamosiomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir koordinuojant Eurostatui, tiksliau apibrėžtų produkciją ir paslaugas, kurias būtų galima kvalifikuoti kaip veiklos rūšis, šiuo metu laikytinas naujoviškomis. Iš tikrųjų būtų labai naudinga pateikti šio sudėtingo ir nuolat kintančio sektoriaus gaires.

2.3.6.9 **Pagalba inovacijoms** (kaip apibrėžiama Žaliojoje knygoje⁽²⁵⁾). Komiteto požiūriu, kurį pasitaikius progai jis pateikė savo nuomonėje⁽²⁶⁾, galiojanti sistema turėtų būti išplėsta ir taikoma naujoms, dabartinėse gairėse nenumatytoms pagalbos rūšims, taip pat turėtų būti nustatyti tolesni suderinamumo kriterijai, paliekant valstybėms narėms daugiau galimybių elgtis savo nuožiūra ir nereikalaujant iš jų pranešimo.

2.3.6.10 Komunikate ypač pabrėžiami konkretūs MVĮ poreikiai, kurie pakartotinai išvardijami Europos Parlamento, Tarybos, EESRK ir pačios Komisijos dokumentuose. EESRK įsitikinęs, kad tikrąjį postūmį konkurencingumo link visų pirma suteikia novatoriška, praktinė ir tikslinė veikla, skirta labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms.

2.3.6.11 Mažųjų, kaip ir didžiųjų, įmonių inovacijų procesus turi remti ir vykdyti visi įvairių lygių darbuotojai. Tai paprastai vyksta tuo atveju, jei visa aplinka skatina bendradarbiavimą ir jei žmonės yra suinteresuoti priimti ir išbandyti naujoves. O tam būtinas nuolatinis švietimas.

2.3.6.12 EESRK nuomone, labai svarbu, kad visos valstybės narės dėtų dar daugiau pastangų siekdamas padaryti mokslą suprantamesnį ir padidinti juo besidominčių jaunuolių skaičių⁽²⁷⁾. Televizijos programos taip pat galėtų nemažai nuveikti propaguodamos inovacijos principus⁽²⁸⁾. Mokantis, įskaitant televiziją, gebėjimas bendrauti gali padidėti, jei siekiama pagerinti informacijos pateikimą ir, tuo pačiu, skatinti novatoriškumą ir konkurenciją. Tikslinė informacija, pateikiama suprantamomis sąvokomis, žmonėms padeda geriau suprasti mokslinę kalbą ir skatina inovacijas.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Žr. Nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl inovacijų, Sirkeinen, Konitzer, OJEC C 212/1996.

⁽²⁵⁾ COM(1995) 688 final.

⁽²⁶⁾ INT. 268

⁽²⁷⁾ 2003 m. 27 % visų aktyvių ES-25 gyventojų – apie 25 mln žmonių dirbo specialaus ir techninio išsilavinimo reikalaujančioje srityje, RHSTO (šaltinis: Eurostat, Science and Technology, 11/2004).

⁽²⁸⁾ Pagal statistinius duomenis iš 7 žmonės iš 10 informaciją gauna televizijos kanalais.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Komisijos indėlis apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos)

COM(2005) 494 final

(2006/C 65/17)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. spalio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos indėlio apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos)*

ir Komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 19 straipsnio 1dalimi, nutarė 2005 m. spalio 26-27 d. surengtoje 421-ojoje plenarinėje sesijoje įkurti pakomitetį darbui šiuo klausimu parengti.

Pakomitetis dėl dokumento *Komisijos indėlis apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos)*, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. gruodžio 1 d. priėmė savo nuomonės projektą. Pranešėja Jillian van Turnhout.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 83 nariams balsavus už, 7 — prieš ir 13 susilaikius.

1. Santrauka

Komitetas sąmoningai nusprendė pateikti trumpą ir grynai praktinį atsakymą dėl Europos Komisijos komunikato. Jame išdėstytas nedidelis skaičius konkrečių priemonių tose srityse, kur tikima, kad Komitetas, tiek pats vienas, tiek bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis, galėtų įnešti svarbų indėlį į plataus masto diskusijas apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus. Du svarbiausi dalykai yra šie: reikia tikėtis, kad Sutarties dėl Konstitucijos nuostatos, susijusios su demokratiniu Sąjungos gyvenimu, jau dabar dalyvaujamąją demokratiją pavers dar realesne, pasinaudojant dviem ramsčiais, būtent: pilietiniu dialogu ir Europos sustiprintu socialiniu dialogu; ir užtikrinti, kad organizuotos pilietinės visuomenės ir jos atstovų balsas būtų girdimas plataus masto diskusijose.

2. Įžanga

Atsižvelgiant į tai, kad:

- laikotarpis, per kurį reikėjo parengti nuomonę, buvo labai trumpas;
- išsamesnis požiūris yra pateiktas 2005 m. spalio 26 d. Komiteto nuomonėje Europos Parlamentui dėl apmąstymų laikotarpio; ⁽¹⁾
- Europos Komisija greitai laiku priims Baltąją knygą dėl komunikacijos strategijos;
- Europos Vadovų Taryba, kaip paskelbta 2005 m. birželio 16-17 d. išvadose ⁽²⁾, ketina susidariusią padėtį įvertinti 2006 m. pirmajame pusmetyje, todėl būtina kuo skubiau

surengti kuo platesnio masto diskusijų Sąjungoje ir valstybėse narėse, taip pat ir organizuotos pilietinės visuomenės lygiu;

Komitetas, norėdamas padėti surengti kiek įmanoma platesnio masto diskusiją siekiant paremti dalyvaujamąją demokratiją vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygiu, nusprendė šioje nuomonėje apsiriboti tik keletu praktinių rekomendacijų, kuriomis naudodamasis Komitetas pats galėtų skatinti šią diskusiją ir sustiprinti savo, kaip tilto tarp Europos ir organizuotos pilietinės visuomenės, vaidmenį.

Komitetas pritaria Europos Komisijos iniciatyvai paskelbti savo komunikatą dėl „D plano“. Tačiau Komitetas laikosi nuomonės, kad nors tas planas be abejonės aukštus tikslus, realiu pasiūlymų poveikiu galima abejoti, ypač atsižvelgiant į tai, kad nėra nurodoma kaip būtų galima įgyvendinti jame siūlomas priemonės. Todėl Komitetas nori tinkamu metu ištirti konkrečius pasiūlymus, kuriuos, kaip tikimasi, pateiks Komisija. Komitetas, savo ruožtu, yra pasirėngęs prisidėti didinant Komisijos pasiūlymų veiksmingumą, ypač su organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimu susijusiose srityse.

3. Rekomendacijos

3.1 Remdamasis bandomojo projekto sėkme, Komitetas imasi apibendrinti jo narių taikomą „elektroninių lankytojo kortelių“ sistemą, kai suderinti informaciniai biuleteniai yra išsiunčiami pagal asmeninių elektroninio pašto adresų sąrašus, taip skatinant Komiteto narius atlikti jungiamąją „tilto“ funkciją.

⁽¹⁾ „Apmąstymų laikotarpis: diskusijos apie Europos Sąjungą įvertinimo struktūra, klausimai ir kontekstas“

⁽²⁾ Nuoroda: doc. 10255/1/05 rev. 1

3.2 Remdamasis 2005 m. balandžio ir lapkričio mėn. surengtų suinteresuotųjų subjektų forumų dėl darnaus vystymosi ir atitinkamo „atotrūkio mažinimo“ sėkme ir ypač dėl sėkmingos suderintos „Atviros erdvės metodo“ versijos, Komitetas imasi padėti savo nariams ir nacionalinėms ekonominėms bei socialinėms taryboms surengti panašius suinteresuotųjų subjektų forumus valstybių narių lygiu. Komitetas galėtų padėti:

- įtraukdamas įvairius jo narių ir jų organizacijų tinklus ir tokiu būdu išnaudodamas potencialų sverto poveikį;
- pasidalindamas savo patirtimi organizuojant atvirus forumus;
- parengdamas vadovą, paremtą naujausia Komiteto patirtimi, apie tai kaip geriausiai rengti tokius forumus;
- siekdamas įtraukti institucijas, ypač Europos Komisiją, į bendrą renginių organizavimą ir dalyvavimą juose.

Vien tokiais forumais negalima išspręsti Europos Sąjungos komunikacijos problemų, bet kartu su patobulintais konsultavimo mechanizmais, jie galėtų prisidėti skatinant piliečių dalyvavimą Europos diskusijoje.

3.3 Remdamasis savo nuomonėje dėl apmąstymų laikotarpio Europos Parlamentui išdėstytomis rekomendacijomis, Komitetas ir toliau skatins institucijas numatyti Sutarties dėl Konstitucijos nuostatas dėl dalyvaujančiosios demokratijos. EESRK ypač:

- ragina Europos Komisiją pateikti vieną ar daugiau pasiūlymų, nurodant naujus būdus ir procesus, skatinančius organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą politikos formavimo ir Europos Sąjungos teisėkūros procesuose, vadovaujantis Sutarties dėl Konstitucijos I-47 straipsniu.
- ragina Komisiją imtis konkrečių žingsnių, kad tiesioginis piliečių dalyvavimas politiniame procese ES lygiu padidėtų, apsvarstant galimybę pateikti pasiūlymą, kuriuo siekiama

Europos piliečių iniciatyvoms suteikti teisinę galią, kaip numatyta Sutarties dėl Konstitucijos I-47 straipsnio 4 dalyje;

- ragina Europos Komisiją apsvarstyti galimybę pateikti pasiūlymą dėl teisingos komunikacijos politikos;
- tikisi, kad bus visiškai įgyvendintas naujasis protokolas dėl bendradarbiavimo tarp Europos Komisijos ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto⁽³⁾, kuriame numatoma suaktyvinti „dialogą ir konsultacijas su organizuota pilietine visuomene ir jos atstovais nustatant ir įgyvendinant Sąjungos politikos kryptis ir sprendimus.“

3.4 Atsiliepdamas į Europos Komisijos „D planą“, Komitetas ragina Europos Komisiją ir ypač jos atstovybes valstybėse narėse visiškai įtraukti Komiteto narius į visas iniciatyvas, kuriomis siekiama paskatinti diskusijas valstybių narių lygiu, tokiu būdu užtikrinant, kad organizuotos pilietinės visuomenės balsas būtų sistemingiau ir deramai girdimas.

3.5 Šiame kontekste Komitetas atkreipia dėmesį į įvairius Europos Komisijos siūlomus veiksmus siekiant sukelti platesnio masto viešas diskusijas ir skatinti piliečių dalyvavimą demokratiniame procese bei ragina ją į šį procesą įtraukti patį Komitetą ir jo narius, ypač ten, kur turėtų būti išgirstas organizuotos pilietinės visuomenės balsas.

3.6 Šiame kontekste Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į Komunikato dėl finansavimo 5 dalį, ypač į Komisijos įsitikinimą, kad „likusieji ištekliai turėtų būti panaudoti valstybių narių ir pilietinės visuomenės iniciatyvoms paremti“. Kaip nurodyta pirmiau, Komitetas yra pasirengęs decentralizuoti savo sėkmingus suinteresuotųjų subjektų forumus ir būtų pasiruošęs įsijungti į panašią bendrą veiklą su Europos Komisija, įskaitant bendrą finansavimą valstybių narių lygiu.

2005 m. gruodžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Pasirašyta Briuselyje, 2005 m. lapkričio 7 d.. Tekstą galima gauti ESRK tinklalapyje.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos žinių visuomenės kūrimo — organizuotos pilietinės visuomenės indėlis į Lisabonos strategiją

(2006/C 65/18)

Pirmininkavimą ES perimsianti Austrija, vadovaudamasi Europos Bendrijų steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. balandžio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Europos žinių visuomenės kūrimas — organizuotos pilietinės visuomenės indėlis į Lisabonos strategiją

ir Komitetas pagal Darbo tvarkos taisyklių 19 straipsnio 1 dalį nusprendė sukurti pakomitetį darbui šiuo klausimu parengti.

Pakomitetis lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan Olsson, antrieji pranešėjai Eva Belabed ir Joost van Iersel.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 8 susilaikius.

Rekomendacijos ir išvados

1. EESRK siūlo valstybėms narėms ir ES institucijoms po 2010 m. sukurti bendrą Europos žinių erdvę, pagrįstą intensyviu bendradarbiavimu švietimo, naujovių ir mokslinių tyrimų politikos srityse. Tai būtų svarbus žingsnis siekiant atnaujinti Lisabonos strategiją ir remti europinį visuomenės modelį, tokiu būdu įveikiant atotrūkį tarp Europos ir jos piliečių.

2. Toks atnaujinimas reikalauja kiekvienos valstybės visuomenės institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės mobilizavimo šiam tikslui pasiekti, apibrėžiant pagrindinius prioritetus ir įgyvendinant savo veiksmus ir tarpusavio bendradarbiavimo priemones, kurios taip pat turėtų atsispindėti nacionalinėse reformų programose.

3. Valstybės narės, Europos Komisija, Europos ir nacionaliniai parlamentai, įmonės ir finansinės institucijos, taip pat pilietinė visuomenė turi prisiimti atsakomybę už bendrą Europos žinių erdvę, skirtą visiems piliečiams, organizacijoms ir bendrovėms ir pagrįstą aiškiai apibrėžtais tikslais, gairėmis, planais ir aiškiais įsipareigojimais.

4. Vidaus rinka tebėra kertinis integravimo proceso akmuo, kuris užtikrina didesnę ekonomikos našumą, daugiau ir geresnių darbo vietų, socialinę pažangą ir tvarumą. Sukūrus bendrą Europos žinių erdvės ir vidaus rinkos tarpusavio ryšį atsiranda naujas augimo potencialas. Todėl vidaus rinkos kliūtys, galinčios trukdyti kurti žinių visuomenę, turi būti kuo greičiau pašalintos.

5. Visi piliečiai, visi sektoriai ir visi regionai turi būti skatinami dalyvauti ir pasinaudoti žinių visuomenės pranašumais, kurie suteikia unikalias galimybes mažinti esamą atsilikimą.

6. Judumas yra būdas įgyti ir perduoti įgūdžius. Laisvą darbo, tyrėjų ir studentų judėjimą turėtų skatinti tinkamas darbo užmokestis ir darbo sąlygos.

7. ES, valstybės narės ir regionai privalo nukreipti savo tiesiogines visuomenės išlaidas į augimą skatinančias investicijas. Valstybės narės, bendradarbiaudamos su privačiais suinteresuotais subjektais, turėtų imtis atsakomybės įgyvendinti „Nacionalinę žinių skatinimo programą“, finansuojamą ES lėšomis.

8. EESRK ragina paremti Europos Komisijos pasiūlymus dėl 2007–2013 m. finansinių perspektyvų finansuoti mokslinius tyrimus, naujoves ir švietimą. Turi būti visiškai įgyvendinta siūloma 7-oji mokslinių tyrimų pagrindų programa ir ji turi padėti plėtoti Europos pajėgumus kurti naujoves.

9. EESRK ragina verslą, finansines institucijas ir privačius fondus didinti investicijas į žinių ekonomiką ir skatinti tai daryti, suteikiant jiems finansinių lengvatų.

10. Europos Komisija turėtų turėti daugiau galių formuoti politikos kryptis ir stebėti pažangą. Ji turėtų teikti metinius pranešimus apie pažangą diskusijoms Taryboje, Europos ir nacionaliniuose parlamentuose, taip pat suinteresuotoms grupėms ir visuomenei.

11. EESRK siūlo pradėti nuolatinę sistemingą diskusiją, kuri leistų pagrįsti sprendimų priėmimą visais lygiais ir tęsti dialogą su piliečiais.

12. Pagrindinis vaidmuo tenka nacionaliniams parlamentams bei ekonomikos ir socialinių reikalų komitetams, kurie privalo dalyvauti diskusijoje. Vietos ir regionų dalyviai joje taip pat turėtų dalyvauti.

13. Veiksmų ir atsakomybės turėtų imtis privatūs suinteresuoti asmenys, kurie prisidėtų konkrečiu indėliu ir veiksmams. Socialinis ir pilietinis dialogas yra reikšmingos tolesnės visą gyvenimą trunkančio mokymosi, naujovių ir technologijų politikos priemonės.

14. Tinkama makroekonomikos politika, akcentuojanti augimo skatinimą ir užimtumo didinimą, turėtų sudaryti sąlygas įgyvendinti naujų technologijų skatinimo politikos priemonės.

15. Visą gyvenimą trunkantis mokymas yra žinių visuomenės pagrindas. EESRK pakartoja savo raginimą visais lygiais įgyvendinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi programą. Ji turėtų būti remiama visuomeninėmis ir privačiomis investicijomis ir struktūrinių fondų lėšomis. Užimtumo politikos priemonės ir naujos socialinės apsaugos formos turi sukurti palankias sąlygas darbuotojams dalyvauti visą gyvenimą trunkančio mokymosi procese. Įkvepiantis pavyzdys galėtų būti daniskasis požiūris į lankstumą ir garantijas (angl. *flexicurity*).

16. Didelės ambicijos stiprinant sveikatos apsaugą, tvarią aplinką, tobulinant miesto ir kaimo infrastruktūros kokybę, priimančias protingus transporto sprendimus, saugios ir pertvarkytos darbo vietos ir kultūros paveldas padės vystyti naujas technologijas, kurti novatorišką produkciją ir paslaugas, o to siekti padės sudarytos palankios sąlygos kurti naujoves ir darbo vietas įmonėse.

17. Informacijos sklaida yra lemiamas naujoves ir konkurencingumą skatinančių politikos priemonių veiksnys. Turėtų būti skatinamas industrinių regionų, technologijų parkų ir kitokios novatoriškos aplinkos kūrimas.

1. Įžanga

1.1 Šioje EESRK nuomonėje yra aptariama, kaip organizuota pilietinė visuomenė galėtų prisidėti kuriant žinių visuomenę. Ji apibūdina socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį kuriant bendrą Europos žinių erdvę, kuri yra viena pagrindinių Lisabonos strategijos dalių. Joje pabrėžiama pilietinės visuomenės organizacijų atsakomybė mobilizuojant valstybes nares šiam tikslui pasiekti. Šią nuomonę turėtų sustiprinti kitos EESRK nuomonės susijusiais klausimais ir apibendrinanti ataskaita, parengta kartu su nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis.

2. Kontekstas ir analizė

2.1 Europa yra žmonių kuriamas ir jiems skirtas projektas. Tačiau pastarieji įvykiai rodo tarp Europos ir jos piliečių atsiradusį atotrūkį. Demokratija, socialiniu ir pilietiniu dialogu, socialine rinkos ekonomika ir sanglauda pagrįstam mūsų unikaliu modeliui pavojaus kelia stiprėjanti pasaulinė konkurencija, sensantanti visuomenė ir didėjantis spaudimas aplinkos apsaugos srityje. Už dabartinės ES krizės slypi nesutarimai, kokių tolesnių politikos kryptį reikėtų laikytis. Siekiant atkurti pasitikėjimą Europos kūrimo projektu, politikos priemonės turėtų vėl susitelkti į pirminius ekonominės ir socialinės pažangos tikslus ir darbo ir gyvenimo sąlygų gerinimą. Krizė suteikia gerą progą iš esmės persiorientuoti.

2.2 Tokio persiorientavimo pagrindas yra politikos kryptys, kuriomis siekiama užtikrinti tvarų augimą, sukurti daugiau ir gerų darbo vietų ir didinti realias pajamas kuriant žinių visuomenę, pagrįstą žmogiškaisiais ištekliais, mokymu, moksliniais tyrimais ir inovacijomis.

Įmonėms tenka ypač svarbus vaidmuo persiorientavimo procese. Jos turėtų atitinkamai nukreipti savo investicijas, tačiau tam reikia sukurti bendrąsias sąlygas, remiančias jų potencialą kurti naujoves, augimą ir darbo vietas.

2.3 Žinių visuomenė, pagrįsta suinteresuotų privačių ir visuomeninių subjektų atsakomybe, privalo būti darni visuomenė, kuria siekiama įveikti visokią nelygybę ir atsilikimą. Kita vertus, socialinė sanglauda yra būtina siekiant sklandesnio perėjimo į žinių visuomenę.

2.4 Perspektyvos kelia nerimą⁽¹⁾. Verslo finansuojamų mokslinių tyrimų nuo 2000 m. mažėja. ES bendrosios mokslinių tyrimų ir plėtros išlaidos stagnuoja ir gerokai atsilieka nuo numatyto 3 proc. tikslo. Jos sudaro tik 2 proc., palyginti su 2,7 proc. JAV ir daugiau kaip 3 proc. Japonijoje. Protų nutekėjimas yra didelį nerimą keliantis reiškinys. Be to, naujos galingos ekonominės valstybės, tokios kaip Kinija, veja ES pagal mokslinių tyrimų išlaidas.

Europos inovacijų vertinimo sistema rodo, kad Europa atsilieka nuo JAV 10 iš 11 rodiklių. Tai lėmė aktyvios JAV politikos priemonės, remiančios mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurios, *inter alia*, apima viešuosius pirkimus, mokesčių lengvatas, rizikos kapitalo fondų garantijas ir paskolas MVĮ.

2.5 Tačiau mokslinių tyrimų išlaidų vertinimas ir ES inovacijų efektyvumas *vis-à-vis* su JAV reikalauja gilesnės analizės. Europos valstybės narės ir atskiri sektoriai turi stipriųjų pusių. Pavyzdžiui gali būti europinis bendradarbiavimas aeronautikos srityje ir *Galileo* projektas, taip pat tai, kad studijuojančių inžinierių skaičius ES yra didesnis nei JAV. Norint didinti savo inovacinius gebėjimus, Europai reikalingos didesnės investicijos į visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, 700 000 papildomų tyrėjų, daugiau technologinių centrų ir grupių, paramos MVĮ ir informacijos sklaidos metodų tobulinimo.

2.6 Visuomeninės investicijos į švietimą nevyksta taip sparčiai, kaip turėtų. EBPO tarptautinio vertinimo programos (PISA) tyrimai išryškina kai kuriuos švietimo sistemos trūkumus. Dalyvavimas suaugusiųjų mokyje siekia 65 proc. 2010 m. numatyto tikslo. Mokyklas paliekančių moksleivių lygis išlieka nepakitęs. Universitetų absolventams, baigus aukštąjį mokyklą, gresia nedarbas. Be to, iki 2015 m. prireiks daugiau kaip milijono pradinių ir vidurinių mokyklų mokytojų⁽²⁾. Komisija turėtų atlikti pagrindinio mokymo tyrimą ir nustatyti PISA tyrime geriausių rezultatų pasiekusių šalių sėkmės raktą.

⁽¹⁾ ES Komisijos darbo dokumentas „2004 m. Europos inovacijų statistika. Inovacijų diegimo palyginamoji analizė“ SEC (2004) 1475; 2004 11 19.

⁽²⁾ ES Komisijos darbo dokumentas „Švietimo ir mokymo pažanga siekiant Lisabonos tikslų (2005 m. ataskaita)“ SEC (2005) 419; 2005 3 22.

Privačios ir visuomeninės suinteresuotos grupės turi pripažinti, kad siekiant tobulinti švietimo sistemos efektyvumą ir užtikrinti visuotinį mokymą nuo ankstyvos vaikystės iki senatvės, suteikiant galimybes aktyviai dalyvauti žinių visuomenės veikloje, turi būti pertvarkyta visa švietimo sistema. Jos turėtų be išlygų remti šią reformą, kuri taip pat reikalauja naujų pedagoginių koncepcijų ir kvalifikuoto mokymo personalo.

2.7 Perėjimas prie žinių visuomenės keičia darbo prigimtį ir organizavimą bei įmonių struktūrą. Žiniomis pagrįsta visuomenė ir naujos technologijos atveria dideles galimybes, tačiau kelia ir naujus pavojus ir daugelį palieka užribyje. Darbo vietos yra restruktūrizuojamos ir persvarstomi uždaviniai.

Taip pat yra centrų, mokslinių tyrimų ir gamybos iš Europos perkėlimo grėsmė.

Esant didesnėms investicijoms į mokslą, naujoves ir technologiją, turi būti kuriamos naujos ir geresnės darbo vietos. Protų nutekėjimas gali būti sustabdytas ieškant naujų patrauklių įdarbinimo šaltinių universitetų absolventams visose valstybėse narėse.

2.8 Žinių visuomenė yra esminis sprendimas daugeliui iššūkių, ir jis turi didelės įtakos daugeliui politikos priemonių. Jos įgyvendinimas reikalauja bendro ir visapusiško požiūrio. Žinių visuomenės pažangą reikėtų planuoti ilgalaikės perspektyvos požiūriu – po 2010 m. Politikos priemonės turi būti vykdomos ryžtingai.

2.9 Pasaulinio konkurencingumo didinimas remiantis gebėjimais įdiegti technologijas ir gyventojų kūrybiškumu, teikiant didelės pridėtinės vertės produkciją ir paslaugas Europai yra kartu ir uždavinys, ir galimybė. Išteklių turi būti nukreipti augimą skatinančių technologijų ir novatoriškų sistemų skatinimo kryptimi, išsaugant ir pritaikant, jei reikia, pagrindinius Europos ekonominio ir socialinio modelio elementus platesne tvaraus vystymosi prasme.

2.10 Žinių kūrimas, žinių pritaikymas ir informacijos sklaida turi atitikti visuomenės poreikius. Kiekvienas turi teisę pasinaudoti žinių visuomenės pranašumais, kiekvienas turi imtis atsakomybės dalyvauti ir prisidėti prie žinių visuomenės vystymo, jei tam yra sudaromos reikalingos sąlygos.

2.11 Teikti pirmenybę žmogui pirmiausia reiškia skirti daugiau dėmesio mokymui, suvokimui, civilizacijai ir kultūriniais modeliams, siekiant sukurti žinioms palankią aplinką plačiaja prasme. Tai leidžia patenkinti žmogaus žinių troškimą, kuris nėra pagrįstas vien tiesioginės naudos siekimu ir kuris yra daugelio ateities teorinių, socialinių ir praktinių įgūdžių pagrindas.

2.12 Esminis žinių visuomenės veiksnys yra visą gyvenimą trunkantis mokymasis. Kokybiškas visą gyvenimą trunkantis mokymasis, pagrįstas visiems prieinamais švietimo ir mokymo modeliais, suteikia žmonėms galimybę atnaujinti idėjas, stiprinti savo gebėjimus ir vaidinti svarbų vaidmenį bendruomenėje, šeimoje, kaimynystėje ir darbo vietoje. Tai yra naujovių, darbo jėgos judumo ir našumo didinimo pagrindas. Visą gyvenimą trunkančio mokymo motyvacija prasideda nuo susidomėjimo mokslu skatinimo ankstyvoje vaikystėje.

2.13 Yra iš esmės svarbu stiprinti ir koordinuoti informacijos grandžių ryšius. Turėtų būti stiprinama privačios ir visuomeninės mokslinių tyrimų institucijas, universitetus ir verslą (ypač MVĮ) siejanti triada. Čia gali labai padėti pramonės ir universitetų kvalifikuotų darbuotojų nacionaliniai ir tarptautiniai mainai. Pagrindinis švietimas — nuo vaikų priežiūros ir vidurinio lavinimo įstaigų iki visą gyvenimą trunkančio mokymo turi būti susietas su universitetais siekiant kelti mokytojų ir mokymo personalo kvalifikaciją ir atnaujinti jų žinias.

3. Lisabonos strategijos trūkumai

3.1 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba pažymėjo: „*Neabejotinai padaryta pažanga, tačiau kartu pastebimi trūkumai ir akivaizdus vėlavimas*“⁽³⁾.

3.2 Šie trūkumai ir vėlavimas turi daugelį priežasčių.

3.2.1 Trūksta išipareigojimų strategijai. Reikėtų priminti, kad pradėjus įgyvendinti Lisabonos strategiją, ją inicijavusi Europos Vadovų Taryba aiškiai nenurodė ES Komisijos vaidmens. Pagrindinė problema yra Europos strategijos, kuri turi būti iš esmės įgyvendinta nacionaliniu mastu, nenuoseklumas. Valstybės narės nepriėmė reikalingos atsakomybės dėl joje numatytų tikslų ir priemonių. Atviras koordinavimo metodas (AKM) nedavė laukiamų rezultatų. Nacionaliniai užimtumo, socialinės integracijos ir kitų sričių planai buvo pakeisti biurokratinėmis veiklos ataskaitomis, o strategijoje numatytos priemonės įgyvendintos tik iš dalies. Politikos sričių susiskaidymas išlieka ir šiandien. ES biudžeto parama yra pernelyg maža. Neatsižvelgiama į kitų valstybių narių geriausią patirtį. Valstybės narės taip pat neatsižvelgia į socialinių ir ekonominių savo politikos priemonių įtaką kitoms valstybėms narėms.

3.2.2 Europos Komisijos vaidmuo įgyvendinant strategiją yra nedidelis. Ji neturi pakankamų ir veiksmingų galių suteikti kryptį politikos priemonėms ir stebėti pažangą. Pavyzdžiui, atviras koordinavimo metodas nenumato sistemos, kuri leistų informuoti apie vienokius ar kitokius trūkumus.

⁽³⁾ Europos Vadovų Taryba. 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 4 punktas.

3.2.3 *Strategija yra pernelyg abstrakti.* Kadangi Lisabonos strategija daugiausia yra valdininkų ir ekspertų darbo rezultatas, ją sunku tinkamai pateikti taip, kad ji rastų atgarsį žmonių protuose, visuomenės informavimo priemonėse ir politinėse diskusijose. Strategijos įtaka nėra akivaizdi. Visuomenė nesiskiria, kas jos gyvenimo ir darbo sąlygoms daro įtaką – ES politika, nacionalinė politika ar globalizacija. Įvairių politikos lygių skirtumai ir jų tarpusavio sąsajos turi būti išryškinti taip, kad žmonės susidarytų išsamų ir aiškų vaizdą, kokioms vertybėms iš tikrųjų atstovauja ES.

3.2.4. *Strategija yra vertikalus procesas.* Nors vyko tam tikros konsultacijos, ypač tose valstybėse, kuriose yra stipri socialinio ir pilietinio dialogo tradicija, organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas valstybėse narėse yra pernelyg menkas. Tai ypač pasakytina apie atviro koordinavimo metodą mokslinių tyrimų ir švietimo srityse. Konsultacijos yra dažnai oficialios ir vyksta tik nacionaliniu lygiu, todėl atitinkamoms pilietinės visuomenės organizacijoms nėra suteikta pakankamai galimybių dalyvauti jose visais lygiais. Darbdaviai ir profesinės sąjungos, kaip ir kiti suinteresuoti dalyviai, turi geriau suvokti savo atsakomybę ir vaidmenį. Nepakankamas dalyvavimas taip pat reiškia, kad pradėtos reformos nepasiekia tikslo ir gali turėti visiems dalyviams svarbių neigiamų socialinių ekonominių pasekmių. ES pernelyg daug dėmesio skiria struktūrinėms reformoms, nors vis dar trūksta politikos priemonių, kurios suteiktų piliečiams ir jų organizacijoms galimybę tinkamai reaguoti į naujus kintančio pasaulio uždavinius.

4. Lisabonos strategijos atnaujinimas — 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba

4.1. Šie trūkumai ir vėlavimas lėmė, kad Europos Taryba nutarė atnaujinti Lisabonos strategiją didžiausią dėmesį skiriant augimui ir užimtumui. „Europa turi atnaujinti savo konkurencingumo pagrindus, padidinti augimo potencialą ir našumą bei sustiprinti socialinę sanglaudą, daugiausia dėmesio skirdama žinioms, inovacijoms ir žmogiškojo kapitalo optimizavimui“⁽⁴⁾. Ir tęsiama toliau:

„Turi būti skatinamas tikras tiesiogiai žinių visuomenėje dalyvaujančių viešojo ir privataus sektorių atstovų dialogas“⁽⁵⁾.

Europos Vadovų Taryba nustatė aiškiai apibrėžtus tikslus ir pasiūlė keletą žinių ir inovacijų skatinimo priemonių⁽⁶⁾.

2005–2008 m. laikotarpiui buvo nustatytos dvidešimt keturios bendrosios gairės, nurodant tris reformų sritis: makroekonominę, struktūrinę ir užimtumą⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 5 punktas.

⁽⁵⁾ Ten pat, 10 punktas.

⁽⁶⁾ Ten pat, 20–28 punktai.

⁽⁷⁾ Žr. priedą.

4.2. Siekdamą veiksmingai atnaujinti Lisabonos strategiją, Europos Vadovų Taryba paragino tobulinti valdymą, kuris būtų pagrįstas didesniu valstybių narių dalyvavimu⁽⁸⁾.

Valstybių narių buvo prašoma iki spalio 15 d. parengti nacionalinių reformų programas, pagrįstas konsultacijomis su visomis suinteresuotomis pusėmis, kuriose būtų nustatytos pagrindinės veiksmų sritys. Turi būti išryškintos visų suinteresuotų subjektų pareigos ir atsakomybė. Vis dėlto, dėl pasikeitusios politinės padėties kai kuriose šalyse buvo vėluojama. Tam tikrose srityse numatyta taikyti atviro koordinavimo metodą (AKM).

5. Bendra Europos žinių erdvė

5.1 Siekdamas įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus, EESRK siūlo valstybėms narėms ir ES institucijoms kurti po 2010 m. bendrą Europos žinių erdvę, pagrįstą intensyviu bendradarbiavimu švietimo, naujovių ir mokslinių tyrimų politikos srityse. Šis pasiūlymas buvo patvirtintas nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų pirmininkų priimtoje Liuksemburgo deklaracijoje⁽⁹⁾.

5.2 Bendradarbiavimas turėtų remtis aiškiai apibrėžtais tikslais, kuriuos papildytų atitinkamos teisinės ir kitokios priemonės. Pagrindinis veiksnys yra kurti veiksmingas žinių ir geriausios patirties perdavimo sistemas.

5.3 EESRK pripažįsta, kad bendros Europos žinių erdvės konstitucinis pagrindas skiriasi nuo BŽŪP, EPS ar vidaus rinkos. Tačiau siekiant pažangos turi būti visiškai panaudotos visos atitinkamos Sutarties nuostatos. Valstybės narės turėtų pakeisti konstitucinės kompetencijos trūkumą politiniu apsisprendimu ir, siekdamas realizuoti bendrą Europos žinių erdvę, įgyvendinti bendras Europos politines priemones sukuriant geresnį ir veiksmingesnį bendradarbiavimą. Turės būti sustiprintas Komisijos vaidmuo, kad ji galėtų tinkamai vadovauti procesui.

5.4 Pilietinės visuomenės organizacijos valstybėse narėse taip pat turi imtis atsakomybės dėl pažangos siekiant įgyvendinti bendrą Europos žinių erdvę. Kiekvienoje valstybėje turi būti mobilizuoti pagrindiniai privatūs suinteresuoti subjektai. Šiuo požiūriu jie gali būti „tikro dialogo“, kurį minėjo Europos Taryba, šalininkai ir iš dalies kompensuoti politinės valios trūkumą. Jie turėtų apibrėžti pagrindinius prioritetus ir siūlyti bei įgyvendinti savo priemones bei derinti jas su valdžios institucijomis. Papildomai reikėtų atsižvelgti į finansinių priemonių klausimą. Socialiniai partneriai turėtų siekti sudaryti žinių visuomenę remiančias sutartis. Kuriant reformos programas turėtų atitinkamai prisidėti ir kitos organizuotos pilietinės visuomenės grupės, tarp jų aukštesniojo mokyimo įstaigos ir tyrėjų bendruomenė.

⁽⁸⁾ Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 38–41 punktai.

⁽⁹⁾ 2004 m. lapkričio 26 d. Liuksemburgo Europos Sąjungos ESRT ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkų deklaracija.

5.5 Vidaus rinka ir toliau išlieka integravimo proceso kertinis akmuo, kuris užtikrina didesnę ekonomikos našumą, socialinę pažangą ir tvarumą. Bendros Europos žinių erdvės ir vidaus rinkos tarpusavio sąveika numato sinergijos efektą, kuris padėtų išlaisvinti naują augimo potencialą. Mokymą, naujoves ir mokslinius tyrimus skatinančios priemonės stiprina konkurencingumą. Tinkamai veikianti vidaus rinka sukuria ne tik prekių, darbo jėgos, paslaugų ir kapitalo, bet ir žinių bei idėjų apyvartą.

5.5.1 Todėl tam tikros vidaus rinkos kliūtys, galinčios trukdyti pereiti į žinių visuomenę, turi būti kuo greičiau pašalintos. Kad šios sinergijos ir potencialas būtų realizuoti, svarbu priimti teisės aktus dėl Europos patento ir intelektinių nuosavybės teisių režimo.

5.5.2 Įmonėms ir kitiems suinteresuotiems subjektams turėtų būti palengvintos sąlygos investuoti į mokymą, naujoves ir mokslinius tyrimus, įskaitant valstybės pagalbą ir viešuosius pirkimus, bei laikantis konkurencijos taisyklių.

5.5.3 Modernizuota ES pramonės sektorių politika yra žinių visuomenės, užtikrinančios kokybę ir suteikiančios stabilias ir prognozuojamas sąlygas pramonei vystytis, pagrindas.

5.5.4 Yra vienodai svarbu siekti valstybėse narėse didesnio bendro darbo jėgos judumo ir skatinti laisvą mokslininkų ir studentų judėjimą. Judumas yra natūralus būdas įgyti ir perduoti įgūdžius, tačiau jis yra neįmanomas be atitinkamo darbo užmokesčio ir darbo sąlygų.

5.5.5 Universitetai ir profesinio mokymo institucijos, remdamos bendrą Europos žinių erdvę, turėtų įgyvendinti europinį požiūrį į savo veiklą. Turi būti remiamos jau galiojančios kvalifikacijų pripažinimo priemonės ⁽¹⁰⁾.

5.6 Bendra Europos žinių erdvė yra pagrįsta pagrindine teise sudaryti visiems galimybę pasinaudoti mokslinių tyrimų, naujų technologijų, inovacijų ir mokymo teikiamais pranašumais. Joje turi dalyvauti visi piliečiai, visi sektoriai ir visi regionai. Turi būti sudarytos tinkamos sąlygos visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, kuris būtų prieinamas kiekvienam. Švietimas ir profesinis mokymas yra būtinos žinių visuomenės sąlygos, todėl visuomenės institucijos turėtų vertinti jas kaip visuomenės gėrybes ir suteikti visiems vienodas teises ir galimybes jomis naudotis.

5.6.1 Žinių visuomenė neturėtų būti tik elitui, kuris suvokia naujų technologijų naudą, skirtas projektas. Jis turi būti laikomas atskira bendro projekto dalimi ir suderintas su kitomis politikos priemonėmis, kurios yra skirtos visiems piliečiams. Jis apima asmenybės tobulinimą, pilietinį lavinimą ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, atitinkantį XXI amžiaus uždavi-

nus. Tai yra unikali galimybė pašalinti jau esamą atsilikimą ir kliūtis. Šiuo požiūriu yra iš esmės svarbu, kad naujos technologijos būtų prieinamos socialiai remtinoms grupėms, pvz., migrantams ar žmonėms su negalia. Todėl iniciatyvos ir vartotojų poreikiai turėtų labiau generuoti naujas technologijas ir inovacijas.

5.6.2 Svarbiausias veiksnys yra aukštos kokybės pagrindinis švietimas. Ypač svarbu, kad kiekvienas gautų gerus pagrindinius įgūdžius ir įgytų būtinų švietimo žinių. Reikalingos kokybiškos vaikų ugdymo įstaigos, kurios suteiktų visiems vaikams, neatšizvelgiant į jų socialinį sluoksnį, lygias galimybes mokytis ankstyvaisiais jų gyvenimo etapais.

6. Siekiant žinių visuomenės reikalingas didesnis finansavimas

6.1 Siekdami sukurti bendrą Europos žinių erdvę, ES, valstybės narės ir regionai privalo nukreipti savo visuomenines išlaidas į augimą užtikrinantį mokymą, naujoves ir mokslinius tyrimus. EESRK siūlo valstybėms narėms bendradarbiauti su privačiais suinteresuotais subjektais ir įgyvendinti „Nacionalines žinių stiprinimo programas“, siekiant didinti investicijas į visiems skirtą žinių ir mokymo infrastruktūrą.

6.2 Valstybės narės ir regionai šioje srityje gali būti remiami iš struktūrinių ir sanglaudos fondų. Esminį vaidmenį vaidina ir Septintoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programa. Svarbios rėmimo priemonės yra Konkurencingumo ir naujovių programa (KNP), visą gyvenimą trunkančio mokymosi ir pažangos rėmimo programos.

6.3 EESRK ragina pritarti Europos Komisijos pasiūlymams dėl 2007–2013 m. finansinės perspektyvos dėl mokslinių tyrimų, naujovių ir mokymo finansavimo.

6.4 Septintoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programa yra bandomoji programa. Europos Komisija pasiūlė padvigubinti lėšas iki 72 mlrd. eurų. Komitetas ragina šios sumos nemažinti. Kitu atveju, tikslas moksliniams tyrimams skirti 3 proc. atsidurs pavojuje. Jei būtų nuspręsta mažinti ES siūlomas išlaidas, valstybės narės turėtų jas kompensuoti papildomomis lėšomis iš nacionalinio biudžeto.

6.5 EESRK ragina verslą, finansines institucijas ir privačius fondus imtis atsakomybės didinti investicijas į žinių ekonomiką. Kaip vieną iš finansavimo būdų jis palankiai vertina viešosios ir privačios partnerystės susitarimus Europos, nacionaliniu ir regioniniu lygiu. Skatindamas mokslinius tyrimus ir technologijų (MT&TP) plėtrą Europoje, EESRK siūlo juos finansuoti teikiant subsidijas, mokesčių kreditus ir paskolų garantijas su

⁽¹⁰⁾ Pavyzdžiui, Europos kvalifikacijų sistema (EQF), Europos kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistema (ECTS) ir Europos profesinio rengimo kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistema (ECVET).

sąlyga, kad sukurtos žinios turėtų platų pritaikymą. Speciali finansinė ir kitokia parama turėtų būti skirta MVĮ, tarp jų socialinėms ekonominėms organizacijoms, siekiant, kad jos dalyvautų bendroje Europos žinių erdvėje. Atitinkamas finansavimas ir lengvatos turėtų sudaryti sąlygas aktyviai dalyvauti žinių erdvėje piliečiams ir jų organizacijoms.

7. Valdymo tobulinimas

7.1 EESRK pritaria Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvados dėl geresnio valdymo, atsiliepiant į raginimus aktyviau jame dalyvauti valstybių narių vyriausybės ir visas suinteresuotas regionines ir nacionalines grupes, tarp jų ir parlamentus. Komitetas mano, kad nacionalinių reformų programos turi būti rengiamos konsultuojantis su pilietinės visuomenės organizacijomis ir dalyvaujant socialinių reikalų ir ekonomikos komitetams tose šalyse, kuriose jie yra. Komitetas atidžiai stebi šią konsultacijų procedūrą.

7.2 Tarybos pateiktos bendrosios gairės iš tikrųjų neatspindi sanglaudos tarp reformos sričių poreikio ir tebėra fragmentinio pobūdžio. Tai patvirtina faktas, kad maždaug dešimtyje gairių kalbama apie žinių visuomenę. Taryba turėtų keisti jų sąrangą, į jas įtraukdama įvairias politines iniciatyvas, skirta bendrai Europos žinių erdvei kurti.

7.3 Komitetas pabrėžia valdymą ir veiksmingą įgyvendinimą kaip svarbias sudedamąsias proceso dalis. Tai, viena vertus, reikalauja numatyti tikslus, standartus ir tvarkaraščius, kita vertus — aiškią atsakomybę kurti, įgyvendinti ir stebėti veiklą.

7.4 Net jei Lisabonos strategijos įgyvendinimas ir priklauso nuo valstybių narių, Komisijos gebėjimas formuoti politikos kryptis, stebėti pažangą ir siūsti griežtus priminimus, jei pagal savo nacionalines reformų programas šalys nesilaiko įsipareigojimų, turi būti sustiprintas atitinkamose srityse, pavyzdžiui:

- atitinkamų Bendrijos finansinių išteklių, programų ir agentūrų, įtrauktų į bendrąją Europos Sąjungos programą bendrai Europos žinių erdvei sukurti, derinimas;
- pažangos rodiklių, skirtų įvertinti bendros Europos žinių erdvės kūrimo eigą, ypač valstybių narių tikslų, galutinių terminų ir vertinimo persvarstymas ir, jei reikia, derinimas;
- realaus suinteresuotų subjektų dalyvavimo kuriant nacionalinių reformų programas vertinimas;
- konvergencijos struktūros sukūrimas, nustatant tikslų grafiką, ir realus suinteresuotų subjektų dalyvavimas taikant AKM, ypač mokslinių tyrimų, švietimo, mokymo ir užimtumo srityse;

— rodiklių, standartų ir duomenų, kurie atspindėtų realius piliečių rūpesčius ir lūkesčius, nustatymas;

— pažangos kuriant žinių visuomenę apibendrinimas metiniame pranešime.

7.5 Konkurencingumo ir užimtumo tarybos kartu su Europos Parlamentu ir nacionaliniais parlamentais turėtų aptarti metinį pranešimą dalyvaujant atitinkamoms suinteresuotoms grupėms ir visuomenei.

7.6 EESRK siūlo pradėti nuolatinę struktūruotą diskusiją, kuri skatintų veikti įvairių lygių sprendimus priimančias institucijas ir plėsti visuomenės dialogą, siekiant įvertinti piliečiams rūpimus klausimus ir lūkesčius ir šitaip išvengti augančio skepticizmo ir įsipareigojimų trūkumo. Tai turėtų būti vietos, regionų ir Europos lygio diskusija, pritaikant novatoriškus metodus. Turi būti atsižvelgiama į galimus ateities sunkumus ir strategines alternatyvas.

7.7 Diskusijoje turėtų dalyvauti nacionaliniai parlamentai, kuriems numatytas esminis vaidmuo. EESRK taip pat rekomenduoja organizuoti diskusijas dėl nacionalinių reformų programos valstybių narių parlamentuose iki diskusijų Taryboje tą patį mėnesį ir, jei galima, tą pačią savaitę. Nacionalinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir panašūs organai taip pat yra atsakingi, o šalyse, kuriose tokių tarybų nėra, diskusijas turi inicijuoti socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos.

7.8 Inovacijos ir mokymas įgyvendinami vietose. EESRK pabrėžia regioninių ir vietos subjektų dalyvavimą kuriant bendrą Europos žinių erdvę ir jų atsakomybę įgyvendinant Lisabonos strategiją. Šiuo požiūriu ypač svarbūs yra regionai šalia miestų ir didmiesčių, tačiau turėtų būti skatinamas visų regionų dalyvavimas. EESRK visiškai nuoširdžiai remia vieną iš trijų ateities sanglaudos politikos prioritetų skatinti naujoves, verslumą ir žinių ekonomiką.

8. Organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas — koks galėtų būti pagrindinių suinteresuotų grupių indėlis

8.1 Europos Taryba ragina EESRK kartu su valstybių narių ekonominiais ir socialiniais komitetais ir kitomis organizacijomis partnerėmis kurti interaktyvų pilietinės visuomenės iniciatyvų tinklą, skirtą strategijos įgyvendinimui skatinti ⁽¹⁾. Šis procesas vyksta šiuo metu. Labai svarbus žingsnis šia kryptimi yra bendradarbiavimas rengiant šią nuomonę ir trumpą pranešimą. Daugiausia dėmesio kuriant žinių visuomenę yra skiriama geriausiai organizuotos pilietinės visuomenės veiksmų ir politikos priemonių patirčiai ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ten pat.

⁽²⁾ Pradėjo veikti naujas interneto tinklalapis http://www.esc.eu.int/lisbon_strategy/index_en.asp. Išsamiau apie šį pasiūlymą žr. EESRK nuomonę „Lisabonos strategijos įgyvendinimo tobulinimas“, 6.4–6.9 punktai (OL C 120, 2005 m. gegužės 20 d., p. 79).

8.2 Yra didelis poreikis sumažinti tarp Europos ir jos piliečių esamą informacijos trūkumą. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas įvertinti gyventojų lūkesčius ir jiems rūpimus klausimus. Reikalingas šiuolaikinis požiūris į visuomenės ryšius ir sąmoningumo stiprinimą siekiant įtraukti, paskatinti ir galbūt įtikinti visuomenę ir piliečius imtis atsakomybės. Spauda ir informavimo priemonės taip pat turėtų labiau įsitraukti į diskusijas dėl Europos ateities. Šiuo požiūriu Komitetas remiasi Margot Wallström siūlomu Komisijos veiksmų planu, kuris yra pagrįstas trimis principais, t.y. „klausyti, bendrauti, veikti vietoje“⁽¹³⁾. Turėtų būti atsižvelgta į lapkričio 7–8 d. Komiteto kartu su Komisija suorganizuoto suinteresuotų grupių forumo išvadas.

8.3 Dalyvavimas taip pat reiškia, kad veiksmų ir atsakomybės turi imtis privatūs suinteresuoti asmenys, kurie galėtų prisidėti konkrečiu indėliu ir veiksmais. Visuomenės institucijos turėtų sveikinti privačias iniciatyvas, kurios prisideda kuriant bendrą Europos žinių erdvę.

8.4 EESRK norėtų pabrėžti potencialą kai kurių pagrindinių suinteresuotų grupių indėlį:

- *Socialinis dialogas* yra svarbi priemonė įtvirtinant žinių visuomenę. Svarbu į dialogą įtraukti MVĮ. Socialinis dialogas turėtų įvertinti tokius svarbius klausimus kaip visą gyvenimą trunkantis mokymasis, inovacijos ir papildoma socialinė apsauga.
- *Socialiniai partneriai* daugelyje valstybių narių reikšmingai prisidėjo plėtojant visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, ypač bendromis deklaracijomis ir kolektyviniais susitarimais. Tačiau tokios kolektyvinės sutartys neapima didžiosios dalies darbuotojų. Nors ir labai įvairios kilmės, šios priemonės turi bendrumų, pvz., visų darbuotojų teisė dalyvauti tęstiniame mokyme ir karjeros vystymo ir kvalifikacijos vertinimo programose. Įvertinimo nusipelno valstybių narių įgyvendinama 2002 m. Europos socialinių partnerių priimta pagrindų sutartis.
- *Kolektyvinės sutarties sudarymas* gali koreguoti įmonių, kurios nepakankamai investavo į mokymą, rinkos nesėkmes⁽¹⁴⁾. Per sektoriaus ir nacionalines kolektyvines sutartis sudaromos sąlygos, užtikrinančios lygias galimybes, kurios leidžia įmonėms didinti investicijas į mokymą, net ir mažiau kvalifikuotų darbuotojų. Galimybė dalyvauti visą gyvenimą trunkančiame mokyme didėja, sudarant abiem pusėms sąlygas finansuoti investicijas į žmogiškuosius išteklius.
- *Įmonėms* tenka svarbiausias vaidmuo kuriant daugiau ir geresnių darbo vietų bendroje Europos žinių erdvėje. Jos turėtų įvertinti ir valdyti pokyčius strategiškai investuodamos į žinių kūrimą ir pritaikymą ir atvirai informuoti

apie visą gyvenimą trunkančio mokymo, naujovių ir mokslinių tyrimų, taip pat restruktūrizavimo, kuris yra kolektyvinės socialinės atsakomybės dalis, veiksmus.

- *Finansų ir rizikos kapitalo institucijos* gali suteikti privataus nuosavo ir rizikos kapitalo ir fondų lėšas novatoriškoms įmonėms, ypač MVĮ, ir kartu su visuomenės institucijomis siūlyti bendras paramos programas. Jos turėtų panaudoti naujas galimybes, kurias siūlo Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa (KNP)⁽¹⁵⁾ ir Europos investicijų fondas (EIF) ir ieškoti naujų finansavimo sprendimų.
- *Socialinės ekonomikos organizacijos*, pagrįstos solidarumu, gali skatinti tiek ekonomines, tiek socialines inovacijas kurti darbo vietas ir kovoti su socialine atskirtimi integruojant socialiai remtinas grupes.
- *Neformalios švietimo organizacijos*, nepriklausančios visuomenės švietimo sistemai, — pvz., tos, kurioms vadovauja socialiniai partneriai arba susivienijimai — įrodė galinčios būti labai veiksmingos siūlant ir pritaikant visą gyvenimą trunkančio mokymosi struktūras ir metodus, siekiant užtikrinti įvairių socialinių grupių dalyvavimą žinių visuomenėje.
- *Vartotojai* gali teikti pirmenybę ir skatinti inovacijas ir technologijas, atsižvelgiant į jų socialines ir etines pasekmes, kurios būtų skirtos gerinti gyvenimo kokybę.
- *Jaunimas* yra ypač svarbus, nes jis yra atviras naujoms žinioms ir technologijoms. Jo indėlį į Lisabonos strategiją numato Europos jaunimo paktas⁽¹⁶⁾. Svarbios veiksmų sritys yra užimtumo sąlygų gerinimas aukštųjų mokyklų studentams ir priemonės mažinti anksti mokyklas paliekančių asmenų skaičių.
- *Profesijas įgijusiems ir savarankiškai dirbantiems asmenims* taip pat tenka atitinkamas vaidmuo žinių visuomenėje, sudarant jiems galimybes kelti kvalifikaciją ir dalyvauti visą gyvenimą trunkančio mokymosi programose jų veiklos srityse.
- *Universitetai ir aukštojo mokslo institucijos* turi aktyviai dalyvauti, nes jie yra pagrindinės žinių visuomenės pažangą skatinančios institucijos. Svarbu skatinti pramonės įmonių ir universitetų bendradarbiavimą, siekiant perduoti taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatus ir skatinti tarptautinį studentų mobilumą.
- *Mokslinių tyrimų bendruomenė* kartu su valstybėmis narėmis, vadovaudamasi Europos tyrėjų chartija ir tyrėjų samdymo profesinės etikos taisyklėmis, gali sustiprinti tyrėjo profesijos reikšmę ir įtraukti mokslininkus į tarptautinį bendradarbiavimą ir tokiu būdu didinti mokslinių tyrimų karjeros patrauklumą.

⁽¹³⁾ Veiksmų planas tobulinti informavimą apie Europą.

⁽¹⁴⁾ „Facing the Challenge“, aukšto lygio ekspertų grupės, vadovaujamos W. Kok, ataskaita, 2004 m. lapkričio mėn.

⁽¹⁵⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013), KOM(2005) 121 galutinis; 2005 4 6.

⁽¹⁶⁾ Europos Vadovų Taryba. 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 37 punktas ir I priedas.

9. Keturi prioritetiniai pasiūlymai

9.1 Kurti palankų žinių visuomenės makroekonominės politikos pagrindą

9.1.1 Europos Vadovų Tarybos susitikime patvirtinta, kad turi būti numatyta Stabilumo ir augimo pakto reforma. Pagal šią reformą didžiausias dėmesys turi būti skiriamas į makroekonomikos stabilumui ir taisyklių laikymuisi⁽¹⁷⁾. Tačiau visuomeninės išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MT&TP) yra vienas iš tų klausimų, kuriuos nustato ES, jei laikinas biudžeto deficitas viršija 3 proc. arba būtina sureguliuoti biudžeto deficitą.

9.1.2 Ekonominis augimas ir užimtumas yra svarbūs, nes palengvina galimybę siekti daugelio kitų politikos uždavinių ir sušvelninti reformų įtaką. Tačiau dabartinė ES politika skiria nepakankamai dėmesio augimui skatinti ir užimtumui didinti. Bendrosiose ekonominės politikos gairėse (BEPG) numatytos įvairios politikos priemonės nėra suderintos, nes jos yra pagrįstos tik stabilumo siekimu, ignoruojant augimą, ir didžiausias dėmesys skiriamas su pasiūla susijusioms priemonėms. Joje nekreipiama dėmesio į tai, kad augimo potencialą didinančios reformos turi būti papildytos priemonėmis, skirtomis skatinti veiksmingą paklausą.

9.1.3 Šiuo požiūriu yra svarbus glaudesnis valstybių narių bendradarbiavimas derinant ekonomikos politikos priemones, taip pat dialogo makroekonomikos klausimais susiejimas su trišalės socialinių partnerių tarybos veikla ir esminių diskusijų su ECB pradžia.

9.1.4 Visa tai sukūrus makroekonominę politiką, būtent biudžeto ir mokesčių politikos priemonės, turėtų sudaryti palankias sąlygas kurti žinių visuomenę, ypač teikiant prioritetą turinčioms paklausa naujoms technologijoms.

9.2 Nustatyti visą gyvenimą trunkančio mokymosi sistemą ir išteklis

9.2.1 Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikime buvo konstatuota, kad „visą gyvenimą trunkantis mokymasis yra *sine qua non*, jei norima pasiekti Lisabonos tikslus“⁽¹⁸⁾.

9.2.2 Reikėtų pažymėti, kad valstybėse, kurių ekonominės ir socialinės veiklos rezultatai geriausi, yra daugiausia besimokančių ir kvalifikaciją keliančių suaugusiųjų gyventojų; priešingas reiškinys yra stebimas valstybėse, kuriose tokie rezultatai yra prasčiausi. Turi būti pripažintas „antrosios galimybės“ principas ir tiems, kurie nepasinaudojo „pirmąja galimybe“ pradinio mokymo metu, pasiūlyta sutartis. Tai galėtų būti įvairūs metodai, pvz. galėtų būti siūlomi mokymo kursai arba „laiko kreditas“, kurį būtų galima panaudoti bet kurio gyvenimo etapu norint užpildyti pradinį žinių spragas.

⁽¹⁷⁾ Komitetas šiuo metu rengia nuomonę dėl ekonominio valdymo stiprinimo – Stabilumo ir augimo pakto reforma (ECO/160).

⁽¹⁸⁾ Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 34 punktą.

9.2.3 Būtina padaryti realias Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadas. EESRK pakartotinai ragina parengti Europos visą gyvenimą trunkančio mokymosi programą⁽¹⁹⁾. ES ir valstybės narės kartu su pagrindinėmis suinteresuotomis grupėmis turi nustatyti pagrindinius prioritetus ir veiksmus, jiems užtikrinti teisinį pagrindą ir reikalingus finansinius išteklius. Valstybės narės įsipareigoja įgyvendinti programą visais lygiais pasirašant „visą gyvenimą trunkančio mokymo paktus“ ar panašius susitarimus. Tiek visuomenės, tiek privačiojo sektoriaus vaidmuo ir atsakomybė turi būti apibrėžta taip, kad visą gyvenimą trunkantis mokymasis būtų laikomas visuomeninės svarbos paslaugomis.

9.2.4 Kiekvienam visą gyvenimą trunkančio mokymosi etapui, tarp jų ir ankstyvosios vaikystės, reikia didelių investicijų. Valstybės narės turėtų pritarti kiekybiniam tikslui, kuris būtų išreikštas procentine investicijų į švietimą, kuris apima ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, išraiška. Tačiau švietimo ir mokymo lėšos turėtų būti skiriamos ne tik iš valstybės biudžeto ir turi būti papildytos kolektyvinėmis ir kitokiomis sutartimis tarp darbdavių ir darbuotojų, įmonių ir asmenų, atsižvelgiant į pastarųjų galimybes. Privatūs suinteresuoti asmenys ir visuomenės grupės vaidina svarbų vaidmenį skatinant ir suteikiant galimybes žmonėms dalyvauti ir imtis atsakomybės, siekiant prisitaikyti prie kintančių aplinkybių.

9.2.5 ES ir valstybės narės turėtų susitarti dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi minimalaus finansavimo iš struktūrinių fondų, pvz., skiriant tam ne mažiau kaip trečdalį bendrosios sumos⁽²⁰⁾. Fondai turėtų skirti dėmesį ir remti „visą gyvenimą trunkančio mokymosi sutartis“, kurios sudarytų darbuotojams geresnes mokymosi galimybes ir leistų įgyvendinti specialias iniciatyvas, pritaikytas labiausiai socialiai remtinoms grupėms. Kiekviena valstybė narė turi parodyti, kad ji naudojasi Europos socialinio fondo lėšomis siekdama padėti įgyvendinti nacionalinę reformų programą.

9.2.6 Plačios partnerystės pagrindu vietose gali būti steigiami atviri mokymo centrai, pasirašomi visą gyvenimą trunkančio mokymosi paktai arba įgyvendinamos kitokios panašios mokymo schemas. Didesnis vaidmuo visą gyvenimą trunkančio mokymosi procese turėtų tekti universitetams.

9.3 Paslaugų gavėjui palanki naujovių ir technologijų politika

9.3.1 EESRK pritaria Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimo išvadoms dėl Septintosios mokslinių tyrimų pagrindų programos, kuria siekiama sumažinti technologinį atotrūkį ir patenkinti valstybių narių poreikį kurti visapusiškas inovacijų politikos priemones, remiamas KNP, ypač skatinant MVĮ konkurencingumą. Jis taip pat pritaria teiginiui, kad Europai reikia aktyvios pramonės politikos, vykdomas taikant įvairias technologijų iniciatyvas⁽²¹⁾.

⁽¹⁹⁾ 2005 m. gegužės mėn. EESRK nuomonė „Lisabonos strategijos įgyvendinimo tobulinimas“ (OL C 120, p.79).

⁽²⁰⁾ 37 proc. visų ES struktūrinių fondų, skirtų Airijai, buvo skirti investicijoms į žmogiškuosius išteklius.

⁽²¹⁾ Europos Vadovų Taryba, 2005 m. kovo 22–23 d. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 13, 14 ir 16 punktai.

9.3.2 Turi būti geresnė mokslinių tyrimų programų priežiūra ir vertinimas, užtikrinant išteklius Europos inovacijų pajėgumams stiprinti. Naujovių diegimas turi būti bendras principas, pabrėžiant ne tik procesus, gamybą ir technologiją, bet ir valdymą, tvarią plėtrą ir socialinių klausimų sprendimas ekonominėmis priemonėmis, siekiant išlaikyti europinį visuomenės modelį. Inovacijos turėtų išsiskverbti į visas socialinius procesus. Socialinis ir pilietinis dialogas yra svarbios tolesnį inovacijų procesą papildančios priemonės. Darbuotojų ir kitų suinteresuotų grupių dalyvavimas kuriant naują produkciją ir technologiją padės sušvelninti restruktūrizavimo pasekmes.

9.3.3 Didieji tikslai stiprinti sveikatos apsaugą, tvarią plėtrą, kokybišką miesto ir kaimo infrastruktūrą, priimti protingus transporto sprendimus, saugios ir pertvarkytos darbo vietos ir kultūros paveldas padės vystyti naujas technologijas, kurti novatorišką produkciją ir paslaugas. Tokiu būdu naujos technologijos ir inovacijos, įvertinus socialines ir etines jų pasekmes, gali prisidėti gerinant gyvenimo ir darbo kokybę, atsižvelgiant tiek į visuomenės, tiek į rinkos poreikius.

9.3.4 Europa turėtų skirti daugiau dėmesio technologiniam perėjimui, panaudodama Septintosios pagrindų programos rezultatus, ir skatinti inovacijoms palankią rinką, didindama konkurencingumą. Pirmenybė turėtų būti teikiama ES ir valstybių narių informacijos sklaidos mechanizmams — pasinaudojant mokslinių tyrimų rezultatais, naujomis technologijomis, novatoriškoms sistemoms ar mokymosi metodais — ir šiam tikslui skirti daugiau lėšų. Turi būti kuriamas naujos kartos viešosios ir privačios partnerystės modelis, skirtas informacijos sklaidai skatinti. Daugiau pastangų turi būti skiriama greitesniam naujovių įdiegimui kuriant komercinę produkciją ir paslaugas.

9.3.5 EESRK remia nuolatinį ir sistemingą visų lygių dialogą su pagrindinėmis suinteresuotomis grupėmis siekiant toliau vykdyti ir stebėti paslaugų gavėjui palankių inovacijų ir technologijų politikos priemones. Europos Komisija turėtų remti tokį požiūrį, teikdama gaires ir rekomendacijas ir nustatydamą geros patirties standartus. Esant tokioms aplinkybėms svarbu skatinti pramonės regionų, technologijų parkų ir kitokios novatoriškos aplinkos kūrimą.

9.3.6 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas MVĮ, taip pat socialinės ekonomikos įmonėms ir jų poreikiams, suteikiant joms galimybę naudotis mokslinių tyrimų ir technologijų plėtos ir mokslinių tyrimų paslaugomis, taip pat dalyvauti mokslinių tyrimų ir technologijų plėtroje. Ypatingą vaidmenį kuriant regionines kokybės grupes turėtų vaidinti MVĮ. Reikėtų

apsvarstyti galimybę įgyvendinti priemones, skirtas didinti MVĮ dalį visuomeninėje rinkoje, kur pavyzdžiu gali būti sėkminga JAV patirtis teikiant paramą kurti naujas aukštųjų technologijų įmones.

9.3.7 Suinteresuotų grupių iniciatyva ir Komisijai remiant 2003 m. pradėtos kurti pramonės technologijų platformos turėtų tapti svarbiais ES mokslinių tyrimų politikos priemonių dalyviais ir pramonės politikos pagrindu. EESRK mano, kad pramonė turėtų teigiamai reaguoti į Europos Komisijos suformuluotą poreikį dėl aktyvesnio jos vaidmens kuriant technologijų programas. Tačiau EESRK taip pat siūlo siekti, kad šios programos būtų atviros socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms ir sudarytų joms galimybę dalyvauti nustatant mokslinių tyrimų darbotvarkę.

9.4 Socialinė apsauga turi palengvinti perėjimą į žinių visuomenę

9.4.1 Darbo vietų garantijų stiprinimas gali paskatinti darbuotojus aktyviai dalyvauti perėjimo į žinių visuomenę procese. Lankstumas turi būti derinamas su aktyviomis darbo rinkos politikos priemonėmis, kurios skatintų darbuotojus dalyvauti visą gyvenimą trunkančiame mokymesi. Įkvėpiančiu pavyzdžiu gali būti danų patirtis lankstumo ir garantijų (angl. *flexicurity*) požiūriu.

9.4.2 Turi būti apibrėžtos naujos socialinės apsaugos formos, kurios palengvintų igūdžių tobulinimą ir darbuotojų judumą, taip pat išplėstų jų pasirinkimo dirbti, mokytis ar būti šeimoje galimybes, bet ir leistų pasirinkti naujas darbo organizavimo formas ir suteiktų galimybę priklausyti skirtingoms socialinėms grupėms. Šitaip būtų galima išvengti tokių darbo rinkos sutarčių ir sąlygų, kurios keltų pavojų darbuotojų teisėms ir turėtų neigiamos įtakos jų sugebėjimui dalyvauti žinių visuomenėje.

9.4.3 W. Koko ⁽²²⁾ pirmojoje ataskaitoje teigiama, kad darbo draudimo ir socialinės apsaugos sistema turi remti lankstumą, siekiant palengvinti kiekvienam asmeniui atlikti tokius karjeros etapus. Pvz., tai gali būti nauja visą gyvenimą trunkančio darbo ciklo draudimo forma, iš dalies kaupiant mokymuisi skirtas lėšas iš socialinių įmokų.

9.4.4 EESRK siūlo išnagrinėti šį klausimą Socialinės apsaugos komitete ir, *inter alia*, nustatyti geros patirties pavyzdžius ir pasiūlyti rekomendacijas tokioms naujoms apsaugos formoms. Komitetas taip pat ketina pateikti savo nuomonę dėl lankstumo ir socialinės apsaugos ⁽²³⁾.

2005 m. lapkričio 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Aukšto lygio ekspertų grupės ataskaita dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje; 2004 m. gegužės mėn.

⁽²³⁾ *Flexicurity: The case of Denmark* (ECO/167), turi būti paskelbtas 2006 m.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvos 77/388/EEB nuostatas, susijusias su tam tikromis priemonėmis, kuriomis siekiama supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio surinkimo tvarką ir padėti užkirsti kelią mokesčių nuslėpimui ir vengimui bei panaikinti tam tikrus sprendimus, suteikiančius leidžiančias nukrypti nuostatas

COM (2005) 89 final — 2005/0019 (CNS)

(2006/C 65/19)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 93 straipsniu, 2005 m. balandžio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies pakeičiančios Direktyvos 77/388/EEB nuostatas, susijusias su tam tikromis priemonėmis, kuriomis siekiama supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio surinkimo tvarką ir padėti užkirsti kelią mokesčių nuslėpimui ir vengimui bei panaikinti tam tikrus sprendimus, suteikiančius leidžiančias nukrypti nuostatas

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 8 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Viliam Páleník**.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 69 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2005 m. kovo mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos, ⁽¹⁾ iš dalies pakeičiančios Šeštąją PVM direktyvą (77/388/EEB), kad būtų supaprastintas PVM surinkimas bei padėta užkirsti kelią mokesčių vengimui ir išsisukinėjimui nuo mokesčių.

1.2 Remiantis Šeštosios PVM direktyvos 27 straipsniu, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, gali leisti valstybėms narėms įdiegti specialias priemones dėl nuostatų, leidžiančių nukrypti nuo Šeštosios PVM direktyvos nuostatų, siekiant supaprastinti mokesčio surinkimo tvarką ar užkirsti kelią mokesčių vengimui. Ši nuostata būdavo labai dažnai taikoma ir šiuo metu valstybės narės gali pasinaudoti daugiau nei 140 leidžiančių nukrypti nuostatų. Komisija numato, kad suteiktų leidžiančių nukrypti nuostatų skaičius artimoje ateityje ir toliau didės dėl naujųjų valstybių narių.

2. Komisijos pasiūlymas — COM(2005) 89 final

2.1 Komisija ėmėsi racionalizuoti didelį specialių leidžiančių nukrypti nuostatų skaičių šį darbą įtraukdama į strategiją, kuria siekiama pagerinti PVM sistemos veikimą vidaus rinkoje ⁽²⁾. Daugelis jų pasirodė veiksmingos ir buvo taikytos daugiau nei vienoje valstybėje narėje. Tačiau Taryba atskirai nagrinėja kiekvienos šios specialios leidžiančios nukrypti nuostatos taikymą ir todėl procesas yra labai ilgas. Dėl šios priežasties, Komisijos dokumente siūloma, kad dažnai taikomos leidžiančios nukrypti nuostatos, padarius pakeitimą Šeštąjai PVM direktyvai, taptų prieinamos visoms valstybėms narėms.

2.2 Komisijos dokumente siūloma į Šeštąją PVM direktyvą įtraukti šias priemones:

- taisyklių dėl „grupavimo“ ir „įmonės veiklos perkėlimo jos nenutraukiant“, kad būtų išvengta nepagrįstos naudos arba žalos veiklos dalyviams, pakeitimų,
- priemonės, neleidžiančios išvengti PVM investiciniam auksui, kuris paskui panaudojamas vartojimo prekių gamybai kaip žaliava,
- prekių ar paslaugų apmokestinamosios vertės pakartotini įvertinimą pagal jų atviros rinkos kainą,
- svarbiausių paslaugų padėties išaiškinimą ir pabrėžimą,

⁽¹⁾ COM(2005) 89 final

⁽²⁾ COM(2000) 348 final ir COM(2003) 614 final

— atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmo pakeitimus kai kuriuose pramonės sektoriuose.

2.3 Įmonių grupavimo ir jų veiklos perkėlimo jos nenutraukiant atveju, Komisija pasinaudoja galimybe sustiprinti valstybių narių galias tose srityse, kurios gali būti panaudotos siekiant nuslėpti mokesčius arba jų išvengti. Todėl savo pasiūlyme Komisija leidžia valstybėms narėms imtis priemonių siekiant užtikrinti, kad vykdant taisykles galėtų atsirasti sąžiningas rezultatas, kuris atitinkamiems veiklos vykdytojams nesuteiktų nepagrįstos naudos, arba jiems nepateisinamai nepakenktų.

2.4 Pavyzdžiui, investiciniam auksui, laikomam luitais arba plokštelėmis, PVM netaikomas. PVM reiktų taikyti, kai auksas yra parduodamas tokia forma, dėl kurios jis daugiau nėra laikomas investiciniu auksu, pavyzdžiui, kai jis yra panaudojamas juvelyriniams dirbiniams. Jei vartotojas perdirbimui pateikia savo auksą, apmokestinama tik paslauga. Pats auksas nebus apmokestinamas, nors jis ir prarado investicinio aukso statusą ir daugiau nėra tinkamas atleidimui nuo mokesčio taikyti. Tai yra piktnaudžiavimas, kurį stengiamasi įveikti esamomis leidžiančiomis nukrypti nuostatomis ir todėl Komisija pateikia pasiūlymą dėl neprivalomos taisyklės, leidžiančios visoms valstybėms narėms nustatyti, ar produkte esantis auksas taip pat bus apmokestinamas pagal jo dabartinę atviros rinkos kainą, ar ne.

2.5 Kad būtų kovojama su mokesčių nuslėpimu ir vengimu, Komisijos pasiūlyme valstybėms narėms suteikiama galimybė dar kartą įvertinti tiekimus, jei tik bus laikomasi tolesnių kriterijų. Šis pakartotinis įvertinimas gali būti atliekamas tik trimis tiksliai apibrėžtomis aplinkybėmis ir jeigu yra susijusios šalys. Šalys narės turės apibrėžti šią sąsają pagal direktyvoje nustatytas kategorijas, kad galėtų taikyti šią taisyklę. Pasiūlyme reikalaujama atviros rinkos kaina paremta pakartotinio įvertinimo. Atviros rinkos kaina yra visa suma, kurią klientas, siekdamas gauti atitinkamas prekes ar paslaugas, turėtų mokėti nepriklausomam prekės ir paslaugos teikėjui, prekių ar paslaugų pirkimo ar teikimo metu sąžiningos konkurencijos sąlygomis. Pasiūlyme aiškiai teigiama, kad atviros rinkos kaina neturi būti mažesnė už prekių ar paslaugų pardavimo išlaidas, išskyrus atvejus, kai tai pateisina rinkos sąlygos.

2.6 Komisija patikslina, kad, vadovaujantis Šeštosios PVM direktyvos 20 straipsniu, keletas konkrečių taisyklių, skirtų patikslinti pirkimo PVM už ilgalaikį turtą atskaitą, taip pat gali būti taikomos investicinio pobūdžio paslaugoms, kurios yra priskiriamos turinčioms pastovią balansinę vertę.

2.7 Kartu Komisija išplečia neprivalomo atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmą specifiniams prekių ir paslaugų tiekimams apmokestinamiesiems asmenims tuose ekonomikos sektoriuose, kuriuos kontroliuoti buvo ypač sudėtinga. Taikant šį mechanizmą mokesčius privalo sumokėti paslaugos gavėjas. Tai taikoma su pastatų statyba susijusioms paslaugoms, su pastatų statyba susijusių darbuotojų įdarbinimui, žemės ir pastatų ištekliams, kaip ir minima 13 straipsnio B skirsnio g ir h punktuose, jei tiekėjas pasirinko tiekimo apmokestinimą pagal to straipsnio C skirsnio b punktą ir atliekų, laužo ir perdirbamų medžiagų tiekimui, kartu su jų perdirbimo metu gautais produktais ir perdirbimo paslaugomis. Valstybės narės ypatingais atvejais gali panašiai pasinaudoti atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmu, kai tiekimą vykdo turintis finansinių sunkumų pardavėjas, kuris negali apmokėti savo skolų, įskaitant įsipareigojimus mokesčių inspekcijai. Dėl atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmo valstybėse narėse turi būti konsultuojamasi su PVM komitetu.

2.8 Komisija teigia, kad yra dešimt pagal Šeštosios PVM direktyvos 27 straipsnį parengtų sprendimų, kuriems bus taikomos pasiūlymo nuostatos ir kurie, remiantis direktyva, bus galiausiai panaikinti. Buvo nustatyta, kad yra septyni sprendimai, kuriems bus taikomos pasiūlymo nuostatos, bet kurių panaikinti nereikės.

3. EESRK pastabos dėl pasiūlymo

3.1 EESRK remia PVM sistemos supaprastinimą vidaus rinkoje pagal Komisijos komunikato COM(2000) 348 final nuostatas.

3.2 EESRK pritaria Komisijai, kad specialių priemonių, skirtų nuo Šeštosios PVM direktyvos nuostatų leidžiančioms nukrypti nuostatomis, skaičius turėtų būti racionalizuotas, nes dėl jų sunku suprasti mokesčių sistemą tiems, kurie vykdo tarpvalstybinę prekybą. EESRK remia siekį, kai kurias dažnai naudojamas leidžiančias nukrypti nuostatas padaryti prieinamomis visoms valstybėms narėms, iš dalies pakeičiant ir išplečiant Šeštąją PVM direktyvą.

3.3 EESRK laikosi nuomonės, kad šie Šeštosios PVM direktyvos pakeitimai ir papildymai bus veiksminga priemonė sprendžiant mokesčio vengimo ir nuslėpimo problemą, jeigu jie bus teisingai įgyvendinti valstybėse narėse.

3.4 EESRK neprieštaruja Komisijos pasiūlymui, tuo atveju, kai jis yra susijęs su įmonių grupavimu, įmonių veiklos

perkėlimu jos nenutraukiant ir investicinio aukso, pavyzdžiui, panaudoto juvelyrinių dirbinių gamybai, apmokestinimu ir Komitetas mano, kad tai yra logiškas ankstesnių trūkumų sprendimas.

3.5 EESRK pripažįsta, kad keletu atveju, kai kyla įtarimas dėl mokesčių vengimo nurodant pernelyg didelę ar pernelyg mažą sandorių vertę, apmokestinamoji vertė turėtų būti nustatoma pagal atviros rinkos kainą. Tačiau praktiškai taikant gali kilti sunkumų nustatant didelį skirtumą tarp sandorio vertės ir atviros rinkos kainos, nes nėra nei aiškaus nuo susijusių šalių vertinimo priklausomo atviros rinkos kainos apibrėžimo, nei didelio vertės skirtumo apibrėžimo. EESRK yra susirūpinęs, kad aiškumo trūkumas įmonėms gali sukelti abejonių. Todėl priemonės panaudojimas valstybių narių teisės aktuose turėtų būti nulemtas tikslaus atviros rinkos kainos apibrėžimo ir nurodymo skaičiais, kas yra laikoma dideliu skirtumu.

3.6 EESRK palaiko Komisijos nuomonę, jog reikia išaiškinti, kad keletas specifinių taisyklių, skirtų patikslinti pirkimo PVM už ilgalaikį turtą atskaitą, yra taikomos ir to paties pobūdžio paslaugoms.

3.7 EESRK mano, kad atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmas yra būtina priemonė siekiant užkirsti kelią mokesčio vengimui ir nuslėpimui. Jis yra ypatingai tinkamas, kai pardavėjas turi finansinių sunkumų ir kyla realių abejonių dėl jo galimybių įvykdyti savo mokesčius įsipareigojimus, atsižvelgiant į patirtį, sukauptą atvirkštinio mokesčio taikymo mechanizmo srityje. Iš esmės, gali būti nurodytos dar ir kitos sritys, kuriose būtų galima pagalvoti apie jo taikymą neprivatoma tvarka.

4. Bendrosios Komiteto pastabos

4.1 Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos yra gali būti realiai įgyvendintas ir atitinka Komisijos tikslą, kurio siekti ji yra įsipareigojusi 2000 m. birželio 7 d. Komunikate Tarybai ir Europos Parlamentui, — racionalizuoti kai kurias iš daugelio šiuo metu galiojančios Šeštosios PVM direktyvos leidžiančių nukrypti nuostatų. Tačiau EESRK nurodo, kad vykdant visapusiškesnę PVM įstatymo peržiūrą ir tolesnį mokesčių taisyklių suvienodinimą būtų padaryta daug daugiau siekiant bendrąją PVM sistemą supaprastinti ir padaryti ją veiksmingesnę.

4.2 Reikėtų nurodyti, kad pernelyg sudėtingi ES įstatymai iš esmės kliudo juos teisingai ir greitai įgyvendinti bei veiksmingai vykdyti valstybėse narėse. Pasiūlymas, jeigu jis bus teisingai ir pakankamai greitai įgyvendintas valstybėse narėse, būtų žingsnis teisinga kryptimi. EESRK laikosi nuomonės, kad reikėtų ir toliau eiti šia kryptimi, imantis tolesnių veiksmų supaprastinti bendrąją PVM sistemą.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atsinaujinančių energijos išteklių

(2006/C 65/20)

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. vasario 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Atsinaujinančiųjų energijos išteklių*.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šioje srityje organizavimą, 2005 m. lapkričio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Ulla Birgitta Sirkeinen ir antrasis pranešėjas Gert Wolf.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 2 susilaikius.

EESRK neseniai priėmė svarbias nuomones ⁽¹⁾ svarbiausiais energetikos klausimais. Iki šiol buvo akcentuojamos atskiros energijos ir jų išteklių formos. Šių nuomonių, kurios apibendrintos šioje nuomonėje ir nuomonės (TEN/212) dėl tradicinių iškastinio kuro rūšių — anglies, naftos ir gamtinių dujų — strateginis tikslas — sukurti tvirtą pagrindą, kuriuo remiantis būtų galima parengti realiai įgyvendinamas priemones mišriai energijai panaudoti ateityje. Vėlesnė nuomonė „ES aprūpinimas energija. Optimalios mišrios energijos strategija“ apibendrins visas šias nuomones.

1. Įžanga

1.1 Tinkama naudoti energija ⁽²⁾ yra pagrindinis mūsų šiuolaikinio gyvenimo būdo ir kultūros ramsis. Jos lengvas prieinamumas sudarė galimybę mūsų dabartiniam gyvenimo lygiui. Aprūpinimas saugia, nebrangia, aplinkai nekenksminga ir neišsenkančia energija — Lisabonos, Geteborgo ir Barselonos Europos Vadovų Tarybos sprendimų pagrindas.

1.2 Mes stebime greitą visuotinės ribotų iškastinių energijos išteklių paklausos, dažniausiai naujai industrializuotose ir besivystančiose šalyse, augimą. Didelė energijos dalis gaunama iš vietovių, kur nėra nei įprastos rinkos, nei politikos taisyklių, o energija vis dažniau tampa politikos objektu. Kainos nėra stabilios, vyrauja jų augimo tendencija. Ne visi konkurentai vienodai rūpinasi gamtosauginiais energijos aspektais, ypač galimu poveikiu pasauliniam klimatui. Iškastinė energija yra atskiros EESRK nuomonės, kuri rengiama lygiagrečiai su šia, dalykas.

1.3 ES energetikos politika privalo spręsti tris pagrindinius klausimus: užtikrinti aprūpinimo energija saugumą, patenkinti ekonominis poreikius ir sumažinti poveikius aplinkai. Aprūpinimo energija saugumas tampa vis dažniau priklauso nuo išorės energijos išteklių. Siekiant patenkinti esminius piliečių poreikius prieinamomis kainomis ir užtikrinti pramonės šakų konkurencingumą, energijos kainos neturėtų būti dirbtinai nulemtos politinių sprendimų, bet turėtų skatinti atitinkamai investuoti į energetikos sektorių. Aplinkosaugos klausimus reikia spręsti išlaidų požiūriu efektyviai, išorės išlaidas įtraukiant į energijos kainą ir atsižvelgiant į visuotinio konkurencingumo poreikį.

1.4 Komitetas kelete nuomonių pastebėjo, kad energijos tiekimas ir jos panaudojimas kelia pavojų aplinkai, sukelia grėsmę, eikvoja išteklius ir sukuria išorinės priklausomybės ir neapskaičiuojamumo problemą. Techniniu požiūriu, nė vienas iš galimų energijos tiekimo ateityje variantų ir technologijų nėra tobulas. Nėra nė vieno, kuris neturėtų žalojančio poveikio aplinkai. Nėra nė vieno, kuris visiškai tenkintų visus poreikius, be to, yra sunku tinkamai įvertinti jų ilgalaikį potencialą.

1.5 Siekdama užtikrinti energijos tvarumą ateityje, Europa visų pirma privalo panaudoti esamą potencialą gerindama energijos efektyvumą. EESRK šiuo metu rengia tiriamąją nuomonę šiuo klausimu (ES ir Komisijos užsakymu). Antra, atsinaujinantieji energijos ištekliai turi atlikti prioritetinį vaidmenį, kadangi jau iš apibrėžimo galima spręsti, kad jie yra tvarūs. Tokia energija gali būti gaminama lokaliai, be to, ji neskleidžia šiltnamio efektą sukeliančių dujų, todėl prisideda tiek prie tiekimo saugumo, tiek prie kovos su klimato kaita. Vis dėlto artimiausioje ateityje vien šie ištekliai negalės patenkinti visų poreikių. EESRK pradės rengti nuomonę dėl mišrios energijos panaudojimo Europoje ateityje pagal savo ankstesnių nuomonių dėl skirtingų energijos išteklių duomenis.

1.6 Šios nuomonės dalykas yra dabartinė padėtis ir tolesnės atsinaujinančių energijos išteklių, pavyzdžiui, mažų hidroelektrinių (HE) gaminamos elektros, vėjo energijos, biomasės, saulės energijos ir žemės gelmių šilumos energijos, vystymo galimybės. Tai atitinka atsinaujinančių energijos išteklių apibrėžimą direktyvoje dėl elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos

⁽¹⁾ Žr. Skatinimas naudoti atsinaujinančių energijų: veiklos priemonės ir finansiniai instrumentai (OL C 108, 2004 4 30), Branduolių sintezės energija (OL C 302, 2004 12 7), Geoterminės energijos panaudojimas (OL C 108, 2004 4 30).

⁽²⁾ Energija nėra tiesiogiai vartojama, ji yra tiesiog pakeičiama ir panaudojama proceso metu. Tai vyksta tokiuose energijos keitimo procesuose kaip anglies deginimas, vėjo energijos pavertimas elektra ir branduolinė sintezė (energijos tvermės dėsnis $E = mc^2$). Tačiau taip pat vartojami tokie terminai kaip „energijos tiekimas“, „energijos gamyba“ ir „energijos suvartojimas“.

išteklių, neskaitant didelių vandens energijos išteklių, kurie, techniniu požiūriu, yra akivaizdžiai atsinaujinantys ir taip pat paprastai būna įtraukiami į energetikos statistiką kaip atsinaujinanti energija.

1.7 Šioje nuomonėje analizuojami pagrindiniai šių technologijų ypatumai energetikos politikos požiūriu (energijos tiekimo saugumas, išteklių įvairinimas, pasiūlos ir paklausos pusiausvyra), ekonominės politikos (išlaidų efektyvumas, įvairių energijos išteklių konkurencija, paramos priemonės) ir aplinkosaugos politikos (išmetamieji teršalai, Kioto protokolas) požiūriu bei įvertinamas realus šios technologijos poveikis mišriai energijai panaudoti ateityje.

1.8 Vandenilio panaudojimas yra nauja energetikos technologija, kuri sulaukia daug dėmesio ir susijusi su dideliais lūkesčiais. Būdamas energijos nešėjas, jis galėtų išspręsti elektros energijos saugojimo problemą (iš nepastovių elektros energijos išteklių). Vandenilio galima gauti iš gamtinių dujų, iškastinės pirminės energijos nešėjos, kurios labai reikalingos kitiems tikslams, arba iš vandens, panaudojant nemažai elektros energijos. Siekiant sukurti saugų ir veiksmingą vandenilio gavybos būdą, prireiks daug mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros darbų. Kuro elementų technologija yra dažnai siejama su veiksmingu vandenilio panaudojimu, tačiau teoriškai ji gali būti taikoma ir kitoms kuro rūšims, įskaitant perdirbtas atsinaujinančias kuro rūšis. Šios galimybės nėra konkrečiai analizuojamos šioje nuomonėje, tačiau į jas reikėtų atkreipti dėmesį.

2. Atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) vystymas

2.1 Pagal ES Komisijos 2002 m. statistiką iš beveik 20 000 kilovatvalandžių visos pirminės energijos, sunaudojamos 25 ES valstybėse narėse, apytikriai 1 100 kilovatvalandžių sudaro atsinaujinančioji energija. Tai yra 5,7 proc. viso pagaminamo elektros energijos kiekio, kuris siekia 3 018 kilovatvalandžių, atsinaujinančiųjų išteklių energija sudaro 387 TWh, t. y. apie 13 proc. viso pagaminamo kiekio.

2.2 ES ėmėsi aktyvaus vadovaujamo vaidmens vystant atsinaujinančius energijos išteklius, preliminarai siekdama padidinti AEI dalį mišrios energijos srityje nuo 6 iki 12 proc., o elektros energijos srityje — nuo 13 iki 21 proc. 25 ES valstybėse narėse. Nors pagal ES Komisijos tarpinius skaičiavimus šie rodikliai tikriausiai nebus visiškai įgyvendinti, pasiekta pažanga yra įspūdinga. Vyrauja bendras sutarimas dėl poreikio nuolat didinti AEI dalį mišrios energijos srityje ir dėl nuolatinės būtinybės gauti ekonominę paramą.

2.3 Vėjo energijos panaudojimas itin išaugo per pastaruosius kelerius metus, nepaisant vis didėjančios kritikos aplinkosaugos ir ekonominiais sumetimais. O biomasės panaudojimas nepateisino lūkesčių, nors jos panaudojimas šiandien jau yra nemenkas.

2.4 Nors gyvuoja sena kultūrinė tradicija pažaboti tekančių arba užtventkų vidaus vandens telkinių energiją, jūros srovių, bangų arba potvynių ir atoslūgių energijos panaudojimas yra vystymosi stadijoje. Šiems aspektams vėliau reikėtų skirti atskirą nuomonę.

2.5 Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo lygis skirtingose valstybėse narėse skiriasi. Jis priklauso nuo gamtinių

sąlygų ir nacionalinės energetikos politikos sprendimų. Poslinkiai skatinant jų panaudojimą, atsižvelgiant į ES politiką, taip pat labai skiriasi, kaip ir priemonės, kuriomis valstybės narės skatina šių išteklių gamybos ir vartojimo augimą. Direktyva 2001/77/EK dėl elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių (AEI-E), leidžia valstybėms narėms pačioms organizuoti paramą atsinaujinantiems ištekliams ir nededa jokių pastangų suderinti paramos mechanizmus. Tokia nuostata nepadaeda skatinti vidaus rinkos efektyvumo (žr. 5.6).

2.6 Parama atsinaujinantiems energijos ištekliams yra pateisinama dėl tiekimo saugumo ir klimato politikos strateginių aspektų. Ją taip pat galima vertinti kaip priemonę, padedančią išorės išlaidas paversti vidaus išlaidomis, kompensuojant nepakankamą įtraukimą į vidaus išlaidas ir už tai, kad tiek dabar, tiek anksčiau per mažai paramos būdavo skiriama kai kuriems tradiciniams energijos ištekliams⁽³⁾. Parama neiškraipo rinkų, jeigu ji skiriama veiklai, kuri nesusijusi su konkurencija.

2.7 Tam tikrų grupių suinteresuotumas gali sulėtinti pokyčius ir trukdyti sąžiningai konkurencijai energetikos rinkoje. Tai gali būti vyriausybės poreikis nustatyti stabilius mokesčius ar gauti kitas pajamas. Kai kurie energijos ištekliai, ypač naftos produktai, yra gerokai apmokestinami ES.

3. Pagrindiniai įvairių atsinaujinančių energijos išteklių ypatumai ir galimybės

3.1 Mažosios hidroelektrinės

3.1.1 **Pastarųjų metų augimas ir vystymasis.** Hidroelektrinių gaminamos elektros gamyba gali būti suskirstyta į didelės ir mažos apimties elektros gamybą. Mažos apimties elektros gamybos (MAEG; mažiau negu 10 megavatų) išteklių Europos Sąjungoje yra užtektingai, todėl galimybės šioje srityje dar nepakankamai panaudotos (apie 6 000 MW vien tik 15 ES valstybių narių). Buvo apskaičiuota, kad bendri mažųjų hidroelektrinių pajėgumai 2003 metų pabaigoje 15 ES valstybių narių sudarė apie 10 700 MW.

3.1.2 **Vieta elektros energijos sistemose ir padariniai tinklams.** Šios elektrinės idealiai tinka izoliuotoms vietovėms elektrifikuoti, jos taip pat prisideda prie nacionalinės elektros energijos gamybos, kai būna sujungtos su elektros energijos tinklu. Prisijungimas prie tinklo yra pirmas ir svarbiausias žingsnis sudarant galimybes nepriklausomiems gamintojams veiksmingai veikti rinkoje.

⁽³⁾ Kai kuriose šalyse narėse (Vokietijoje) visas energijos vartojimas – su keliomis išimtimis – yra apmokestinamas (Öko-Steuer).

3.1.3 Ekonominiai aspektai, įskaitant paramos sistemas. MAEG jau seniai pasiteisino techniškai ir sudarė palankias sąlygas, kad būtų ekonomiškai patraukli. Investicijų sąnaudos ES (2001 m.) siekia nuo 1 000 EUR/kW Graikijoje ir Ispanijoje iki 6 000 EUR/kW Vokietijoje, o gamybos sąnaudų vidurkis siekia nuo 1,8 euro centų/kWh Belgijoje iki 14 euro centų/kWh Austrijoje.

3.1.4 Tiekimo pakankamumas ir saugumas. MAEG yra saugūs ištekliai ir gali prisidėti užtikrinant elektros energijos saugumą. MAEG geba generuoti elektros energiją momentiskai, aprūpinti tiek bazinio apkrovimo, tiek didžiausio apkrovimo elektros energija, šios elektrinės yra ilgaamžės, jas palyginti lengva prižiūrėti, jų technologija yra labai patikima ir laiko patikrinta.

3.1.5 Aplinkosaugos veiksmingumas. Mažų hidroelektrinių gaminama energija yra švarus išteklis, nesusijęs su degimu, todėl nesukelia taršos. Nepaisant to, jų vietovės aplinka teršiama, visų pirma dėl elektrinių statybų ir dėl hidroekologijos pokyčių (pvz., dėl užtvankų, neleidžiančių žuvims migruoti), tačiau yra priemonių, galinčių sumažinti arba iš viso pašalinti šį poveikį.

3.1.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo. Pirmasis 2003 m. numatytas tikslas nebuvo pasiektas (12 500 MW). Atsižvelgiant į 2010 m. tikslus, Europos MAEG pajėgumai turėtų siekti apie 12 000 MW, jeigu vyraus pastarųjų ketverių metų metiniai augimo tempai. Tačiau šis skaičius bus mažesnis, negu Europos Komisijos baltojoje knygoje nustatyti rodikliai.

3.2 Vėjo jėgainės

3.2.1 Pastarųjų metų augimas ir vystymasis. Vėjo energija šiandien yra greičiausiai auganti elektros energijos gamybos technologija. Tam tikrose vietovėse, kuriose susiklostė palankios sąlygos, ji gali būti veiksminga be reikalaujamos paramos. Metinio augimo tempai nuo 1996 m. iki 2004 m. išaugo daugiau negu 35 proc. ir tai lėmė, kad Europa tapo lydere vėjo energetikos srityje. 2004 m. pabaigoje sumontuotų vėjo jėgainių pajėgumai jau siekė beveik 35 GW ES-25, pasauliniu mastu — daugiau negu 47 GW.

3.2.2 Vieta elektros energijos sistemose ir padariniai tinklams. Intensyvus vėjo energijos panaudojimas yra siejamas su nemažomis eksploataavimo problemomis. Vėjo energijos pakankamumas negali būti garantuotas visuose regionuose visą laiką. Tačiau jėgainių valdymą susiejus su kitais atsinaujinančiais energijos ištekliais, ypač biomase, biudujomis, vandens ir saulės jėgainėmis bei naujomis saugojimo priemonėmis, šį trūkumą galima gerokai sumažinti.

Garantuojami vėjo energijos pajėgumai (pajėgumų kreditas) priklauso nuo sezoniškumo. Pavyzdžiui, Vokietijoje, palyginti

su 2015 metams numatytais sumontuoti vėjo jėgainių pajėgumais, kurie sieks 36 000 MW, garantuotais bus galima laikyti pajėgumus, kurie sieks apie 1 820–2 300 MW ir kurie patenkins didžiausias sezonines apkrovas (esant 99 proc. aprūpinimo energija patikimumo lygiui). Tai atitinka apie 6 proc. sumontuotų vėjo jėgainių pajėgumų. Su vėjo energija ir rezervine energija susijusio reguliavimo poreikis priklauso nuo vėjo energijos trumpalaikių prognozių kokybės bei konkrečių nukrypimų tarp prognozuojamų ir realių vėjo energijos padavimo verčių.

3.2.3 Ekonominiai aspektai, įskaitant paramos sistemas. Kadangi elektros energijos gamyba yra labai priklausoma nuo vėjo sąlygų, tinkamos vietos pasirinkimas yra labai svarbus siekiant ekonominio gyvybingumo (žr. 3.2.2). Vėjo gaminamos elektros energijos gamybos sąnaudos gerokai sumažėjo vystantis technologijoms. Iš vėjo energijos gaminamos elektros sąnaudos per pastaruosius 15 metų sumažėjo 50 proc. Dabartiniu metu elektros energijos gamyba iš vėjo energijos savo kaina jau konkuruoja su kitų rūšių kuru. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje pakrančių elektros energijos gamyba šiuo metu kainuoja 3,2 p/kWh (didmeninė elektros kaina yra 3 pensai už kilovatvalandę). Papildomos sąnaudos už nenutrūkstamą tiekimą (pvz., atsarginę energiją) yra 0,17 p/kWh tol, kol yra bent 20 proc. ar mažiau vėjo energetikos sistemoje.

3.2.4 Tiekimo pakankamumas ir saugumas. Vis didėjantis vėjo energijos naudojimas Europoje sukėlė svyravimų, šiuo metu taip pat atsirandančių ir gamybos srityje, kylančių dėl nepastovaus vėjo energijos padavimo, kartu padidindamas kontrolei keliamus reikalavimus ir lemdamas didesnes sistemoje gaminamos energijos kainas. Siekdami užtikrinti stabilų sistemos darbą, nepaisant didelio vėjo energijos kintamo padavimo, perdavimo sistemų operatoriai turi pasikliauti labai tiksliais tikėtinos vėjo energijos gamybos prognozėmis.

Numatomas tolesnis platesnis vėjo energijos panaudojimas Europoje reiškia, kad ateityje planuojant naujas vėjo jėgaines daugiau dėmesio negu anksčiau reikės skirti energijos tiekimo patikimumui. Dėl galingo ir nuolatinio vėjo energijos panaudojimo padidėjimo vis sunkiau garantuoti stabilų vėjo energijos tiekimą — ypač dingus energijai. Jūriniai vėjo jėgainių parkai ateityje galės užtikrinti daug didesnio ekvivalento valandas, palyginti su pakrančių vėjo jėgainių parkais.

3.2.5 Aplinkosaugos veiksmingumas. Veikdamos vėjo turbinos faktiškai nesukelia jokios taršos ar taršos emisijų ir sukelia labai mažai taršos jas gaminant, montuojant, prižiūrint ir nugriaunant. Nors vėjo energija yra švari technologija, ji vis dėlto daro poveikį aplinkai. Pagrindiniai dalykai yra susiję su poveikiu kraštovaizdžiui.

3.2.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo. Remiantis pastaraisiais Europos Komisijos planais, tikėtina, kad vėjo energija Europoje gali pasiekti iš viso apie 70 GW iki 2010 m. Žiūrėdama toli į priekį, EWEA (Europos vėjo energijos asociacija) nustatė tikslą pasiekti iš viso 180 GW iki 2020 m., iš kurių 70 GW būtų vietovėse, esančiose toliau nuo pakrančių. Iki 2010 m. tai turėtų sudaryti 50 proc. gryno padidėjimo, o iki 2020 m. — net daugiau negu 70 proc.

3.3 Biomasė

3.3.1 Pastarųjų metų augimas ir vystymasis. 2001 m. bendras biomasės panaudojimas energijos tikslais siekė iš viso 650 TWh. Siekiant įgyvendinti AEI 12 proc. tikslą iki 2010 m., dar reikia papildomai 860 TWh. Kiekvienas sektorius turi prisidėti prie to: elektros — 370 TWh, šilumos — 280 TWh, biokuro — 210 TWh. Iki 2010 m. tai sudarys iš viso 1 500 TWh energijos gamybos iš biomasės. Papildoma gamyba iš biomasės artimiausiu metu galima tik numachičius griežtus ir tikslingus veiksmus visuose trijuose sektoriuose. Šiuo metu transportui Europoje sunaudojamo skysto biokuro dalis sudaro 1 proc. Tačiau atrodo, kad šis skaičius gali greitai didėti, kadangi ES priimdama specialią direktyvą, išskėlė uždavinį 2005 m. pasiekti 2 proc. ir 2010 m. 6 proc. Pirmiausia jis turėtų būti naudojamas žemės ūkyje ir miškininkystėje bei, atsižvelgiant į biologinį skaidymąsi, vandens transporto priemonėms ir kitose srityse, ypač tose, kur gali atnešti konkrečią naudą aplinkai, pvz., tankiai apgyvendintose teritorijose, kuriose daug viešojo transporto autobusų jau naudoja bioenergiją.

3.3.2 Vieta elektros energijos sistemose ir padariniai tinklams. Biomasės elektros energiją galima gaminti iš energtinių augalų, žemės ūkio ir pramonės biomasės atliekų arba fermentuojant biomasę ir gaunant biodujas kombinuotose šilumos ir elektros jėgainėse. Biomasės jėgainės gali aprūpinti bazinio apkrovimo energija.

3.3.3 Ekonominiai aspektai, įskaitant paramos sistemas. Biomasės gamybos sąnaudos skiriasi priklausomai nuo naudojamos technologijos rūšies, jėgainės dydžio ir biomasės kuro tiekimo sąnaudų. Europos šalyse biomasės gamybai naudojamos skirtingos paramos sistemos ir skirtingi paramos lygiai (2003 m.). Fiksuotų kainų sistemos skiriasi nuo 3 iki 10 euro centų už kilovatvalandę, o kompensacijos už mokesčius ar sertifikavimo kainas — nuo 0,6 iki 8 euro centų/kWh.

3.3.4 Tiekimo pakankumas ir saugumas. Biomasės potencialas Europoje laikomas dideliu ir yra nepakankamai panaudotas. Kai kuriose valstybėse narėse tai visiškai akivaizdu.

Biomasės šaltiniai gali būti tam tikros vietovės arba ištekliai: miškas, žemės ūkis arba atliekos. Miško medieną ir medieną naudojančios pramonės įmonės yra didžiausias šaltinis, tačiau tiekimas iš miško į biojėgaines reikalauja nemenkų patobulinimų. Išretintų miškų medienos ir medienos atliekų decentralizuotas naudojimas medžių kirtimo ir smulkinimo įmonėse (šilumos ir elektros gamybai) bei medžio palečių gamybai leidžia sustiprinti regionų ekonomiką, kaimo vietovėse sukurti darbo vietas ir sumažinti naftos importą į ES. Be to, neramina, kad pernelyg aktyviai skatinant naudoti biomasę energijos gamybai gali padaryti žalą kitoms sritims, kuriose naudojimas neremiamas.

3.3.5 Aplinkosaugos veiksmingumas. Mediena yra atsinaujinanti energijos rūšis, kuri geriausiai gali pakeisti iškastinio kuro rūšis, be to, tai yra svarbiausias atsinaujinančios energijos sektorius pirminės energijos gamybai Europoje. Ją naudojant kaip energijos rūšį galima kovoti su visuotiniu atšilimu, kadangi, priešingai negu deginant iškastinį kurą, medienos deginimo procese išmetamą anglies dioksidą rezorbuoja augantys medžiai. Tačiau, jeigu netinkamai filtruojama, medienos biomasės deginimo metu išsiskiria tam tikrų papildomų taršos produktų. Kyla grėsmė, kad intensyvus labai greitai augančių ir (arba) derlingų biomasei naudojamų rūšių auginimas gali turėti didelės įtakos regioniniu mastu arba net visuotinės aplinkos mastu (jeigu turima galvoje pirmųjų miškų kirtimas biomasei gaminti) ir sutrikdyti ekologinę pusiausvyrą.

3.3.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo. Labai svarbu, kad visoje pagrindinėje mokslo tyrimų ir technologijų plėtros veikloje dalyvautų pramonės šakos, jeigu bus nuspręsta, kad biomasės energijos gamyba turės veiksmingai prisidėti įgyvendinant ES politikos uždavinius.

3.3.7 Biokuras. Šiuo metu diskutuojama⁽⁴⁾, ar visais atvejais iš skysto biokuro galima gauti grynąją energiją ir ar visuomet daromas palankus poveikis aplinkai, nustatant pusiausvyrą tarp investuotos energijos, t. y. trąšų, žemės ūkio įrenginių, perdirbimo, ir iš biokuro gaunamos grynosios energijos. Kita vertus, Komisijos užsakyti tyrimai parodė, kad rezultatai yra teigiami, tačiau grynoji nauda skirtingoms kultūroms yra skirtinga. Todėl Komitetas rekomenduoja išsiaiškinti šį klausimą, pvz., atliekant tolesnius šios srities tyrimus, kadangi didelis visuotinės priklausomybės nuo naftos problemos sprendimas yra itin svarbus politinės darbotvarkės klausimas. Kitas svarbus klausimas, kurį reikia spręsti, yra ES aprūpinimo energija saugumas ir ekonominiai ir prekybiniai aspektai, susiję su išaugusiu skysto biokuro panaudojimu.

⁽⁴⁾ David Pimentel ir Ted. W. Patzek „Gamtinių išteklių tyrimas“, 14 tomas, Nr. 1, 2005.

3.4 Fotoelektra

3.4.1 Pastarųjų metų augimas ir vystymasis. 2003 m. ES buvo papildomai sumontuota 180 MWp fotoelektros sistemų, kurios padidino bendrą Europos pajėgumą iki beveik 570 MWp. Be to, didesnė šių sistemų dalis yra sujungta su bendrąja energetikos sistema. Į bendrąją sistemą įtrauktos fotoelektros sistemos dabar sudaro 86 proc. visų esamų Europos pajėgumų.

3.4.2 Vieta energetikos sistemose ir padariniai tinklams. Populiariausia saulės fotoelektros sistema gyventojams ir įmonėms yra įjungta į bendrąją sistemą. Sujungimas su vietos elektros tinklais leidžia tokiu būdu pagamintą energiją parduoti vartotojams.

Tuo atveju, jeigu sistema veikia be sujungimo su bendraisiais tinklais, jai reikia akumuliatoriaus, prie kurio ji turi būti prijungta, kad įprasti prietaisai veiktų be maitinimo tinklų energijos. Būdinga nesujungtų su tinklu sistemų paskirtis yra pramoninė, pvz., mobiliųjų telefonų retransliavimo stotyse ar elektrifikuojant kaimo vietas.

3.4.3 Ekonominiai aspektai įskaitant paramos sistemas. Palyginti dar didelės investicijų sąnaudos šiuo metu yra viena iš pagrindinių kliūčių vystant fotoelektronikos rinką artimiausiu ir vidutinės trukmės laikotarpiu, nors šių sistemų kainų mažėjimo tendencija stebima bėgant laikui, didėjant gamybos apimtims ir dėl nuolatinių naujovių diegimo eksploatavimo srityje. Tačiau vidutiniškai tokių modulių kaina pastaruosius 20 metų nukrisdavo po beveik 5 proc. per metus ir prognozuojama, kad ir toliau kris, nors vis dar išlieka apie 0,5 EUR/kWh. Dabartinės investicinės išlaidos sumontuoti fotoelektros sistemai siekia nuo 5 iki 8 EUR/W, o tai reiškia, kad fotoelektra šiuo metu yra vis dar pati brangiausia iš atsinaujinančios energijos rūšių.

3.4.4 Tiekimo pakankumas ir saugumas. Saulės spinduliavimas žemei teikia daug energijos. Visas energijos kiekis, kuris iš saulės pasiekia žemės paviršių per metus, yra maždaug 10 000 kartų didesnis negu pasaulinis energijos suvartojimas per metus. Fotoenergija gali pagerinti elektros tiekimo saugumą visais atvejais: esant su tinklu sujungtoms, nesujungtoms ar mišrioms sistemoms.

3.4.5 Aplinkosaugos veiksmingumas. Nors saulės energijos gamyba nesusijusi su teršalų išmetimu ar aplinkai žalingu poveikiu, susijusiu su tradicinėmis energijos gamybos technologijomis, fotoelektros elementų gamyba yra susijusi su technologijomis, kurias taikant naudojamos nuodingosios medžiagos. Statant įrenginius prie pastatų ar ant jų, nekyla tam tikrų kraštovaizdžio ar ekologinių problemų, būdingų gamtoje pastatytiems įrenginiams.

3.4.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo. Buvo tikimasi, kad iki 2003 m. pabaigos Europos Sąjungoje bus

pasiektas apie 520 MWp pajėgumas. 2004 m. pabaigoje Vokietijoje buvo įvestas 800 MWp, kai tuo tarpu augimas 2004 m. sudarė 94 proc. 2004 m. pabaigoje Vokietijoje buvo įvestas 800 MWp, kai tuo tarpu augimas 2004 m. sudarė 94 proc. Taigi „Starto kampanijoje“ nustatytas tikslas pasiekti 650 MWp buvo gerokai viršytas. Buvo apskaičiuota, kad ateityje Europos Sąjungos pajėgumai sieks 1 400 MWp 2010 m. EPIA (Europos fotoelektros pramonės asociacija) prognozės yra kur kas optimistiškesnės. Europos Komisijos scenarijus, pagal kurį reikėtų pasiekti 3 000 MWp lygį 2010 m. pabaigoje, yra visai įmanomas, tačiau jo sėkmė priklauso, be kita ko, nuo kiekvienos valstybės narės politinės valios.

3.5 Saulės šiluminė energija

3.5.1 Pastarųjų metų augimas ir vystymasis.

Didžiulis saulės šiluminės energijos potencialas yra pagrindinis klausimas užtikrinant šilumos ir aušinimo sektoriaus tvarumą, mažinant poveikį aplinkai bei energijos importą. Bendras techninis potencialas siekia maždaug 1,4 milijardo m² kolektorių ploto, o tai reiškia, kad metinis saulės energijos išeigos ekvivalentas yra lygus beveik 700 TWh per metus. ES rinka išaugo daugiau negu dvigubai, palyginti su dešimtojo dešimtmečio viduriu, ir yra tris kartus didesnė negu devintajame dešimtmetyje. 1990–2001 m. laikotarpiu vidutinis metinis rinkos augimas sudarė 13,6 proc. Nuo 2000 m. rinka aiškiai peržengė 1 milijono m² naujai sumontuotų kolektorių ribą per metus. Po didelio sumažėjimo 2002 m., kuris kilo Vokietijoje, naujas pakilimas, siekiantis daugiau negu 1,4 milijono m², buvo stebimas 2003 m. Saulės šiluminės energijos panaudojimas yra kol kas labai nevienodai paplitęs ES — Austrijoje tai labai paplitę, o kai kuriose Viduržemio jūros valstybėse, kuriose klimato sąlygos tam yra ypač palankios, stebimos tik vystymosi užuomazgos, o kitose valstybėse (pvz., Graikijoje) ji labai populiari, tad tokia padėtis susiklostė ne dėl nepakankamo ekonomiško.

3.5.2 Vieta elektros energijos sistemose ir padariniai tinklams.

Šilumos energija gali būti transportuojama tik į tą regioną, kur jau yra šildymo sistemos. Saulės šiluminės sistemos neturi tiesioginio poveikio elektros sistemoms. Saulės šilumos pavertimas elektros energija naudojant koncentruotos saulės šiluminės energijos sistemas („saulės laidininkus“ arba „saulės bokštus“, didelės apimties veidrodžius ir nukreipiančiąją technologiją siekiant pagaminti aukštos temperatūros šilumą, kuri paverčiama elektros energija) reiškia perėjimą nuo saulės spinduliavimo etapo (?) į demonstracijos ir komercializacijos etapą, kaip yra kitose Ispanijos jėgainėse.

(?) http://europa.eu.int/comm/research/energy/pdf/cst_en.pdf

3.5.3 Ekonominiai aspektai, įskaitant paramos sistemas.

Saulės šiluminė energija dažniausiai konkuruoja su įprastinėmis šilumos sistemomis, kurios paremtos iškastiniu kuru ar elektra. Tipiška saulės buitinė vandens šildymo sistema šeimai iš viso kainuoja nuo 700 iki 5 000 eurų. Gerai sukonstruotos saulės šiluminės sistemos dabartiniu metu gamina ir (arba) pakeičia šilumą už maždaug 3–9 euro centus/kWh. Atsižvelgiant į dabartines elektros, naftos ir dujų kainas ir galimą jų kilimą, tokios sistemos, kartu naudojant šiuolaikines saugojimo sistemas, pasižyminčias veiksminga šilumos izoliacija, galėtų būti plačiai naudojamos tiek karšto vandens, tiek šilumos gamyboje.

3.5.4 Tiekimo pakankamumas ir saugumas.

Teorinis saulės energijos potencialas yra labai didelis. Tačiau praktiškai saulės šiluminės energijos potencialas yra apribotas techninių ir socialinių bei ekonominių veiksnių. Taip pat debesuotomis žiemos dienomis, kai yra didžiausias šilumos poreikis, energija yra mažiausiai prieinama.

3.5.5 Aplinkosaugos veiksmingumas.

Naudojama saulės šiluminė energija beveik nesukelia jokios taršos ir neišmetama jokių teršalų. Poveikis yra didesnis gamybos, montavimo, priežiūros ir šalinimo laikotarpiu. Nors saulės šiluminė energija yra švari, ji nėra visiškai nekenksminga aplinkai.

3.5.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo.

Jeigu saulės šiluminės energijos politika ir toliau bus taip aktyviai remiama, tikimasi, kad ES lygmeniu šios energijos veikimo zona augs apie 12 proc. per metus. Atsižvelgiant į nuolatinį augimo tempą, pusė augimo neabejotinai vyks 2010–2015 metais. Saulės šiluminė energija gerokai išaugs Azijos ir Afrikos saulės juostose, jeigu naftos kainos išliks tokios didelės kaip šiuo metu (apie 60 JAV dolerių už barelį).

3.6 Žemės gelmių šilumos energija (geoterminė energija)

3.6.1 Pastarųjų metų augimas ir vystymasis

3.6.1.1 Elektros energija

Tik penkios Europos šalys turi gamtinių išteklių, reikalingų elektros energijai iš geoterminės energijos gaminti taip, kad

būtų efektyvu. 2003 m. pabaigoje sumontuoti geoterminiai pajėgumai elektros energijai gaminti Europos Sąjungoje siekė 820 MWe. Daugiau negu 96 proc. (790 MWe) šių sumontuotų pajėgumų yra Italijoje.

3.6.1.2 Šiluma

Šilumos gamyba iš geoterminės energijos galima dviem labai aiškiais būdais. Pirmasis — tai vandeninių sluoksnių, kurių temperatūra siekia nuo 30 °C iki 150 °C (vadinamasis žemos ir vidutinės energijos panaudojimas), panaudojimas. Taikant antrąjį šilumos gamybos būdą, naudojami geoterminiai šilumos siurbliai. Bendri sumontuoti pajėgumai mažo energijos kiekio geoterminiame sektoriuje Europos Sąjungoje 2002 m. siekė 1 130 MWth, t. y. išaugo 7,5 proc. 2002 m.

3.6.2 Vieta elektros energijos sistemose ir padariniai tinklams. Kol kas geoterminė elektros energija gali prisidėti prie elektros energijos gamybos tik tose srityse, kur yra geoterminis potencialas.

3.6.3 Ekonominiai aspektai, įskaitant paramos sistemas. Geoterminės energijos eksploatavimas yra laikomas didelės rizikos investicija. Investuojant į elektrinę, kiekvieno etapo investicijų daliai didelę įtaką gali daryti tam tikrai vietovei būdingos sąlygos.

Šilumos gamybos investicijų ir eksploatavimo sąnaudos skirtingose šalyse ir skirtingoms vartojimo rūšims skiriasi ir priklauso nuo išteklių ypatumų (vietos geologinių sąlygų), vietos šilumos paklausos ir šilumos vartojimo struktūros (pavyzdžiui, regiono šildymo sistemos, individualios arba pastatų geoterminių šiluminių siurblių sistemos). Tipinės sąnaudos Europos šalyse siekia:

— investicijų sąnaudos — 2–12 mln. EUR /MW;

— gamybos sąnaudos — 5–45 EUR /MW.

3.6.4 Tiekimo pakankamumas ir saugumas. Žemės terminė energija yra didžiulė, tačiau be giluminio gręžimo (technologija, sąnaudos) gali būti panaudota tik nedidelė jos dalis. Iki šiol šios energijos panaudojimas buvo įmanomas tik geoterminių anomalijų vietovėse, kuriose geologinės sąlygos leidžia perduoti šilumą iš gilių karštųjų zonų į paviršių. Tikimasi, kad karštų sausųjų uolienų (KSU) ištekliai ar kitos giluminio gręžimo (nuo 3 iki 5 km) technologijos (žr. 3.3.6 papunktį), kurios šiuo metu tyrinėjamos, kitą dešimtmetį atvers naujas elektros energijos gamybos sritis.

3.6.5 Aplinkosaugos veiksmingumas. Didesnis geoterminės energijos panaudojimas gali turėti didžiulį teigiamą grąną poveikį aplinkai, palyginti su iškastinio kuro naudojimu. Aplinkosaugos problemų kyla eksploatuojant geotermines jėgaines. Geoterminių skysčių (garų arba karšto vandens) sudėtyje paprastai būna anglies dioksido (CO_2), vandenilio sulfido (H_2S), amoniako (NH_3), metano (CH_4) ir fiksuojami kiekiai kitų dujų, taip pat ištirpusių medžiagų, kurių koncentracija paprastai didėja kylant temperatūrai. Pasklidus į aplinką natrio chloridui (NaCl), borui (B), arsenui (As) ir gyvsidabriui (Hg), jie yra vieni iš taršos šaltinių. Hermetiški bendraašiai šilumos vamzdžiai leidžia išvengti šių medžiagų perdavimo į paviršių.

3.6.6 Būsimo augimo perspektyvos ir vaidmuo. Visų pirma elektros energija. Pastangos, ypač Austrijoje, turėtų padidinti bendrąją Europos rodiklį iki 1 GWe. Siekiant aprūpinti energija, kuri techniškai yra vartotina būtent elektros energijos gamybai, geoterminiai rezervuarai turi būti įrengti pakankamai giliai. Kadangi reikiamas gylis siekia ne mažiau negu 2,5 km, o geriausia būtų 4–5 km ir daugiau, reikalingas brangus giluminis gręžimas.

Antrasis Europos tikslas susijęs su šilumos gamyba. Prognozuojama, kad vidutinis augimas sieks 50 MWth per metus. Visos šios pastangos turėtų padidinti sektoriaus rodiklį iki 8 200 MWth, o tai yra gerokai daugiau, negu numatyti 5 000 MWth. Paviršiniai šilumos siurbliai, dažnai vadinami geotermiais, pasižymi dideliu potencialu žemoms temperatūroms pritaikyti, pavyzdžiui, pastatams šildyti ir kt.

Strategijoje reikėtų atkreipti tinkamą dėmesį į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros priemones, būtinas geoterminei energetikai vystyti, kol kintančioje energetikos rinkoje bus galima pateikti tikslesnį ilgalaikių sąnaudų ir galimo tokios technologijos potencialo įvertinimą.

4. Nuomonė apie atsinaujinančių energijos rūšių vaidmenį 2030–2040 m.

4.1 ES Komisija parengė energetikos scenarijus iki 2030 m. Remiantis Komisijos leidiniu *Europos energetika ir transportas. Tendencijos iki 2030 m.* ⁽⁶⁾, atsinaujinančių energijų dalis bazinėmis sąlygomis, įskaitant vėją, hidroeneriją, biomasę ir kitas atsinaujinančios energijos rūšis, iki 2030 m. pasieks maždaug 8,6 proc. pirminės energijos panaudojimo ir 17 proc. elektros gamybos srityse. Šis scenarijus neatsižvelgia į ES atsi-

naujinančios energijos politikos priemonių, įgyvendintų pirmaisiais šio šimtmečio metais, poveikį.

4.2 Tarptautinė energetikos agentūra (IEA) prognozuoja, kad iki 2030 m. pasaulinė elektros energijos paklausa padvigubės. Daugeliu atvejų toks padidėjimas įvyks besivystančiose šalyse. Atsinaujinančios energijos ištekliai iki 2030 m. pasaulyje padidės nuo 2 iki 6 proc. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) šalyse atsinaujinančių energijos išteklių dalis padidės nuo 6,4 proc. 2000 m. iki 8 proc. 2030 m.

4.3 Tarptautinė energetikos agentūra taip pat parengė scenarijus dėl elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių, prognozuodama, kad Europa taps industrinio pasaulio lydere energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių srityje. Pagal jų „pamatinį scenarijų“, elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių dalis EBPO Europoje iki 2030 m. pasieks maždaug 20 proc. Jeigu visos šiuo metu svarstomos politikos priemonės bus įgyvendintos Europoje, atsinaujinančių energijos išteklių dalis iki 2030 m. gali priartėti prie 33 proc. (*alternatyvus scenarijus*). Tai neabejotinai pareikalaus daugelio paramos politikos priemonių, kurios turėtų būti plačiai taikomos.

4.4 Europos elektros pramonės asociacija (EURELECTRIC) rengia scenarijus, pagal kuriuos atsinaujinančių išteklių, įskaitant vandenį, padidės nuo maždaug 16 proc. 2000 m. (15 ES valstybių narių) iki 22,5 proc. 2020 m. (25 ES valstybėse narėse), įskaitant Norvegiją ir Šveicariją.

4.5 Europos atsinaujinančios energijos taryba (EREC) neseniai paskelbė savo išvagę, pagal kurią iki 2040 m. atsinaujinančių išteklių dalis visuotinio pirminės energijos suvartojimo srityje sudarys 50 proc. EREC taip pat numato, kad iki 2040 m. 80 proc. elektros energijos gamybos pasaulyje bus paremta atsinaujinančiais ištekliais.

4.6 Pasaulio energetikos taryba (WEC) numato, kad atsinaujinantys ištekliai artimiausiu metu atliks gana menką vaidmenį pasaulyje, tačiau jų svarba laikui bėgant didės. WEC nepritaria jokiems privalomiems atsinaujinančios energijos vystymo tikslams.

4.7 Apibendrinant pirmiau išdėstytus scenarijus galima daryti išvadą, kad įvairios institucijos paprastai numato laipsnišką perėjimą kuro vartojimo srityje, išskyrus EREC, kuri prognozuoja gana revoliucinę ateities viziją.

⁽⁶⁾ ES Komisija, Energetikos ir transporto generalinis direktoratas, 2003 m. sausio mėn.

4.8 Europos Parlamentas (rugsėjo mėnesio plenarinėje sesijoje) balsavo dėl pranešimo dėl atsinaujinančios energijos, kuriame buvo pasiūlymas dėl to, kad ES iki 2020 m. turėtų pasiekti 20 proc. atsinaujinančių išteklių rodiklį.

4.9 Komisija savo komunikatą paskelbs direktyvoje dėl AEI-E iki 2005 m. pabaigos. Joje bus numatyti iki 2010 m. pasiektini tikslai ir galimi pasiūlymai dėl tolesnių veiksmų, įskaitant paramos schemų valstybėse narėse suderinimą.

5. Išvados

5.1 Ankstesniuose skyriuose išdėstyta, kad atsinaujinanti energija atlieka svarbų vaidmenį Europos mišrių energijų srityje ir turi nemažą potencialą didinant jos dalį tiek bendrojo energijos suvartojimo, tiek gamybos srityje Europoje. Dauguma atsinaujinančios energijos formų yra ypač gerai pritaikomos aprūpinant energija nedidelės apimtys vietinius vartotojus.

5.2 Nė viena energijos rūšis ar sektorius negali visapusiškai patenkinti išsiplėtusios Europos bei didėjančių poreikių pasaulyje. ES reikia subalansuoto energijų derinio, atitinkančio tvaraus vystymosi strategijos tikslus. Nors atsinaujinantys ištekliai gali tapti svarbiu būsimo energijų derinimo elementu, tačiau siekiant išnaudoti šį Komisijos ir Parlamento pripažintą potencialą, dar reikia išspręsti nemažai problemų. EESRK šiuo metu rengia atskirą nuomonę dėl energijos išteklių derinimo.

5.3 Didelė dalis AEI raidos Europoje yra paremta kintančiais ištekliais, pavyzdžiui, vėjo generavimu ir fotoelektros skydais, kurie daugiau prisideda prie energijos pajėgumų ir tinklų poreikių, o ne pakeičia juos. Dėl to kyla klausimas, kaip sustiprinti energijos perdavimą ir užtikrinti saugaus elektros energijos tiekimo įgyvendinimą. Nors dar nėra bendro sutarimo, kokių mastu kintantys ištekliai galėtų būti panaudoti elektros energijos sistemoje, dažnai cituojamas 15–20 proc. elektros energijos rodiklis. Siekiant viršyti šį rodiklį, reikėtų pasitelkti papildomas energijos saugojimo technologijas (pvz., vandenilio).

5.4 Vienas svarbiausių politinės darbotvarkės klausimų yra visuotinė priklausomybė nuo naftos. Todėl Komitetas rekomenduoja toliau svarstyti klausimus, susijusius su grynosios energijos gamyba ir bendroju teigiamu poveikiu aplinkai naudojant skystą biokurą iš įvairių energetinių augalų. Būtina rimtai atkreipti dėmesį į klausimus, susijusius su ES aprūpinimo energija saugumu ir ekonominiais ir prekybiniais aspektais dėl padidėjusio skysto biokuro naudojimo.

5.5 Siekiant visapusiškai panaudoti atsinaujinančių išteklių potencialą, reikalinga technologijų plėtra. Šilumos ar šalčio

išgavimas iš aplinkos **šiluminiais šaltiniais** — didelio potencialo technologija — visiškai nesvarstoma ES atsinaujinančių išteklių politikoje. Stebina ir tai, kad mažai dėmesio AEI vystyme skiriama saulės šilumos skydams karštam vandeniui gaminti — dar viena technologija, daug artimesnė rinkos sąlygoms daugelyje Europos regionų. EESRK nuomone, jau dabar esama sričių, kur šildymo tikslais iškastinius energijos išteklius galima pakeisti atsinaujinančiais ištekliais.

5.6 Atsinaujinantys ištekliai reikalauja ekonominės paramos, kadangi dabartiniu metu AEI technologijos dar negali konkuruoti rinkoje. Tačiau pokyčiai pasaulio energetikos rinkose, labai išaugusios ir nepastovios kainos, ypač naftos, taip pat susirūpinimas dėl aprūpinimo energija saugumo keičia padėtį atsinaujinančių išteklių naudai. Jų naujovių potencialo ir, įdiegus jas į rinką, naujų įmonių ir darbo vietų svarba didėja. ES, kuri pirmauja atsinaujinančių išteklių technologijų srityje, taip pat gali lemti sėkmingą šio sektoriaus veiklą pasaulyje.

5.7 Nors didesnis atsinaujinančios energijos panaudojimas sudaro geras galimybes naujoms įmonėms ir konkrečioms darbo vietoms kurti, ji gali, jeigu bus netinkamai valdoma, didelei ekonomikos daliai tapti našta, ypač vartotojams ir energijai imlioms pramonės šakoms. Politikos priemonės, prisidedančios prie didelių energijos kainų kilimo, gali būti pavojingos, kai visos pastangos turi būti nukreiptos į Lisabonos strategiją, t.y. ilgalaikį konkurencingumą, ekonomikos augimą ir bendrą užimtumą Europoje. Nors didelės naftos kainos daro įtaką visoms pasaulio ekonomikos šakoms, padidėjusios elektros energijos kainos gali suduoti didelį smūgį 25 ES valstybėms narėms.

5.8 Kai kurių šalių esamos paramos schemos yra labai brangios. Jos kelia pavojų tiek vartotojų interesams, tiek Europos pramonės šakų konkurencingumui. Turint galvoje, kad ES tikslai atsinaujinančių išteklių srityje bus įgyvendinti 2010 m., paramos schemų ir tinklų sąnaudų dalis sudarys 13 proc. arba net 25 proc. didmeninių elektros pardavimo kainų, jeigu toks paramos dydis, kuris jau taikomas Vokietijoje, bus reikalingas siekiant įgyvendinti šį tikslą. Numatomos tinklų ir reguliavimo sąnaudos šį skaičių padidins iki 34 proc. Dėl to ekvivalentinė vengtinio CO₂ tonos kaina atitinkamai sieks 88, 109 ir 150 eurų.

5.9 Todėl paramos mechanizmai turi būti kruopščiai apsvaistyti ir suplanuoti. Jie turi būti veiksmingi, efektyvūs išlaidų požiūriu. Kai kurioms atsinaujinančių energijos išteklių formoms, kurių kainos jau priartėjo prie rinkos kainų, beveik nereikia paramos, nors kitoms reikia mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veiklos paramos. Kalbant apie biomasę,

dėmesys kreipiamas į neremiamų produktų naudojimą ribotose žemės plotuose. Bendrosios energijos (daugiausia iškastinės) kainų kilimas yra priežastis, lemianti būtinybę iš naujo įvertinti paramos poreikius ir dydį. Ypač svarbus yra ES taršos emisijų prekybos schemos poveikis, kuris savaime sukėlė elektros energijos kainų kilimą. Norint pasiekti panašų tikslą, reikia vengti dvigubų arba pasikartojančių veiksmų.

5.10 Nors paramos schemos reikalingos naujoms technologijoms tobulinti ir įdiegti į rinką, jų negalima remti neapibrėžtai. Reikia apsvarstyti įtaką užimtumui, kad nebūtų kuriamos darbo vietos, kurios bus prarastos paramai pasibaigus.

5.11 ES direktyva dėl AEI-E numatė, kad valstybės narės pačios turi organizuoti tokią paramą. Dėl to atsirado padrika ar net tam tikrais atvejais rinką iškraipanti paramos mechanizmų įvairovė. Tokios veiklos rezultatas — bendrų pastangų praradimas, kai kuriose ES vietose — paskatos ir motyvacijos

trūkumas bei nereikalingas didelis kainų kilimas. Daugelio šių reiškinų buvo galima išvengti, jeigu būtų buvęs bendras europinis modelis. EESRK šią problemą jau svarstė savo nuomonėje dėl AEI-E direktyvos (žr. 1 išnašą). Nors atrodo, kad kol kas idealaus priimtino bendro europinio sprendimo nėra, atskirų šalių paramos schemos linkusios nepastebimai pereiti daugiau prie žaliųjų sertifikatų naudojimo. Kadangi patirtis kaupiama, ši klausimą reikia toliau svarstyti ir vystyti.

5.12 Pasibaigus pradiniam „tyrimo“ etapui, atsiranda aiški būtinybė iš naujo įvertinti ES politikos kryptis, skirtas atsinaujintiems energijos ištekliais. Kintant padėčiai pasaulinėse energetikos rinkose, kur kainos kyla ir svyruoja, reikia atsižvelgti į atitinkamus ES politikos principus ir priemones, ypač emisijų prekybos srityje, bei į Lisabonos strategijos tikslus. Turi būti akcentuojamas nuolatinis ilgalaikis vystymo užtikrinimas, atkreipiant dėmesį į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veiklą.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl hipotekinių kreditų ES

COM(2005) 327 final

(2006/C 65/21)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. liepos 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Žaliosios knygos dėl hipotekinių kreditų ES*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Umberto Burani.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14-15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 97 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Patvirtintos pozicijos santrauka

1.1 Žalioji knyga dėl hipotekinių kreditų būstui ES priklauso finansinių paslaugų integracijos Europos lygiu politikai. Šiuo metu ją nagrinėja suinteresuoti sektoriai.

1.2 Komitetas pritaria Komisijos iškeltam galutiniam tikslui, tačiau mano, kad visiška integracija trumpuoju laikotarpiu bus sunkiai įgyvendinamas uždavinys. Faktiškai, ES hipotekinių kreditų sektorius yra labai nevienodas, kiekviena rinka turi savitų ypatybių.

1.3 Žaliojoje knygoje Komisija uždavė keletą klausimų, į kuriuos Komitetas pateikia savo atsakymus. Pirmoji klausimų grupė yra susijusi su vartotojų apsauga: šioje srityje EESRK prašo, kad Europos finansinėms institucijoms atstovaujančios asociacijos, pasikonsultavusios su vartotojų asociacijomis, parengtų Elgesio kodeksus, kuriuos prižiūrėtų nacionaliniai ombudsmenai ir kurie būtų užregistruoti teismuose arba

prekybos rūmuose. Komitetas taip pat siūlo užtikrinti informacijos (ypač ikisutartinės informacijos), kurios turinys būtų aiškus ir skaidrus, teikimą. Šis reikalavimas galbūt net griežčiau turėtų būti taikomas kredito operacijų tarpininkams. Išankstinio grąžinimo klausimu EESRK mano, kad apskaičiavimai turėtų būti atliekami pagal finansinių apskaičiavimų formules, atsižvelgiant į kreditoriaus patirtas realias išlaidas. Atsakydamas į klausimą, ar turėtų būti nustatytas ES standartas tiek apskaičiavimo metodui, tiek sąnaudų sudedamosioms dalims, EESRK laikosi nuomonės, kad šios sudedamosios dalys turėtų būti bent jau *prašymo gauti hipotekinę paskolą mokesčiai, hipotekos sudarymo mokesčiai, aiškiai įvardytos administracinės išlaidos ir išlaidos draudimui*. Vis tik jis primena, kad kredito sutarčių standartizavimas neturi kliudyti naujų produktų pasiūlai, nes iškils inovacijų sulėtėjimo grėsmė. EESRK taip pat yra palankiai vertina tarpininkavimo, bet ne arbitražo struktūrų įsteigimą, nes pastarosios peržengia vartotojo apsaugos sritį.

1.4 Antroji klausimų grupė yra susijusi su teisiniais aspektais. EESRK pageidauja pareikšti glaustą nuomonę šiuo atžvilgiu. Tačiau jis pabrėžia, kad vartotojo gyvenamosios vietos šalies taisyklė ženkliai riboja pasiūlą. Be to, jis primena, kad būtina aiškiai nurodyti sutarties, bendravimo ir susirašinėjimo kalbą.

1.5 Trečioji klausimų grupė skirta hipotekos užstatui. EESRK mano, kad Komisija privalo ir toliau remti savininkų ir registru tikrintojų bendradarbiavimą (konkrečiai, parengdama metinę ataskaitą apie pasiektus rezultatus). Apskritai, EESRK mano, kad projektas dėl „Europos hipotekos“ vertas paramos.

1.6 Paskutinioji klausimų grupė susijusi su hipotekinio kredito finansavimu. Šiuo požiūriu EESRK remia visos Europos refinansavimo sistemos idėją tokiu pavidalu, koku ji buvo Komisijos pateikta, bet mano, kad tai yra ilgalaikis projektas ir pasilieka teisę vėliau patikslinti savo poziciją.

2. Paaiškinimai

2.1 Įgyvendindama savo politiką dėl finansinių paslaugų integracijos, Europos Komisija nagrinėja hipotekinių kreditų būstui Europos Sąjungoje klausimą ir siūlo konkrečią pagalbą reguliavimo priemonėmis, jeigu vykdomi tyrimai ir užmegzti ryšiai parodytų, kad tokios priemonės yra palankios veiksmingesnės ir konkurencingesnės integruotos rinkos, kuri visiems atneštų kuo didesnės naudos, sukūrimui. Ši Žalioji knyga remiasi Hipotekinių kreditų diskusijų grupės *Forum Group* atliktu tyrimu „ES hipotekinių kreditų būstui rinkos integracija“, nors Komisija ir ne visada sutinka su tyrimo išdėstytomis mintimis.

2.2 Visi suinteresuotieji subjektai turi pateikti savo nuomonę dėl Žaliosios knygos iki 2005 m. lapkričio mėn. pabaigos, o

gruodžio mėn. bus surengtas klausymas. Tada Komisija įvertins, ar ji turi imtis priemonių, ir jeigu taip, kokių priemonių.

3. Komiteto pastabos dėl Žaliosios knygos (ŽK)

3.1 Komisijos kišimosi svarba (ŽK I dalis)

3.1.1 Komisija pabrėžia, kad hipotekinių kreditų rinka yra **viena iš sudėtingiausių finansinių rinkų**, nes joje dalyvauja daug suinteresuotų rinkos dalyvių ir joje egzistuoja įvairūs techniniai aspektai. Be to, *hipotekinių kreditų rinka yra tiesiogiai susijusi su makroekonomika*, kadangi bet kokie ekonomikos ciklo bei palūkanų normų pokyčiai turi poveikio hipotekinių kreditų dydžiui ir tendencijoms. Praktiškai, hipotekinių kreditų teikimo augimą Europos Sąjungoje paskatino tiek makroekonominiai veiksniai (pavyzdžiui, palūkanų normų sumažėjimas ir spartus būsto kainų augimas kai kuriose šalyse), tiek struktūriniai pokyčiai (pavyzdžiui, didėjantis ES finansų rinkų liberalizavimas ir integracija).

3.1.2 Nepaisant kai kurių bendrų tendencijų, **ES hipotekinių kreditų rinkos išlieka labai skirtingos**. Kiekviena rinka turi savitumą ir nuo kitų rinkų skiriasi pagal produktų įvairovę, skolininkus, paskirstymo struktūras, kreditų trukmę, mokesčius už būstą ir finansavimo sistemas. Šie skirtumai atspindi valstybių narių požiūrį ne tik į reguliavimą, bet ir į ekonominius, istorinius ir socialinius veiksnius, kurių negalima lengvai suprastinti iki bendro vardiklio. Kiti veiksniai, kurie nėra vienodi valstybėse narėse, pavyzdžiui vyriausybės kišimasis į socialinio būsto rinkas, mokesčių sistemos, veiklos rizikos reguliavimas, konkurencijos lygis ir nemokumo rizika, dar labiau komplikuoja esamą padėtį.

3.1.3 Atsižvelgiant į tokias sąlygas nenuostabu, kad šios rinkos nėra labai integruotos. Vis dėlto, reikia turėti omeny, kad **tarpvalstybinio nekilnojamo turto pardavimo lygis sudaro vos 1 % visos gyvenamojo būsto rinkos**. Pasak Komisijos, rinkos integracija sumažintų hipotekinių kreditų kainą, pagerintų įstatymuose numatytą vartotojų apsaugos lygį ir padidintų potencialių skolininkų skaičių, nes būtų aptarnaujami ir tie skolininkai, kurių kredito reitingai žemi arba nepakankami.

3.1.4 Nors Komitetas pritaria Komisijos iškeltiems tikslams, vis dėlto, jis mano, kad rinkų skirtumų, kuriuos išvardijo Komisija ir kurie dar bus nurodyti šiame dokumente, skaičius ir pobūdis leidžia manyti, kad *trumpuoju laikotarpiu visiškai rinkos integracija bus labai sunkiai įgyvendinamas uždavinys*. Šiuo metu reikėtų imtis priemonių tuose sektoriuose, kuriuose suderinimas nesudaro itin didelių sunkumų, visą laiką keliant klausimą, ar verta imtis tokių veiksmų, ir vengiant priverstinio taisyklių nustatymo — arba jų pakeitimo — vien dėl ideologinių ar programinių reikalavimų patenkinimo.

3.1.5 Reikėtų atkreipti dėmesį į vieną aspektą. Buvo minėta, kad tarpvalstybinio nekilnojamo turto pardavimo lygis sudaro vos 1 % visos rinkos ir daugiausia apsiribojama antrosios gyvenamosios vietos arba nekilnojamo turto pasienio regionuose pardavimu. Todėl nėra tikėtina, kad ši maža rinkos dalis yra pagrindinis Komisijos tikslas, greičiau Komisija siekia **strateginio tikslo**, nurodyto 3.1.3 punkte. Kitaip tariant, Komisija numato integraciją, kuri kiekvienam Sąjungos piliečiui leistų įsigyti nekilnojamo turto savo ar kitoje šalyje, naudojantis savo šalies, šalies, kurioje yra nekilnojamas turtas, ar netgi trečiosios šalies finansinio tarpininko paslaugomis.

3.2 Vartotojų apsauga (ŽK II dalis)

3.2.1 **Informacijos** skyriuje Komisija iškelia keturis klausimus. Pirmuoju klausimu, kuriame kalbama apie **Elgesio kodeksus**⁽¹⁾, EESRK pabrėžia, kad šie kodeksai pagal savo pobūdį yra savanoriški. Problema — jų turinys. EESRK nuomone, šiuos kodeksus turėtų parengti Europos finansinėms institucijoms atstovaujančios asociacijos, pasikonsultavusios su vartotojų asociacijomis, į juos turėtų būti tiesiogiai įtraukti sankcijų mechanizmai arba juos prižiūrėti turėtų nacionaliniai ombudsmenai bei juos reikėtų užregistruoti teismuose arba prekybos rūmuose. Elgesio kodeksus turėtų pasirašyti visi šiai profesinei kategorijai priklausančios asmenys, o informaciniuose dokumentuose turėtų būti aiškiai nurodyta, ar kreditorius prisijungė prie Elgesio kodekso.

3.2.2 Antruoju klausimu klausiama, **kokią informaciją** — kuri yra itin svarbus dalykas — reikėtų pateikti vartotojams? Visi sutarties aspektai (teisiniai, techniniai ir finansiniai) turi būti vartotojui aiškūs; vis dėlto, nėra lengva rasti tinkamą kompromisą tarp skaidrumo, tikslumo ir suprantamumo reikalavimų. Dėl būtinybės išaiškinti *technines sąlygas* tekstai tampa ilgi ir nebūtinai aiškesni. Teikiant informaciją reikėtų nurodyti ir *sutartinių įsipareigojimų pažeidimų atvejus bei tokių pažeidimų pasekmes*: EESRK siūlo, kad informacija apie dažniausiai pasitaikančius aspektus būtų pridėta prie Elgesio kodeksų kaip standartinis tekstas.

3.2.3 Anksčiau pateiktos pastabos bent jau iš dalies gali būti taikomos ir trečiajam klausimui dėl **ikisutartinės informacijos**. Ši informacija be abejonės leidžia palyginti pasiūlymus ir padaryti *informacija pagrįsta pasirinkimą* nacionaliniu lygiu, tačiau atsižvelgiant į dabartinę padėtį ši informacija nebus labai naudinga pasiūlymų dėl kitose šalyse teikiamų kreditų palyginimui. Šioje srityje Europos iniciatyva buvo sukurtas „Europos standartinis informacijos lapas“, kurį parengė šio sektoriaus federacijos, bendradarbiaudamos su vartotojų asociacijomis. Nors prie šios iniciatyvos prisijungė dauguma finansinių institucijų, yra nuomonių, kad kelete šalių ši iniciatyva praktikoje įgyvendinama nelabai noriai. Komisija tiria šį klausimą ir, jeigu reikės, galės imtis priverstinių priemonių, priimdama sutarties tekstą kaip reglamentą.

3.2.4 Ketvirtuoju klausimu nekyla abejonų, kad nuostatos dėl informacijos teikimo turėtų būti taikomos — ir galbūt net griežčiau — **kredito operacijų tarpininkams** (pavyzdžiui, makleriams).

3.2.5 Skyriuje dėl **konsultacijų teikimo skolininkams** Komisija iškelia du klausimus. Pirmuoju klausimu buvo daug diskutuota: ar kreditoriaus konsultacijų teikimas skolininkui dėl geriausios kredito formos, jo trukmės, kainos ir kt. turėtų būti *privalomas* ar laisvai pasirenkamas? Komisija nurodo, kad *konsultacijų teikimas raštu* — kaip prašo vartotojai — sudaro kreditoriui teisinės rizikos faktorių ir galimybę iš jo reikalauti atlyginti nuostolius. Mažai tikėtina, kad kreditorius sutiks prisiimti tokią riziką, ypač atsižvelgiant į tai, kad jam būtų sunku *a posteriori* įrodyti, kad jis neturėjo visų reikalingų įvertinimo priemonių arba negalėjo numatyti ateityje susidarysiančių aplinkybių. Jeigu konsultacijų teikimas taptų privalomu, labai sumažėtų kreditų pasiūla, o tai nėra pageidaujamas dalykas. Vis dėlto, negalime atmesti galimybės, kad jausdami konkurencijos spaudimą tam tikri kreditoriai arba tarpininkai nuspręstų teikti šią paslaugą nemokamai arba už atitinkamą mokesť.

3.2.6 Antruoju klausimu, t.y. dėl atsakomybės, susijusios su **bet kokios konsultacijos arba informacijos** laisvai pasirenkamu ar privalomu teikimu raštu, reikia **nustatyti ribą tarp konsultacijos ir informacijos**. Kalbant apie konsultacijas, atsakymas buvo pateiktas ankstesnio punkto antroje dalyje. Antra vertus, *kreditorius atsako už bet kokios klaidingos informacijos pateikimą arba nuslėptą informaciją* tiek sąmoningai, tiek ir dėl neapdairumo. Vis dėlto, reikia aiškiai susitarti, ką tokia informacija apima. Faktiškai, ji negali apsiriboti paprasta techninių aspektų apžvalga, bet privalo — arba turėtų — būti taip parengta, kad vartotojas žinotų visus aspektus, kurie jam leistų padaryti visiškai laisvą bei informacija pagrįstą pasirinkimą. Elgesio kodeksuose arba bent jau Civiliniame kodekse turėtų būti numatyta, kaip spręsti iškilusius ginčus.

3.2.7 Skyriuje dėl **išankstinio grąžinimo** Komisija iškelia tris klausimus. Pirmuoju klausimu jau vyko ilga diskusija: ar išankstinio grąžinimo galimybė turėtų būti *vartotojo juridinė teisė ar šalių pasirenkamas dalykas*? Paprastai išankstinio grąžinimo pageidauja vartotojai, turintys tiek paskolas su fiksuota palūkanų norma, tiek ir paskolas su kintama palūkanų norma, kai palūkanų normos svyravimai jiems nėra palankūs, pavyzdžiui, kai prieš tam tikrą laikotarpį po didelės infliacijos kelete šalių buvo pakeistos palūkanų normos. Bet kokių atveju išankstinio grąžinimo *visada* prašo vartotojas, o kreditorius labai retai jam atsako neigiamai nepriklausomai nuo to, ar išankstinis grąžinimas buvo numatytas sutartyje ar nebuvo. Problema atsiranda ne dėl galimybės pasinaudoti išankstiniu grąžinimu buvimo ar nebuvimo; problema kyla dėl tolesnio klausimo.

3.2.8 **Kaip turėtų būti apskaičiuojamos kompensacijos išankstinio grąžinimo atveju?** Nors skirtingose valstybėse narėse hipotekinių kreditų finansavimo priemonės yra skirtingos, paprastai kreditorius gauna lėšų išleisdamas obligacijas, užtikrintas nekilnojamo turto įkeitimu (hipoteka), kurias jis parduoda pirminėje arba antrinėje rinkoje. Priemonės ir produktai, tarp kurių yra ir naujas *lėšų skolinimo už įkeistą turtą* produktas, labai skiriasi pagal kreditų trukmę, palūkanų normos (fiksuotos arba kintamos) tipą, mokesčius, priemones ir rinkų mechanizmus. Tuo tarpu, kai vartotojui išankstinis grąžinimas

⁽¹⁾ OL C 221 2005 9 8

yra naudingas, kreditorius dėl jo patiria išlaidų, kadangi (apytikriai ir supaprastintai apibūdinant taikomą tvarką) jis privalo panaudoti iš anksto grąžintą sumą garantijų netekusių obligacijų išpirkimui. Finansų matematikoje naudojamomis formulėmis galima apskaičiuoti kreditoriaus patiriamas išlaidas, kurios skiriasi priklausomai nuo likusios paskolos trukmės, palūkanų normos raidos ir padėties rinkoje. EESRK mano, kad atsakas į šį klausimą galėtų būti *teisingumo principo taikymas: reikėtų apskaičiuoti dėl išankstinio grąžinimo kreditoriaus patiriamas išlaidas ir palyginti jas su vartotojo gaunama nauda*.

3.2.9 Apskaičiavimo taisyklės turėtų būti nurodytos visuose Elgesio kodeksuose arba — dar geriau — kiekvienoje sutartyje. Šioje srityje galima numatyti tik tas galimas standartines taisykles, kurios yra naudojamos finansiniams apskaičiavimams: pelno ir nuostolių apskaičiavimas pagal praėjusią ir likusią kredito trukmės dalį, taikomą palūkanų normą ir rinkos normas. Rezultatą — gautą matematinę išraišką — reikėtų papildyti finansinės institucijos gauto pelno ar patirtų nuostolių dėl iš anksto grąžintų lėšų perinvestavimo svarstomu laikotarpiu apskaičiavimu. Bet koku atveju kompensacijų mokėjimą reikėtų atmesti.

3.2.10 Atsakymas į trečią klausimą (**kaip apie išankstinio grąžinimo galimybes reikėtų pranešti vartotojui?**) buvo pateiktas ankstesnio punkto paskutinėje dalyje. Faktiškai, EESRK nesupranta, kodėl apie išankstinio grąžinimo galimybes negalėtų būti pranešta iš anksto pateikiamoje informacijoje arba nuolat teikiamoje informacijoje, o dar geriau — net ir sutartyje.

3.2.11 Keturi klausimai iškyla dėl **metinės procentinės normos (MPN)**. Pirmojo klausimo tema jau buvo išsamiai apsvaistyta rengiantis priimti atitinkamą direktyvą: **koks metinės procentinės normos (MPN) tikslas? Informacija? Palyginimas? Ir viena, ir kita?** Faktas, jog praėjus keletui metų Komisija ir vėl kelia tą patį klausimą, rodo, jog dėl jo vis dar atsiranda abejonų. MPN apskaičiavimui patvirtinta formulė remiasi tikslia *matematine ir ekonomine logika* ir, įstatymų leidėjo nuomone, taip pat tenkina *informavimo, skaidrumo ir galimybes palyginti* reikalavimus. Vis dėlto, praktikoje vartotojas, kuris nėra finansinių apskaičiavimų specialistas, neturi jokio kito pasirinkimo kaip tik susipažinti su jam pateiktu skaičiumi. Todėl informavimo ir skaidrumo reikalavimų laikymasis yra tik formalumas. Kalbant apie *palyginimą su kitais pasiūlymais*, jis yra įmanomas su sąlyga, kad skirtinguose pasiūlymuose nurodomas lygiai toks pats produktas, parengtas taikant tuos pačius apskaičiavimo metodus, ir kad apskaičiavimams naudoti skaičiai yra detalčiai išvardyti.

3.2.12 Į antrą klausimą (**ar turėtų būti nustatytas ES standartas tiek apskaičiavimo metodui, tiek sąnaudų sudedamosioms dalims?**) iš *principo* turėtume atsakyti *teigiamai*. Vis dėlto, praktikoje šio standarto negalėsime nustatyti tol, kol sistemos nebus suderintos, kol nebus galima tiksliai palyginti produktų ir kol nebus sunormintos administracinės procedūros. Šį tikslą bus sunku pasiekti trumpuoju laikotarpiu.

3.2.13 Trečiuoju klausimu (**kokios sąnaudų sudedamosios dalys turėtų šį ES standartą sudaryti?**) EESRK mano, kad šios sudedamosios dalys turėtų būti bent jau *prašymo gauti hipotekinę paskolą mokesčiai, hipotekos sudarymo mokesčiai, aiškiai įvardytos administracinės išlaidos ir išlaidos draudimui*. Šių pirminių apytikslių skaičių turėtų užtekti, kad vartotojas galėtų palyginti skirtingus pasiūlymus. Tačiau kiekvienas kreditorius turėtų aiškiai įspėti vartotojus, kad nereikėtų priimti pernelyg lengvo sprendimo, kuris remiasi vien tik MPN, apskaičiuota pagal šias sudedamąsias dalis.

3.2.14 Į paskutinį Komisijos klausimą (dėl privalumų *atskirai teikti* informaciją apie visas sąnaudas, kurios apskaičiuojant MPN nenumatomos, ir dėl MPN poveikio, konkrečiai pateikiant, pavyzdžiui, mėnesio arba bendras kredito sąnaudas) galima pateikti du skirtingus atsakymus. EESRK atsako teigiamai į pirmąjį klausimą dalį, nes informacijos apie visas sąnaudas, kurios apskaičiuojant MPN nenumatomos, teikimas panaikintų ribotą galimybę palyginti sąlygas, kaip buvo svarstyta ankstesniame punkte. Kalbant apie MPN poveikio pristatymą „konkrečiai“ išraiška, kaip nurodo Komisija, EESRK laikosi pozicijos, kad tai be abejonės yra įmanoma ir kad egzistuoja kompiuterinės programos, galinčios įvykdyti šį reikalavimą — jeigu iš tiesų yra toks reikalavimas. Kyla abejonų dėl priežasčių, nurodytų 3.2.11: punkte: vartotojui gali būti dar painiau, jeigu jam tuo pačiu metu bus pateiktas finansinis paskolos grąžinimo planas, — kuris jam tikrai yra naudingas, — ir kitas planas, kuris, nepaisant jo finansinių apskaičiavimų tikslumo, skiriasi nuo pirmojo plano.

3.2.15 Komisija užduoda keturis klausimus dėl **lupikavimo prevencijos taisyklių ir palūkanų normų kitimo**. Pirmuoju klausimu (kokį poveikį lupikavimo prevencijos taisyklės (kurios egzistuoja tam tikrose valstybėse narėse) turi rinkos integracijai?) visų pirma reikia patikslinti: atrodo, kad valstybėse narėse, kuriose palūkanų normoms teisiškai nustatomos aukščiausios ribos, jos taikomos vartojimo kreditams, einamųjų sąskaitų perviršiams ir asmeniniams kreditams, o *ne* — EESRK nuomone — hipotekiniams kreditams. Bet koku atveju problema subtili: valstybė narė, kuri yra nustačiusi aukščiausią ribą, gali norėti imtis veiksmų prieš kitos valstybės kreditorius, pažeidusiam šią taisyklę, kuri jam neprivaloma, tačiau kuri taikoma sutarčiai, galiojančiai jo valstybės teritorijoje. Bet koku atveju *nacionalinės lupikavimo prevencijos taisyklės kliudo rinkos integracijai*.

3.2.16 Antras klausimas yra susijęs su galimybe šį lupikiškų palūkanų klausimą nagrinėti platesniu mastu, nesiorientuojant į hipotekinius kreditus. EESRK atsako *teigiamai: jeigu šią sritį reikėtų išnagrinėti išsamiau, Bendrijos teisės aktai galėtų pakeisti šiuo metu galiojančias skirtingas valstybių narių taisykles*. Vis dėlto, EESRK perspėja, jog nereikėtų imtis simplistinių sprendimų: nustačius vienodą palūkanų normą gali būti neatsižvelgta į savitas rinkų savybes. Konkrečiau kalbant, nustatyti vienodą palūkanų normą nėra prasmės. Kiekviena valstybė narė turėtų laisvai nustatyti savo normą, kai bus išspręsta 3.2.15 punkto paskutinėje dalyje nurodyta problema.

3.2.17 Po to Komisija iškelia klausimą, ar kai kuriose valstybėse narėse sudėtinių palūkanų normų nustatymui taikomi apribojimai trukdo rinkos integracijai. EESRK atsakymas yra toks pats, koks buvo pateiktas ankstesniame punkte dėl lupikiškų palūkanų. Komisija turėtų, be kita ko, kontroliuoti *paprastųjų* palūkanų normos lygį valstybėse, kuriose netaikomas sudėtinių palūkanų principas: jeigu jos būtų *vidutiniškai* didesnės už kitose šalyse panašiuose sandoriuose taikomas palūkanas, gali būti, kad netektis dėl sudėtinių palūkanų nebuvimo kompensuojama didesnėmis paprastosiomis palūkanomis, o tai atitiktų neskaidrios rinkos logiką ir būtų visiškai nenaudinga vartotojui.

3.2.18 Ketvirtu klausimu klausama, poveikį sudėtinių palūkanų normų nustatymui taikomi apribojimai gali turėti lėšų skolinimo už įkeistą turtą vystymui. Atsižvelgdamas į tai, kad šis produktas yra naujas ir apie jį dar nėra sukaupta didelės patirties, EESRK nenorėtų užimti pozicijos šiuo klausimu ir užleisdžia vietą specialių žinių turintiems rinkos ekspertams atsakyti į šį klausimą.

3.2.19 Kai dėl **kredito sutarčių standartizavimo**, Komisija konstatuoja, kad ši tema priklauso platesnio masto iniciatyvos dėl Europos sutarčių teisės srčiai. Standartizavimas galėtų vykti įprastu suderinimo būdu arba taikant taip vadinamas „26-ąsias nuostatas“, nacionalinei teisei lygiagretų teisinį instrumentą, kuris šalių susitarimu gali būti naudojamas kaip alternatyva šalių nacionalinėms teisėms. EESRK mano, kad pirmą išieitį taikyti dar per anksti, o antroji galėtų tapti tikra galimybe tik po to, kai išsamaus dvidešimt penkių valstybių narių teisės ir sutarčių tyrimo pagalba bus patikrinta, kad „lygiagretus“ instrumentas neprieštarauja nei jų taisyklėms, nei jų teisei. Bet kuriuo atveju, **standartizavimo taisyklės neturi kliudyti naujų produktų pasiūlai, nes iškils inovacijų sulėtėjimo grėsmė**. Laukiant, kol bus išspręstos įvairios problemos, neturėtų būti sudėtinga pasiekti finansinių institucijų, vartotojų ir Komisijos susitarimo, kuris remtųsi tipine sutartimi, pateikiančia šio pobūdžio dokumentams bent jau labiausiai įprastas ir bendras sąlygas.

3.2.20 Paskutiniai du klausimai kyla dėl **teisinių struktūrų, susijusių su vartotojų teisių apsauga**. Kiekviena valstybė turi teisinėms struktūroms, kurios dažnai vartotojui būna pernelyg lėtos ir brangios, alternatyvias tarpininkavimo arba arbitražo struktūras. Komisija visų pirma prašo suinteresuotų šalių jai pateikti savo požiūrį į **galimybę įpareigoti valstybes nares sukurti specifines tarpininkavimo arba arbitražo struktūras hipotekiniam kreditui**. Paprastai EESRK yra palankus tarpininkavimo, bet ne arbitražo struktūroms, nes pastarosios peržengia vartotojo apsaugos sritį. Vis tik jis pabrėžia, kad **hipotekinio kredito teisė savo pobūdžiu yra susijusi kitomis teisinėmis arba reglamentuojančiomis normomis**: civilinio proceso, paveldėjimo, bankroto, nuosavybės, nekilnojamojo turto ir mokesčių taisyklėmis. Ne tik teismams, kurių sprendimus nėra

lengva užginčyti, bet ir kitam organui galėtų būti reikalinga turėti į teismų panašią struktūrą ir analogiškus išteklius. Bet atsižvelgiant į tai, kad kai kurios valstybės narės atrodytų yra palankiai nusiteikusios šios galimybės atžvilgiu, jos galėtų po atitinkamo bandomojo laikotarpio išsakyti savo pastabas arba suteikti informacijos, kuri būtų naudinga ruošiantis visuotinai įdiegti tokią sistemą.

3.2.21 Komisija taip pat pageidauja, kad jai būtų pateikti pasiūlymai, kaip būtent hipotekinio kredito atveju sustiprinti esamų alternatyvių žalos atlyginimo sistemų patikimumą. EESRK turimomis žiniomis, dabar egzistuojančių sistemų rezultatai gana geri, ir daugeliu atvejų jie galėtų būti pagerinti, paspartinant sprendimų priėmimo procedūrą. Kalbant konkrečiai apie hipotekinį kreditą ir atsižvelgiant į ankstesnį punktą, EESRK pabrėžia, kad tarpininkavimo arba arbitražo struktūromis *turi pasitikėti abi pusės, ne tik vartotojas*: gana aukšta bet kokio teismo ginčo kaina reikalauja, kad sprendimai būtų *bešališki ir neginčijami teisine prasme*, kad vėliau būtų išvengta kreipimosi į teismą.

3.3 Teisiniai klausimai (ŽK III dalis)

3.3.1 Komisija laikosi nuomonės, kad su hipotekiniu kreditu susiję teisiniai aspektai būtų nagrinėjami šiuo metu vykstančio 1980 m. Romos konvencijos peržiūrėjimo, siekiant ją pakeisti į ES reglamentą, proceso metu. Kalbant apie **taikytiną teisę**, nagrinėjami trys galimi sprendimai:

- nustatyti *specifinį režimą* hipotekiniams kreditams taikytinai teisei: taikytiną teisę būtų galima suderinti su šalies, kurioje yra turtas, teise;
- šioms sutartims toliau taikyti *bendruosius principus, išdėstytus Romos konvencijoje*, ir palikti sutarties šalims teisę laisvai nuspręsti dėl sutarčiai, kurioje tam tikromis sąlygomis reikės taikyti vartotojo gyvenamosios vietos šalyje privalomas taisykles, taikytinos teisės;
- *hipotekinių kreditų sutartims netaikyti* vartotojo gyvenamosios vietos šalyje privalomų taisyklių, tik tuo atveju, jei aukštas vartotojo apsaugos lygis bus užtikrintas Europos mastu;
- kalbėdama apie „užstatą“ (įkeistą turtą), Komisija nemato jokių priežasčių nesilaikyti tvirtai nustatyto principo, kad taikoma šalies, kurioje yra turtas, teisė, ir EESRK visiškai sutinka su šiuo požiūriu.

3.3.1.1 Kiekvienas iš trijų pirmiau išdėstytų sprendimų vertas to, kad jam būtų pateikta atskira nuomonė. Iš tiesų sprendžiamas sudėtingas klausimas ir kiekvienas sprendimas turi privalumų ir trūkumų. Taigi, EESRK apsiribos keletu trumpai išdėstytų esminių pastabų:

- a) nė viena iš trijų galimybių negali būti sklandžiai pritaikyta, jei vartotojas įsikūręs A šalyje, kreditorius — B šalyje, o turtas yra C šalyje (arba taip pat galėtų būti už ES ribų);

b) vartotojo gyvenamosios vietos šalies taisyklė stipriai riboja pasiūlą arba, kalbant tiksliau, vartotojo galimybę pasinaudoti kitos šalies kreditoriaus paslaugomis: paprastai skolintojas nėra linkęs pasirašyti sutarties, kuriai taikomi jam nežinomi įstatymai. Jis žino, kad teisminių ginčų atveju jam teks užsienyje pasitelkti teisinę pagalbą ir vartoti ne savo kalbą;

c) būtina aiškiai nurodyti sutarties, bendravimo ir susirašinėjimo kalbą. Jei sutarties šalys nusprendžia pasirinkti vartotojo kalbą, kreditoriui tai taptų dar vienu neigiamu argumentu, papildančiu pirmiau b) punkte jau išdėstytą argumentą.

3.3.2 Pasisakydama **klientų kreditingumo įvertinimo** klausimu, Komisija primena įvairias problemas, jau nagrinėtas analogiško sektoriaus (vartojimo kreditų) atveju, ir mano, kad neatidėliojama problema yra **nediskriminacinės kitų valstybių narių priegios prie duomenų užtikrinimas**. EESRK nuomone, **priegios teisė yra būtina**, bet, kad ji būtų užtikrinta, reikės priimti atitinkamas taisykles apibrėžiančias, kas turi šią teisę, kokiomis sąlygomis ir kokios bus garantijos vartotojui. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į niekada neaptartą aspektą: dažnai tas, kuris įsigyja nekilnojamojo turto, ar tai būtų pirmoji, ar antroji jo gyvenamoji vieta, nėra įtrauktas į jokią duomenų bazę, kadangi niekada neėmė kredito. Tokiu atveju informacijos paieška tampa sudėtinga, ilgai užtrunka ir brangiai kainuoja.

3.3.3 Po to Komisija aptaria **nekilnojamojo turto vertės nustatymo** klausimą ir svarsto, ar įmanoma įvesti **ES standartą**, ar vertėtų imtis veiksmų, kad būtų **užtikrintas abipusis nacionalinių vertinimo standartų pripažinimas**. EESRK mano, kad pirmoji hipotezė turėtų būti atmesta iš anksto, jos daugiau neanalizuojant. Kalbant apie antrąją, ekspertai mano, kad nacionaliniai, ar net regioniniai standartai yra utopija, kurios reikia vengti: nekilnojamojo turto rinkas įtakoja pernelyg daug faktorių ir jie suformuoja ypatingiausias vietines realijas. Bet koks bandymas standartizuoti rizikuotų sukelti sąmyšį. EESRK laikosi šios nuomonės.

3.3.4 Kitas analizuojamas aspektas yra įkeisto turto **priverstinis pardavimas**. Žalioji knyga konstatuoja, kad šioje srityje yra didelė procedūrų, terminų ir kainų įvairovė, kuri kliudo tarpvalstybinei kredito veiklai. Taigi, ji siūlo **imtis kelių pakopų strategijos, siekiant pagerinti priverstinių pardavimų procedūras**: pirmiausia surinkti informaciją apie šių procedūrų kainas ir trukmę ir pateikti rezultatus reguliariai atnaujinamoje *taškų lentelėje*. Jei to nepakaks, **vėliau numatyti galimybę imtis griežtesnių priemonių**. EESRK mano, kad informacijos kaupimas ir vieša taškų lentelė darytų valstybėms narėms, kuriose procedūros neefektyvios arba brangiai kainuoja, tam tikrą „moralinį spaudimą“. Kreditoriams ir vartotojų asociacijoms tai taptų puikiu pretekstu daryti spaudimą savo šalies valdžiai, kad ši imtųsi atitinkamų priemonių padėčiai pagerinti. Tačiau

nerealu žengti toliau ir imti grasinti griežtesnėmis priemonėmis. Tokio pobūdžio iniciatyva turėtų ištis mažai galimybių sulaukti valstybių narių palaikymo. Be to, tik nesuvokiant proporcijų reikšmingumo galima siūlyti sutrikdyti ištisas teismo sprendimų vykdymo sistemas vien tam, kad būtų skatinamas tarpvalstybinis hipotekinis kreditas (šiandien sudarantis tik 1 % Europos kreditų ir, remiantis optimistiškiausiomis prognozėmis, ateityje neviršysiantis 5 %).

3.3.5 Galutiniam rinkų suvienijimui iškyla kita, šiuo metu neįveikiama, kliūtis — **mokesčių** problema. Realiai Komisija nenumato jokios šios srities standartizavimo priemonės. Vis tik yra kitų kliūčių, kurias būtų galima panaikinti. Kai kurios valstybės narės **atsisako mokesčių mokėtojams sumažinti mokesčius už palūkanas, sumokėtas už užsienio kreditorių suteiktus hipotekinius kreditus**. Kitais atvejais, **apmokestinant vietinių kreditorių gautas palūkanas, neapmokestinamos kreditų refinansavimui panaudotos palūkanos, tuo tarpu, kai užsienio kreditoriai apmokestinami nuo vietinių skolininkų sumokėtų palūkanų bruto sumos**. Šiais dviem atvejais pažeidžiamos sutartys arba ES teisė: pirmuoju atveju, kaip tai patvirtina du Teisingumo teismo sprendimai, nusižengiama Sutarties 49 ir 59 straipsniams, o dėl antrojo Komisija imsis tiesioginių veiksmų. EESRK tvirtai remia šią Komisijos poziciją.

3.4 Hipotekos užstatas (ŽK IV dalis)

3.4.1 **Žemės registrai** yra esminis elementas, leidžiantis tiksliai nustatyti nuosavybės teisę. Vis tik atrodo, kad įrašai ne visada parodo trečiųjų asmenų teises į turtą. Kad tarpvalstybinis hipotekinis kreditas (taip pat ir refinansavimas) taisyklingai veiktų, būtina gerai išmanyti žemės registrų turinį ir funkcionalumą. Komisija **finansavo bandomąjį projektą** (EULIS), kuriuo siekiama **pagerinti savininkų ir registrų tikrintojų bendradarbiavimą, ir kuris galėtų labai pasitarnauti daugiui naujų valstybių narių**. Šiuo metu Komisija svarsto, ar tikslinga toliau aktyviai finansuoti šią iniciatyvą, ir kelia klausimą, ar atsižvelgiant į registrų naudą skolininkams ir investuotojams, **šie neturėtų įnešti savo indėlio ir investuoti į registrus**. EESRK mano, kad Komisija privalo ir toliau remti bendradarbiavimą, parengdama metinę ataskaitą apie pasiektus rezultatus. Kita vertus, jis mano, kad bendradarbiavimo projektų finansavimas neturėtų tapti kurios nors vienos vartotojų kategorijos (kuri net gi nėra pagrindinė) pareiga, atsižvelgiant į tai, kad turėti žemės registrus yra valstybės ir bendruomenės interesas, o už įrašus ir prieigą yra mokama.

3.4.2 „Europos hipotekos“ idėja nėra nauja, bet ji dar neišbandyta rinkoje, netgi kaip bandomasis projektas. Apskritai, **Eurohipotekos tikslas būtų susilpninti kredito sąsają su hipotekos užstatu: pastarasis taptų Europos užstatu, skirtu**

garantuoti už rinkoje išplatintus vertybinius popierius, grupės dalimi. Projektas atrodo patrauklus ir atitinka Europos integruotos nekilnojamojo turto rinkos idėją. EESRK mano, kad verta šį projektą paremti todėl, kad jo sėkmingos baigties atveju jis taptų pirmu žingsniu link rinkų integracijos. Ši integracija būtų pačios rinkos išdava, o ne norminės iniciatyvos rezultatas.

3.5 Hipotekinių kreditų finansavimas (ŽK V dalis)

3.5.1 Net jeigu refinansavimo sistemos skirtingose šalyse ir nėra tokios pat, jos vis tik iš esmės paremtos *obligacijomis*, už kurias hipoteka investuotojui garantuojama jai užstatytu nekilnojamuoju turtu. Susijusiuose sektoriuose plinta mintis, kad visos Europos tokių vertybinių popierių rinkos sukūrimas palengvintų didesnę rinkų integraciją. Komisija sutinka su šiuo požiūriu, bet vis tik pabrėžia, kad šį klausimą reikėtų plačiau paanalizuoti. Jos manymu visos Europos refinansavimo sistemos privalumas būtų jos galimybė suteikti gausesnius finansavimo šaltinius, padidinti rinkų likvidumą ir, platesne prasme, išskaidyti riziką. Be to, ji palengvintų antrinių rinkų integraciją, kuri bet kuriuo atveju yra priklausoma nuo pirminių rinkų integracijos. EESRK yra šios nuomonės, bet sutinka su požiūriu tų, kurie mano, kad tai ilgalaikis tikslas.

3.5.2 **Hipotekinių kreditų perleidžiamumas** yra esminė išankstinė sąlyga. Komisija ketina sudaryti ad hoc darbo grupę iš suinteresuotųjų šalių atstovų, kuriai bus pavesta ištirti veiklos refinansavimo srityje galimybes ir jos sąlygas. Ji norėtų įvertinti, kaip **rinkos jėgos galėtų paskatinti visos Europos hipotekinių kreditų finansavimo rinkos sukūrimą** (pvz. sukuriant dokumentacijos standartus ir tarpvalstybinės finansavimo veiklos apibrėžimo modelius). EESRK palieka rinkos dalyviams

galimybę atsakyti į šį klausimą, kadangi tik jiems prieinama patirtimi paremtiems vertinimo elementams pateikti būtina informacija.

3.5.3 Paskutinis Komisijos klausimas susijęs su rinkų ateičiai itin svarbia problema. Iš tiesų keliamas klausimas, ar hipotekinių kreditų teikimas turėtų būti vien kredito įstaigų veikla, ar tam tikromis sąlygomis tuo galėtų užsiimti ir įstaigos, kurios negauna pinigų indėlių arba kitų grąžintinų sumų pavidalu ir tuo būdu nepatenka į ES kredito įstaigos apibrėžimą, o joms netaikomos riziką ribojančios taisyklės. Visų pirma EESRK pabrėžia, kad norint užtikrinti rinkų stabilumą ir tvirtumą, nepakanka už nekilnojamojo turto rinkas atsakingų institucijų kontrolės, o yra būtina visų šioje rinkoje esančių finansinių įstaigų efektyvi priežiūra. **Riziką ribojančios taisyklės** buvo nustatytos tam, kad apsaugotų vartotoją, ir laikantis būtent tokio požiūrio, reikia nagrinėti kiekvieną naują pasiūlymą.

3.5.4 Komisijos numatyto pobūdžio įstaigos turėtų vykdyti **operacijas, naudodamos vien savo išteklius**, o tai yra gana sunku, todėl būtų reikalinga *nuolatinė kontrolė*, kuri patvirtintų, kad pradinių sąlygų laikomasi ir toliau. Bet kokios kitos hipotetinės atveju, neišvengiamai reikia pasinaudoti išoriniu kapitalu, kokia bebūtų techninė šio pasinaudojimo forma. EESRK daro išvadą, kad **Komisijos aprašyto tipo įstaigoms**, ar tai būtų bankai ar kitokios įstaigos, **privalo būti atliekama riziką ribojanti priežiūra**. Be to, yra būtina **užtikrinti vienodas konkurencines sąlygas. Dėl šios priežasties kredito įstaigoms taikomos taisyklės, ypač susijusios su mokumu ir likvidumu, taip pat turi būti taikomos šioms kitoms įstaigoms**. Jei *riziką ribojančią priežiūrą* pateisinantys principai dar neprarado prasmės, EESRK nesupranta, kodėl jiems turėtų atsirasti išimčių.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirminkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“

COM(2005) 184 final

(2006/C 65/22)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu 2005 m. gegužio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 14 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2004 m. lapkričio 4–5 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino antrąją daugiametę programą dėl Europos Sąjungos bendros laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo — Hagos programą⁽¹⁾. Programoje numatytos bendros ir specialios laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (LSTE) plėtros politikos gairės ateinantiems penkeriems metams (2005–2009).

1.2 Europos Vadovų Taryba paragino Europos Komisiją parengti veiksmų planą, kuriame būtų pasiūlyti veiksmai pagal Hagos programoje išdėstytas gaires. 2005 m. gegužės 10 d. Europos Komisija paskelbė komunikatą *Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje*⁽²⁾, kuriame išdėstyti strateginiai tikslai ateinantiems penkeriems metams, pateiktas politinių programų ir teisėkūros iniciatyvų šiose srityse priėmimo grafikas.

2. IŠVADOS

2.1 Praėjus penkeriems metams nuo susitikimo Tamperėje tikslai nėra pasiekti. ES nėra bendra laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė. Nors Hagos programa nenumato daug siekių, jos tikslai yra labai svarbūs.

2.2 Kuriant bendrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę turi būti nustatyta tinkama šių trijų aspektų pusiausvyra. Hagos programoje į tai atsižvelgiama nepakankamai. Saugumo politika turėtų saugoti laisvės ir teisingumo vertybes. EESRK mano, kad šios politikos pagrindas turi būti pagrindinių laisvių ir teisių, užtikrintų Europos žmogaus teisių konvencijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje, apsauga.

⁽¹⁾ Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje, Taryba, OL C 53, 2005 3 3.

⁽²⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“, COM(2005) 184 final, Briuselis, 2005 05 10.

2.3 EESRK mano, kad saugumo politika turi būti veiksminga, ginanti laisvos ir atviros visuomenės piliečius teisingumo rėmuose, remiantis teisinės valstybės principu. Diena, kai bus patvirtinti neproporcingi teisės aktai dėl kovos su terorizmu, kuriuose saugumo tikslais bus pamintos žmogaus teisės, bus pirmosios teroristų pergalės diena. Europos pilietinė visuomenė sprendžiant šias problemas turėtų vaidinti svarbų ir aktyvų vaidmenį.

2.4 EESRK ragina aktyviai ugdyti Europos Sąjungos pilietybę. Mes siūlome, kad ji būtų aukštesnės kokybės, atviresnė, egalitarinė, suteikiama nediskriminuojant.

2.5 Labai svarbu, kad Europos Sąjunga sukurtų bendrą prieglobsčio suteikimo procedūrą ir vienodą statusą, remiantis Ženevos konvencija.

2.6 ES turi parengti bendrąją migracijos politiką ir harmonizuoti įstatymus, net tik siekiant apsaugoti nuo nelegalios migracijos ir kovojant su žmonių prekyba užsiimančiais nusikaltėlių tinklais, bet taip pat ir priimant legalius imigrantus skaidriomis ir lanksčiomis teisinėmis procedūromis.

2.7 Su imigrantais ir prieglobsčio prašančiais asmenimis, turi būti teisingai elgiamasi, remiantis pagrindinių teisių chartija ir nediskriminavimo įstatymais.

2.8 Hagos programa turėtų stiprinti laisvę, saugumą ir teisingumą ir skatinti veiksmingumą, teisėtumą, lygybę ir proporcingumą; šiuo tikslu turi būti naudojama ES teisė ir visi įmanomi instituciniai mechanizmai.

2.9 Ypač svarbu tinkamai reaguoti į dabartinį šių politikų teisminių ir institucinių sudėtingumą. Šio sudėtingumo pateikimas į tarpvyriausybinių lygį (trečiasis ramstis) riboja Bendrijos metodo veiksmingumą ir taikymo apimtį. Konstitucinės sutarties projekte numatyti veiksmingi ir nuoseklūs daugelio bendradarbiavimo laisvės, saugumo ir teisingumo srityje problemų sprendimo būdai.

2.10 Nors Konstitucinės sutarties projekte pateikiami nauji teisiniai šios politikos plėtros pagrindai, dabartinėje Sutartyje yra naudingų priemonių, kurios turi būti panaudotos.

2.11 Europos teisingumo erdvė turi būti pagrįsta pasitikėjimu ir abipusiu teismo sprendimų pripažinimu. Taip pat reikalingos naujos teisinės priemonės

2.12 Visos su saugumo susijusios teisėkūros priemonės turi būti išsamiai ir nuolat vertinamos, Europos Parlamentas ir Europos Bendrijų Teisingumo Teismas turi taip pat vykdyti priežiūrą. Tik tokiu būdu gali būti sukurta bendroji laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė.

2.13 Nė vienas iš Hagos programoje ir veiksmų plane išdėstytų tikslų negali būti pasiektas be pakankamo finansavimo. Europos Komisija dėl trijų pagrindų programų pateikė pasiūlymus (2005 m. balandžio mėn.); EESRK dėl jų rengia nuomones ⁽³⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Teisingumo ir vidaus reikalų ramstį, įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai, įtraukus į Bendrijos sistemą, 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperėje Europos Vadovų Taryba patvirtino pirmąją su šiomis politikos sritimis susijusią daugiametę programą — Tamperės programą.

3.2 Po penkerių metų buvo padaryta didelė pažanga kuriant bendrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Taryba pabrėžė, kad *buvo padėti bendros prieglobsčio ir imigracijos politikos pagrindai, parengtas sienų kontrolės suderinimas, sustiprintas policijos bendradarbiavimas, padaryta akivaizdi pažanga atliekant parengiamąjį teismo sprendimų ir nuosprendžių tarpusavio pripažinimo principu grindžiamo teisminio bendradarbiavimo darbą* ⁽⁴⁾.

3.3 Tačiau naujausiame Europos Komisijos kas dvejus metus rengiamame pranešime, įvertinančiame 2004 m. pirmoje pusėje pasiektą pažangą ⁽⁵⁾, teigiama, kad pasiekta skirtingų politikos sričių sanglauda buvo mažesnė nei tikėtasi.

3.4 Reikia suprasti, kad tvirtinant laisvės, saugumo ir teisingumo sričių bendrąją politiką ir suderintus standartus atsiranda

esminių kliūčių — skiriasi teisinės sistemos, politikos gairės ir kartais nacionaliniai interesai. Europos integracijos ir kitų politikos sričių patirtis rodo, kad esant stipriai valstybių narių valiai ir aiškiam Komisijos vadovavimui įmanoma šias kliūtis įveikti.

3.5 EESRK mano, kad, vertinant bendrai, pažanga per maža. Specialūs tikslai, dėl kurių sutarta Tamperėje, nepasiekti, dauguma taikomų politikos programų neatitinka kokybės standartų.

3.6 Hagos programos vykdytojų laukia sunkus uždavinys įtvirtinti ir skatinti bendros laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimą. Su tuo susiję įvairių sričių ir sudėtingi uždaviniai ⁽⁶⁾.

3.7 Kitaip nei Tamperės programoje, Hagos programoje nesiūloma jokių naujų politikos gairių. Šioje programoje nėra daug naujų siekių, nes yra poreikis veiksmingiau įgyvendinti ir įvertinti šiuo metu veikiančias politikos programas, susijusias su laisve, saugumu ir teisingumu.

3.8 Be to, nėra jokių nuostatų dėl priemonių, reikalingų, kad būtų įveiktos kliūtys, kurios iki šiol trukdė geresnei šių politikų sanglaudai. EESRK mano, kad dėl siekių trūkumo Hagos programoje nebus įmanoma sukurti nuoseklius, aukštos kokybės, plačius ir veiksmingus įstatyminius pagrindus, kurie sukurtų tinkamą laisvės, saugumo ir teisingumo pusiausvyrą.

3.9 Šios kliūtys nuolat atsiranda dėl valstybių narių politikos, kuriai trūksta veiksmingumo, solidarumo, skaidrumo, abipusio pasitikėjimo, proporcingumo ir laisvės, saugumo bei teisingumo pusiausvyros.

3.10 EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisija veiksmų plane dėl laisvės, saugumo ir teisingumo srities plėtojimo pirmu iš dešimties prioritetų ateinantiems penkeriems metams įvardijo pagrindinių teisių ir pilietybės apsaugą ir pagarbą joms.

3.11 Be to, reikia pabrėžti, kad patvirtinus Hagos programą taip pat buvo priimtas sprendimas dėl visų IV antraštinėje dalyje numatytų priemonių taikyti bendro sprendimo procedūrą ir reikalauti kvalifikuotos balsų daugumos, nes taip galima pašalinti bent vieną iš didžiausių šiuo metu esančių kliūčių. Tačiau mes apgailestaujame, kad šios priemonės netaikomos nelegaliai migracijai.

⁽³⁾ Žr. nuomones SOC/210-211-212 (pranešėjai: B. King, A. Le Nouail Marlière, M. Cabra de Luna).

⁽⁴⁾ Hagos programa, citata iš įvado.

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė: Tamperės programos įvertinimas ir ateities gairės“, COM(2004) 401 final, Briuselis, 2004 06 04.

⁽⁶⁾ Danija, Airija ir Jungtinė Karalystė išsiderėjo specialius protokolus prie Amsterdamo sutarties, kurie joms leidžia nevykdyti EB sutarties IV antraštinėje dalyje numatytos politikos.

3.12 Hagos programos konkrečiose gairėse saugumo srities aspektai painiojami su laisvės srities aspektais. Su saugumu susijusios politikos programos aiškiai yra svarbesnės ir kertasi su laisvės ir teisingumo aspektais. Pavyzdžiui, šis teiginys tinka kalbant apie iniciatyvas dėl biometrikos sistemų ir naujų technologijų įdiegimo, duomenų bazių sąveikos, geresnės vidaus ir išorės sienų kontrolės ir veiksmingesnės kovos su nelegalia migracija, nes visa tai netinkamai įtraukta į antraštę „Laisvės stiprinimas“.

3.13 Bendrai stiprinant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, būtina griežtai laikytis šių trijų aspektų pusiausvyros, kad nebūtų pažeidžiamos pagrindinės Sąjungos vertybės (žmogaus teisės ir piliečių laisvės) ir demokratijos principai (teisinės valstybės principas). Laisvė neturi būti antroje vietoje po saugumo. Kai kuriuose politiniuose pasiūlymuose siūloma kartoti praeityje padarytas klaidas: aukoti laisvę dėl stipresnio saugumo. Istorija rodo, kad atvira ir laisva visuomenė veiksmingiausiai apgina saugumą. Pagrindinių žmogaus teisių apsauga yra svarbiausia vertybė, kurią mes, europiečiai, šiuo metu turime. Diena, kai bus patvirtinti neproporcingi teisės aktai dėl kovos su terorizmu, kuriuose dėl saugumo bus paaukotos žmogaus teisės, bus pirmosios teroristų pergalės diena. Būtent laisvės vertybės padeda mums kovoti su teroristais. Europos politika turi užtikrinti veiksmingą saugumą ir apginti pagrindines teises ir laisvę.

3.14 Ši pusiausvyros Bendrijos politikoje stoka taip pat atspindi finansinės perspektyvos — didesnė biudžeto dalis skiriama saugumui (7).

3.15 Hagos programa turėtų skatinti, stiprinti ir konsoliduoti veiksmingumą, teisėtumą, abipusį pasitikėjimą, proporcingumą ir nustatyti tinkamą laisvės, saugumo ir teisingumo pusiausvyrą. Labai svarbu sumažinti dabartinį teisinį ir institucinį sudėtingumą ir tvirtai užtikrinti, kad saugumo politika būtų tinkamos Europos Parlamento demokratinės kontrolės ir Europos Teisingumo Teismo teisinės priežiūros subjektas.

3.16 Laisvės propagavimas ir griežta apsauga yra veiksmingiausi būdai įveikti XXI amžiuje Europos Sąjungai kylančius uždavinius, kartu terorizmo grėsmę.

3.17 Žmogaus teisių organizacijos ir visos pilietinės visuomenės organizacijos atlieka labai svarbų vaidmenį tobulinant Hagos programos diktuojamą politiką.

3.18 EESRK toliau skatina bendro darbo su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis politiką, siekdamas užtikrinti, kad tobulinant Hagos programą Europos

Sąjungoje būtų nustatyta tinkama pusiausvyra, nes laisvė, saugumas ir teisingumas yra visos visuomenės reikalas, svarbus tiek verslininkams, tiek socialiniams partneriams, tiek NVO.

3.19 Netikrumo laikotarpis po referendumų Prancūzijoje ir Nyderlanduose stabdo migracijos ir prieglobsčio politikos bei visų kitų Hagos programos veiksmų plane išdėstytų klausimų sprendimo pažangą. Nors Sutarties dėl Konstitucijos projekte yra nauji teisiniai pagrindai, naudingi šių politikos krypčių plėtojimui, šiuo metu galiojančioje Sutartyje taip pat yra naudingų priemonių, kurias reikia taikyti.

4. Konkrečios pastabos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimo

4.1 Laisvės stiprinimas.

4.1.1 Pagarba pagrindinėms teisėms ir piliečių laisvėms yra vienas iš Europos integracijos ramsčių ir svarbiausias Sąjungos tikslas. Kuriant bendrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, būtina visiškai gerbti laisvę, kurią, be kitų priemonių, sudaro Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ir Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso.

4.1.2 Hagos programoje pažymima, kad Europos Taryba pritaria Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro įgaliojimų didinimui, siekiant įsteigti Pagrindinių teisių agentūrą, kuri turės saugoti ir skatinti pagrindines teises. 2005 m. birželio mėn. pabaigoje Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl reglamento (8) dėl agentūros įsteigimo. Agentūrai bus ypač svarbūs laisvės klausimai, nes ji Bendrijos ir valstybių narių institucijoms teiks priemones, kad būtų užtikrinta pagarba pagrindinėms teisėms kuriant ir įgyvendinant Bendrijos politiką. Be to, agentūra bus puikus ryšių su pilietine visuomene centras.

4.1.3 Sąjungos pilietybė

4.1.3.1 Siekiant aktyvesnės, atviresnės, labiau įtraukiančios ir egalitarinės Europos pilietybės, turi būti pašalintos nuolatinės kliūtys naudotis įtvirtintomis teisėmis, o teisės tam tikrais aspektais turi būti išplėtos.

4.1.3.2 Vis dar sunku naudotis kai kuriomis su Europos pilietybe susijusiomis teisėmis, pvz., laisvo judėjimo ES viduje teise ar teise balsuoti arba balotiruotis vietos ir Europos rinkimuose. Turi būti sukurtos priemonės šiems sunkumams pašalinti. Be to, į kai kuriuos valstybių narių teisės aktus netinkamai perkeltos nediskriminavimo direktyvos.

(7) Žr. nuomones SOC/210-211-212 (pranešėjai B. King, A. Le Nouail Marlière, M. Cabra de Luna).

(8) Žr. Komisijos komunikatą COM(2005) 280 final, dėl kurio EESRK rengia nuomonę (SOC/216).

4.1.3.3 Naujųjų valstybių narių piliečiams turi būti nedelsiant suteiktos įtvirtintos Sąjungos pilietybės teisės. Laikinas jų teisių ribojimas yra nenormalus reiškinys, kuris turi būti kuo greičiau panaikintas. Dėl šių apribojimų kyla daug įdarbinimo ir socialinių problemų, o jų laikymas „antrarūšiais piliečiais“ yra nepriimtina diskriminacija.

4.1.3.4 EESRK pasiūlė ⁽⁹⁾ naują Sąjungos pilietybės suteikimo kriterijų: ilgai ir nuolat Europos Sąjungoje gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams suteikti pilietybę. Pilietybės teisės, ypač politinės teisės dalyvauti savivaldos rinkimuose, yra labai svarbios integruojant migrantus.

4.1.3.5 Valstybių narių socialinė sanglauda neįmanoma be migrantų integracijos. Kitaip kyla šių migrantų ir jų vaikų bei vaikaitų, gimusių ir užaugusių ES, socialinės atskirties ir susvetimėjimo pavojus.

4.1.4 Bendra prieglobsčio erdvė ⁽¹⁰⁾

4.1.4.1 Europos Sąjunga suteikė sau dar penkerius metus tikslui pasiekti, kuris jau buvo iškeltas prieš penkerius metus: sukurti bendrą prieglobsčio procedūrą ir suteikti vienodą statusą asmenims, kuriems suteiktas prieglobstis ar papildoma apsauga. Penkeri metai šiam tikslui pasiekti atrodo pakankamas laikas, bet aišku, kad atliekant būtinus veiksmus reikės įveikti tam tikrą pasipriešinimą. Be to, svarbu ne tik neatidėliojant siekti pažangos, bet ir šią pažangą grįsti nuostatomis, kurios atitinka pagrindines teises, susijusias su prieglobsčiu. Kvalifikuotos balsų daugumos sistema Taryboje ir bendro sprendimo su Parlamentu sistema įgalins patvirtinti aukštesnės kokybės teisės aktus.

4.1.4.2 Veiksmų plane numatyta 2007 m. įvertinti su prieglobsčiu susijusių priemonių perkėlimą ir įgyvendinimą. Toks įvertinimas neabejotinai yra labai svarbus, atsižvelgiant į netikslumus perkeltant ir įgyvendinant dabar galiojančias direktyvas (laikina apsauga, minimalūs priėmimo sąlygų standartai; Dublinas II ir t. t.). Vertinant reikėtų atsižvelgti į tikslą užtikrinti, kad galiojančių priemonių įgyvendinimas atitiktų išpareigojimus, kylančius iš tarptautinių konvencijų dėl žmogaus teisių ir 1951 m. Ženevos konvencijos.

4.1.4.3 Dėl naujų siūlomų priemonių EESRK mano, kad jos yra teigiamas postūmis siekiant valstybių narių prieglobsčio koordinavimo, ilgalaikio gyventojų statuso pabėgėliams sukūrimo, Europos pabėgėlių fondo įsteigimo įvertinimo ir t. t..

⁽⁹⁾ Žr. nuomonę dėl naudojimosi Europos Sąjungos pilietybe, OL C 208 2003 09 03 (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl prieglobsčio (parengtas po susitikimo Tampereje).

4.1.4.4 Tačiau mes negalime tikėtis, kad prieglobsčio prašymai būtų tvarkomi už ES ribų. EESRK sutinka, kad ES turi skatinti humanitarinių apsaugos standartų gerinimą trečiojoje šalyse, bet tarptautiniu mastu pripažinta žmonių, kuriems reikia apsaugos, teisė įvažiuoti į ES ir ten pateikti savo prašymus dėl prieglobsčio neturi būti ribojama ar jai kliudoma.

4.1.5 Legali migracija ir priėmimo procedūros

4.1.5.1 Nuo Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tampereje praėjo penkeri metai, bet tikslas sukurti bendrą Europos Sąjungos imigracijos politiką nepasiektas. Šiokia tokia pažanga buvo: Komisija pateikė daug politinių ir pasiūlymų dėl teisės aktų, o Parlamentas patvirtino daug rezoliucijų ir iniciatyvų, bet Taryboje jos nebuvo tinkamai apsvaistytos. EESRK aktyviai dirbo kartu su Komisija ir Parlamentu ir parengė nemažai nuomonių, kad prisidėtų prie tikros bendros politikos ir suderintų teisės aktų.

4.1.5.2 Europos Sąjungos bendra imigracijos politika turi būti naudinga visiems susijusiems dalyviams:

- atvykstantiems į ES turi būti suteiktos galimybės ir su jais turi būti teisingai elgiamasi;
- Europos valstybių visuomenėms;
- kilmės valstybėms plėtos požiūriu;

4.1.5.3 Artimiausiais metais Europai reikės naujų ekonominių migrantų, kurie prisidėtų prie socialinės ir ekonominės plėtos ⁽¹¹⁾. Demografinė situacija rodo, kad Lisabonos strategija gali žlugti, jei nebus pakeista imigracijos politika. Reikalinga aktyvi politika tiek dėl kvalifikuotų, tiek dėl mažiau kvalifikuotų darbuotojų priėmimo. Nors kiekviena valstybė narė turi savo poreikius ir savitumus, visoms valstybėms narėms trūksta politinių ir teisinių priemonių, kurios leistų legaliai įvažiuoti naujiems migrantams, palaikytų darbo rinkų pusiausvyrą.

4.1.5.4 Nesuprantama, kad Europos Vadovų Taryboje kai kurios vyriausybės vetavo Komisijos teisėkūros pasiūlymus ir laikosi senos politikos. Tuo metu auga šešėlinė ekonomika ir nelegalus įdarbinimas, sukuriama tikras nelegalių migrantų „traukos faktorius“. Nesant bendrų Europos teisės aktų, valstybės narės patvirtina naujus teisės aktus, kurių politinis turinys labai skiriasi, ir taip toliau kuria kliūtis suderinimui. Šios skirtingos politinės darbotvarkės ir teisės aktų skirtumai tarp piliečių kelia sumaištį ir netikrumą.

⁽¹¹⁾ Žr. nuomonę dėl Komisijos komunikato dėl imigracijos, integracijos ir įdarbinimo (COM (2003) 336 final), OL C 80, 2004 03 04 (pranešėjas Pariza Castaños).

4.1.5.5 Europos Sąjungos Taryba turėtų atsisakyti reikalamo vieningai balsuoti ir priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma bei naudoti bendro sprendimo procedūrą su Parlamentu. Šie pokyčiai turi įvykti dabar, iki tyrimo dėl naujų teisės aktų pasiūlymų. Priimami teisės aktai turi būti pakankamai suderinti. Europos teisės aktai, kuriuose numatomas tik minimalistinis reguliavimas, o pagrindiniai aspektai perduodami valstybių narių teisėkūrai, išsaugo dabartines problemas.

4.1.5.6 Priimant teisės aktus, reglamentuojančius migrantų priėmimą, horizontalios teisinės bazės modelis yra tinkamesnis nei sektorių teisės aktų modelis⁽¹²⁾. Komisijos pateiktas ir EESRK paremtas (su keliais pakeitimais) direktyvos dėl priėmimo pasiūlymas⁽¹³⁾ yra tinkamas teisės akto pasiūlymas. Be to, su sektoriais susijusiems klausimams ir ypatingoms situacijoms gali būti sukurtos specialios taisyklės. Jei Europos Sąjungos Taryba pasirinktų tik atskirus sektorius reglamentuojančių teisės aktų modelį, pritaikytą tik kvalifikuotų migrantų priėmimui, jo nebūtų galima taikyti didelei migrantų daliai ir tai būtų diskriminavimas. Šis pasirinkimas yra lengvesnis Tarybai, bet jis neatitinka Europos poreikių.

4.1.5.7 Sutarties dėl Konstitucijos projekte bendriems teisės aktams nustatomi apribojimai, tarp jų — valstybių narių teisė nustatyti į savo šalį priimamų migrantų skaičių. Šis apribojimas nekludo geresniam teisės aktų suderinimui. Tai labiau yra skatinimas valstybėms narėms naudoti skaidrias procedūras valdant ekonominę migraciją. Leidimus dirbti ir gyventi išduotų valstybių narių institucijos, kurios veiktų pagal Bendrijos įstatymus. Taigi, bendradarbiaudama su socialiniais partneriais, kiekviena valstybė narė gali nuspręsti, kokių migrantų jai reikia: kvalifikuotų ar mažiau kvalifikuotų, dirbsiančių pramonėje, žemės ūkyje, statybose, paslaugų sektoriuje ar visuose šiuose sektoriuose.

4.1.5.8 Ekonominė migracija yra labai susijusi su darbo rinka, todėl į šios politikos planavimą ir įgyvendinimą būtina pakankamai įtraukti socialinius partnerius.

4.1.5.9 Tik tada, kai Europos Sąjungoje galios bendri teisės aktai dėl trečiųjų šalių piliečių priėmimo įdarbinimo tikslais, pagerės visų valstybių narių bendradarbiavimas migracijos srautų valdymo sferoje ir kuriant skaidresnes procedūras.

4.1.5.10 Priėmimo procedūrose turi būti taikomi du elementai: ekonominių poreikių tyrimas ir laikinas leidimas (nuo šešių mėnesių ir vienerių metų) darbo paieškoms, kuri bendradarbiaudama su socialiniais partneriais reglamentuoja kiekviena valstybė narė.

4.1.5.11 Su atvykusiais į Europą turi būti elgiamasi teisingai. Į Bendrijos teisės aktus dėl priėmimo turi būti

įtrauktos migrantų teisės. Teisės aktai dėl imigracijos turi atitikti tarptautines konvencijas dėl žmogaus teisių, TDO standartus ir ES pagrindinių teisių chartiją. Pagal nediskriminavimo direktyvas darbuotojai migrantai turi turėti tas pačias ekonomines, darbo ir socialines teises (įskaitant socialinį draudimą), kaip ir Bendrijos darbuotojai.

4.1.5.12 Direktyvoje dėl ilgalaikio gyventojų statuso numatyta daug teisių, susijusių su statuso saugumu ir galimybe judėti ES. EESRK pasiūlė šiems žmonėms taip pat suteikti pilietybės teisę. Komitetas savo iniciatyva parengė Konventui skirtą nuomonę, kurioje siūloma ES pilietybę suteikti nuolat gyvenantiems ar turintiems ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams.

4.1.5.13 Yra labai svarbu stiprinti bendradarbiavimą su kilmės šalimis ne tik dėl nelegalios migracijos stabdymo, bet ir siekiant, kad migracija taptų tų šalių ekonominės ir socialinės plėtros veiksmu. EESRK sutinka su JT Generalinio sekretoriaus Kofi Annan Europos Parlamente praėjusiais metais pasakytais žodžiais; jis tarptautinei bendruomenei pasiūlė spręsti migracijos klausimą daugiašaliais veiksmais.

4.1.5.14 EESRK savo iniciatyva parengė nuomonę⁽¹⁴⁾, kurioje valstybėms narėms siūloma pasirašyti Tarptautinę konvenciją dėl migrantų darbininkų ir jų šeimų. Ji buvo patvirtinta JT Generalinėje asamblėjoje 1990 m. ir įsigaliojo 2003 m., bet ES valstybės narės jos dar neratifikavo.

4.1.5.15 EESRK siekia tokios bendros imigracijos politikos, kuri neapsiribotų vien teisės aktais dėl priėmimo. Būtina įgyvendinti Bendrijos koordinavimo metodą, kad būtų pagerinta:

- kova su šešėline ekonomika ir nelegaliu įdarbinimu;
- sienų kontrolė ir kova su žmonėmis prekiaujančiais nuskaldėlių tinklais;
- integracijos politika, dėl kurios EESRK pateikė įvairių pasiūlymų.

4.1.5.16 Klaidinga manyti, kad darbuotojai migrantai Europoje bus laikini svečiai. Kai kurie grįš į savo šalis savo noru, bet kiti liks gyventi kaip ilgalaikiai ar nuolatiniai gyventojai. 2002 m. EESRK organizavo konferenciją siekdamas integraciją paversti pagrindiniu naujosios Europos imigracijos politikos aspektu. Konferencijoje dalyvavo daug ekspertų, socialinių partnerių ir didžiausios NVO iš visų 25 valstybių narių. Konferencijos išvadose Europos Komisijai pasiūlyta įkurti integracijos programą.

⁽¹²⁾ Žr. nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl ES požiūrio į ekonominės migracijos valdymo (COM (2004) 811 final), OL C 286, 2005 11 17 (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl direktyvos dėl įvažiavimo ir nuolatinio gyvenimo sąlygų (COM (2001) 386 final, OL C 80, 2002 4 3) (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Tarptautinės migrantų konvencijos, OL C 302, 2004 12 7 (pranešėjas Pariza Castaños).

4.1.5.17 EESRK teigiamai vertina faktą, kad Europos Komisija pasiūlė Europos programą dėl integracijos ir kad integracijos tikslai yra įtraukti į Hagos programą. Jis taip pat remia didelių lėšų skyrimą integravimo politikai 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje.

4.1.5.18 Integracija ⁽¹⁵⁾ yra dvipusis priimančios šalies visuomenės ir imigrantų santykių procesas. Bet būtent vyriausybės, regionų ir vietos institucijos bei Europos Sąjunga turi politines ir biudžeto priemones.

4.1.5.19 Integracijos programą *inter alia* turėtų sudaryti:

- pradinis sutikimas: informacija ir patarimai, kalbos mokymas ir supažindinimas su papročiais;
- Integracija į darbo rinką, taikant vienodus standartus. Čia svarbiausias yra socialinių partnerių vaidmuo, todėl Europos socialiniai partneriai buvo paraginti įtraukti šį klausimą į socialinio dialogo darbotvarkę;
- galimybė išsilavinti be diskriminuojančių apribojimų;
- integracija į miestus, išvengiant skurdžių, segregacinių miesto getų;
- galimybė nepatiriant diskriminavimo naudotis sveikatos apsaugos ir kitomis viešosiomis paslaugomis;
- naujoji Europos visuomenė yra daugiakultūrė; kultūrinis identitetas neturi būti naudojamas segregaciniais ar ksenofobiniais tikslais.

4.1.5.20 Patvirtintos nediskriminavimo direktyvos yra puikios teisinės priemonės, bet jos neišsprendžia visų problemų. Pilietinė visuomenė turi imtis aktyvios politikos ir naujų išsipareigojimų, siekdama skatinti integraciją remiančias socialines nuostatas. EESRK toliau skatins pilietinės visuomenės organizacijų dialogą, šiuo tikslu ateinančiais mėnesiais mes savo iniciatyva parengsime naują nuomonę, skatinančią naujus vietas ir regionų institucijų išsipareigojimus dėl integracijos.

4.1.6 Kova su nelegalia imigracija

4.1.6.1 Hagos programoje kova su nelegalia imigracija aptariama sienos kontrolės skyriuje. EESRK išreiškė pritarimą dėl Sienų valdymo agentūros įkūrimo ⁽¹⁶⁾, Europos sienos apsaugos sistemos sukūrimo iki programos laikotarpio vidurio ir geresnio

nacionalinių sienos apsaugos institucijų veiklos koordinavimo. Tikslą sudaro dvi dalys: didesnis veiksmingumas kovoje su nusikaltėlių tinklų vykdomu nelegaliu gabenimu ir prekyba žmonėmis bei teisingo elgesio ir humanitarinės pagalbos žmonėms suteikimas.

4.1.6.2 EESRK visiškai remia Europos Sąjungos sukurtas priemones kovai su nelegaliu gabenimu ir prekyba žmonėmis, ypač Tarybos direktyvą, nustatančią nelegalios imigracijos palengvinimą ⁽¹⁷⁾, pagrindų sprendimą dėl kovos su prekyba žmonėmis ⁽¹⁸⁾ ir direktyvą dėl leidimo gyventi suteikimo su teisinėmis institucijomis bendradarbiaujančioms nusikaltimų aukoms ⁽¹⁹⁾. Nors EESRK kritikavo kai kurias iš šių priemonių, iš esmės jis remia jų nuostatas.

4.1.6.3 Tačiau, siekiant išvengti nelegalios imigracijos, reikalingi veiksmai kitose srityse. Yra ypač svarbu, kad migrantams būtų taikomos teisėtos, skaidrios ir lanksčios priėmimo procedūros. Mes taip pat privalome kovoti su šešeline ekonomika ir nelegaliu įdarbinimu, panaikinti išnaudojamą darbą, nuo kurio dažnai kenčia daugelis nelegalių imigrantų.

4.1.6.4 Nelegalios imigracijos prevencijos ir kovos su prekyba žmonėmis srityse būtina pagerinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis ir tranzito šalimis.

4.2 Saugumo stiprinimas

4.2.1 Hagos programoje pažymima, kad „Europos Sąjungos ir jos valstybių narių saugumas yra nauja būtinybė“ po atakų JAV (2001 m. rugsėjo 11 d.) ir Ispanijoje (2004 m. kovo 11 d.). Programoje siūlomi koordinuoti veiksmai, kurie yra veiksmingesni sprendžiant įprastas sienos kirtimo problemas, ypač saugumo srityje.

4.2.2 2003 m. gruodžio 12 d. patvirtintoje Europos saugumo strategijoje ⁽²⁰⁾, kurioje apibrėžiamas ES vaidmuo ir išsipareigojimai esant naujai pasaulio saugumo situacijai, terorizmas įvardijamas kaip viena iš didžiausių šio amžiaus grėsmių. Strategijoje taip pat pabrėžiamas pastovus Europos, kuri turi bendras išorės sienas ir kurioje galioja laisvas žmonių judėjimas ir nėra vidaus sienų, vidaus ir išorės saugumo aspektų ryšys.

⁽¹⁵⁾ Žr. nuomonės dėl imigracijos, integracijos ir pilietinių organizacijų vaidmens OL C 125, 2002 5 27 (pranešėjas Pariza Castaños) ir imigracijos, integracijos ir įdarbinimo OL C 80, 2004 3 30 (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹⁶⁾ Žr. agentūros nuomonę OL C 108, 2004 4 30 (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹⁷⁾ Tarybos direktyva 2002/90/EB, 2002 m. lapkričio 28 d.

⁽¹⁸⁾ Tarybos pagrindų sprendimas, 2002 m. liepos 19 d.

⁽¹⁹⁾ Direktyva 2004/81/EB, 2004 m. balandžio 29 d.

⁽²⁰⁾ Žr. *Saugi Europa geresniame pasaulyje: Europos saugumo strategija*, Briuselis, 2003 m. gruodžio 1 d., Javier Solana, ES vyriausiasis BUSP įgaliotinis.

4.2.3 Terorizmas kėsinasi į svarbiausius demokratijos ir teisinės valstybės principus: piliečių žmogaus teises ir pilietines laisves, įskaitant teisę į gyvenimą. Iš tikrųjų būtini bendri ES veiksmai. Kad būtų užtikrintas pilnvertis naudojimas laisvėmis ir teisėmis, Europos Sąjunga turi garantuoti aukštą saugumo lygį. Pagal Europos Sąjungos sutarties 29 straipsnį Sąjunga privalo „laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje suteikti piliečiams aukšto lygio saugumą“. Nė viena valstybė narė negali įveikti terorizmo reiškinio viena. Europos bendradarbiavimas ir koordinuoti veiksmai prieš nusikaltėlius bei tarptautinius nusikaltėlius turi būti sustiprinti sukuriant bendrą strategiją.

4.2.4 2005 m. liepos mėn. atakos Londone išryškino vieną iš didžiausių šių laikų iššūkių: kaip veiksmingai apsisaugoti ir kovoti su terorizmu, tuo pat metu visiškai gerbiant pagrindines teises ir piliečių laisves, stiprinant demokratiją ir teisinę valstybę.

4.2.5 2005 m. liepos 13 d. neeilinėje sesijoje Europos Vadovų Taryba patvirtino deklaraciją dėl Europos Sąjungos atsako į Londono bombardavimą, kuriame pabrėžė, kad reikia pagreitinti ES kovos su terorizmu veiksmų plano, patvirtinto 2001 m. rugsėjo 21 d., įgyvendinimą. Daug šioje deklaracijoje pasiūlytų teisėkūros iniciatyvų kritikavo Europos Parlamentas, NVO ir pilietinė visuomenė. Ši kritika atsiranda dėl abejonų, ar jos dera su teisėtumo, proporcingumo ir veiksmingumo principais⁽²¹⁾.

4.2.6 Yra daug veiksmų, kurie prisideda prie bendros Europos saugumo strategijos neveiksmingumo: neveiksmingi teisiniai pagrindai daro įtaką šių politikos krypčių plėtrai; Europos Parlamento ir Europos Teisingumo Teismo neįtraukimas; tarptautinio terorizmo ir organizuotų nusikaltėlių veiklos šaknų, priežasčių ir būdų sudėtingumas; kai kurių valstybių narių nenoras pripažinti ir tirti specifiką; bendro Europos/tarptautinio terorizmo apibrėžimo nebuvimas; valstybių narių teisinių institucijų ir įstatymų įgyvendinančių institucijų abipusio pasitikėjimo trūkumas.

4.2.7 Saugumo politikos, kurioje nesilaikoma deramos pusiausvyros žmogaus teisių požiūriu, įgyvendinimas yra klaida, kuri silpnina kovos su terorizmu veiksmingumą.

4.2.8 Vienas didžiausių Europos bendradarbiavimo saugumo srityje trūkumų yra tai, kad ši politika nepatenka į Bendrijos teisės rėmus ir dažniausiai yra rengiama tarpvyriausybiniu lygiu

(trečiasis ES ramstis). Todėl Europos Sąjungos vaidmuo yra labai ribotas. Tai sukelia nemažai neigiamų pasekmių, pvz., efektyvumo (dėl vieningo balsavimo reikalavimo) ir skaidrumo sprendimų priėmimo procese trūkumą arba tai, kad Europos Parlamentas ir Europos Teisingumo Teismas į tai nėra įtraukiami. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisdikciją trečiajam ramsčiui valstybės narės pritardamos turi priimti tam skirtą deklaraciją⁽²²⁾.

4.2.9 Aiškus faktas, kad „laisvės, saugumo ir teisingumo“ aspektai toliau plėtojami tik vyriausybiniu lygiu, pavyzdys yra 2005 m. gegužės mėn. patvirtinta Priumo sutartis (Šengenas III) dėl bendradarbiavimo sienų kontrolės srityje paspartinimo, ypač kovos su terorizmu, kontrabandos ir nelegalios imigracijos srityse. Dėl šios sutarties derėjosi ir ją patvirtino tik septynios valstybės narės⁽²³⁾. Sprendimo priėmimo procesas nebuvo skaidrus, nepaisant aptariamų politikos ir problemų svarbos⁽²⁴⁾.

4.2.10 Vien tarpvyriausybiniis bendradarbiavimas silpnina Europos projektą ir visą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę ir veda link „mažesnės Europos“. Šiose politikos srityse naudojant Bendrijos metodą ir tinkamą institucinį tinklą būtina skatinti ir įgyvendinti „didesnės Europos“ idėją. Bendrijos priemonės leidžia sukurti labiau integruotą, veiksmingesnę, išsamesnę ir nuoseklesnę politiką ir sistemą, kuri padėtų spręsti šių laikų problemas.

4.2.11 Europos Parlamento įtraukimas į sprendimų priėmimo procesą ir šios politikos priskyrimas bendrajai Europos Teisingumo Teismo jurisdikcijai yra ypač svarbūs veiksmai, jei siekiama gerbti demokratines vertybes ir teisinės valstybės principą. Reikalinga parlamentinė ir teisinė visų siūlomų ir patvirtintų, su saugumu susijusių trečiojo ES ramsčio teisės aktų kontrolė; taip pat visų Europos agentūrų veiklos ir operacijų kontrolė (Europolo, Eurojusto, Europos policijos koledžo (CEPOL), ES policijos vadovų grupės veiklos, Europos sienų agentūros ir t. t.).

⁽²¹⁾ Be kitų, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Švedijos Karalystės ir Jungtinės Karalystės pasiūlymas dėl Tarybos pagrindų sprendimo projekto dėl viešai prieinamoms elektroniniu ryšių paslaugoms teikti tvarkomų ir kaupiamų arba esančių viešųjų ryšių tinkluose duomenų saugojimo siekiant užkardyti, tirti ir nustatyti baudžiamąsias veikas, įskaitant terorizmą, bei patraukti baudžiamojon atsakomybėn, 2004 m. balandžio 28 d. Europos Komisija pateikė paralelinį pasiūlymą dėl direktyvos dėl duomenų, tvarkomų teikiant viešąsias elektroninių ryšių paslaugas, saugojimo (COM (2005) 438 final, 2005 09 21), kuriame siūloma daugiau garantijų nei tarpvyriausybiniame pasiūlyme ir užtikrinamas Europos Parlamento dalyvavimas.

⁽²²⁾ Žr. Europos Sąjungos sutarties 35 straipsnį. Iki šiol tik šios 14 valstybių narių patvirtino Teisingumo Teismo jurisdikciją reikaluose, susijusiuose su trečiuoju ES ramsčiu: Vokietija, Austrija, Belgija, Graikija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Švedija, Suomija, Ispanija, Portugalija, Italija, Prancūzija, Čekijos Respublika ir Vengrija.

⁽²³⁾ Belgija, Vokietija, Ispanija, Prancūzija, Liuksemburgas, Nyderlandai ir Austrija.

⁽²⁴⁾ *Inter alia*: priemonės siekiant išvengti teroristų atakų, DNR duomenų bazės, karinių oro pajėgų naudojimas, tarpvalstybinė parama nepaprastųjų įvykių, krizių, ligų ir rimtų avarių atveju ir parama repatriuojant nelegalius imigrantus.

4.2.12 Hagos programos pagrindinis siekis — saugumas ir joje yra pateikti pagrindiniai strateginiai tikslai ateinančioms penkeriems metams laisvės, saugumo ir teisingumo srityje. Saugumas buvo įtrauktas į programos skyrius dėl laisvės ir teisingumo. Taigi skyriuje pavadinimu „Laisvės stiprinimas“ klaidingai atsidūrė šios temos: kova su nelegalia imigracija, biometrinės ir informacinės sistemos (duomenų bazių plėtra ir sąveika), repatriacijos ir readmisijos politika, pagerinta sienų kontrolė, vizų politika ir t. t.

4.2.13 Be to, Hagos programoje pirmenybė teikiama poreikiui veiksmingai ir tinkamai įgyvendinti ir įvertinti jau egzistuojančias su laisve, saugumu ir teisingumu susijusias priemones ⁽²⁵⁾. Prieš planuojant ir skatinant bet kokią su viena iš šių trijų sričių susijusią politiką, turi būti atliktas šių priemonių veiksmingumo, proporcingumo ir teisėtumo įvertinimas.

4.2.14 Būtinai aiškūs ir nuoseklūs teisėkūros pagrindai visiškai asmeninės informacijos apsaugai ir teisminei ir parlamentinei priežiūrai. Europos Komisijos pasiūlymas leisti jos departamentams sistemingai, reguliariai ir išsamiai tikrinti (poveikio vertinimo metodu) savo pasiūlymų atitiktį Pagrindinių teisių chartijai yra labai teigiamas žingsnis ⁽²⁶⁾. Tačiau tas pat turėtų būti vykdoma ir su Tarybos patvirtintais galutiniais variantais. Teisės į privatumą gerbimo, informacijos (laisvės) apsaugos (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnis ir direktyva 95/46/EB ⁽²⁷⁾) ir saugumo dalijantis informacija tarp įstatymus įgyvendinančių institucijų ir kitų saugumo tarnybų pusiausvyra turi būti gerbiama visose sprendimų priėmimo etapuose ir praktinio įgyvendinimo metu.

4.2.15 Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros kompetencijos išplėtimas siekiant įtraukti trečiąją ES ramtį (Europos Sąjungos sutarties VI antraštinė dalis) būtų svarbus žingsnis palaikant tinkamą laisvės, saugumo ir teisingumo pusiausvyrą Sąjungos politikoje ⁽²⁸⁾.

4.2.16 Hagos programa skiria daug dėmesio su terorizmu susijusioms priemonėms, daugiausia skirtoms gerinti keitimąsi informacija apie grėsmes išorės ir vidaus saugumui tarp valstybių narių žvalgybos ir saugumo tarnybų, kovai su terorizmu

finansavimu, žvalgybos, saugumo tarnybų ir Europolo vykdomai strateginei terorizmo grėsmės analizei, svarbiausių infrastruktūros objektų gynybai ir padarinių valdymui.

4.2.17 Vienas naujoviškiausių Hagos programos skyrius „Saugumo stiprinimas“ pasiūlymų yra informacijos prieinamumo principas. Šis pasiūlymas yra naujas būdas ES gerinti keitimąsi informacija, susijusia su įstatymo priežiūra, leidžiantis vienam įstatymo priežiūros institucijos darbuotojui vienoje valstybėje narėje gauti iš kitos valstybės narės visą informaciją, kurios jam reikia vykdant tyrimą ⁽²⁹⁾. Tikslus šio revoliucingo principo turinys, jo poveikis, taikymo apimtis ir sąlygos dar nėra aiškios. Kad jis veiktų, bus reikalingas didelis atitinkamų valstybių narių įstatymo priežiūros institucijų pasitikėjimas. Tokio pasitikėjimo trūkumas iki šiol buvo viena didžiausių kliūčių Europos bendradarbiavimui. Be to, turi būti užtikrinta teisminė iš prieinamumo principo kylančių operacijų ir veiklos priežiūra. EESRK remia Europos Komisijos pasiūlymą dėl asmeninių duomenų, teikiamų policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, apsaugos ⁽³⁰⁾.

4.2.18 EESRK ragina Europos agentūras tinkamai bendradarbiauti laisvės, saugumo ir teisingumo reikaluose. Hagos programoje nacionalinės įstatymo priežiūros, teismo ir muitinės institucijos, taip pat šios institucijos ir Europolas raginamos geriau praktiškai bendradarbiauti ir vykdyti koordinavimą. Valstybės narės turi skatinti Europolo, kaip Europos agentūros, veiklą ir įgalinti ją kartu su Eurojustu vaidinti pagrindinį vaidmenį kovoje su organizuotais nusikaltėliais ir terorizmu. Nepriimtina, kad Europos konvencijos protokolą dar neratifikavo ar neįgyvendino visos valstybės narės. Tai yra ypač būtina, jei Europolui ruošiamasi suteikti paramą ir išteklius, reikalingus, paskirti jį vadovauti veiksmingam Europos įstatymų priežiūros institucijų bendradarbiavimui. Prieš pakeisdamos Europolo kompetenciją valstybės narės turi būti tikros dėl būsimos naudos ir poreikio visiškai su juo bendradarbiauti. Be to, programoje numatyta, kad nuo 2006 m. sausio 1 d. Europolas pakeis metinius pranešimus dėl nusikalstamumo padėties Europos Sąjungoje rimtų organizuoto nusikalstamumo formų „grėsmės įvertinimu“. Padidėjus praktinei Europolo vaidmens svarbai turi būti vykdomas išsamus demokratinis jo veiklos įvertinimas. Vykdamas demokratinę ir teisinę priežiūrą pagrindinį vaidmenį turi vaidinti Europos Parlamentas, nacionaliniai parlamentai ir Europos Teisingumo Teismas.

⁽²⁵⁾ Tarybos sprendimas dėl Europos teisių institucijų tinklo sukūrimo civilinėms ir komercinėms byloms, 2001/470/EB, 2001 m. gegužės 28 d., OL L 174, 27/6/2001.

⁽²⁶⁾ Komisijos komunikatas: Pagrindinių teisių chartijos laikymasis Komisijos teisės aktų pasiūlymuose Nuolatinės ir griežtos kontrolės metodologija KOM(2005) 172 galutinis, 2005 4 27.

⁽²⁷⁾ Europos Parlamento ir Tarybos 1995 m. spalio 24 d. Direktyva 95/46/EB dėl duomenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo, OL L 281, 1995 m. spalio 23 d.

⁽²⁸⁾ 2005/0125/CNS. Pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo, suteikiančio Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrai teisę vykdyti savo veiklą Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje nurodytose srityse, KOM(2005) 280 galutinis, 2005 m. birželio 30 d., 2005/0125/CNS.

⁽²⁹⁾ 2005 m. spalio 12 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos pagrindų direktyvos dėl keitimosi informacija pagal prieinamumo principą KOM(2005) 490 galutinis, 2005 10 12.

⁽³⁰⁾ Tarybos pagrindų direktyva dėl asmeninių duomenų, tvarkomų policijos ir teisminių institucijų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, apsaugos, KOM(2005)475, 2005 10 4.

4.2.19 Kiti politinės darbotvarkės prioritetai yra susiję su biometrinių duomenų ir informacinėmis sistemomis. Daugumos šių priemonių neatitiktį teisėtumo, proporcingumo ir veiksmingumo principams nuolat kritikavo Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas⁽³¹⁾ ir žmogaus teises ginančios organizacijos. Adekvačių saugiklių ir veiksmingų teisinių kompensavimo priemonių nebuvimas šiuos argumentus patvirtina. Nepaisant šių priemonių kritikos Europos Sąjungos deklaracija dėl Sąjungos atsako į sprogdimus Londone išryškino poreikį skubiai jas patvirtinti⁽³²⁾.

4.2.20 Hagos programoje pasirengimas įvertinti vykdomą politiką laikomas prioritetu. Prieš patvirtinant šias iniciatyvas būtina atlikti išsamų ir nepriklausomą jo veiksmingumo, pridėtinės vertės, proporcingumo ir teisėtumo (atitikties žmogaus teisėms ir pilietinėms laisvėms) įvertinimą. Kova su terorizmu nepateisina politikos projektų, kurie gali padaryti nepataisomą žalą laisvės ir demokratijos apsaugai ir dėl to visiems sukelti dar didesnę nesaugumą.

4.2.21 Kalbant apie kovos su terorizmo finansavimu ir nusikaltėlių organizacijų vykdomu pinigų plovimu priemones, reikalingas konkretesnis požiūris ir teisės aktų, kurie palengvina įtartinų finansinių srautų, kuriais gali būti finansuojama nusikaltėlių veikla, stebėseną, perkėlimas⁽³³⁾

4.2.22 Europos Komisija neseniai pasiūlė reikalingų veiksmų kodeksą siekiant išvengti NVO naudojimo nusikaltėlių organizacijų finansavimui. EESRK teigiamai vertina faktą, kad Komisija šiuo klausimu pradėjo konsultavimosi su NVO ir pilietine visuomene procesą, bet yra susirūpinęs, kad Komisija nubrėžė trikdantį NVO ir terorizmo ryšį, kadangi tai įneša sumaišties ir veda link neteisingo išankstinio nusistatymo. NVO ir organizuota pilietinė visuomenė yra svarbiausi veikėjai kovoje su terorizmu ir organizuotais nusikaltėliais⁽³⁴⁾.

⁽³¹⁾ Pranešimas Prancūzijos Respublikos, Airijos, Švedijos Karalystės ir Jungtinės Karalystės iniciatyva dėl pasiūlymo dėl pagrindų sprendimo projekto dėl viešai prieinamoms elektroniniu ryšių paslaugoms teikti tvarkomų ir kaupiamų arba esančių viešųjų ryšių tinkluose duomenų saugojimo siekiant užkardyti, tirti ir nustatyti baudžiamąsias veikas, įskaitant terorizmą, bei patraukti baudžiamojon atsakomybėn, (8958/2004 – C6-0198/2004 – 2004/0813(CNS), Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas, Europos Parlamentas, pranešėjas: Alexander Nuno Alvaro, 2005 5 31.

⁽³²⁾ Į šiuos pasiūlymus, kurie tobulina Šengeno *aquis*, įeina: II kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) duomenų bazių sąveikos gerinimas, informacijos sistema dėl vizų (VIS) ir EURODAC, biometrinių identifikatorių įtraukimas į kelionės dokumentus, vizas, leidimus gyventi ir informacinės sistemos; viešai prieinamų elektroninių paslaugų tvarkomų duomenų saugojimo siekiant nustatyti, tirti ir persekioti teroristus saugojimas, oro transporto keleivių duomenų naudojimas aviacijos saugumui JAV, Kanadoje ir Australijoje; abipusis konsultavimasis dėl DNR ir pirštų atspaudų duomenų bazių.

⁽³³⁾ EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, įskaitant teroristų finansavimą, COM(2004)448, OL C 267, 2005 10 27 (pranešėjas Simpson)

⁽³⁴⁾ Žr. preliminarų Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriaus nuomonės projektą dėl Tarybos sprendimo, *sukuriantčio specialią prevencijos, pasiruošimo ir pasekmių valdymo programą 2007–2013 m. Bendroji programa dėl saugumo ir laisvių apsaugos SOC (212)*, pranešėjas Cabra de Luna, Briuselis, 2005 m. gruodžio 14 d.

4.2.23 Kaip svarbiausią papildantį Europos saugumo strategijos elementą, remiantis nuosekliai išorinei saugumo dimensijos plėtrai suteiktu prioritetu, Hagos programoje integruoto ir koordinuojamo ES krizių valdymo pasiruošimą tarpvalstybinėms krizėms numatoma įgyvendinti iki 2006 m. liepos 1 d. Šį pasiruošimą sudaro valstybių narių galimybių įvertinimas, atsargų kaupimas, apmokymas, bendros pratybos ir civilinių krizių valdymo veiksmų planai. Iki 2005 m. pabaigos Europos Komisija pateiks sprendimą dėl saugios bendrojo greito įspėjimo sistemos (ARGUS) ir Komisijos krizių centro, skirto koordinuoti įspėjimo sistemas, sukūrimo ir pasiūlymą dėl informacinio perspėjimų tinklo dėl svarbiausios infrastruktūros.

4.2.24 EESRK mano, kad ES Bendrai saugumo strategijai reikia naujo, efektyvaus, veiksmingo, teisėto ir proporcingo požiūrio. Skirtingos terorizmo formos reikalauja skirtingų sprendimų ir priemonių, pritaikytų prie nusikaltimų pobūdžio.

4.2.25 Be to, mes privalome tirti pažeidžiamų grupių smurtinio radikalėjimo priežastis ir įtraukimo į teroristų tinklą metodus, kad būtų sustabdytas jų plitimas. Tai turėtų vykti kartu su religijų ir kultūrų dialogo, kovos su netolerancija, rasizmu, ksenofobija ir smurtiniu ekstremizmu skatinimu ir politiniu išpareigojimu šiems veiksmams.

4.2.26 Komisija turėtų ištirti galimybę įtraukti terorizmą į nusikaltimų, patenkančių ir į Tarptautinio baudžiamojo teismo jurisdikciją, sąrašą.

4.3 Teisingumo stiprinimas

4.3.1 Remiantis Europos Vadovų Tarybos Tarybos Tarybės 1999 m. išvadose išdėstytais nuostatomis, Hagos programoje teikiamas prioritetas sukurti Bendrą Europos teisingumo erdvę, pagrįstą abipusio teisminių sprendimų pripažinimo ir galimybės naudotis teisingumu principais.

4.3.2 Tam tikrose srityse⁽³⁵⁾ pasireiškia akivaizdus įvairių teisminių institucijų ir sistemų tarpusavio pasitikėjimo gerinimo poreikis. Tai viena iš svarbiausių geresnio teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose ir civilinėse bylose sąlygų. Teisminės institucijos ir kitos su teisiniu procesu susijusios institucijos turi vertinti kitos valstybės narės institucijų sprendimą kaip lygiavertį savo sprendimui. Nei teismo kompetencija ar kokybė, nei teisė į teisingą teismą neturėtų būti svarstoma. Tačiau pasitikėjimo trūkumas, valstybių narių teisinių sistemų skirtumai tiek baudžiamosiose, tiek civilinėse bylose, taip pat visiško ir abipusio atitinkamų sistemų keitimosi informacija trūkumas vis dar trukdo šios politikos suderinimui ir teismo bendradarbiavimo Europos lygiu stiprinimui.

4.3.3 Hagos programoje siūloma kurti „Europos teisminę kultūrą“, paremtą valstybių narių teisinių sistemų ir tradicijų įvairove. Be to, programoje raginama dėti didesnes pastangas lengvinant tiek galimybę naudotis teisingumu, tiek teisinį bendradarbiavimą. Be to, tarpusavio pasitikėjimas⁽³⁶⁾ turi būti pagrįstas įsitikinimu, kad visi Europos piliečiai privalo turėti galimybę naudotis aukštos kokybės teismine sistema⁽³⁷⁾.

4.3.4 Hagos programa iš esmės turi mažiau siekių nei Tampereje patvirtinta daugiametė programa. Nėra siūloma daug naujų priemonių ir teisėkūros pasiūlymų, o prioritetas teikiamas objektyvios ir nešališkos įvertinimo sistemos kūrimui ir veikiančių priemonių įgyvendinimui teisingumo požiūriu, tuo pat metu geriant teismo institucijų nepriklausomumą.

4.3.5 Be valstybių narių teisminių institucijų tarpusavio pasitikėjimo trūkumo, kita ženkli teismo bendradarbiavimo kriminaliniais klausimais kliūtis yra tai, kad ši sritis priklauso trečiajam ES ramsčiui, tad nepatenka į Bendrijos jurisdikciją (Bendrijos metodas). Todėl ES vaidmuo yra apribotas. Tai sukelia daugybę neigiamų padarinių, pvz., efektyvumo ir skaidrumo trūkumą arba tai, kad Europos Parlamentas neįtraukiamas į teisėkūros procesą; be to, apribojama Europos Teisingumo Teismo jurisdikcija. Trečiojo ramsčio srityje valstybės narės privalo priimti Teismo sprendimus dėl vykdomos politikos interpretavimo ir teisėtumo, dėl to priimdamos deklaraciją.

4.3.6 Teismo bendradarbiavimo baudžiamosios teisės srityje požiūriu prioritetas aiškiai suteikiamas priemonėms, skirtoms šio principo priežiūrai (saugumui) minimalių

procedūrinių teisių Europos lygiu (laisvės) sąskaita. Puikus šio laisvės ir saugumo pusiausvyros nebuvimo pavyzdys yra Europos arešto orderis, kuris yra pirmas žingsnis baudžiamosioje teisėje vystant abipusio teisminių sprendimų pripažinimo principą⁽³⁸⁾. Nepaisant tiesioginio Europos orderio veikimo, praėjus trejiems metams nuo jo patvirtinimo ES baudžiamuosiuose procesuose, vis dar nėra jokių paralelinių teisinių pagrindų dėl įtariamųjų ir ginamųjų procedūrinių teisių apsaugos.

4.3.7 Dėl šio teismo neatitikimo Europos Komisija 2004 m. balandžio mėn. pateikė pasiūlymą dėl Tarybos pagrindų direktyvos dėl tam tikrų procedūrinių teisių baudžiamosio proceso metu Europos Sąjungoje (2004/328). Sprendime numatyti bendrieji minimalūs procedūrinių teisių standartai, taikomi visuose ES baudžiamuosiuose procesuose, skirtuose nustatyti kriminaliniu nusikaltimu įtariamo asmens kaltę ar nekaltumą arba nutarti dėl veiksmų pripažinus kaltu. Juose taip pat numatyti visi galimi apeliaciniai skundai dėl šių procedūrų.⁽³⁹⁾ Nors šį sprendimą galima kritikuoti dėl procedūrinių teisių apribojimo, jo priėmimas sustiprintų abipusį pasitikėjimą ir piliečių pagrindinių teisių apsaugą, taip pat ir teisę į teisingą teismą. Kliūtys, trukdančios pasiekti politinį susitarimą Taryboje, yra didelės. Nepriimtina, kad valstybių narių atstovai dar nesutartų dėl šios iniciatyvos⁽⁴⁰⁾. Tačiau ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ne skubiam poreikiui pasiekti susitarimą, kaip pagrindą toliau mažinti įtariamiesiems ir ginamiesiems teisinių procesų metu kriminalinėse bylose teikiamą apsaugą; tai nėra pasiūlyme išdėstytų teisių dalis.

4.3.8 Europos arešto orderis taip pat parodo abipusio pasitikėjimo trūkumą ir teisminių sudėtingumą, su kuo dažnai susiduriama ES teismo bendradarbiavimo baudžiamosios ir civilinės teisės srityse metu. Nors pagrindų direktyva buvo sunkiai perkeliama daugelyje valstybių narių, Vokietijoje ir Lenkijoje Europos orderius perkeliantys teisės aktai dėl jų neatitikties atitinkamoms Konstitucijų nuostatoms buvo perduoti Konstituciniams Teismams. Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucinis Teismas (Bundesverfassungsgericht) 2005 m. liepos 18 d. paskelbė sprendimą⁽⁴¹⁾, kad Europos orderis negalioja, nes prieštarauja Vokietijos Konstitucijoje numatytoms garantijoms, kadangi nėra galimybės apskusti teismo sprendimą dėl išdavimo.

⁽³⁸⁾ Tarybos pagrindų direktyva dėl Europos arešto orderio ir pasidavimo procedūrų valstybėse narėse, 2002 m. birželio 13 d. 2002/584/JHA, OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

⁽³⁹⁾ Pasiūlymas dėl tarybos pagrindų sprendimo dėl tam tikrų procesinių teisių baudžiamuosiuose procesuose visoje Europos Sąjungoje KOM(2004) 328 galutinis, 2004 4 28.

⁽⁴⁰⁾ Į pasiūlymą įtrauktos šios teisės: galimybė naudotis teisinėmis paslaugomis, galimybė naudotis nemokamu paaiškinimu ir vertimu, užtikrinant, kad nesuprantantiems asmenims būtų skiriamas tinkamas dėmesys, teisė užsieniečiams įtariamiesiems bendrauti su konsulinėmis institucijomis ir įtariamų asmenų informavimas apie jų teises (įteikiant jiems „raštą su teisėmis“), pasiūlymo 2–16 straipsniai.

⁽⁴¹⁾ 2005 m. liepos 18 d. sprendimas, 2 BvR 2236/04, Bundesverfassungsgericht.

⁽³⁵⁾ Žr. 1992 spalio 12 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92 dėl Bendrijos muitinių kodekso sukūrimo (OL L 302 1992 10 19 1–50 p.).

⁽³⁶⁾ Hagos programa, cituojama 1 skyriaus 3.2. dalis „Tarpusavio pasitikėjimas ir jo stiprinimas“.

⁽³⁷⁾ Programos įgyvendinimui skirtame veiksmų plane Europos Komisija pažymi, kad „Sąjunga turi numatyti ne tik taisykles dėl jurisdikcijos, pripažinimo ir įstatymo kolizijos, bet taip pat ir priemones, kurios sukurtų abipusį pasitikėjimą tarp valstybių narių, nustatant minimalius procedūrinius standartus ir užtikrinant aukštus teisinių sistemų kokybės standartus“.

4.3.9 Europos Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos pagrindų direktyvos dėl Europos įrodymų orderio taip pat yra pained klausimo — ES teismo bendradarbiavimo sistemos dalis ⁽⁴²⁾. Sprendimo tikslas yra pakeisti dabartinę nuostatą dėl abipusės pagalbos abipusio pripažinimo principu. Inicatyvoje numatyta galimybė išduoti Europos orderį siekiant gauti objektus, dokumentus ir duomenis, reikalingus naudoti baudžiamojo proceso metu. Dėl paralelinių teisinių pagrindų, kurie užtikrintų veiksmingą pagrindinių teisių apsaugą, nebuvimo šis pasiūlymas buvo atvirai kritikuojamas ir pavadintas priešlaikiniu.

4.3.10 Siekių teisingumo klausimais Hagos programoje trūkumas gali būti kompensuotas pripažįstant Europos Teisingumo Teismo jurisdikciją šioms valstybėms narėms svarbioms politikos sritims. Teisingumo Teismas jau yra pateikęs naujovių ir aktyviai dalyvavęs interpretuojant ir tobulinant Europos politiką. Įstatymų priežiūros ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose požiūriu reikia paminėti vieną iš naujausių ir svarbiausių teismo sprendimų — 2005 m. birželio 16 d. Pupino bylos C-105/03 sprendimą ⁽⁴³⁾.

4.3.11 Teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose požiūriu Hagos programa dar kartą pabrėžia, kad valstybių sienos daugiau nėra kliūtis priimant sprendimus civilinėse bylose, įgyvendinat teismo procedūras ar įgyvendinant sprendimus civilinėse bylose. Siekiant užtikrinti piliečių teisių apsaugą ir galimybę jomis naudotis, būtina pašalinti teisines ir teismines

kliūtis svarstant civilinius ar šeimos ginčus, kuriuose esama tarpvalstybinio aspekto. Programoje skatinama toliau dirbti įstatymų konflikto srityje dėl nesutartinių įsipareigojimų (Roma II) ir sutartinių įsipareigojimų (Roma I), Europos mokėjimo orderio ir priemonių dėl alternatyvaus ginčių sprendimo ir ieškinių dėl nedidelių sumų.

4.3.12 Ateinančių penkerių metų prioritetai taip pat yra bendradarbiavimo stiprinimas atliekant abipusį šeimos ir paveldėjimo įstatymų procedūrų pripažinimą. Tačiau šioje srityje realią pažangą siekiant bendros teisingumo erdvės stabdo teisinių tradicijų ir kultūrų skirtumai. Todėl ypač svarbu išsamiai ištirti įvairias priemones, kurios skatintų abipusį patikėjimą ir bendros ES teisinės kultūros idėją ⁽⁴⁴⁾.

4.3.13 Hagos programoje pažymima, kad „veiksmingai kovai su tarpvalstybiniu organizuotu ir kitu sunkiu nusikalstamumu bei terorizmu reikalingas bendradarbiavimas bei tyrimų koordinavimas ir, kur įmanoma, Eurojusto vykdomas intensyvus persekiojimas, bendradarbiaujant su Europolu“. Taryba turėtų patvirtinti Europos įstatymą dėl Eurojusto, atsižvelgdama į visas šiai institucijai priskiriamas funkcijas. Taip pat turi būti geriau išaiškinti Eurojusto ir Europolo santykiai (bendradarbiavimas).

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴²⁾ Pasiūlymas dėl Tarybos pagrindų sprendimo dėl Europos įrodymų orderio siekiant gauti objektus, dokumentus ir duomenis, reikalingus naudoti baudžiamojo proceso metu. KOM/2003/0688 galutinis, 2003 m. lapkričio 14 d., CNS 2003/0270.

⁽⁴³⁾ Nuoroda į preliminarų sprendimą dėl įvairių 2001 m. kovo 15 d. Pagrindų direktyvos 2001/220/JHA straipsnių interpretavimo dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamojo proceso metu. Tai buvo baudžiamosios bylos prieš Pupino, darželio auklėtoją, Italijoje apkaltintą vaikų, jaunesnių nei 5 m., žalojimu, sprendimas. Sprendimas dėl Pupino yra revoliucingas žingsnis kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, nes pirmą kartą Teisingumo Teismas pripažino pagrindų direktyvos tiesioginį veikimą ir tokių sprendimų privalomą pobūdį nacionaliniams teismams ir įpareigojimą vertinti nacionalinių įstatymų atitikties Bendrijos teisei. Be to, Teismas pabrėžė, kad Sąjungai būtų sunku veiksmingai įgyvendinti savo uždavinius, jei bendradarbiavimo principas, reikalaujantis, kad valstybės narės imtųsi visų tinkamų priemonių užtikrinant jų įsipareigojimų įvykdymą pagal Europos Sąjungos įstatymus, būtų neprivalomas policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, kuris yra ypač priklausomas nuo valstybių narių bendradarbiavimo. Santykiai tarp (ir atitiktis) šio Teisingumo Teismo sprendimo ir Vokietijos Konstitucinio Teismo sprendimo, panaikinančio teisės aktą, perkeliantį Europos arešto orderį, yra atviri interpretacijai.

⁽⁴⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Tarybos sprendimo, sukuriančio Europos teisinių institucijų tinklą civilinėms ir komercinėms byloms (OL C 139, 2001 m. gegužės 11 d.) ir EESRK nuomonė dėl Vokietijos Federacinės Respublikos iniciatyvos dėl Tarybos reglamento dėl valstybių narių teismų bendradarbiavimo paimant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose (OL C 139, 2001 m. gegužės 11 d.).

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl nuostatos, susijusios su Vidaus rinkos derinimo tarnybos pirmininko kadencija
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2100/94 dėl nuostatos, susijusios su Bendrijos augalų veislių tarnybos pirmininko kadencija
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 2007/2004 nuostatą dėl Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros vykdomojo direktoriaus ir vykdomojo direktoriaus pavaduotojo kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 2062/94 dėl Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus įgaliojimų pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 1406/2002, įsteigiančio Europos jūrų saugumo agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 1592/2002 nuostatą dėl Europos aviacijos saugos agentūros direktorių ir vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 881/2004, įsteigiančio Europos geležinkelio agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo
- Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 1035/97 dėl Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1210/90 dėl Europos aplinkos agentūros bei Europos aplinkos informacijos ir stebėjimo tinklo įkūrimo dėl nuostatos, susijusios su vykdomojo direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 337/75 dėl Europos profesinio mokymo plėtros centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1365/75 dėl Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojo kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EEB) Nr. 1360/90 dėl Europos mokymo fondo įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus kadencijos
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 302/93 dėl Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamento (EB) Nr. 178/2002 nuostatą dėl Europos maisto saugos tarnybos vykdomojo direktoriaus kadencijos
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 851/2004, įsteigiantį Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą, dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija

— **Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 726/2004 nuostatą dėl Europos vaistų agentūros vykdomojo direktoriaus kadencijos**

COM(2005) 190 final — 2005/0077(CNS) — 2005/0078(CNS) — 2005/0089(CNS) — 2005/0085(COD) — 2005/0086(COD) — 2005/0087(COD) — 2005/0088(COD) — 2005/0080(CNS) — 2005/0072(COD) — 2005/0073(COD) — 2005/0074(COD) — 2005/0075(COD) — 2005/0076(COD) — 2005/0081(COD) — 2005/0082(COD) — 2005/0083(COD)

(2006/C 65/23)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl nuostatos, susijusios su Vidaus rinkos derinimo tarybos pirmininko kadencija — Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2100/94 dėl nuostatos, susijusios su Bendrijos augalų veislių tarybos pirmininko kadencija — Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2007/2004 nuostatą dėl Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros vykdomojo direktoriaus ir vykdomojo direktoriaus pavaduotojo kadencijos pratęsimo — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 2062/94 dėl Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus įgaliojimų pratęsimo — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1406/2002, įsteigiančio Europos jūrų saugumo agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1592/2002 nuostatą dėl Europos aviacijos saugos agentūros direktorių ir vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 881/2004, įsteigiančio Europos geležinkelio agentūrą, nuostatą dėl vykdomojo direktoriaus kadencijos pratęsimo — Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1035/97 dėl Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1210/90 dėl Europos aplinkos agentūros bei Europos aplinkos informacijos ir stebėjimo tinklo įkūrimo dėl nuostatos, susijusios su vykdomojo direktoriaus kadencija — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 337/75 dėl Europos profesinio mokymo plėtros centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1365/75 dėl Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojo kadencija — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 1360/90 dėl Europos mokymo fondo įsteigimo nuostatą dėl direktoriaus kadencijos — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EEB) Nr. 302/93 dėl Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro įsteigimo dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 178/2002 nuostatą dėl Europos maisto saugos tarnybos vykdomojo direktoriaus kadencijos — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 851/2004, steigiantį Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą, dėl nuostatos, susijusios su direktoriaus kadencija — Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 726/2004 nuostatą dėl Europos vaistų agentūros vykdomojo direktoriaus kadencijos — COM(2005) 190 final — 2005/0077(CNS) — 2005/0078(CNS) — 2005/0089(CNS) — 2005/0085(COD) — 2005/0086(COD) — 2005/0087(COD) — 2005/0088(COD) — 2005/0080(CNS) — 2005/0072(COD) — 2005/0073(COD) — 2005/0074(COD) — 2005/0075(COD) — 2005/0076(COD) — 2005/0081(COD) — 2005/0082(COD) — 2005/0083(COD)

2005 m. liepos 12 d. Komiteto biuras nurodė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 422-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), pagrindine pranešėja paskyrė Agnes Cser ir priėmė šią nuomonę 93 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Pasiūlymo priimti reglamentą santrauka

1.1 Europos Komisija, siekdama suvienodinti agentūrų direktorių ir direktorių pavaduotojų skyrimo tvarką, pateikė pasiūlymą priimti reglamentą, iš dalies keičiantį ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2007/2004.

Siūloma priimti reglamentą, kuris iš dalies keičia tam tikras galiojančių, 18 agentūrų veiklą reglamentuojančių reglamentų nuostatas dėl šių agentūrų vykdomųjų direktorių ir jų pavaduotojų kadencijų.

Pasiūlyme priimti reglamentą, iš dalies keičiantį galiojančius reglamentus, neminimi Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2667/2000 dėl Europos rekonstrukcijos agentūros ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 460/2004,

įsteigiantis Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrą. Argumentuojama, kad jų iš dalies keisti nereikia todėl, kad šios agentūros įsteigtos ribotam laikotarpiui, ir reglamentuose dėl jų įsteigimo nėra nuostatų dėl direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojo kadencijos pratęsimo.

Pasiūlyti reglamentai, iš dalies keičiantys reglamentus dėl Europos cheminių medžiagų agentūros įsteigimo ir dėl Bendrijos žuvininkystės kontrolės agentūros įsteigimo, yra priėmimo etape; siekiant suderinti visus teisės aktus, numatyta pateikti pasiūlymus dėl pakeitimų.

1.2 Siūloma priimti reglamentą, kuris iš dalies keistų 18 agentūrų reglamentus, darydamas vienodus pakeitimus kiekvieno iš šių reglamentų preambulėje.

Siūlomoje standartinėje pakeitimo formuluotėje nurodoma, kad agentūrai vadovauja direktorius, Komisijos siūlymu paskirtas penkerių metų kadencijai, kuri Komisijos pasiūlymu ir po vertinimo gali būti vieną kartą pratęsta ne ilgesniam kaip penkerių metų laikotarpiui.

Vertindama, Komisija atsižvelgia į pirmosios kadencijos laikotarpio pasiektus rezultatus ir į būdus, kuriais jie buvo pasiekti, bei į agentūros uždavinius ir poreikius ateinančiais metais.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK pritaria Komisijos parengtam pasiūlymui iš dalies pakeisti Tarybos reglamentus, siekiant suderinti šiuo metu skirtingas 18 Europos agentūrų vykdomųjų direktorių ir jų pavaduotojų skyrimo ir kadencijos pratęsimo taisykles.

2.2 EESRK vertina ir palaiko Komisijos pasiūlymą suvienodinti skyrimo tvarką, nes tokiu būdu Europos Bendrijos teisės aktai taptų aiškesni ir lengviau taikomi. Ne tik teisės aktai taptų aiškesni, bet ir būtų suderinta ir palengvinta Europos agentūrų veikla Komisijos nurodytomis kryptimis.

Šis aiškumas ir palengvinimas bus naudingi ir vykdomiesiems direktoriams bei jų pavaduotojams, nes bus aiškiau apibrėžtos skirtingų veiklos sričių agentūrų užduotys ir kompetencija. Iki šiol, taikant taisykles, susijusias su skyrimo ir kadencijos teisinio statuso klausimais, kildavo daug nesusipratimų dėl to, kad reglamentuose, kuriais buvo įsteigtos skirtingos agentūros, buvo naudojami skirtingi išsireiškimai, tai yra, skirtingi terminai, apibūdintys tiek vykdomųjų direktorių, direktorių bei jų pavaduotojų skyrimą, tiek jų kadencijos atnaujinimą ar pratęsimą, o pačių kadencijų trukmė buvo skirtinga.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Pritardamas tikslams, kurių siekiama iš dalies pakeičiant reglamentus, EESRK pastebi, kad, priešingai Komisijos siūlymui, jos pasiūlyme minimų agentūrų reglamentuose, ypač dėl Europos mokymo fondo, reikia daryti pakeitimus; pavyzdžiui, Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1360/90 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Fondui vadovauja direktorius, Komisijos siūlymu valdymo tarybos paskirtas penkerių metų kadencijai, kuri gali būti atnaujinama“.

Komisijos pasiūlyme priimti reglamentą, iš dalies pakeičiantį galiojančius reglamentus, visur vartojamas terminas „pratęsti“, o ne „atnaujinti“.

3.2 EESRK apgailestauja, kad pasiūlymo aiškinamajame memorandume netinkamai nurodyti su teisėjų skyrimu susiję EB steigimo sutarties 223 ir 225 straipsniai, į kuriuos Komisija daro nuorodą; turi būti nurodytas ne 225, bet 224 straipsnis.

3.3 EESRK nesupranta, kodėl tvirtinama, kad Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2667/2000 dėl Europos rekonstrukcijos agentūros, kuriame nustatyta, kad direktoriaus kadencija trunka 30 mėnesių ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2068/2004, iš dalies pakeičiantis anksčiau minėtąjį ir pratęsiantis šios agentūros veiklą nuo 30 mėnesių laikotarpio iki 2006 m. gruodžio 31 d., neatitinka nustatytų teisės aktų derinimo tikslų.

3.4 EESRK nesupranta, kodėl, jei Komisijos tikslas yra suvienodinimas, ji netaiko to paties principo terminai, kurią ji vartoja apibrėždama vadovavimo funkcijas.

EESRK siekia atkreipti Komisijos dėmesį į mažai tikėtiną ir nepriimtina faktą, kad tokia reikšminga ir daug išlaidų reikalaujanti agentūra, kaip Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūra, buvo įsteigta tik penkerių metų laikotarpiui. Reiktų tikėtis kad, kaip ir agentūrų, įsteigtų ribotam laikotarpiui ir kurių veikla buvo pratęsta, šios agentūros atžvilgiu bus priimtas analogiškas sprendimas; būtent todėl jau dabar reikia rengtis iš dalies pakeisti reglamentą.

Jau patys tikslai ir užduotys, kuriuos nustatė Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 460/2004, įsteigiantis Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrą, pateisina šią EESRK rekomendaciją.

3.5 EESRK pritaria Komisijos nustatytiems vienodinimo, aiškumo didinimo ir paprastinimo tikslams. Tačiau nesuprantama, kodėl Komisija neatsižvelgia į Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų III antraštinės dalies (Pareigūno karjera) 1 skyriaus (Priėmimas) 27 (77) straipsnį:

„Priėmimas turi būti organizuotas taip, kad į instituciją konkurso keliu būtų atrinkti labiausiai kompetentingi, našiausiai dirbantys ir sąžiningiausi pareigūnai iš visų Bendrijų valstybių narių geografinių regionų“.

Pasiūlyme dėl reglamento, iš dalies pakeičiančio galiojančius reglamentus, biudžeto lėšų taupymo pretekstu atsisakant skelbti oficialų konkursą, pažeidžiamas šis reikalavimas, taigi, nusižengiama atrankos tvarkai, kuri numatyta EB steigimo sutartyje. Pasiūlymo dėl reglamento aiškinamajame memorandume Komisija sąmoningai atsisako sutartyje numatyto oficialių konkursų skelbimo, pateisindama šį sprendimą tuo, kad kita tvarka yra tinkamesnė.

EESRK negali pritarti tokiam nukrypimui nuo sutartyje ir Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytų reikalavimų, nes, jam pritarus, atsirastų tikimybė, kad dešimties naujųjų valstybių narių piliečiai neteks galimybės būti paskirti į direktoriaus, vykdomojo direktoriaus, direktoriaus pavaduotojo ar vykdomojo direktoriaus pavaduotojo pareigas.

EESRK nesutinka, kad kompetentingos organizacijos turėtų vieną pasirinkimą — pratęsti kadenciją arba įgyvendinti naują įdarbinimo tvarką.

EESRK nuomone, reikia stiprinti Europos Sąjungos piliečių pasitikėjimą Europos institucijomis. Pasitikėjimas labai susvyrutų, jei naujųjų valstybių narių Europos piliečiai suvoktų, kad jie beveik neturi galimybių eiti direktoriaus pareigas Europos Sąjungos institucijose.

Iš 20 Europos agentūrų tik vienai vadovauja naujosios, vienos iš dešimties, valstybės narės Europos pilietis.

Atsižvelgiant į pateiktus teiginius ir į Europos Bendrijų teisės aktus dėl lygių galimybių, EESRK rekomenduoja Komisijai išsamiai persvarstyti savo pasiūlymą iš dalies pakeisti galiojančius reglamentus.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl finansinių paslaugų politikos (2005–2010 m.)

COM(2005) 177 final

(2006/C 65/24)

2005 m. gegužės 3 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Žaliosios knygos dėl finansinių paslaugų politikos (2005–2010 m.)*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. spalio 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Guido Ravoet.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Pagrindas

1.1 Europos Komisijos Žaliojoje knygoje dėl finansinių paslaugų politikos išdėstyti pasiūlymai dėl tolesnės ES finansinių rinkų integracijos. Daugiausia dėmesio joje skiriama šiuo metu galiojančių taisyklių, patvirtintų Finansinių paslaugų veiksmų plane (FPVP), įgyvendinimui ir bendradarbiavimui, o ne pasiūlymams dėl naujų teisės aktų. Joje nagrinėjama, kaip pagerinti tarpvalstybinę prieigą prie mažmeninių finansinių paslaugų ir turto valdymo.

1.2 Žaliojoje knygoje pabrėžiama, kad reikia nedelsiant baigti visus nebaigtus darbus ir įforminti teisės aktus, kurie šiuo metu yra svarstomi Europos Parlamente ir Taryboje. Joje taip pat pabrėžiama, kad galiojantys teisės aktai turi būti veiksmingai įgyvendinami trimis etapais: veiksmingai perkeltiant ES taisykles į nacionalinę teisę, priežiūros institucijoms griežčiau užtikrinant vykdymą ir nuolat atliekant *ex-post* įvertinimą. Komisija pabrėžė, kad visuose būsimuose reguliavimo procesuose ji taikys griežtąjį „geresnio reguliavimo“ principą, atlikdama išsamų poveikio vertinimą ir plačiai konsultuodamasi.

1.3 Keliose srityse Komisija gali siūlyti naujas iniciatyvas. 2005 m. liepos mėn. buvo išleistos atskiros Žaliosios knygos, skirtos turto valdymui ir hipotekinėms paskoloms.

1.4 Komisija pažymi, kad ES mažmeninių finansinių paslaugų rinka yra išskaidyta. Todėl be kitų priemonių ji ėmėsi tyrimų, kaip tarpvalstybinį naudojimąsi banko sąskaitomis padaryti patogesnę vartotojams ir pašalinti kliūtis, kad vartotojai galėtų visoje ES laisvai rinktis jiems priimtinausius taupymo planus, hipotekas, draudimo paslaugas ir pensijas ir gautų aiškia informaciją, padedančią palyginti produktus.

1.5 Tarp kitų Žaliojoje knygoje aptartų klausimų yra priežiūros praktikos ir standartų konvergencijos visoje Europoje užtikrinimas, tarpvalstybinio investavimo skatinimas ir pasinaudojimas ES strategine galimybe daryti įtaką kuriamos pasaulinės

finansų rinkos reguliavimo kriterijams. Komisija siūlo stiprinti finansinius ryšius su JAV, Japonija ir Kinija.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) džiaugiasi galėdamas pateikti savo nuomonę dėl Europos Komisijos prioritetų dėl finansinių paslaugų politikos 2005–2010 m. laikotarpiui. Kadangi FPVP jau galioja, Komisija turėtų įvertinti, kas buvo pasiekta ir kokie turėtų būti ateities prioritetai.

2.2 Komisija pagrįstai mano, kad FPVP yra vienas iš pirmojo Lisabonos strategijos etapo laimėjimų. Reikšmingiausio antrojo ir paskutinio trečiojo strategijos etapo laikotarpiu, truksiančiu iki 2010 m., kaip niekada anksčiau bus svarbu užtikrinti, kad finansinių paslaugų politika padėtų siekti Lisabonos tikslų — augimo ir darbo vietų kūrimo.

2.3 Todėl EESRK remia Komisijos tikslą skatinti finansų rinkų gilumą, likvidumą ir dinamiškumą, kad kapitalas ir finansinės paslaugos būtų veiksmingai nukreiptos į visus ekonomikos sektorius. Stabilus, bendras ir konkurencingas finansų sektorius, kuriuo pasitiki vartotojai, ginami veiksmingų vartotojų apsaugos priemonių, yra būtina ES ekonomikos klestėjimo sąlyga.

2.4 EESRK taip pat remia Komisijos pasiūlymą per ateinančius penkerius metus pakeisti orientaciją ir daugiausia dėmesio skirti iki tol pradėtoms iniciatyvoms įgyvendinti. Šiame etape turėtų būti stebimos ir vertinamos anksčiau pradėtos iniciatyvos, o naujos iniciatyvos turėtų būti pradėdamos atsargiai ir tinkamai atsižvelgus į vartotojų poreikius. Naujų teisės aktų dalimi automatiškai turėtų tapti ekonominės naudos analizė; teisės aktų projektai turi būti pakankamai aiškūs, kad valstybės narės nebereikėtų jų „paauskuoti“.

3. Konkrečios pastabos

3.1 EESRK teigiamai vertina Komisiją už aukštą pasiūlymų, pateiktų Žaliojoje knygoje, kokybę ir iš esmės remia daugumą joje išdėstytų pasiūlymų. Šioje nuomonėje EESRK siekia išsamiau aptarti ES organizuotai pilietinei visuomenei ypač svarbias sritis ir kartu ragina Komisiją pateikti konkrečios informacijos apie planuojamus pasiūlymus tam tikrais svarbiausiais klausimais.

3.2 Pagrindinių Žaliosios knygos politikos krypčių orientacija

3.2.1 EESRK sutinka su bendrais Komisijos ateinančių penkerių metų politikos tikslais ir su siūloma pagrindinių politikos krypčių orientacija.

3.2.2 EESRK remia bendrą Europos Komisijos tikslą sukurti atvirą ir ekonomine prasme veiksmingą Europos finansų rinką, kurią reglamentuotų tinkamos priežiūros taisyklės, užtikrinančios pakankamai aukštą vartotojų apsaugos lygį. Komisija turi nepamiršti, kad vartotojų apsauga ir vartotojų pasitikėjimas neatsiejami. Todėl mes manome, kad, Komisijai siekiant teisingos darbdavių ir darbuotojų ar finansinių institucijų ir vartotojų vaidmenų pusiausvyros, taip pat turi būti pripažinta, kad veiksminga vartotojų apsaugos politika yra svarbiausia. Kompetentingi darbuotojai ir pakankamas jų skaičius — vienas svarbiausių vartotojų pasitikėjimą keliančių ir juos ugdančių veiksnių.

3.2.3 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad tarpvalstybinės konkurencijos, rinkos prieinamumo, didesnio skaidrumo, rinkos vientisumo, finansinio stabilumo, ES finansų sektoriaus tarptautinio konkurencingumo ir veiksmingumo **siekiai** yra svarbūs ir šiandien. Tačiau Komisija turėtų taip pat pripažinti, kad vartotoją irgi reikia laikyti lemiamu visų jos iniciatyvų kriterijumi. Vartotojų pasitikėjimas finansinėmis paslaugomis turėtų būti tinkamas kriterijus, kuriuo remdamasi Komisija galėtų įvertinti, kaip sėkmingai tenkinami vartotojų poreikiai.

3.2.4 Mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) yra ekonomikos katalizatorės, todėl jų poreikiai turėtų būti ES politikos kūrimo ašis. EESRK ypač remia nuostatą, kad palanki **verslo aplinka, remiama gerai veikiančios rizikos kapitalo rinkos**, yra būtina skatinant naujų ir pažangių įmonių kūrimą, didinant našumą ir tvarų ES ekonomikos augimą. ES finansinių paslaugų politika pagerino MVĮ kapitalo kaupimo teisinę aplinką, pvz.,

taikant Perspektyvų direktyvą ⁽¹⁾. Tinkamos ir su reglamentavimu nesusijusios iniciatyvos.

3.2.5 Kadangi EESRK remia ES konkurencingumą pasaulinėje rinkoje ir konkurenciją, sutinkame su Komisijos nuostata, kad visose jos iniciatyvose turi būti griežtai taikomas **„geresnio reguliavimo“ principas**. Vis dėlto EESRK yra įsitikinęs, kad prieš taikant „geresnio reguliavimo“ principą turėtų būti atsižvelgta į daugelį veiksnių. Pirmia, EESRK mano, kad nepriklausomos ir kompetentingos organizacijos turėtų atlikti poveikio tyrimus. Negalima pervertinti pačios finansų paslaugų integracijos reikšmės neatsižvelgiant į vartotojų interesus: turi būti įvertinti abu problemos aspektai. Į visas ataskaitas turi būti įtraukti socialiniai ir užimtumo aspektai. Iki poveikio tyrimų pradžios turi būti plačiai konsultuojamasi, ir turi būti parengtas suderintas, įrodymais pagrįstas metodas. Reikia taip pat atminti, kad vartotojų grupių turimi ištekliai yra daug mažesni nei pramonės. Pavyzdžiui, dalyvavimas forumo grupėse dėl konkrečių mažmeninių produktų gali labai apriboti vartotojų organizacijų žmogiškuosius išteklius.

3.2.6 EESRK mano, kad **įrodymais pagrįsto politikos kūrimo metodas** yra tinkamas, jei jame tinkamai atsižvelgiama į vartotojų aspektą. Jis taip pat ragina Komisiją aiškiai pareikšti, kad šis išsipareigojimas taikytinas ne tik teisės aktams, kuriuos inicijuoja Vidaus rinkos ir paslaugų generalinis direktoratas, bet ir kiti generaliniai direktoratai. EESRK taip pat remia Komisijos raginimą Europos Parlamentui ir, mūsų nuomone, visų pirma Tarybai taikyti tuos pačius anksčiau minėtus „geresnio reguliavimo“ principus, nes tai būtų apsaugotų nuo Komisijos pasiūlymų, kylančių iš bendro sprendimo derybų ir paverčiančių pirminę Komisijos pasiūlymų redakciją pernelyg sudėtinga. Galiausiai EESRK pažymi, kad „geresnio reguliavimo“ principas taip pat turi būti taikomas 3 lygio komitetams ⁽²⁾ ir pasaulinius standartus nustatančioms institucijoms ⁽³⁾.

3.2.7 EESRK pažymi, kad kol siūlomi reglamentai ir standartai nebus **išbandyti konkurencingumo** požiūriu, ES galimybės kada nors pasiekti Lisabonos tikslus labai sumažės. Tai sumažintų ES konkurenciją pasaulinėje rinkoje, jos finansinį stabilumą ir sugebėjimą kurti darbo vietas. EESRK mano, šios didelės galimybės negalima praleisti. Tikrindama naujas iniciatyvas konkurencingumo požiūriu, Komisija kartu turi patikrinti, ar jos yra pajėgios spręsti vartotojams ir tiekėjams rinkoje išylančias problemas.

⁽¹⁾ Direktyva 2003/71/EB, OL L 345, 2003 12 31.

⁽²⁾ 3 lygio komitetai yra Europos vertybinių popierių rinkų priežiūros institucijų komitetas (CESR), Europos bankų priežiūros komitetas (CEBS) ir Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros komitetas (CEIOPS), įsteigti po Lamfalussy proceso.

⁽³⁾ Tokioms kaip Bazelio bankų priežiūros komitetas (BCBS), Tarpautinė vertybinių popierių komisijų organizacija (IOSCO), EBPO Finansinių veiksmų darbo grupė kovai su pinigų plovimu (FATF) ir Tarptautinė apskaitos standartų tarnyba (IASB).

3.2.8 EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija siekia geriau pasinaudoti visomis savo galiomis **konkurencijos priežiūros srityje** ir užtikrinti, kad daug sričių apimantiems FPVP tikslams dėl tolesnės integracijos netrukdytų antikonkurencinė veikla. Tačiau Komitetas ragina Komisiją suteikti daugiau teisinio aiškumo, pavyzdžiui, sukuriant teisinę apsaugą sąlygoms, kurioms esant savireguliacijos netaikomas konkurencijos teisės pažeidimas.

3.2.9 EESRK pritaria tolesniam **Lamfalussy metodo** taikymui. Taigi EESRK ragina ES institucijas Lamfalussy proceso 2 lygmenyje sudaryti (tarpinstitucinį) susitarimą, kuriuo remiantis Europos Parlamentas taptų tokiu pat bendro teisės aktų leidybos proceso dalyviu, koku jis būtų pagal Sutarties dėl Konstitucijos 1-36 straipsnį. Be kitų dalykų, tai neleistų nuo 2007 m. balandžio mėn. įsigaliojanti „saulėlydžio“ sąlygoms (kaip tai įvyktų taikant Piktnaudžiavimo rinka direktyvą⁽⁴⁾).

3.2.10 Tačiau nors Komisija teigia, kad „dėl Lamfalussy proceso racionalesnės ir veiksmingesnės tapo Europos sprendimų priėmimo ir reglamentavimo struktūros“, kyla klausimų dėl šio proceso veiksmingumo ir spartos. Teisėkūra negali būti spartesnė ir veiksmingesnė, nes norint susitarti dėl galutinio įgyvendinimo priemonių paketo reikalingos konsultacijos. Todėl visos šalys turi nustatyti tinkamą konsultacijų ir tikslingumo pusiausvyrą. Be to, EESRK nepritartų Lamfalussy proceso taikymui mažmeninių finansinių paslaugų srityje, jei tai keltų pavojų valstybių narių įgaliojimams, leidžiantiems veikti savo nuožiūra vartotojų apsaugos srityje.

3.3 Geresnis reglamentavimas, teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę, vykdymas ir nuolatinis vertinimas

3.3.1 EESRK iš esmės sutinka su Komisijos pasiūlytomis **prioritetinėmis priemonėmis**. Šiuo metu Komisijai taip pat svarbu savo geranoriškas tezes dėl geresnio reguliavimo paversti praktiniais ir naudingais veiksmais siekiant savo tikslų. Ypač svarbu, kad Komisija aiškiai pateiktų savo idėjas, kad suinteresuoti subjektai aiškiai žinotų, kaip Komisija ketina siekti savo tikslų ir kaip jie gali dalyvauti šiame procese.

3.3.2 ES reikia pačios veiksmingiausios strategijos, kaip skatinti ekonomikos augimą ir kurti darbo vietas tokiu būdu, kad būtų naudinga visai visuomenei. Per daug sudėtingi ir netinkami teisės aktai trukdo augti ekonomikai ir kurti darbo vietas. Todėl EESRK sudomino pasiūlytasis vertinimas, ar galiojančios direktyvos ir reglamentai prisideda prie ekonominės naudos, kurios tikimasi. Komitetas pritaria Komisijos išsipareigo-

jimui **keisti ar panaikinti priemones, kurios tokio tyrimo metu aiškiai nepasiteisina**. Vis dėlto EESRK mano, kad kiekviename tokia vertinime vartotojo interesų klausimui turi būti suteiktas prioritetas. Todėl turi būti atsižvelgta ne tik į pačią ekonominę naudą, bet ir į ekonominę naudą vartotojams, įskaitant bet kokią žalą, kurią jie gali patirti.

3.3.3 EESRK pritaria tam, kad Komisija daug dėmesio skiria **tinkamam FPVP priemonių perkėlimui į nacionalinę teisę, jų įgyvendinimui ir vykdymui** ir mano, kad tai yra būtina numatytų tikslų įvykdymo sąlyga. Tačiau EESRK pažymi, kad būtina įtraukti į procesą valstybes nares ir Lamfalussy 3 lygmens komitetus, nes be jų besąlygiško ir nedviprasmiško įsitraukimo nieko nepavyks pasiekti, nepaisant gerų Komisijos ketinimų ir ryžto.

3.3.4 Todėl EESRK ragina Komisiją nepraleisti progos ir išlaikyti valstybių ar vyriausybių vadovų, Ekofino narių ir 3 lygmens komitetų ryžtą, nes svarbu, kad jie taptų bendrosios rinkos šeiminkais. Be to, EESRK mano, kad, atsižvelgdama į dabartines nuotaikas dėl Europos Sąjungos vaidmens ir likimo, Komisija turi **raginti valstybes nares aiškiai informuoti savo piliečius** apie Europos lygiu priimamų sprendimų paskirtį ir priežastis, dėl kurių jie yra priimami. Svarbu visuomenei pranešti, kaip ji galėtų ir turėtų įsitraukti į Europos politikos kūrimo procesą apskritai ir konkrečiai į bendrosios rinkos kūrimą.

3.3.5 Kalbant apie siekį palengvinti konkurenciją pasaulinėje rinkoje ir padidinti finansinį stabilumą, kuriuos turi sukurti bendroji rinka, EESRK ypač remia 6 Komisijos rekomendaciją⁽⁵⁾. Šioje rekomendacijoje dėl vadinamojo **paausavimo** sakoma, kad valstybės narės „turi susilaikyti nuo tokių nacionalinių teisės aktų sąlygų ar reikalavimų, kurie nėra reikalingi perkeliant atitinkamą direktyvą, ir tos sąlygos ar reikalavimai gali trukdyti siekti direktyvos tikslų“.

3.3.6 Taigi EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad ES teisės aktų kalba būtų pakankamai aiški. EESRK pažymi, kad tai, kas kartais vadinama „paausavimu“, tiesiog gali būti valstybių narių bandymas išaiškinti ES tekstus, taip palengvinant įmonių dalį, o neapsunkinant. Bet koku atveju — ar ES valstybės narės siekia „absoliutaus atitikimo“ ES teisės aktams, ar mėgina išaiškinti ES teisinius tekstus — našta didėja. Kadangi ši našta dažnai neproporcingai smarkiai slegia MVĮ, Komisija turi nuosekliai užtikrinti, kad biurokratija ir teisės aktai neribotų verslininkų ir visuomenės naujovių kūrėjų.

⁽⁴⁾ Direktyva 2003/6/EB, OL L 96, 2003 4 12.

⁽⁵⁾ SEC(2004) 318.

3.3.7 Be to, bendrojoje rinkoje neturi būti panaikintas galiojantis nacionalinis apsaugos lygmuo, nes taip didėja pavojus vartotojui. Nacionalinės vartotojų apsaugos taisyklės ir norminiai aktai buvo kuriami norint išspręsti nacionalinių rinkų problemas ir todėl nebūtinai turi būti vertinami kaip vidaus rinkos kliūtys. EESRK nėra įsitikinęs tuo, kad galiojančios nacionalinės vartotojų apsaugos nuostatos paprastai iškreipia konkurenciją ir naujovės ar trukdo tarpvalstybinės rinkos plėtrai. Prieš laida, kad pašalinus įsivaizduojamas kliūtis tarpvalstybinė vartotojų rinka gerai veiks ir bus veiksminga, neturi pagrindo. Nepaisydamos to, valstybės narės turi stengtis neįvesti tokių papildomų vartotojų apsaugos priemonių, kurios koku nors būdu saugotų vietos rinkas nuo konkurencijos su kitomis Europos rinkomis. EESRK mano, kad visiškas pagrindinių mažmeninės bankininkystės elementų (priešsutarinė informacija, kredito kainos metinė procentinė norma ir kt.) suderinimas, t. y. „visiškas tikslinis suderinimas“, yra viena veiksmingiausių priemonių kuriant tikrą Europos mažmeninės bankininkystės paslaugų vidaus rinką kartu sukuriant tinkamą vartotojų apsaugos lygį.

3.4 Finansinių paslaugų teisės aktų konsolidavimas 2005–2010 m. laikotarpiu

3.4.1 Likusių priemonių užbaigimas

3.4.1.1 Logiška, kad prieš imantis naujų darbų pirmiausia turi būti užbaigtos ir konsoliduotos galiojančios iniciatyvos. Todėl EESRK sutinka su Komisija, kad ateinančių 12 mėnesių prioritetas turėtų būti **užbaigti likusias FPVP elementų dalis**. Tai reiškia, kad turi būti užbaigtos derybos su Europos Parlamentu ir Taryba, parengtos Komisijos rengiamos įgyvendinimo priemonės ir, galutinai ir nuodugniai įvertinus poveikį, — pateikti pagrindų direktyvą dėl vertybinių popierių kliringo ir mokėjimo.

3.4.2 Veiksminga priežiūra

3.4.2.1 Nors EESRK sveikina Komisijos siūlomą evoliucinį metodą, galima aiškiai matyti, kad Žaliojoje knygoje praleista galimybė išdėstyti aiškius ir ambicingus politikos tikslus bankų priežiūros klausimu. Manome, kad būtina išdėstyti **svarbiausių darbų grafiką**, t. y. parodyti, kiek atskirų, bet tarpusavyje susijusių problemų bus sprendžiama artimiausiais metais. EESRK tikisi, kad Baltojoje knygoje bus išdėstyti konkretni pasiūlymai. Pasiūlymai, pateikti dėl bankų priežiūros taip pat turėtų būti taip pat susiję su draudimo sektoriumi.

3.4.2.2 Siūlyme skatinti tinkamą vartotojų apsaugos kultūrą, kai labiausiai pažeidžiamiems vartotojams siūloma didesnė apsauga nei patyrusiems vartotojams, taip padedant ES konkuruoti pasaulinėje rinkoje ir augti ekonomiškai, EESRK pateikė

sąrašą tikslų, kurių reikia siekti pirmiausia atsižvelgiant į vartotojų interesus:

- dvigubos priežiūros panaikinimas;
- direktyvų ir atgyvenusių valstybės šeiminkės principo išimčių suderinimas;
- saugumo tinklų peržiūra ir galimų priežiūros modelių tyrimas;
- priežiūros konvergencija geriausios praktikos standartų klausimu;
- 3 lygmens komitetų (CESR, CEBS ir CEIOPS) bendradarbiavimas;
- visų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas.

3.4.2.3 Atsižvelgdamas į savo 2005 m. kovo 9 d. nuomonę⁽⁶⁾ dėl pasiūlytos direktyvos dėl kapitalo reikalavimų, EESRK sveikina Komisijos teiginį, kad **konsoliduota priežiūra** yra teisėtas reikalavimas pramonei. Jei manysime, kad konsoliduota priežiūra jokia būdu nesikėsina į valstybės narės galią reaguoti, jei operatoriai pažeidžia taisykles ir padaro žalą vartotojams jų rinkoje, EESRK mano, kad tokia priežiūra suteiktų vartotojų apsaugai tinkamą lygį ir kartu reguliavimo reikalavimų dubliavimasis būtų minimalus. Tai padidintų ES finansinio sektoriaus veiksmingumą. Taigi EESRK mano, kad Komisijos dokumente nėra aiškiai išdėstyta, kad prieš įgyvendinant konsoliduotą priežiūrą reikalinga priežiūros konvergencija. EESRK mano, kad objektyvus ir greitas konsoliduotos priežiūros įgyvendinimas netrukus veiktų kaip priežiūros konvergencijos katalizatorius.

3.4.3 Sąlygų tarpvalstybiniam investavimui ir konkurencijai sudarymas

3.4.3.1 Nepagrįstų kliūčių konsolidacijai pašalinimas iš tikrųjų duos ekonominę naudą. Ši ekonominė nauda pavirs didesniu Europos ekonomikos dinamizmu, ir ES galės sukurti daugiau darbo vietų ir gerinti piliečių gyvenimo standartą. Todėl EESRK remia Komisijos tikslą pašalinti ar sumažinti nepagrįstas kliūtis tarpvalstybinėms operacijoms, tokioms kaip konsolidavimas **susiliejo ir įsigijimo būdu** (angl. *mergers and acquisitions*). Pastaraisiais metais tarpvalstybinė veikla smarkiai suaktyvėjo, bet susiliejo ir įsigijimo lygis ES bankininkystėje išliko sąlyginai žemas (nors pastaraisiais mėnesiais nemažai tokių operacijų yra užbaigta ar ruošiamasi užbaigti). To priežastis iš dalies yra struktūrinės kliūtys Europos bankininkystės rinkoje; dauguma jų negali būti pagrįstos vartotojo vertės didinimo ar finansiniu stabilumo argumentais ir politiniu sprendimu turi būti pašalintos ar sumažintos. Pramonės pertvarkymas — daug permainingų visoms šalims (darbuotojams, įmonėms ir vartotojams) atnešantis procesas. Reikalinga bendra strategija, kaip įveikti permainingų pasekmes.

⁽⁶⁾ OL C 234, 2005 9 22

3.4.3.2 EESRK sutinka su Žaliojoje knygoje išdėstyto požiūriu, kad pats konsolidavimas nėra tikslas; jis skirtas padidinti ekonomikos lygį ir apimtį. Tai leis bankams siūlyti vartotojams fiziniams asmenims, MVĮ ar didelėms įmonėms daug paslaugų geresne kaina. Taip pat reikia pastebėti, kad konsolidavimas ir sinergijos realizavimas automatiškai nesukelia personalo sumažėjimo susiliejusiose bankinių paslaugų grupėse; iš tikrųjų dažnai atsitinka atvirkščiai. Todėl EESRK mano, kad tai yra svarbus darbo vietų kūrimo veiksnys, nes finansų sektorius yra svarbus Europos darbdavys. Bankai neprisiimtų su susiliejimais ir įsigijimais susijusių išlaidų ir rizikos, jei jie nemanytų, kad ekonominė nauda ar sinergija yra pasiekama. Atsižvelgdamas į tai, EESRK laukia rengiamo Komisijos tyrimo dėl kliūčių tarpvalstybiniais susiliejimams ir įsigijimams Europoje.

3.4.3.3 Todėl logiška, kad EESRK ragina Komisiją paskelbti priemonių, kurių šioje srityje rengiamasi imtis, įgyvendinimo gaires, pateikiant įgyvendinimo tvarkaraštį.

3.4.4 Išorinė dimensija

3.4.4.1 EESRK remia šį skyrių ir visiškai sutinka su Komisija, kad ES finansų sektorius turi būti konkurencingas pasaulio rinkose. Todėl EESRK ypač sveikina Komisijos iniciatyvas gilinti ES ir JAV **finansinių rinkų dialogą**, stiprinti santykius finansų srityje su Japonija, Kinija ir Indija ir plėsti pirmiau minėto dialogo darbotvarkę. EESRK mano, kad tai labai svarbu; taip pat būtina atkreipti dėmesį į vis svarbesnę Kinijos ir Indijos vaidmenį pasaulio ekonomikoje.

3.4.4.2 Kapitalo rinkų ir finansinių paslaugų globalizacija ir stiprių tarptautinių sprendimų priimančių institucijų nebuvimas sukėlė situaciją, kai **pasauliniai standartų nustatytojai** atlieka svarbų vaidmenį kuriant politiką. EESRK mano, kad ES nepakankamai vieningai pasisako kai kuriose iš šių institucijų. Kai kuriais atvejais tai gali paveikti ES galimybę daryti įtaką šiems standartams, ir Europos interesai gali būti pažeisti.

3.4.4.3 Atsižvelgiant į skirtingą šių institucijų pobūdį ir vaidmenį, turi būti priimami *ad hoc* sprendimai, o ne apibendrinantys sprendimai kartu užtikrinant, kad Europa vieningai pasisakytų dėl tarptautinių standartų nustatymo. EESRK pažymi, kad tikslas šioje srityje yra susitarti dėl bendrų pasaulinių standartų, ypač apskaitos srityje, kurioje Europos nuostatomis gerai atstovaujama, ir nekurti atskirų Europos standartų, kurie prieštarautų pasaulinėms normoms. Toks požiūris ne tik užtikrins, kad Europos finansinių paslaugų sektorius ir vartotojai turės

bendrą stiprų balsą pasauliniu lygiu, bet taip pat padės kurti pasaulinį veikimo lauką su visais tokio lauko teikiamais pranašumais.

3.5 Galimos į tikslą orientuotos naujos iniciatyvos

3.5.1 Galimų į tikslą orientuotų naujų iniciatyvų požiūriu EESRK skiria ypatingą dėmesį iniciatyvoms mažmeninių finansinių paslaugų srityje, nes yra įsitikinęs, kad pasirinkimo kokybė yra ne mažiau (jei ne daugiau) svarbi nei pasirinkimo kiekybė. Todėl EESRK mano, kad prisitaikymas prie vietos rinkų yra pagrindinis mažmeninių finansinių paslaugų teikėjų uždavinys, neatsižvelgiant į taikomą paskirstymo metodą.

3.5.2 Dėl **hipotekinių kreditų** diskusijų grupės rekomendacijų EESRK mano, kad vietoj hipotekos produktų suderinimo tinkamesnis būtų konkurencija pagrįstas metodas, kadangi tai skatintų didesnę produkto pasirinkimą ir geresnę produkto kokybę. EESRK taip pat pripažįsta Komisijos atliktą didelį parengiamąjį darbą siekiant peržiūrėti galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius turto valdymo sektorių. EESRK mano, kad iki šio darbo peraugimo į konkrečias iniciatyvas dėl hipotekos kreditų ir/arba turto valdymą 2006 m., remiantis anksčiau šiais metais Komisijos vykusiomis konsultacijomis, reikia atlikti prasingą poveikio įvertinimą, įskaitant ir išlaidų/pajamų analizę.

3.5.3 EESRK yra įsitikinęs dėl vadinamųjų **26 nuostatų tvarkos** pranašumų, ypač vartotojams. Jis sutinka su Komisija, kad tokių 26 nuostatų tvarkos nauda yra įrodyta ir kad būtų sunku sutikti su Europos standartais, skirtais tik tam tikriems produktams. Vartotojai taip pat gali būti suklaidinti nacionalinių informavimo nuostatų ir reglamentų bei tų, kurie taikomi visur. 26 nuostatų tvarką gali būti taip pat sunku įgyvendinti kaip ir bendrąją Europos civilinę teisę, įskaitant procedūrinę teisę, teismų darbo tvarką ir kt. Nepaisant to, mintis dėl 26 nuostatų tvarkos yra ginčytina ir ją verta išnagrinėti išsamiau.

3.5.4 Tačiau aišku, kad bet kokia kita papildoma, alternatyvi ar neprivaloma tvarka neturėtų paslaugos teikėjų suvaržyti produkto standartizavimo aspektu, nes tai pažeistų konkurencines ar inovacines finansinių paslaugų sektoriaus galimybes ir neleistų tinkamai patenkinti didėjančių vartotojų poreikių.

3.5.5 Atsižvelgdamas į vykstančias diskusijas, EESRK sveikintų visus Komisijos išaiškinimus, kurie leistų geriau suprasti 26 nuostatų tvarką. EESRK sveikina žinią apie įgyvendinamumo tyrimą.

3.5.6 **Diskusijų grupių** vaidmuo apskritai yra teigiamas. Tačiau, kaip anksčiau pabrėžta, diskusijų grupių dėl specifinių mažmeninių produktų sukūrimas gali gerokai apriboti vartotojų organizacijų galimybes.

3.5.7 Galimų būsimų veiksmų sritys

3.5.7.1 EESRK teigiamai vertina, kad Europos Komisija siekia kodifikuoti ir galbūt supaprastinti **esamas nuostatas dėl informacijos reikalavimų**. Tačiau komitetas labiau pabrėžia supaprastinimą nei kodifikavimą. EESRK mano, kad supaprastinimas reiškia Komisijos siekį pagerinti vartotojams teikiamos informacijos kokybę, o ne kiekybę. Kokybės gerinimo požiūriu EESRK ragina Komisiją ištirti galiojančius teisinius reikalavimus (tiek ES, tiek nacionaliniu lygiu), siekiant supaprastinti svarbius įsipareigojimus dėl informacijos ir standartizuoti informacijos teikimą (netgi kodifikavimo būdu), atsižvelgiant į vartotojo pasirenkamus tarpininkus.

3.5.7.2 EESRK mano, kad geresni standartai dėl svarbiausios informacijos gali būti naudingi vartotojams; pvz., jei būtų pateikiama aiški, struktūruota, palyginama informacija dėl visų svarbiausių sutarties sąlygų. Turi būti užtikrintas aukštas vartotojų apsaugos lygis, informacija turi būti adekvati, turininga ir užtikrinti tinkamą teisinę apsaugą.

3.5.7.3 Dėl **finansinio tarpininkavimo** ir finansinių institucijų ir vartotojų santykių su tarpininkais EESRK pažymi, kad finansinis tarpininkavimas yra įvairių reglamentavimo lygių ES subjektas. Draudimo tarpininkavimo direktyva ⁽⁷⁾ ir Finansinių priemonių rinkos direktyva (MiFID) ⁽⁸⁾ nustato skirtingas tarpininkavimo finansinių paslaugų ir produktų sektoriuje reguliavimo koncepcijas ir lygius. Šioje srityje turi būti skatinama darna ir konvergencija, bet EESRK mano, kad turi būti duota laiko MiFID tvarkai, kaip išsamesnei tvarkai, įrodyti veiksmingumą, prieš darant išvadą dėl tolesnio reguliavimo kredito tarpininkavimo srityje.

3.5.7.4 Poreikio toliau derinti verslo elgesio ir konsultacijų taisyklės požiūriu turi būti sukurtas bendras veikimo laukas visiems finansinių paslaugų mažmeniniams vartotojams teikėjams, kartu atsižvelgiant į skirtingas sąlygas atskirose šalyse. Tačiau būtų naudingiau išsaugoti vidaus rinkos konvergenciją

ar suderinimą, bet ne teikti naujas iniciatyvas dėl verslo elgesio taisyklių.

3.5.7.5 Profesionalių ir nepriklausomų konsultacijų vaidmens klausimu komitetas mano, kad turi būti aiškiai atskiriami: i) konsultacijų, kaip atskirų, mokamų paslaugų klientui paprašius teikimas ir ii) informacijos, kurios vartotojas nori, kad galėtų protingai pasirinkti, teikimas.

3.5.7.6 Be to, svarbiausia, kad finansiniams tarpininkams, kurių vaidmuo ypač svarbus investavimo produktų srityje, taip pat paskolų tarpininkams būtų taikomos aiškos taisyklės ir standartai. Brokieriai ir nepriklausomi agentai turi įsipareigoti suteikti klientams adekvačius, sąžiningus ir patikimus patarimus. Turi būti sudarytos sąlygos greitai ir veiksmingai spręsti ginčus. Ekspertizė turi būti specifinė, t. y. padalyta pagal atitinkamas sritis: taupymo, investicijų, draudimo, hipotekos/kreditų. Šių klausimų sprendimas taip pat turi būti suderintas su pokyčiais nacionaliniu lygiu.

3.5.7.7 EESRK domina Komisijos noras išsamiau ištirti numanomas kliūtis **sąskaitoms atidaryti** kitose valstybėse ir klausimus dėl jų tvarkymo, perkeliavimo, pervedimo ir uždarymo. Pastaraisiais klausimais neturi būti pamiršta elektroninių ir IT sistemų įtaka.

3.5.7.8 EESRK mano, kad Komisijos Žaliojoje knygoje turėjo būti paliesti mokesčių klausimai. Nuo Šeštosios PVM direktyvos ⁽⁹⁾ priėmimo ir per pastarąjį dešimtmetį žymus neutralumo trūkumas **taikant PVM finansinėms paslaugoms** ir teisinio aiškumo trūkumas veikiančioje sistemoje pradėjo kelti vis daugiau keblumų.

3.5.7.9 Savo pranešime dėl finansinės integracijos padėties Bankininkystės ⁽¹⁰⁾ ekspertų grupė pažymi, kad „pagrindinė tolesnių centrų funkcijų integracijos, kuri leis teikti paslaugas įvairioms ES bankininkystės grupėms, sąlyga yra ne toks griežtas PVM taikymas išorės resursų pritraukimui“. Šiuo metu turi būti pripažinta, kad dabartinė PVM sistema finansinėms paslaugoms neleidžia veiksmingai įgyvendinti bendrosios Europos rinkos. Komisijos darbotvarkė po FPVP turi būti tokio oficialaus pareiškimo pagrindas. Todėl EESRK ragina Komisiją parengti šios srities darbotvarkę.

⁽⁷⁾ Direktyva 2002/29/EB, OL L 9, 2004 1 15

⁽⁸⁾ Direktyva 2004/39/EB, OL L 145, 2004 4 30

⁽⁹⁾ Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB, OL L 145, 1977 6 13.

⁽¹⁰⁾ Finansinių paslaugų veiksmų planas: pažanga ir perspektyvos, Bankininkystės ekspertų grupės baigiamoji ataskaita, 2004 m. gegužės mėn.

3.5.7.10 Galų gale EESRK pažymi, kad vartotojai gali naudotis finansiniais produktais daug veiksmingiau, jei jie profesionaliai, nepriklausomai ir kokybiškai konsultuojami. Vartotojai turi būti kuo geriau konsultuojami, kokie produktai ir paslaugos geriausiai atitinka jų poreikius ir finansines aplinkybes. Tačiau vartotojai negali visiškai išvengti atsakomybės dėl savo pasirinkimo (ar dėl produkto savybių, ar dėl eksperto patarimo dėl tų savybių). Vartotojas turi taip pat sugebėti protingai pasirinkti ir suprasti savo pasirinkimo pasekmes.

3.5.7.11 Todėl EESRK remia vartotojų švietimo ir finansinio raštingumo standartų ES kėlimo idėjas. Pirmiausia, EESRK mano, kad rizikos ir grąžos sąvokos turi būti svarbiausi investuotojų ugdymo klausimai. Komitetas taip pat remia tarpininkų įsipareigojimą teikti adekvačias, sąžiningas ir patikimas konsultacijas. Tai vis reikalingiau, nes darbuotojai vis dažniau turi patys spręsti dėl didžiosios dalies savo pajamų išėjus į pensiją. Vartotojams turi būti suteikta pakankama informacija, įgalinanti palyginti skirtingus produktus bei priimti kompetentingus sprendimus dėl konkuruojančių produktų ir rizikos variantų.

4. Išvados

4.1 EESRK mano, kad ši laimėjimų ir užduočių finansinių paslaugų srityje apžvalga yra galimybė ES žengti svarbius žingsnius gyvinant Europos ekonomiką, mažinant biurokratiją, kuriant darbo vietas ir keliant ne tik visų europiečių turtingumo lygį, bet ir pasitikėjimą finansine sistema. Kitaip tariant, tai yra galimybė žengti realius žingsnius siekiant tikslų, kuriuos ES sau nustatė Lisabonos darbotvarkėje.

4.2 Finansinių paslaugų srityje ES gali daug nuveikti siekdama Lisabonos tikslų, spręsdama konkrečius svarbiausius klausimus. EESRK mano, kad tarp šių klausimų yra šie:

- griežtas geresnio reguliavimo taikymas visiems naujiems ir galiojantiems teisės aktams;
- vartotojų pasitikėjimo vertinimas pagal jų pasiruošimą priimti pateiktą pasiūlymą;
- bendras ES institucijų ir valstybių narių darbas laiku ir tinkama dvasia perkeltiant ir įgyvendinant teisės aktus;
- dėmesio sutelkimas į likusias FPVP priemones, kai reikia, taikant tikslines visiškai suderintas priemones;
- darbas siekiant pašalinti kliūtis optimaliai Europos priežiūros tvarkai: konsoliduota priežiūra;
- nepateisnamų kliūčių dažnėjantiems susiliejimams ir išigijimams Europoje pašalinimas, ypač bankininkystės sektoriuje, ir
- pripažinimas, kad vartotojams produkto kokybė tokia pat svarbi (ar svarbesnė), kaip ir kiekybė rinkoje.

4.3 Išorinė ES finansinių paslaugų dimensija per ateinančius penkerius metus taip pat yra esminės svarbos ilgalaikio konkurencingumo pasaulinėje rinkoje požiūriu. Dėl to EESRK remia pastangas stiprinti ir gilinti dialogą dėl reguliavimo su ES konkurentėmis pasaulyje: JAV, Japonija, Kinija ir Indija.

4.4 Finansinių paslaugų ateities prioritetų supratimas 2005 m. suteikia organizuotai pilietinei visuomenei galimybę dalyvauti veikloje siekiant Lisabonos tikslų. Tai ypač svarbus reikalas Europos ekonomikai ir, svarbiausia, — tos ekonomikos teikiamų paslaugų vartotojams, ir šios galimybės praleisti negalima.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriaus nuomonė dėl Higienos taisyklių ir maisto perdirbimo sektoriaus amatininkų įmonių

(2006/C 65/25)

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. vasario 9–10 d. nusprendė pateikti nuomonę dėl *Higienos taisyklių ir smulkių maisto perdirbimo įmonių*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. lapkričio 9 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Lutz RIBBE**.

422-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. gruodžio 14–15 d. (2005 m. gruodžio 15 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 narių balsavus už, 1 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2004 m. gegužės 20 d. įsigaliojusia naująja ES higienos teise ⁽¹⁾ siekiama visą maisto produktų gamybos grandinę („nuo ūkio iki viryklės“) apimančiu požiūriu garantuoti aukštą vartotojų apsaugos lygį, susijusį su maisto produktų sauga. Be to, vieningi principai taip pat turi užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą.

1.2 Pagrindinis principas yra tai, kad maisto produktų įmonės visiškai atsako už tai, kad jų gaminiai nekeltų pavojaus sveikatai. Tai turi būti užtikrinta laikantis pagrindinių ir specialiųjų higienos normų ir taikant Rizikos veiksnų analizės ir svarbiųjų valdymo taškų sistemos (RVASVT, angl. HACCP ⁽²⁾) principus.

1.3 Naująją higienos teisę sudaro **keletas reglamentų**:

— Reglamentas (EB) 178/2002, nustatantis maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus (vadina-masis Pagrindų reglamentas),

— Reglamentas (EB) 852/2004 dėl maisto produktų higienos,

— Reglamentas (EG) 853/2004, nustatantis konkrečius gyvūninės kilmės maisto produktų higienos reikalavimus,

— Reglamentas (EG) 854/2004, nustatantis specialiasias gyvūninės kilmės produktų, skirtų vartoti žmonėms, oficialios kontrolės taisykles,

— Reglamentas (EG) 882/2004 dėl oficialios kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų,

— Reglamentas dėl mikrobiologinių kriterijų (parengtas jo projektas).

1.4 Kad būtų užtikrintas kiek įmanoma vienodesnis Reglamentų (EB) 852/2004 ir 853/2004 taikymas, Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinis direktoratas (SANCO) parengė šias gaires; jos yra rekomendacinio pobūdžio ir skiriamos tiek maisto produktų įmonėms, tiek vietos institucijoms:

— 2005 m. rugsėjo 8 d. kai kurių Reglamento Nr. 852/2004 nuostatų taikymo gairės SANCO/1513/2005 REV 1;

— 2005 m. rugsėjo 8 d. kai kurių Reglamento Nr. 853/2004 nuostatų taikymo gairės SANCO/1514/2005 REV 1;

— 2005 m. rugpjūčio 30 d. RVASVT principo taikymo maisto produktų įmonėse supaprastinimo gairės SANCO/1955/2005.

1.5 Dalyvaudamas ES teisėkūros procese Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), be kita ko 2001 m. kovo 28–29 d. priėmė nuomonę ⁽³⁾ dėl Reglamentų 852/2004–854/2004, kurioje aiškiai pritarė naujesiems reglamentams ir jų esminiems principams.

1.6 Šia nuomone savo iniciatyva Komitetas siekia, kad būtų pradėta tikrinti, ar naujieji higienos reikalavimai tikslų ir priemonių darnos požiūriu geriausiai padeda siekti politiškos siekiamos tvarios kaimo vietovių plėtros. Šių vietovių ekonominei raidai ypatingai reikšmingos smulkios, amatininkų ir (arba) tradicinės perdirbimo įmonės. Vis dėlto patirtis ne kartą parodė, kad pastaraisiais metais atitinkamos struktūros patyrė ryškų nuosmukį, ypač mėsos ir pieno perdirbimo bei pateikimo į rinką srityse. Suinteresuotosios šalys ir kompetentingos institucijos ne kartą yra pareiškusios, kad tokie struktūriniai pokyčiai visų pirma susiję su „aukštais ES higienos reikalavimais“.

⁽¹⁾ OL L 226, 2004 6 25.

⁽²⁾ HACCP = Hazard Analysis Critical Control Points.

⁽³⁾ OL C 155, 2001 5 29, p. 39.

1.7 Atsižvelgiant į tai, turi būti patikrinta, ar tikrai ES yra tiesiogiai ar netiesiogiai atsakinga už higienos reikalavimų sukeltus struktūrinius pokyčius. Žinoma, nekyla jokių abejonių dėl esminio tikslo — išvengti pavojaus žmonių sveikatai. Tačiau svarbu atsakyti į klausimą, ar siekiant visų ES numatytų tikslų (higienos ir darbo vietų sukūrimo bei išlaikymo) reikalingi diferencijuoti reikalavimai ir yra užtikrintas pakankamas lankstumas.

1.8 Šia nuomone siekiama ištirti, ar

- a) higienos teisės normomis varžomos ar skatinamos smulkios maisto produktų įmonės, naudojančios daugiausia amatinius ir (arba) tradicinius perdirbimo metodus;
- b) būdai, kuriais atitinkamos nacionalinės institucijos įgyvendina lankstumo nuostatas, gali nepalankiai atsiliiepti amatinės gamybos būdu pagamintų produktų ar smulkių maisto produktų įmonių konkurencumui.

1.9 Kadangi specialūs Reglamentų 853/2004 ir 854/2004 higienos reikalavimai taikomi tik gyvūniniams produktams, bus nagrinėjamas poveikis gyvūninės kilmės maisto produktų įmonėms. Taigi poveikis augalinių produktų perdirbėjams (be kita ko kepykloms, konditerijoms ir pan.) ir kitiems gyvūniniams gaminiams (pvz., žuviai), kuriems taip pat taikomi naujieji higienos reikalavimai (Reglamentas 852/2004), nebus nagrinėjamas.

1.10 EESRK šia nuomone siekia paskatinti diskusiją apie maisto produktų saugos standartus ir su tuo susijusią tvarią kaimo vietovių plėtrą. Komitetas mano, kad vartotojų apsaugos, kultūrinės įvairovės puoselėjimo, sąžiningos konkurencijos užtikrinimo ir darbo vietų kaimo vietovėse kūrimo ir išlaikymo tikslai yra lygiaverčiai ir turi būti suderinti.

2. Reglamentų turinys

2.1 **Reglamentas (EB) 178/2002** greta maistui skirtų teisės aktų bendrųjų principų ir reikalavimų nustato ir su maisto saugos klausimais susijusias procedūras, kad būtų pagerintas vidaus rinkos veikimas ir laisva maisto produktų ir pašarų apyvarta. Be to, turi būti užtikrintas aukštas vartotojų apsaugos lygis Bendrijos mastu suderinant iki šiol dar itin besiskiriančius įvairių valstybių maistą reglamentuojančių teisės aktų koncepcijas, principus ir procedūras.

2.2 **Reglamentas (EB) 852/2004 dėl maisto produktų higienos** konkretizuoja Reglamento 178/2002 tikslus ir nustato pagrindines visų maisto produktų gamybos higienos taisykles. Jis taikomas visiems maisto produktų gamybos, apdirbimo ir realizavimo etapams. Reglamento taikymo sritis apima

ir „pirminę žemės ūkio produkciją“. Kitaip nei maisto produktų įmonės pirminiai žemės ūkio produkcijos gamintojai (kol kas) neturi taikyti procedūrų, kurios remiasi RVASVT principais, bet turi laikytis I priede nustatytų principų. Tuo tarpu visos maisto produktų įmonės privalo **registruotis** ir vykdyti bendruosius reglamento II priedo higienos reikalavimus. Įmonių registravimo procedūras, kurių privalo laikytis maisto verslo subjektai, nustato nacionalinės institucijos remdamosi **Reglamento 882/2004** 31 straipsniu.

2.3 Visi maisto produktų verslo subjektai prireikus privalo užtikrinti šias higienos priemones:

- atitiktį maisto produktams nustatytiems mikrobiologiniams kriterijams,
- procedūrų, reikalingų siekiant šio reglamento numatytų tikslų, taikymą,
- atitiktį maisto produktams nustatytiems temperatūros kontrolės reikalavimams,
- žemos temperatūros palaikymą,
- mėginių ėmimą ir analizę.

2.4 Šis reglamentas netaikomas:

- pirminei produkcijai, skirtai vartoti namų ūkyje, ir maisto apdorojimui namuose, susijusiam su asmeniniu vartojimu,
- tiesioginiam gamintojo vykdomam mažų pirminių produktų kiekių arba žemės ūkio įmonėje papjautų paukščių ar kiškių mėsos nedidelių kiekių pardavimui galutiniam vartotojui arba vietinėms mažmeninės prekybos įmonėms.

2.5 Naujieji higienos teisės aktai nenumato konkrečių nuostatų 2.3 punkte išvardytų kriterijų atžvilgiu (pvz., dėl mikrobiologinių kriterijų pobūdžio, mėginių kiekių ar analizės būdų). Vis dėlto remiantis Reglamento (EB) 852/2004 4 straipsniu šiuo metu jau yra parengtas atskiros **Reglamento dėl mikrobiologinių maisto produktų kriterijų** projektas.

2.6 Kadangi gyvūninės kilmės maisto produktai gali kelti ypatingą pavojų sveikatai, šiems produktams yra skirti du specialūs reglamentai:

- **Reglamentas 853/2004, nustatantis konkrečius gyvūninės kilmės maisto produktų higienos reikalavimus**, ir
- **Reglamentas 854/2004, nustatantis specialiąsias gyvūninės kilmės produktų, skirtų vartoti žmonėms, oficialios kontrolės taisykles.**

2.7 Maisto produktų įmonės, dirbančios su gyvūninės kilmės maisto produktais, privalo

- turėti leidimus. Leidimų išdavimo įmonėms procedūras, kurių privalo laikytis maisto produktų verslo subjektai, nustato nacionalinės institucijos remdamosi **Reglamento 882/2004** 31 straipsniu;
- atitikti specialius Reglamento 853/2004 prieduose nurodytus higienos reikalavimus, kurie, be kita ko, taikomi gyvulių transportavimui, skerdimui, mėsos (galvijų, paukščių ir laukinių medžiojamų gyvūnų) išpjaujimui perdirbimui bei žalio pieno gamybai, pieno perdirbimui ir kt., taip pat kiaušiniams, kiaušinių gaminams, žuvies ir žuvininkystės produktams, dvigeldžiams moliuskams ir kitoms jūros gėrybėms;
- smulkios įmonės, dirbančios su gyvūninės kilmės maisto produktais, taip pat privalo turėti leidimus. Šiuo klausimu Komisija gairių SANCO 1514/2005/REV. 1 4.2 punkte primygtinai pabrėžia, kad „leidimų išdavimo įmonėms reikalavimai neturi užkrauti papildomos naštos“.

2.8 Be to, Reglamentas 853/2004 netaikomas:

- tiesioginiam gamintojo vykdomam mažų žemės ūkio įmonėje papjautų galvijų, paukščių ar kiškinių mėsos kiekių pardavimui galutiniam vartotojui arba vietinėms mažmeninės prekybos įmonėms,
- tam tikromis sąlygomis mažmeninei prekybai (1 straipsnio 5a dalis).

2.9 Gairių SANCO 1514/2005 REV. 1 3.5 punkte patikslinama: mažmeninei prekybai netaikoma Direktyva 853/2004, o taikomas Reglamentas 852/2004 tik a) tiesioginio pateikimo į rinką atvejais arba b) regioninio ir riboto gyvūninės kilmės maisto produktų tiekimo mažais kiekiais kitoms įmonėms atvejais.

2.10 Naujieji higienos teisės aktai didelę reikšmę teikia lankstumui:

- a) **Vietoj konkrečių išsamių reikalavimų nustatomi tikslai.** Lyginant su iki šiol galiojusiomis teisės nuostatomis naujieji reglamentai, ypač Reglamentas 853/2004, nustatantis konkrečius higienos reikalavimus, pateikia žymiai mažiau detalių nuostatų (pavyzdžiui, skerdyklų ir išpjaujimo įmonių statybos reikalavimų atžvilgiu).
- b) **Valstybės narės įgaliojamos priimti nacionalinius teisės aktus** (Reglamentai 852/2004 (13 straipsnis), 853/2004 (10

straipsnis) ir 854/2004 (17 straipsnis)), kurie padėtų pritaikyti šiuose reglamentuose nustatytus reikalavimus, kad būtų sudaryta galimybė bet kuriais maisto produktų gamybos, perdirbimo arba realizavimo etapais nuolat naudoti **tradicinius metodus** arba prisitaikyti prie sudėtingoje geografinėje padėtyje esančiuose regionuose įsteigtų maisto produktų įmonių poreikių.

- c) **Valstybės narės įgaliojamos priimti nacionalinius teisės aktus**, reglamentuojančius tiesioginį pardavimą (žr. 2.4 ir 2.8 punktus) ir mažmeninę prekybą (žr. 2.8 ir 2.9 punktus).

3. Mažos maisto produktų įmonės ir kaimo vietovių plėtra

Sąvokos ir jų atskyrimas

3.1 Daugelyje valstybių narių maisto produktų įmonių įvairovė vis dar labai didelė. Žemės ūkio žaliavos perdirbimu ir maisto produktų gamyba gali užsiimti tiek didelės pramonės įmonės, orientuotos į tarptautinę rinką, tiek mažos maisto produktų įmonės, daugiausia (bet ne tik!) orientuotos į regionų rinkų aprūpinimą, ir labai mažos įmonės. Labai mažos įmonės tiek organizaciniu, tiek erdvinio požiūriu gali būti artimai susijusios su žemės ūkio įmonėmis.

3.2 Maisto produktų įmonių struktūra ir perdirbimo apimtys paprastai yra susijusios su specifiniais gamybos metodais. Jų diapazonas taip pat platus, pradedant pramoniniais/serijiniais gamybos būdais ir baigiant amatiniais ir tradiciniais metodais. Ribos tarp atitinkamų būdų nėra aiškiai apibrėžtos.

3.3 Toliau išdėstytose pastabose pagrindinis dėmesys skiriamas **mažoms maisto produktų verslo įmonėms ir labai mažoms įmonėms, naudojančioms daugiausia amatinius ir (arba) tradicinius gamybos metodus**.

3.4 Antroji akcentuojama sritis apima **maisto produktų įmones, perdirbančias mėsos produktus (įskaitant paukščių ir kitų smulkių gyvūnų mėsą) ir pieną**, nes daugelyje valstybių narių pienas ir mėsa sudaro žymią žemės ūkio pridėtinės vertės dalį ir jiems yra nustatyti specifiniai higienos reikalavimai (taip pat žr. 1.9 punktą). Šie specifiniai higienos reikalavimai konkrečiai taikomi skerdykloms, mėsaininkams, kurie patys skerdyžia gyvulius ir perdirba mėsą, regioninėms pieninėms, mažoms komercinėms sūrinėms, sūrio gamybos ūkiams ir aukštikalnių pieninėms.

Mažos maisto produktų įmonės, kaimo vietovės, darbas ir kokybė

3.5 Daugelyje ES valstybių narių mažos maisto produktų įmonės sudaro daugumą visų maisto produktų įmonių ir todėl vaidina svarbų vaidmenį suteikdamos darbo vietas. Prie mažų maisto produktų įmonių priskiriamos ir amatininkų įmonės. Šios įmonės dažnai būna įsikūrusios miestų teritorijose ir, gamindamos plataus asortimento produktus, skatina kultūrų įvairovę bei suteikia (to nereikėtų pamiršti) daug darbo vietų etninėms mažumoms. Vis dėlto mūsų dėmesys skiriamas gamyba ir perdirbimu užsiimančioms maisto produktų įmonėms, daugiau ar mažiau glaudžiai susijusioms su žemės ūkio pirmine arba žaliavų gamyba. Didelė tokių įmonių dalis įsikūrusi kaimo vietovėse. Būtent kaimo struktūriniu požiūriu silpnai išsivysčiusiose vietovėse jos atlieka iš dalies svarbų vaidmenį kuriant ir išlaikant darbo vietas.

3.5.1 **Pavyzdžiai:** Europoje savarankiškai dirba daugiau nei 150 000 mėsininkų, turinčių apytikriai 1 milijoną darbuotojų. Vien tik Vokietijoje šiuo metu veikia maždaug 18 000 mėsininkystės įmonių (arba 29 000 mėsininkų kartu su filialais), kuriose dirba maždaug 168 000 darbuotojų. 15 proc. šių įmonių tebeskerdžia gyvūnus pačios, 10 proc. joms priklausančius gyvūnus siunčia skersti į skerdyklas. Kiti mėsininkystės centrai yra Ispanija, kurioje savarankiškai veikia 35 400 mėsininkų (įskaitant filialus), turinčių maždaug 70 000 darbuotojų, ir Prancūzija, kurioje veikia beveik 35 000 mėsininkų, turinčių daugiau nei 55 000 darbuotojų.

3.5.2 Paskutiniaisiais metais pastebima tendencija pirkti mėsos gaminius dideliuose prekybos centruose ir parduotuvėse. Vis dėlto EESRK primygtinai pabrėžia mažesnių įmonių svarbą, kurią atspindi ne tik pardavimo apimčių statistika ⁽⁴⁾.

3.5.3 Pienininkystės srityje taip pat veikia daug mažų įmonių. Vokietijoje pastaraisiais metais plečiant ekologinę pienininkystę buvo įsteigta daugiau nei 500 sūrinių, sukūrusių maždaug 1 500 naujų darbo vietų. Be to, buvo sukurta naujų darbo vietų biologinėse pieninėse ir komercinėse biologinėse sūrinėse. Deja, nėra duomenų, kaip yra visoje Europoje.

3.6 Darbotvarkėje 2000 Komisija ir valstybės narės pabrėžė būtinybę ne tik stiprinti Europos žemės ūkio konkurencingumą pasaulio rinkoje, bet ir vykdyti kokybės politiką. Tam turi būti išlaikytas ir skatinamas **žemės ūkio daugiafunkcinis pobūdis** (žinomas kaip „**Europos žemės ūkio modelis**“). Turimas omeny žemės ūkis, kuris, be kita ko, tiekia **aukštos kokybės produktus** ir tokiu būdu išlaiko ir kuria naujas **darbo vietas**.

⁽⁴⁾ Vokietijoje iki šiol 45 % procentus mėsos gaminių pardavimo apyvartos sudaro pardavimas mėsinėse. Apyvarta pagal svorį yra šiek tiek mažesnė, kadangi mėsinėse prekių kainos kiek aukštesnės dėl didesnių išlaidų žaliavoms ir atlyginimams.

Ši pridėtinės vertės didinimo kaimo vietovėse strategija yra neatsiejamai susijusi su tolesnio maisto produktų perdirbimo sektoriaus išlaikymu ir tolesniu plėtojimu. Šiai kokybės politiką skatina ir saugoma produkto kilmės nuoroda.

3.7 Kokybės politika ateityje turi būti įgyvendinta ELER reglamentu, kurio ašį sudaro skyrius „Įvairinimas ir ...“ bei Ekologinės žemdirbystės veiksmų programa.

3.8 Vykdamas kokybės politiką, strateginis vaidmuo tenka mažoms maisto produktų įmonėms ir ypač smulkiems, amatinės gamybos metodus taikantiems maisto produktų perdirbėjams. Būtent šios mažos maisto produktų įmonės gali padėti įvairinti produkciją, t. y. tiekti vartotojams **plataus asortimento produktus**. Didėjanti paklausa rodo, kad vartotojai vis labiau vertina tokią įvairovę ir kad būtent tradiciniai ir amatiniai gamybos būdai yra neatsiejamai susiję su aukšta produktų kokybe. Kartu jie yra mūsų kultūrinio palikimo dalis. Per kelis dešimtmečius tokios maisto produktų įmonės įrodė, kad jos pajėgios gaminti saugius produktus.

Skirtingos saugos koncepcijos, skirtos skirtingų rūšių rizikai

3.9 EESRK su pasitenkinimu konstatuoja, kad naujuosius reglamentas, palyginti su iki šiol galiojusiomis taisyklėmis, galima taikyti **ypač lanksčiai**. Ši **lankstumo koncepcija** suteikia **naujų galimybių** mažoms maisto produktų įmonėms, naudojančioms amatinis tradicinius maisto perdirbimo metodus, kadangi suvienodintas leidimas vykdyti veiklą leis joms ateityje dalyvauti tarpvalstybinėje prekyboje. Šias galimybes taip pat turi išnaudoti ir valstybės narės.

3.10 Tuo pat metu ši lankstumo koncepcija kelia pavojų mažoms maisto produktų įmonėms. Anksčiau tik „registruotų įmonių“ statusą turėjusios įmonės dabar turi atitikti aukštesnius leidimo suteikimo procedūrų standartus. Be to, kai kurių specifinių higienos priemonių, apibrėžtų Reglamente 853/2004, **reikalavimai** žymiai **griežtesni** nei anksčiau. Tai ypač susiję su mikrobiologinės kontrolės reikalavimais.

3.11 Vietoje griežtų reikalavimų apibrėžti higienos tikslai ir su jais susijusios lankstumo nuostatos leidžia ir suformuoti RVASVT koncepciją (pagal Reglamentą 852/2004) ir parengti leidimo suteikimo procedūras įvairių tipų įmonėms atsižvelgiant į specifinę jų taikomą gamybos metodų keliamą riziką.

3.12 Ši lankstumo koncepcija ypač svarbi siekiant Europoje išsaugoti maisto produktų įmonių įvairovę, kadangi su higiena susijusi rizika ir atitinkami higienos reikalavimai iš dalies glaudžiai susiję su specifinėmis gamybos, perdirbimo ir paskirstymo sistemomis. Smulkios ir į amatinę gamybą orientuotos maisto produktų įmonės, daugiausia turinčios vietinį arba regioninį paskirstymo tinklą, iš dalies kelia kitokį pavojų maisto saugai nei didelės pramoninės maisto perdirbimo įmonės, turinčios nacionalinius ir tarptautinius paskirstymo tinklus. Suprantama, kad didelėse įmonėse, turinčiose daug darbuotojų, didelę gamybos apimtį ir atskirtas atsakomybės sritis, turėtų būti įdiegtos atsekamumo ir kokybės valdymo sistemos, gaminių partijų žymėjimo ir ištobulintos erdvės planavimo koncepcijos bei nuo gamybos apimčių priklausantys mikrobiologiniai tyrimai. Smulkioms maisto produktų verslo įmonėms, kuriose atsakingi tik keli darbuotojai ir kurios dažniausiai nedalyvauja Bendrijos vidaus prekyboje, dažnai pakanka paprastų koncepcijų, pavyzdžiui, atsitiktinės aušinimo temperatūros ar virimo temperatūros kontrolės arba išorinės apžiūros (pvz., virtų dešrelių, sardelių). Šiuo atveju taikomi tradiciniai patikimi kontrolės būdai. Sudėtingesnės techninės ir organizacinės priemonės nepagerintų higienos sąlygų, tačiau tam tikromis aplinkybėmis galėtų būti susijusios su didesnėmis išlaidomis ir laiko sąnaudomis.

3.13 Vienas iš priemonių, veiksmingų ir reikalingų pramonės įmonėms, pritaikymo smulkioms įmonėms pavyzdžių — jau Direktyvoje 64/433/EB nustatytas reikalavimas naudoti sterilizatorių. Naudojant skerdimo linijas, kurių konvejeris paprastai juda dideliu greičiu, nelieta laiko peilių sterilizavimui, jei, pavyzdžiui, jais perduriamas pūlinys. Kiekvienoje skerdyklos darbo vietoje įrengus sterilizatorių, darbuotojai turi galimybę nestabdydami konvejerio bet kuriuo metu pasiimti naują sterilų peilį. Mėsinių darbas — visai kitoks. Šiuo atveju vieną gyvulį paskerdžia vienas asmuo, todėl visuomet užtenka laiko prireikus paimti kitą sterilų peilį. Svarbu, kad iš vakaro būtų paruošta pakankamai sterilių peilių. Nebūtina kiekvienoje darbo vietoje turėti sterilizatorių. 2005 m. rugsėjo 8 d. SANCO dokumento Nr. 1514 peržiūroje ir pataisytoje redakcijoje atsižvelgta į šią EESRK pateiktą kritiką ir 5.3 punkte nurodyta, kad smulkiose skerdyklose užtenka turėti pakankamą kiekį prieš skerdimą dezinfekuotų peilių.

3.14 Kitaip tariant, jei higienos normos ir saugos reikalavimai bus parengti vienpusiškai remiantis rizika, susijusia su šių dienų pagrindinėmis gamybos technologijomis, t. y. pramoniniu maisto perdirbimu ir prekyba pasauliniu mastu, ir taikomi amatininkų įmonėms, iškils pavojus, kad tradicinių amatininkų įmonių pagaminti gaminiai susidurs su nepalankiomis konkurencijos sąlygomis. Tokiu atveju jie iš dalies tiesiogiai, iš dalies netiesiogiai (dėl padidėjusių išlaidų) bus išstumti iš rinkos.

3.15 Kai keliamas reikalavimas higienos koncepcijas pritaikyti specifiniams metodams ir struktūroms, reikalaujama ne vien tik užtikrinti vienodas pateikimo į rinką sąlygas. Toks reikalavimas taip pat žymia dalimi susijęs su naujovių kaimo vietovėse rėmimu ir skatinimu. Viena iš svarbiausių praėjusių dešimtmečių naujovių buvo ekologinių ūkių kūrimas ir sklaida. Be jau egzistuojančios ir naujai išsikavotos laisvės nebūtų buvęs įmanomas tradicinių maisto perdirbimo metodų atgaivinimas. Dėl šios priežasties svarbu ir ateityje suteikti laisvės regioniniams ypatumams, tradiciniams amatininkų metodams, ypatin-giems perdirbimo būdams, ypatingoms savybėms ir ypatin-giems pateikimo į rinką keliams ir tuo pat metu užtikrinti vartotojams vienodą aukšto lygio maisto produktų saugą.

4. Su naujais higienos teisės aktais susijusios galimybės ir galimos kliūtys amatininkų įmonėms, dirbančioms mėsos ir pieno sektoriuose

Reglamentas 852/2004

4.1 Kai kurios valstybės narės pasinaudojo „senuosiuose“ teisės aktuose numatyta galimybe skirti „registruotas“ ir „turinčias leidimą“ mėsos ir pieno sektorių perdirbimo įmones. „Registruotoms“ įmonėms nebuvo leidžiama dalyvauti prekyboje Bendrijos mastu, nors toks draudimas ir nebuvo pagrįstas skirtingais higienos standartais. Iš dalies pakeisto 2005 m. rugsėjo 8 d. SANCO gairių dokumento 1513/2005 3.4 punkte aiškiai reikalaujama, kad valstybės narės suteiktų teisę tiesioginiams prekiautojams, kuriems netaikomos Reglamento 852/2004 ir Reglamento 853/2004 nuostatos, pasienio regionuose užsiimti tarpvalstybine prekyba. Tokiu būdu pasienio regionuose veikiančioms įmonėms būtų suteiktos naujos galimybės patekti į rinką.

4.2 Reglamente 852/2004 reikalaujama taikyti **RVASVT koncepciją** su maisto produktų sauga susijusiems metodams. Sveikintinas privalomas RVASVT koncepcijos įdiegimas, nes atitinka amatininkų įmonių tradicijas tinkamu gamybos proceso metu atliekant nedaug kuo veiksmingesnių kontrolių užtikrinti kuo aukštesnį produktų saugos lygį. 2005 m. rugpjūčio 30 d. SANCO gairių dokumente 1955/2005 taip pat pateikiami pasiūlymai dėl RVASVT koncepcijų pritaikymo įvairiems įmonių tipams. Kai kuriose valstybėse narėse taip pat buvo sukurtos geros higienos praktikos gairės. Jos gali palengvinti RVASVT taikymą smulkiose maisto produktų įmonėse, kadangi tuomet reikalui esant būtų galima atsisakyti vidaus pavojų ir rizikos analizės.

4.3 Ar RVASVT koncepcijos šia prasme bus naudingos maisto produktų sektoriuje veikiančioms amatininkų įmonėms, priklausys nuo nacionalinių RVASVT gairių pobūdžio. Jei per daug dėmesio bus skirta dokumentacijai ir išsamiems kontroli-niams sąrašams, dėl to gali šiek tiek išaugti išlaidos, o saugos lygis nepakistų.

4.4 Su RVASVT koncepcija susijusi mikrobiologinė kontrolė, kurios kriterijus ir apimtį dar reikia apibrėžti (4 straipsnis). Naujojo **Reglamento dėl mikrobiologinių kriterijų** pobūdis turės lemiamos reikšmės pačių įmonių atliekamos kontrolės išlaidoms. Tai taip pat turės įtakos būsimam smulkių maisto produktų įmonių konkurencingumui, kadangi jos turi paskirstyti išlaidas žymiai mažesniai perdirbtos ir parduotos produkcijos kiekiui nei didelės maisto verslo įmonės. Šia prasme reikėtų pritarti numatytai taisyklei, kad smulkiose skerdyklose, išpjaujimo įmonėse arba mėsinėse faršo gamybos kontrolių dažnis gali būti nustatytas atsižvelgiant į gamybos apimtį. Visose kitose įmonėse mėginiai turi būti imami kartą per savaitę.

Reglamentas 853/2004: rizika, susijusi su lankstumo koncepcijos įgyvendinimu, remiantis pieno perdirbimo pavyzdžiu

4.5 Įdiegus lankstumo principą ne tik valstybėms narėms, bet ir visų pirma leidimus maisto produktų įmonėms suteikiančioms regioninėms veterinarijos įstaigoms suteikiama **didelė veiksmų laisvė**. Jau dabar higienos taisyklės taikomos labai skirtingai, ypač tose srityse, kurias veterinarai laiko rizikos sritimis, pavyzdžiui, paukščių skerdimas amatininko įmonėje, sūrio ir žalio pieno produktų gamyba.

4.6 Šiuo metu daugelyje ES valstybių narių sūrio gamyba iš pieno yra svarbus žemės ūkio įmonių pragyvenimo šaltinis. Lenkijos regionų patirtis, sukaupia prieš narystę ES ir po to, rodo, kad veterinarijos įstaigos, remdamosi tariamais „nurodymais iš ES“, iš pradžių uždraudė smulkių sūrio gamybos ūkių kūrimą. Išaiškėjo, kad jos nežinojo, kaip taikyti šias „naujas“ idėjas, todėl iš pradžių nusprendė „nerizikuoti“, kadangi neegzistuojantys dalykai negali kelti (higienos) problemų. Vis dėlto aišku, kad atsakomybė už tai tenka ne ES, o nacionalinėms ir regioninėms institucijoms.

4.7 Daugelis senuose ES teisės aktuose detalios apibrėžtų pieno perdirbimo taisyklių dabar nebetaikomos. Naujas reglamentas būtų smulkioms maisto produktų sektoriaus amatininkų įmonėms suteikia naujų galimybių. Gali būti pripažinti jų taikomi vadinamieji „alternatyvūs gamybos būdai“. Vis dėlto reglamente jie nėra konkrečiai apibrėžti.

4.8 Dėl šios priežasties ne be pagrindo baiminamasi, kad kai kurios valstybės narės, taikydamos taisykles nacionaliniu mastu, bandys reglamentą aiškinti žymiai „siauriau“ ir smulkioms maisto produktų įmonėms mažiau nepalankiau nei Bendrija numatė.

4.9 1 pavyzdys: Vokietijoje buvo parengti bendrų administracinių nuostatų pirminiai projektai (leidimo suteikimo procedūros remiantis Reglamentu 882/2004 31 straipsnio reikalavimais). Juose kaip ir anksčiau reikalaujama, kad, prieš išduodant leidimą eksploatuoti, būtų patvirtintas pasterizavimo

įrenginių ir (arba) sterilizavimo centrifugų tipas. Verslininkai, naudojantys kitokius įrenginius arba technologijas, įpareigoti patys pateikti atitinkamus įrodymus ir padengti ekspertų išvadų išlaidas.

4.10 2 pavyzdys: Rytų Europos valstybėse, pavyzdžiui, Čekijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje ir Baltijos valstybėse, nacionalinius teisės aktus derinant su *aquis communautaire*, vyko panašūs procesai kaip naujosiose suvienytos Vokietijos federalinėse žemėse. Žymius pieninių ir skerdyklų struktūrinius pokyčius ir atitinkamą darbo vietų mažėjimą lėmė ne vien tik ekonominės problemos, bet ir stambių perdirbėjų siekis geriau išnaudoti savo įmonių pajėgumą, o tai neretai turėjo įtakos leidimų suteikimo praktikai.

4.11 Dėl šios priežasties Bendrija raginama atkreipti dėmesį į tai, kad atskirose valstybėse narėse būtų **laikomasi sąžiningos konkurencijos** siekiant, kad reikalavimų interpretavimo laisvę tradicinių ir regioninių aukštos kokybės gaminių atžvilgiu institucijos panaudotų ir vietinių smulkių maisto produktų įmonių naudai.

Reglamentas 853/2004: kliūtys mėsos sektoriaus smulkioms maisto produktų įmonėms

4.12 Į Reglamentą 853/2004 įtrauktos kelios aiškiai apibrėžtos nuostatos, skirtos mėsos sektoriaus smulkioms maisto produktų įmonėms, kurios yra daug platesnės nei iki šiol galiojusios nuostatos ir kurios turės neigiamos įtakos išlaidoms, o kartu ir pačioms smulkioms maisto produktų įmonėms. Svarbiausi nurodymai yra šie:

4.13 Remiantis nauju reglamentu, visos skerdyklos turi pateikti įrodymų, kad turi **aptvarus** ^(?). Ši sąlyga galiotų ir mėsininkams, net jei smulkiose skerdyklose gyvuliai nėra ilgai laikomi ir per savaitę paskerđžiamas tik nedidelis gyvulių skaičius. Šis reikalavimas verčia smulkias įmones daryti dideles investicijas, tačiau higienos sąlygos dėl jų apčiuopiamai nepakistų. Taigi sveikintina, kad ši problema sprendžiama iš dalies pakeistose gairėse SANCO/1514/2005. Jų 5.2 punkte pabrėžiama, kad smulkios skerdyklos neturi būti įpareigos įrengti sudėtingą infrastruktūrą arba girdymo ir šėrimo įrenginius.

4.14 **Skerdimui ir mėsos išpjaujimui** turi būti skirtos **atskiros patalpos**. Jei šie darbai atliekami ne tuo pačiu metu, šiai veiklai gali būti naudojama ir ta pati patalpa su sąlyga, kad tinkamai užtikrinama sauga. Reikėtų pridurti, kad skirtingu metu naudojant tas pačias patalpas turi būti skirta pakankamai laiko joms išdžiūti. Dėl to gerėja higienos sąlygos. Kartu mažos maisto produktų įmonės neturi papildomų investicijų. Todėl peržiūrose gairėse turėtų būti numatyta nereikalauti antros patalpos, jei skerdimą ir mėsos išdarinėjimą skiria pakankamas laiko tarpas ir buvo imtasi atitinkamų sterilizavimo priemonių.

^(?) III priedo I skirsnio II skyriaus 1 a dalis ir 2 c dalis.

4.15 Numatytas naujas reikalavimas, kad ateityje ir amatininkų įmonių, kurios iki šiol turėjo „registruotų įmonių“ statusą, **mėsos išpjaušimo patalpose būtų 12°C temperatūra** arba būtų diegiamos „alternatyvios technologijos“. Nekalbant apie tai, kad darbas 12°C temperatūroje gali kelti problemų, mažos įmonės dar patiria papildomas išlaidas investicijoms ir vėsinimui⁽⁶⁾. Tuo tarpu pakaktų, jei išpjaušoma mėsa būtų dalimis paimama iš šaldymo patalpos.

4.16 Ypač daug problemų kelia Reglamente (EB) 853/2004 apibrėžti **faršui nustatyti temperatūros ir kontrolės reikalavimai**, kadangi faršo gamyba — svarbus ekonominis veiksnys ir labai mažoms įmonėms, ir mažoms maisto perdirbimo įmonėms. Bent jau Vokietijoje iki šiol šios įmonės turėjo „tik“ „registruotų įmonių“ statusą ir todėl turėjo laikytis nacionalinių teisės aktų reikalavimų palaikyti 4°C temperatūrą. Kadangi ateityje galės veikti tik ES leidimą vykdyti veiklą turinčios įmonės, todėl ir mėsos perdirbimo sektoriaus amatininkų įmonės turi atitikti griežtus naujo reglamento keliamus temperatūros reikalavimus (2°C temperatūra)⁽⁷⁾. Jei įmonės gamina faršą iš šviežios mėsos ir jį parduoda tik pagaminimo dieną (to reikalauja senosios taisyklės), higienos sąlygos dėl žemesnės temperatūros negerėja. Kadangi senuosius įrenginius nelengva pritaikyti žemesnėms temperatūroms, be to, reikalingi papildomi atitirpinimo įrenginiai, įmonės turi investuoti į naujus šaldymo įrenginius. Problemų amatininkų įmonių konkurencingumui kelia tai, kad naujuoju reglamentu leidžiama faršo gamyba iš užšaldytos mėsos. Tai skatina tolesnį kainų dempingą.

4.17 Nauja ir tai, kad mėsos perdirbimo sektoriaus amatininkų įmonės bus įpareigosios atlikti mikrobiologinę faršo kontrolę, net jei jos parduoda faršą gamybos dieną arba jį staigiai užšaldo⁽⁸⁾. Dėl šios priežasties padidėja išlaidos, tačiau higienos sąlygos nepagerėja. Dar neaišku, koks bus nustatytas kontrolės dažnis. Reglamento projektas tik numato, kad mažose įmonėse gali būti atsisakyta mėginių ėmimo kas savaitę (žr. tolesnius 4.18 — 4.20 punktus).

Reglamentas dėl mikrobiologinių kriterijų

4.18 Ateityje didelės svarbos mažų maisto produktų įmonių konkurencingumui turės šiuo metu rengiamas reglamentas dėl mikrobiologinių kriterijų. Mėginių ėmimo apimtis ir mėginių dydis turėtų būti proporcingi įmonės gamybos apimtims ir reikšmingi statistikos požiriu.

4.19 Iki šiol skerdyklos turėjo kartą per metus atlikti skerdenų mikrobiologinius tyrimus, siekiant nustatyti bendrą

mikroorganizmų ir puvinio bakterijų (Enterobacteriaceae) kiekį, ir 10 kartų per metus atlikti atitinkamus įrenginių, sienų ir kt. tyrimus. Numatomi dažnesni mėginių ėmimai žymiai padidins mažų įmonių išlaidų našta (dėl faršo žr. 4.16 punktą).

4.20 Reikia pridurti, kad, atsižvelgiant į mažą produkcijos kiekį, kyla ne vien tik statistinio pobūdžio problemos, tačiau ir problemos dėl imamo mėginio dydžio. Į šią priežastį atkreipė dėmesį CGAD (Confédération Générale de l'Alimentation en Détail) — Prancūzijos maisto produktų sektoriaus amatininkų įmonių ir mažmenininkų profesinė organizacija. Pasak CGAD, jei nebūtų pakeisti numatyti mėginių dydžiai, kai kuriais atvejais nebeliktų ką parduoti, jau nekalbant apie susidariusias išlaidas.

5. Išvados

5.1 EESRK teigiamai vertina naujųjų reglamentų lankstumą. Jais suteikiamos naujos galimybės tradicinėms ir (arba) amatininkų bei regioninėms maisto produktų įmonėms.

5.2 EESRK vis dėlto atkreipia dėmesį į tai, kad ši veiksmų laisvė kartu susijusi su rizika maisto produktų sektoriaus amatininkų įmonėms, nes tiek nacionalinės valstybės, tiek vietos institucijos gali reikalavimus interpretuoti šių įmonių nenaudai. ES direktyvų įgyvendinimo patirtis rodo tokią tendenciją. Iš esmės įmonėms turi būti palikta laisvė savo nuožiūra pasirinkti, kokiais būdais jos pasieks nustatytus higienos tikslus. Tai pabrėžiama ir rugsėjo 8 d. gairių SANCO 1513/2005/REV 1 4 punkte. Komisija turi užtikrinti, kad į šias gaires būtų atkreiptas dėmesys valstybėse narėse.

5.3 EESRK kai kuriais klausimais pastebi konkretų poreikį iš dalies pakeisti reglamentus:

5.3.1 Atskirų gyvūnų skerdimas amatininko įmonėje iš esmės turi būti pripažintas „tradiciiniu metodu“. Tai taikytina visiems nacionaliniams pakeitimų pasiūlymams, susijusiems su Reglamento 852/2004 13 straipsnio 4 dalimi, Reglamento 853/2004 10 straipsnio 4 dalimi ir Reglamento 854/2004 17 straipsnio 4 dalimi.

5.3.2 Mažmeninės prekybos įmonių patalpoms, naudojamoms didelio kiekio gyvūninės kilmės maisto produktų, kurie vėliau bus perduoti kitiems mažmenininkams, paruošimui ir (arba) išpjaušimui, be jokių išimčių turėtų būti taikomos Reglamento 853/2004 nuostatos⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ III priedo I skirsnio V skyriaus 2 a dalis.

⁽⁷⁾ III priedo V skirsnio III skyriaus 2 c dalis.

⁽⁸⁾ Reglamento (EG) 852/2004 III skyriaus 4 straipsnio 3 a dalis.

⁽⁹⁾ Žr. 2001 m. kovo 28 d. EESRK nuomonę (OL C 155/39).

5.3.3 Kalbant apie statinius (Reglamento (EB) 853/2004 III priedas), turėtų būti atsižvelgta į rekomendacijas, pateiktas dokumento SANCO Nr. 1514 5.2 punkte, kuriame sakoma, kad amatininkų įmonės, pačios skerdžiančios gyvulius, nepri- valo turėti aptvarų, be to, šėrimo ir girdymo įrenginiai gali būti paprastesni.

5.3.4 Įrodžius, kad skerdimas ir mėsos išpjauستymas vyksta ne tuo pat metu, turėtų būti leista naudotis tik viena darbo patalpa (II skyriaus 2 c dalis).

5.3.5 Turėtų būti leista nesilaikyti reikalavimo dėl mėsos išpjauستymo patalpų vėsinimo temperatūros, jei mėsa išpjauستymui, kaip įprasta amatininkų įmonėse, dalimis imama iš šaldymo patalpos.

5.3.6 Kalbant apie temperatūros reikalavimus, mėsą perdir- bančių amatininkų įmonių atveju turėtų būti atsisakyta reikala- vimo atvėsinti faršą iki 2 °C (V skirsnio III skyriaus 2 c dalis) ir toliau taikomos „senosios Vokietijos registruotų įmonių regla-

mentavimo taisyklės“ (4 °C temperatūra, jei šviežias faršas ruošiamas kiekvieną dieną ir parduodamas pagaminimo dieną). Be to, faršo mikrobiologinių tyrimų dažnis įmonėse, gaminan- čiose nedidelius jo kiekius ir jį staigiai užšaldančiose arba parduodančiose gamybos dieną, turėtų atitikti faršo gamybos apimtį (Reglamento 852/2004 II skyriaus 4 straipsnio 3 a dalis).

5.3.7 Be to, EESRK ragina atlikti lyginamąjį tyrimą siekiant įvertinti, kaip įgyvendinamas reglamentas įvairiose maisto produktų sektoriaus amatininkų įmonių požiūriu skirtingos struktūros valstybėse narėse, kad, remiantis gautomis išvadomis, būtų galima parengti pasiūlymus, skirtus minėtų įmonių konku- rencingumui gerinti. Visų pirma turėtų būti įvertintos apmo- kymo ir profesinės kvalifikacijos kėlimo mažose maisto produktų įmonėse galimybės. Be to, turėtų būti įvertintos Komisijos politikos kryptčių sklaidos sistemos, siekiant užtik- rinti, kad mažos įmonės būtų pakankamai gerai informuotos apie joms taikomą lankstumo principą.

2005 m. gruodžio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND
